Nationaal Programma

ROTTERDAM ZUID

Uitvoeringsplan **2023-2027**

Colofon

Dit uitvoeringsplan is opgesteld door het programmabureau NPRZ in opdracht van het bestuur van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, bestaande uit:

Ahmed Aboutaleb, burgemeester Rotterdam, voorzitter NPRZ;
Chris Kuijpers, directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen, ministerie van BZK, namens het Rijk;
Wietske Vrijland, lid Raad van Bestuur Maasstad Ziekenhuis, namens de zorg;
Diane Middelkoop, voorzitter college van bestuur PCBO Rotterdam Zuid, namens de onderwijspartners;
Tim Versnel, wethouder Werk&Inkomen, NPRZ, EU-arbeidsmigranten, namens de gemeente Rotterdam;
Hedy van den Berk, bestuursvoorzitter Havensteder, namens de woningcorporaties;
Victor van der Chijs, voorzitter Deltalinqs, namens de werkgevers
Dick van Well, namens de werkgevers;
Bilal Saidi, lid wijkraad Hillesluis, vertegenwoordiger bewoners;
Fred Westerbeke, politiechef Eenheid Rotterdam, namens Veiligheidspartners OM, Politie, Reclassering Nederland;
Hugo Hillenaar, hoofdofficier van Justitie Rotterdam, namens Veiligheidspartners OM, Politie, Reclassering Nederland.

Vacant: bestuurslid kunst en cultuur

Naast de bestuursleden heeft het NPRZ ook mensen die een ambassadeursrol vervullen:
Hans Rijnierse

Programmabureau Nationaal Programma Rotterdam Zuid
Mijnsherenlaan 6, 3081 CA Rotterdam, nprz@rotterdam.nl
tel.: 010-2672104
www.nprz.nl

@NPRZ010
nprz010
Nationaal Programma Rotterdam Zuid
Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Medewerkers programmabureau:
Marco Pastors (directeur)
Astrid Kroos (adviseur thuisbasis op orde, werk en monitoring)
Vildan Ekiz (adviseur school)
David van Dis (onderzoek en economische structuurversterking)
Andrea Stierman (adviseur wonen en bestuur)
Giovanni Fritschij (adviseur participatie en wijkgericht werken)
Cynthia Blok (adviseur veilig)
Erik Venema (adviseur veilig)
Geerten Graef (adviseur veilig)
Ines Haddoudi (partnercommunicatie en werkbezoeken)
Evronique Smits (project ondersteuning)
Chantal van Amsterdam (management assistent)
Edwin Cornelisse (manager communicatie)

Datum publicatie maart 2023
Interviews en fotografie Werkers aan Zuid: Elsbeth Grievink, Sanne Donders
Fotografie: TechniekBeeldbank, Paul Martens, EMI, Kevin Verbeek, Stadsontwikkeling Rotterdam, Vildan Ekiz, Edwin Cornelisse
Grafisch ontwerp: Otto Mende (Trichis)
Coördinatie totstandkoming: Esther van der Velden

Inhoudsopgave

Voorwoord 5

Hoofdstuk 1
Inleiding 7

Interview Werkers op Zuid:
Salim Elfassi, Stichting Koco 12

Hoofdstuk 2
Aansprekende ambities,
NPRZ op wijkniveau en bewoners bondgenoten 14

Hoofdstuk 3
Pijler Thuisbasis op orde 21

Interview Werkers op Zuid:
Tineke Visser van Sterrenschool De Globetrotter 34

Hoofdstuk 4
Pijler School 36

Interview Werkers op Zuid:
Rozanne Wijnand, programmamanager Samen voor Zuid 54

Hoofdstuk 5
Pijler Werk 56

Interview Werkers op Zuid:
Frank van Wijngaarden, projectmanager gebiedsontwikkeling
Stadsontwikkeling Rotterdam 78

Hoofdstuk 6
Pijler Wonen 80

Interview Werkers op Zuid:
Sana el Fizazi, stadsmarinier 104

Hoofdstuk 7
Pijler Veilig 106

Interview Werkers op Zuid:
Reggery Gravenbeek, filmmaker, spreker, organisator 116

Hoofdstuk 8
Organisatie en Financiën 118

Voorwoord

Alstublieft, het nieuwe vijfjarige Uitvoeringsplan 2023-2027 van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Een plan om trots op te zijn. Trots omdat veel medewerkers van alle partners hebben meegedacht en meegeschreven aan deze koers om Zuid verder te versterken. De ambitie is groot. De koersvastheid ook. Dit plan bouwt verder op de basis die is gelegd, op de resultaten van de eerste tien jaar gezamenlijk aanpakken op Zuid. Zo is er nu tien uur extra les op scholen in de focuswijken, zijn er meer jongeren die studeren op de hoogste mbo-niveaus en wordt er meer gekozen voor kansrijke opleidingen en banen in de zorg en techniek. Ook zijn er tweeduizend minder mensen met een uitkering sinds 2012 (terwijl het aantal inwoners met meer dan dertigduizend groeide) en is de kwaliteit van de woningen verbeterd. En vooral: het beeld over Rotterdam-Zuid kantelt. Er is een positieve verandering in de beeldvorming: in én over Rotterdam-Zuid. Het is een gebied waar bewoners samen met heel veel professionals met veel energie werken aan een beter toekomst. Voor henzelf en voor de wijken.

Dit uitvoeringsplan bouwt voort op de basis die in de eerste elf jaar is gelegd, zoals de midtermreview ons heeft gevraagd. Die wees ons ook op meer mogelijkheden dan we tot nu toe benutten, met name op het gebied van bondgenootschappen met bewoners en hen mede-eigenaar maken van projecten in hun wijk. En wat een groter eigenaarschap kan betekenen voor bewoners, de ambities van het NPRZ en het gebied. Die uitdaging gaan we aan. Wijkraden en gemeenteraad zijn al enthousiast om de handen ineen te slaan en het NPRZ krijgt steun van alle partners om met bewoners te werken aan school, werk en wonen.

De midtermreview wees ook hoe we onze aanpak samen kunnen verbeteren, wat daar voor nodig is. Want er is meer nodig dan scholen voor alle kinderen en jongeren, werk voor alle volwassenen en woningen in de staat waarin ze nu verkeren. Dat was en is niet genoeg. Niet genoeg om bewoners op Zuid dezelfde kansen te geven als mensen elders in ons land.

Daarom zijn nu Thuisbasis op Orde en Veiligheid als zelfstandige pijlers toegevoegd. Thuisbasis op Orde als broodnodige ondersteuning zodat bewoners hun dagelijks leven op de rails kunnen krijgen en houden. En een pijler Veiligheid om de verleiding van het verkeerde pad weg te nemen en de macht van de drugseconomie te doorbreken.

We moeten ook oog houden voor de mensen die voor zichzelf nog geen toekomst zien, aan wie de verbeteringen nog voorbij gaan. Mensen met geldproblemen, met hoge energierekeningen die afhankelijk zijn van corporaties en particuliere verhuurders voor investeringen in lagere woonlasten, mensen met taal- en leesproblemen, mensen met kinderen op scholen met een hoger lerarentekort dan elders, mensen die afhankelijk zijn van een uitkering, mensen die alleen welkom zijn op de arbeidsmarkt als ze 0-uren-contracten accepteren, mensen die door huisjesmelkers en malafide uitzendbureaus worden uitgebuit in goedkope particuliere huurwoningen, voor wie de verzorgingsstaat niet openstaat, die slachtoffer zijn geworden van het handhavingsbeleid van de kinderopvangtoeslag, enzovoort. Voor deze mensen is het perspectief veel minder zichtbaar dan voor mensen hoger op de ladder. Daar moeten we oog voor blijven houden.

Maar het gaat lukken. Met inzet, steun en belangstelling van u allemaal. En vooral: met zoveel belang bij bewoners van Zuid.

Burgemeester Ahmed Aboutaleb
Voorzitter Nationaal Programma
Rotterdam Zuid

Marco Pastors
Directeur Nationaal Programma
Rotterdam Zuid

1. Inleiding

1.1 De geschiedenis van Rotterdam-Zuid

"Het ontstaan van Rotterdam-Zuid (Charlois, Feijenoord en IJsselmonde) is verbonden met de ontwikkeling van de Rotterdamse haven eind 19e eeuw. De ontwikkeling van economische bedrijvigheid die daarmee gepaard ging, had een grote aanzuigende werking op arbeidskrachten. In korte tijd werden in rap tempo woonwijken met goedkope woningen gebouwd om de havenarbeiders te huisvesten. Na de Tweede Wereldoorlog werd als eerste de haven hersteld. Er was dringend behoefte aan woningen. Deze werden gebouwd in de nieuwe – op zichzelf staande – tuinsteden Pendrecht, Lombardijen, Zuidwijk en IJsselmonde. De portieketage-woningen waren in die tijd een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de bestaande huisvesting in het centrum van Rotterdam. In de jaren '60 en '70 kwamen goedkope arbeidskrachten uit zuidelijke landen (gastarbeiders) in groten getale naar de haven om het werk te doen dat de autochtone bevolking niet meer wilde. Deze werknemers vestigden zich massaal op Zuid. Parallel aan deze ontwikkeling werden twee andere ontwikkelingen zichtbaar. In de jaren '80 verschoven de havenactiviteiten steeds verder westwaarts, waardoor de werkgelegenheid in de havens voor Zuid afnam. De haven is al lang niet meer de belangrijkste werkgever voor Zuid. De overheid wees daarnaast in die periode verschillende gemeenten rond Rotterdam aan als groeikernen, met aantrekkelijke huisvesting. Dit was voor velen een ideaal alternatief voor het wonen in de tuinsteden. De komst van de VINEX-wijken ten zuiden van Rotterdam versterkte het proces van selectieve migratie. Die is nog steeds gaande. Bewoners van Zuid die het beter krijgen, vertrekken nog steeds naar aantrekkelijker woonmilieus rond Rotterdam."[1]
Tegelijkertijd zien we op wijkniveau dat het aandeel lage inkomens langzaamaan afneemt door de toename van het aantal bewoners dat het beter krijgt, de zogenoemde sociale stijgers.
Uit de rapportage 'Stijging, verhuizingen en nieuwbouw op Zuid' uit 2022 blijkt dat in de verschillende wijktypen op Zuid huishoudens die zich vestigen qua inkomen afwijken van de huishoudens die vertrekken. Vestigers hebben vaker een laag inkomen en minder vaak een midden- en hoog inkomen dan de groep die vertrekt. Zo zien we bij de focuswijken met veel particuliere huur dat 70% van de vestigers een laag inkomen heeft (inclusief studenten) en 23% heeft een midden- of hoog inkomen (van 7% is geen inkomen bekend). Van de huishoudens die dit wijktype verlaat, heeft 59% een laag inkomen (inclusief studenten) en 34% een midden of hoog inkomen. Een vergelijkbaar patroon doet zich ook voor bij de andere drie wijktypen op Zuid.

[1] Tekst eindadvies Deetman/Mans 'Kwaliteitssprong Zuid: ontwikkeling vanuit kracht 'februari 2011' aangevuld met recente cijfers.

↑ Rotterdam-Zuid vanaf Vaanplein.

↓ Tabel 1: Indicatoren Rotterdam-Zuid.

	Nederland	Totaal G4 in 2011	Totaal G4	Amsterdam	Den Haag		Utrecht	Rotterdam[1]	Zuid in 2011[1]	Zuid[1]	7 Focuswijken[1]
Stand bevolking 1 januari (2021)	17.475.415	2.196.644	2.432.659	873.338	548.320		359.370	651.269	193.982	207.510	80.290
Aantal inwoners tot 27 jaar in % van totale bevolking (2021)	30,3%	33,8%	32,4%	30,8%	32,2%		36,2%	32,7%	35,2%	33,8%	36,9%
% één-ouder huishouden met tenminste 1 thuiswonend kind, jonger dan 18 jaar op alle huishoudens met tenminste 1 thuiswonend kind, jonger dan 18 jaar (2021)	19,2%	28,0%	27,0%	28,9%	25,4%		16,8%	33,0%	38,2%	39,6%	40,2%
% leerlingen basisonderwijs met laagopgeleide ouders (1 okt 2019)	9,4%	28,0%	15,5%					17,7%	41,0%	23,2%	26,8%
Referentieniveaus: fundamenteel niveau (2018/2019)	96,1%	94,1%	94,6%	94,5%	95,0%		96,1%	93,5%	94,1%	91,6%	90,1%
Referentieniveaus: streefniveau (2018/2019)	61,4%	54,1%	59,0%	58,3%	59,7%		63,6%	56,6%	48,0%	51,3%	48,2%
% leerlingen in leerjaar 3 HAVO/VWO (2020/2021)	50,0%	42,9%	53,0%	57,0%	51,0%		61,0%	44,0%	25,8%	31,0%	30,0%
% leerlingen in het praktijkonderwijs (2020/2021)	3,2%	4,0%	4,0%	3,4%	4,4%		2,4%	5,3%	7,0%	7,1%	7,9%
% geslaagden VWO van alle geslaagden (2020/2021)	21%	21%	24%	27%	22%		29%	19%	9%	10%	9%
% geslaagden HAVO van alle geslaagden (2020/2021)	28%	22%	25%	26%	26%		26%	21%	16%	17%	15%
% geslaagden VMBO van alle geslaagden (2020/2021)	52%	57%	52%	46%	52%		45%	61%	75%	73%	76%
% nieuwe voortijdig schoolverlaters (schooljaar 2020/2021)[3]	1,9%	3,6%	2,4%	2,4%	2,4%		1,9%	2,7%	4,2%	2,9%	3,0%
% jongeren met startkwalificatie, 18 t/m 22 jaar (1 oktober 2020)[3]	69,0%	nb	71,0%	72,0%	66,0%		80,0%	68,0%	48,0%	59,0%	61,0%
% middelbaar of hoger opgeleid, als % van de bevolking 15 tot 75 jaar (1 okt. 2020)[3]	72%	69%	74%	77%	70%		81%	69%	52%	62%	60%
Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen, gestandaardiseerd (2019)	€ 32.300	€ 23.100	€ 31.700	€ 33.600	€ 31.000		€ 32.800	€ 29.000	€ 19.300	€ 25.500	€ 22.600
% huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum (2020)[3]	10,2%	18,0%	16,2%	16,5%	16,1%		11,2%	18,5%	24,0%	22,2%	24,6%
Kinderen tot 18 jaar in een huishouden met inkomens tot 110% van het sociaal minimum in % van alle kinderen tot 18 jaar in een huishouden (2020)3)	7,9%	19,0%	13,8%	14,2%	13,7%		8,6%	16,6%	29,0%	22,1%	23,5%
% Huishoudens met een WWB-AO- of WW-uitkering (2019)	8,1%	13,0%	11,8%	11,3%	12,4%		8,9%	13,5%	17,0%	16,3%	18,9%
% Huishoudens met een WWB of WW-uitkering (2019)	4,6%	9,1%	7,9%	7,5%	8,1%		5,3%	9,7%	14,6%	11,7%	13,5%
Niet-werkende beroepsbevolking (als % van de leeftijdsgroep 15 tot 75 jaar) (1 okt 2020)[2]	6,6%	9,4%	11,0%	11,9%	10,5%		7,6%	12,2%	14,3%	15,0%	16,0%
% kwetsbare meergezinswoningen t.o.v. de woningvoorraad (2020)	x	x	x	x	x		x	23,0%	36,5%	34,0%	49,0%
Gemiddelde WOZ-waarde van woningen (2020)[2]	€ 270.000	€ 215.103	€ 321.000	€ 418.000	€ 271.000		€ 327.000	€ 224.000	€ 126.434	€ 169.500	€ 139.500

Bronnen: CBS, UWV en DUO bewerking OBI
[1] Lokale bron, indien van toepassing
[2] voorlopig cijfer
[3] Landelijke bron voor NL en de 4GG

1.2 Ambitie op Zuid

Het doel van het Nationaal Programma is dat iedereen op Zuid een zinvolle dagbesteding heeft: kinderen gaan naar school en volwassenen zijn aan het werk. Hierdoor krijgen bewoners een sterkere positie in de maatschappij. Dit doen we door samen te werken aan het op orde krijgen of houden van de thuisbasis van bewoners, te werken aan school en werk zelf. En te werken aan het wonen en de veiligheid op Zuid. De mate van invulling kan per bewoner variëren maar de basis is een grote eigen rol van de bewoners: voor zichzelf, voor hun gezin en voor hun directe omgeving. Hoe het met de bewoners gaat, is bepalend voor hoe het met Zuid gaat. De indicatoren in tabel 1 gebruiken we vanaf de start van het programma in 2011 om een globaal beeld te schetsen vanhoe het gaat op het gebied van school, werk en wonen ten opzichte van de steden in de G4.

De ambitie is dat in 20 jaar het G4-niveau wordt bereikt en dat na 10 jaar een kwart van de achterstand van Zuid ten opzichte van de G4 is weggewerkt. Het resultaat na tien jaar NPRZ is dat het beter wordt op Zuid. Zo lopen de leerlingen van Zuid in op de leerlingen elders in Rotterdam en de G4. Bovendien kiezen meer leerlingen voor een opleiding in de zorg en techniek. Het percentage bijstands- en werkloosheidsuitkeringen is weliswaar nog onvoldoende gedaald, maar Zuid loopt wel in op de G4. Verder is een sterke start gemaakt met het aanpakken van de verpauperde particuliere woningvoorraad. Steeds meer bewoners van Zuid laten ook weten dat ze graag op Zuid willen blijven wonen en bewoners die Zuid ooit hebben verlaten keren er terug. Deze ontwikkelingen stemmen zeer hoopvol en geven bewoners en de partners in het NPRZ het bewijs dat de inspanningen effect hebben. Maar het zijn nog broze verworvenheden. Daarom is het belangrijk dat de komende jaren wordt doorgepakt. Niet voor niets is het NPRZ een programma van de lange adem. Voor het NPRZ geldt de wet van de boerderij: niet alleen hard werken bepaalt het succes, gewas heeft ook tijd nodig om te groeien. We hebben een set van doel-indicatoren en overige indicatoren gekozen die jaarlijks in voortgangs-rapportages (www.nprz.nl/documenten) wordt gevolgd en waarin een uitgebreide analyse is opgenomen.

1.3 De NPRZ-aanpak

In het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ), werken Rijk, de gemeente Rotterdam, corporaties, zorg-instellingen, schoolbesturen, bedrijfsleven, politie en Openbaar Ministerie aan een gezonde toekomst voor

→ Achtergrond NPRZ

Eind 2010 gaf de toenmalige minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Eberhard Van der Laan, opdracht aan Wim Deetman en Jan Mans om te adviseren over de aanpak van de problemen in Rotterdam-Zuid. In februari 2011 verscheen het rapport 'Kwaliteitssprong Zuid, ontwikkeling vanuit Kracht'. Hierin concludeerden Deetman en Mans dat Rotterdam-Zuid kampt met problemen die ongekend zijn op de Nederlandse schaal. De commissie stelde dat de gemeente Rotterdam, het rijk, bewoners, woningcorporaties, bedrijfsleven, scholen en andere lokale partners gezamenlijk en vanuit een gedeelde visie aan de slag moeten om doorbraken te realiseren op Rotterdam-Zuid. Een Nationaal Programma was nodig, omdat de sociaaleconomische problemen in omvang en intensiteit ongekend zijn voor Nederland. Ook wees de commissie op het belang van voldoende doorzettingsmacht in de wijken op Zuid en op een boodschap die aansluit bij de belevingswereld van bewoners. Tot slot stelden Deetman en Mans dat bewoners en ondernemers nadrukkelijk een rol moeten spelen bij het oplossen van de problemen op Zuid.

Deze adviezen zijn ter harte genomen en hebben in het najaar van 2011 geleid tot het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. Een breed gedragen aanvalsplan om de kansen van bewoners te vergroten en het leven op Zuid te verbeteren. Het is een programma dat de tijd krijgt die nodig is: in een periode van 20 jaar moet Zuid zijn gestegen naar het niveau van Rotterdam en de andere grote steden (G4).

Rotterdam-Zuid. Samen zorgen deze partners dat de kansen van Zuiderlingen worden vergroot. Hoe we die kansen willen vergroten, staat beschreven in de uitvoeringsplannen. Oftewel: wat gaan de partners van het NPRZ doen om Zuid omhoog en vooruit te helpen? Voor u ligt het uitvoeringsplan 2023-2027, waarin we de plannen voor de komende vijf jaren uiteenzetten.

1.4 Aanpak in belang van bewoners en hun huishouden

Bij de uitvoering van het Nationaal Programma staan de inwoners van Rotterdam-Zuid centraal. Het NPRZ is bij uitstek een sociaal programma gericht op meedoen in de maatschappij. De inzet van alle professionele partners is gericht op het samen met bewoners invulling geven aan de drie hoofdpijlers: School, Werk en Wonen. Een afgeronde en slim gekozen opleiding leidt tot een betere positie op de arbeidsmarkt en daarmee een stabieler en hoger inkomen. Hiermee kunnen mensen niet alleen beter in de maandelijkse lasten voorzien, maar bijvoorbeeld ook een ruimere woning betalen. Geen zorgen hebben over woonlasten en een passende woning voor alle gezinsleden geeft bewoners van Rotterdam-Zuid meer rust in het dagelijks leven. Kinderen presteren daardoor ook beter op school.

Om deze beweging op gang te brengen is het noodzakelijk te investeren in goede prestaties op school, de begeleiding van werkzoekenden naar werk en het beschikbaar maken van woningen, juist ook voor de sociale stijgers. Prioriteit ligt bij het ondersteunen van bewoners zodat zij zelf kansen kunnen grijpen, juist waar dat niet vanzelfsprekend is. Zowel de ervaring in de uitvoeringspraktijk als wetenschappelijk onderzoek geven aan dat het daarvoor cruciaal is dat de thuisbasis op orde is. De keuzes die mensen maken ten aanzien van meedoen in de maatschappij worden negatief beïnvloed door ondermijnende structuren. Actieve inzet met deze invalshoek is nodig om de bewonersgerichte aanpak van het NPRZ compleet te maken. Ofwel: het afsluiten van de slechte weg en het mogelijk maken van de goede weg. Deze samenhangende aanpak is verbeeld in figuur 1.

1.5 De NPRZ-aanpak de komende jaren

Ten opzichte van het vorige uitvoeringsplan kiezen we voor diverse toevoegingen op de bestaande interventies bij school, werk, wonen, thuisbasis op orde en veilig. De aanpak op veiligheid vatten we nu in een volwaardige pijler. We presenteren een aanpak voor kinderen tussen nul en vier jaar, omdat een kansrijke start op een goed leven op Zuid al vroeg begint. De concrete voorstellen en interventies per pijler kunt u terugvinden in de hoofdstukken 3 tot en met 7 in dit uitvoeringsplan.

Ook willen we de NPRZ-aanpak verfijnen door toe te werken naar interventies op wijkniveau. Want hoewel de problematiek op Zuid per wijk vergelijkbaar is, zijn er toch ook grote verschillen tussen de wijken. Dit vraagt, waar dat van toepassing is, om een blik per wijk. We betrekken hierbij de wijkraden. Zij zijn een belangrijke schakel in het fijnmazig wijknetwerk van bewoners, gemeente en partners. De wijkraden zijn ook belangrijk bij de opvolging van het advies uit de midterm van Van Rijn dat spreekt over bewoners als bondgenoten. We willen bewoners meer betrekken bij het NPRZ en werken op een nieuwe participatieaanpak uit. Hierbij maken we gebruik van de netwerken van onze partners. Ook is er begin 2023 op het programmabureau een adviseur participatie aan de slag gegaan om het versterken van het bondgenootschap met

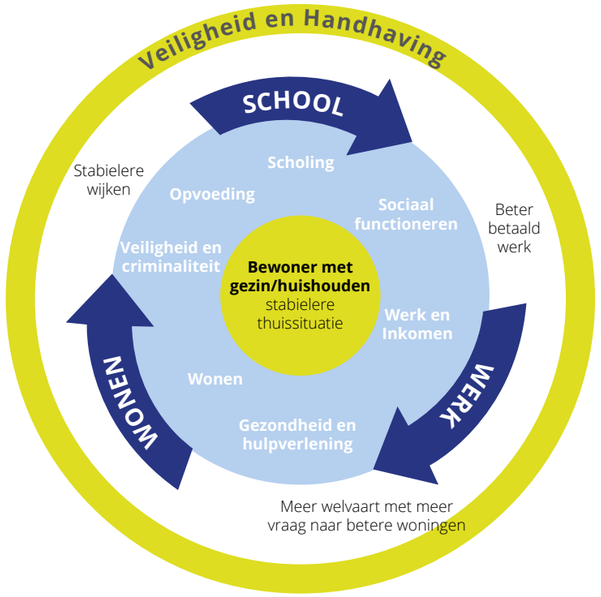

↑ Figuur 1: De cirkel van het NPRZ.

bewoners praktisch invulling te geven. In hoofdstuk 2 gaan we verder in op deze plannen.

De NPRZ-aanpak valt of staat met de samenwerking van onze partners. Dat maakt het NPRZ uniek ten opzichte van eerdere aanpakken. Juist door de samenwerking van overheid (Rijk en gemeente), woningcorporaties, zorginstellingen, het onderwijs, de veiligheidspartners, het bedrijfsleven en bewoners, ontstaan er krachtige voorstellen die effectief helpen om de ambities te behalen. Het vraagt van onze partners commitment, een blik op de lange termijn en soms zelf een stapje terug doen om samen twee stappen vooruit te zetten. De voortgang en het sturen op gemaakte afspraken wordt bewaakt door het NPRZ-bestuur, daarbij ondersteund door de NPRZ-directeur en het programmabureau.

Veel van de voorstellen in dit uitvoeringsplan zijn niet mogelijk zonder financiering. Bij het vaststellen van dit uitvoeringsplan is de financiering voor de meeste interventies nog niet zeker gesteld. Er is zicht op afspraken voor 2023, in 2023 zullen we afspraken moeten maken over de jaren erna. De gemeente heeft in het coalitieakkoord 2022-2026 uitgesproken co-financiering beschikbaar te stellen, in de veronderstelling dat ook andere partners zoals het Rijk bijdragen. Indien financiering niet of niet tijdig beschikbaar komt, zal een deel van dit uitvoeringsplan op losse schroeven komen te staan. Daarmee is dit punt een belangrijk punt van zorg en aandacht voor 2023. Het laatste hoofdstuk 8 van dit plan gaat dieper in op de wijze van organiseren en financieren.

↓ De komende jaren komt er een aanpak voor kinderen van 0 tot 4 jaar, om hen een kansrijke start te geven op een goed leven op Zuid.

SALIM ELFASSI VAN STICHTING KOCO

‘Even tot drie tellen en aan de slag. Voor je eigen moeder zou je het ook doen.’

Dagelijks werken de partners van het NPRZ om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Ondernemer Salim Elfassi zet zich met Stichting KOCO in voor kwetsbare ouderen en jongeren in Carnisse.

Het is 14 december 2020, de dag waarop premier Rutte een tweede lockdown zal afkondigen. Het nieuws zingt al rond in de Nancy Zeelenbergflat in Carnisse, waar zo’n honderd ouderen in kleine eenkamerflats wonen. ‘Zo’n lockdown is voor niemand leuk. Maar voor de mensen die hier wonen, is het echt verschrikkelijk,’ zegt Salim Elfassi, in het restaurant op de begane grond van de flat. ‘De meesten zijn kwetsbaar en eenzaam. Sommigen hebben letterlijk niemand meer. Het samen eten in het restaurant en de activiteiten die we organiseren, zijn het enige waarvoor ze hun kamer nog uit komen.’

Buurvrouw

In 2018 is Elfassi neergestreken in de Nancy Zeelenbergflat, met het idee een restaurant te beginnen waar eenzame ouderen samen kunnen eten. Daar ging wat aan vooraf: ‘Ken je dat verhaal van die mevrouw die tien jaar lang dood in haar woning lag in Rotterdam-West?’ vraagt hij. ‘Dat was mijn buurvrouw. Ze woonde drie huizen verder. Tien jaar lang ben ik langs dat huis gelopen, zonder te weten dat daar iemand lag. Niemand had haar gemist. Dat heeft me aan het denken gezet.’ Het was 2015, door de crisis was Elfassi zijn baan bij een onderzoeksbureau kwijtgeraakt en hij besloot iets te gaan doen wat hij al heel lang van plan was: een wereldreis maken en Spaans leren. ‘Toen ik terugkwam, wist ik wat ik wilde. Ik wilde iets betekenen voor de stad waar ik woon, door eenzaamheid aan te pakken.’

Van maaltijd naar zorg

Via Woonbron kreeg Elfassi het leegstaande restaurant van de Nancy Zeelenbergflat aangeboden. ‘Ik kende Carnisse niet. Ik had überhaupt geen binding met Zuid, had er alleen maar horrorverhalen over gehoord. Toch ben ik gaan kijken. Ik kwam hier en raakte al snel in gesprek met een paar van de ouderen die hier wonen en toen...’, Elfassi krijgt een zachte blik in zijn ogen, ‘... ja, toen was ik om.’

Een restaurant beginnen, dat was het idee. Maar hoe meer maaltijden Elfassi uitserveerde, hoe meer bewoners hij leerde kennen, en hoe scherper zijn beeld werd van hun hulpeloosheid. ‘Je hoort een bewoner zeggen dat hij al jaren niets anders heeft gegeten dan boterhammen. Je merkt dat iemand zwaar verwaarloosd is. Of ziek, en niet de verzorging krijgt die ze nodig heeft. En op het moment dat je een keer in iemands woning komt, schrik je je rot. Al heel snel zijn we zorg gaan verlenen aan de meest kwetsbare mensen in de flat. En daar zijn we steeds verder in gegaan.’

Ogen druppelen

‘We’ is het team van Elfassi, waarvan de ervaren kokkin Chahrazad en projectcoördinator Henifa de harde kern vormen. De drie kunnen met elkaar lezen en schrijven, en hebben met veel van de meest kwetsbare bewoners een persoonlijke band. Daarnaast werken ze met mensen die in de bijstand zitten, tussen wal en schip beland zijn en door het Leerpraktijkcentrum naar Elfassi zijn doorverwezen.

‘Ik had überhaupt geen binding met Zuid, had er alleen maar horrorverhalen over gehoord. Ik kwam hier en raakte in gesprek met een paar ouderen die hier wonen en toen... ja, toen was ik om.’

‘Ze doen schoonmaakwerk, draaien mee in de keuken of helpen bij de verzorging van de ouderen: een maaltijd brengen, ogen druppelen, een boodschap doen, alles wat de ouderen zelf niet kunnen.’

Zelf kennen Salim, Chahrazad en Henifa geen grenzen als het om de zorg voor de bewoners gaat. ‘Eén bewoonster was al jaren niet gewassen. Dat rook je. Ook haar woning bleek zwaar verwaarloosd. Dan tel je even tot drie en dan ga je aan de slag. Ja, natuurlijk. Het zou je moeder maar zijn.’

Hiér zijn

Een paar keer valt de naam van een mevrouw. Ze is 97 jaar, ‘een chic dametje’, zegt Elfassi. En ook zij is heel alleen. Op haar vrije zondag, komt Chahrazad tóch naar Nancy Zeelenberg om spelletjes met haar te doen, en haar huis schoon te maken. Als zij naar de dokter moet, of naar het ziekenhuis, gaat Elfassi met haar mee. ‘Tuurlijk. Niemand anders doet het, en ik zou het voor mijn moeder ook doen. Dat blijft mijn motivatie. Maar ik haal zelf ook plezier uit het contact. Ik ga heel graag om met ouderen. Wat ik zo leuk vind aan ouderen: ze zijn híer.’ Elfassi wijst met zijn vingers naar de vloer van zijn restaurant. ‘Ze zitten niet in hun mobieltje. En ze hebben ontzettend veel te vertellen. Prachtige verhalen over vroeger. We kunnen zoveel van ze leren.’

Helpen

Onlangs woonde Elfassi de crematie van een oudere bezoeker mee. ‘Chahrazad, Henifa en ik waren de enige drie aanwezigen. Die man had verder helemaal niemand die naar hem omkeek. Dat breekt je hart.’ Wat hij het moeilijkst vindt aan zijn werk? ‘Dat je veel meer hulp zou willen bieden dan je kunt. Daarvoor heb ik simpelweg meer mensen en meer geld nodig. Maar we doen wat we kunnen.’
Zijn beeld van Zuid is erg veranderd, sinds hij hier in Carnisse onderneemt, zegt Elfassi. ‘Eerst dacht ik bij Zuid aan criminaliteit. Nu denk ik aan kwetsbaarheid. Aan mensen die in de steek zijn gelaten door alles en iedereen. Dat ik die mensen kan helpen, geeft mij heel veel voldoening. Ik doe nu echt waar mijn hart ligt.’ Hij staat op, het is tijd om de lunch klaar te maken. Want de mensen boven verdienen een gezonde maaltijd.

2. Aansprekende ambities, NPRZ op wijkniveau en bewoners bondgenoten

2.1 Aansprekende ambities

Van ambitieverlaging is geen sprake; bewoners van Rotterdam-Zuid hebben recht op gelijke kansen. Het bestuur omarmt de conclusie uit het rapport van Van Rijn dat daarvoor doorbraken en aanvullende strategieën nodig zijn. Met alleen voortzetting van de huidige aanpak zal niet op alle punten de 100% doelstelling worden gehaald.

Het bestuur concludeert dat G4-niveau nog steeds leidend moet zijn en niet naar beneden bijgesteld, maar het verhaal bij die ambitie is wel belangrijk. De ambities worden bezien in de context van Rotterdam-Zuid, waarbij kansen voor mensen en hun ontwikkelperspectief centraal staan. Per pijlerhoofdstuk wordt nader ingegaan op wat dit voor de uitwerking van ambities per pijler betekent.

In de pijler Wonen is rekenschap gegeven van de ontwikkelingen in de woningmarkt van de afgelopen jaren en is expliciete aandacht voor betaalbaarheid van woningen, ook voor middeninkomens. Met de twee nieuwe pijlers: Thuisbasis op orde en Veilig geven we ook de samenwerkingen die op deze thema's al liepen een volwaardige plek in het NPRZ-programma. Bovendien voegen we nieuwe ambities toe zoals die voor kinderen van 0-4 jaar.

2.2 Van Stad naar Zuid, van Zuid naar Wijk

De afgelopen tien jaar is het vooral gelukt om NPRZ als deel van de Stad te zien. Steeds vaker is er binnen het reguliere stedelijke, landelijke en regionale beleid aandacht voor het NPRZ.

Het NPRZ is vaak een onderdeel van beleidsplannen en programma's vanwege de omvang van Rotterdam-Zuid, de toegevoegde waarde van de doelgerichte samenwerking en de scherpe scope. Tegelijkertijd vult het NPRZ-uitvoeringsplan het partnerbeleid aan, omdat het is gemaakt met alle NPRZ-partners, dus met schoolbesturen en -directeuren, corporaties, politie, OM, werkgevers, Rijk, enzovoort.

Bij voorkeur wordt ook in de toekomst bij het reguliere stedelijke, landelijke en regionale beleid als hoofdstuk/paragraaf of apart document aangegeven welke NPRZ inzet geldt en hoe de specifieke NPRZ-afspraken binnen het betreffende stedelijke beleid/programma passen: waar versterkt het en liggen er kansen, waar zitten de opletpunten en waar schuurt het?

↑ NPRZ-gebied: van de Beverwaard tot de Waalhaven, tussen de Maas en de A15.

Er is nog veel winst te behalen door de NPRZ-afspraken te vertalen naar de wijken. Dit gaan we doen voor de lange termijn in de handelingsperspectieven waarmee we op wijkniveau voor de komende tien jaar inhoud geven aan een gezamenlijk perspectief voor alle partners. De korte termijn is terug te vinden in jaarambitie en realisatiedocumenten per wijk van het NPRZ.

Handelingsperspectieven per wijk voor de lange termijn

Voor alle wijken wordt een update gemaakt van de *fysieke* wijkhandelingsperspectieven die bij de start van het NPRZ zijn gemaakt. (www.nprz.nl/over-nprz/onze-documenten/handelingsperspectieven). De handelingsperspectieven hebben als doel om de ambities op programmaniveau ten aanzien van de pijler Wonen in de toekomst op wijkniveau in te vullen. Ze geven daarmee richting aan de uitvoering. Elk handelingsperspectief kent 3 onderdelen: Karakteristiek, perspectief en strategie. De handelingsperspectieven zullen niet allemaal tegelijk worden opgeleverd, maar worden gespreid gedurende de komende jaren gemaakt. De volgorde van wijken wordt bepaald aan de hand van urgentie en mogelijkheden. We organiseren een Project Start Up (PSU) met corporaties, afdeling Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente en het stafbureau.

Er komt een proef voor twee wijken om de uitvoerbaarheid en daadwerkelijk toegevoegde waarde te onderzoeken of er ook een handelingsperspectief kan worden gemaakt vanuit een *sociaal- en maatschappelijke* invalshoek. De opgaven van de verschillende pijlers worden dan samengebracht met wat de wijk als totaal nodig heeft.

"NPRZ-jaarambitie"-documenten per wijk voor de korte termijn

Voor elke wijk maakt het NPRZ inzichtelijk welke ambitie er is en welke uitvoering daaraan wordt gegeven. Hiermee geven we NPRZ-professionals de mogelijkheid de uitvoering op wijkniveau in samenhang en focus te organiseren. Bijvoorbeeld: Als blijkt dat er op 1 school minder goede scores worden gehaald dan verwacht, dan kunnen we bespreken wat de school nodig heeft. Zo zorgen we met elkaar dat de bewoners en professionals in de wijk steeds beter ondersteund worden.

We volgen voor dit korte document per wijk de pijlerindeling van het NPRZ: thuisbasis, school, werk, wonen en veilig. Met daarbij de kanttekening dat niet alle interventies in dit Uitvoeringsprogramma naar wijken worden vertaald. Voor de onderwerpen taal, schulden en voorschoolse educatie zijn voor dit uitvoeringsplan specifieke afspraken gemaakt om ook op wijkniveau de voortgang te gaan monitoren.

De NPRZ jaarambitie-documenten worden jaarlijks voor alle wijken tegelijk gemaakt en de verantwoording loopt mee in de jaarlijkse voortgangsrapportagecyclus van het NPRZ. Structuur en inhoud zullen jaarlijks worden verbeterd.

Afspraken:
- De Gemeente Rotterdam en andere partners maken de handelingsperspectieven, in overleg met het NPRZ. De handelingsperspectieven worden opgesteld door het gemeentelijk cluster Stadsontwikkeling (SO) in samenwerking met corporaties. Voor de twee proeven met sociaal- economische perspectieven wordt samengewerkt met het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling (MO) in samenwerking met schoolbesturen en, op enige afstand, met werkgevers.
- De Gemeente Rotterdam, met de gebiedsorganisatie in de regie, stuurt in samenwerking met het programmabureau op de uitvoering van het uitvoeringsplan per wijk, met het uitvoeringsplan zelf, het handelingsperspectief en de jaarambitiedocumenten.

Wijkraden en andere wijkpartners

In 2022 is de gemeente Rotterdam gestart met Wijk aan Zet. Het doel van Wijk aan Zet is om via 39 wijken en wijkraden Rotterdammers meer zeggenschap te geven over hun directe omgeving. Bewoners en partners in de wijk denken en beslissen mee over wat de wijk nodig heeft. Ook voor onderwerpen die het NPRZ raken sluit de gemeente zo veel mogelijk aan bij de werkwijze van Wijk aan Zet.

Gemeente en NPRZ zijn dus beiden met parallel lopende processen bezig om dichter op de bewoners te komen en wijkgerichter te werken. De gemeente werkt met wijkakkoorden en jaarplannen, NPRZ werkt met handelingsperspectieven en jaarlijkse ambitiedocumenten. Het komend jaar zal een proces worden uitgelijnd om voor de wijkraden een zo helder en laagdrempelig mogelijke gezamenlijke benadering te realiseren.

Bij de ontwikkeling van de gezamenlijke aanpak voor de wijkraden werken we vanuit de volgende twee uitgangspunten:
- Beide parallelle processen en documentenstroom ondersteunen met eenduidige agendavoering van de wijkraden waarin wordt ingegaan op de voortgang in

↑ Gesprek wijkraad Afrikaanderwijk 2022-2025 en het NPRZ.

de wijk ten aanzien van de NPRZ-onderwerpen, hoe deze samenhangen met het wijkakkoord en/of er aanvullende afspraken gemaakt zijn die accenten leggen op de uitvoering van het NPRZ-programma in die wijk.

- NPRZ én gemeente hebben hun eigen afspraken en verantwoording.

De NPRZ-wethouder en -directeur gaan 1 tot 2x per jaar samen in gesprek met de wijkraden.

Omdat we de komende jaren op wijkniveau bondgenootschappen gaan versterken, kunnen ook andere gesprekspartners als de wijkraad in beeld komen, zoals bewonersverenigingen, ouderraden op scholen, lokale stichtingen etc. Ook hier zoeken we naar samenwerking met de gemeente om zoveel mogelijk tot eenduidigheid te komen.

Afspraak:
De Gemeente Rotterdam en programmabureau NPRZ zorgen voor een vervolg op de acties die voortkomen uit de overleggen van NPRZ met de wijkraden en andere wijkgesprekspartners.

2.3 Versterken bewoners bondgenootschap

In de Midterm NPRZ 'Tot hier en nu verder' wordt ingegaan op de verbetering in het contact die het NPRZ-programma kan maken met de bewoners van Rotterdam-Zuid. Een van de zeven hoofdconclusies luidt:

"Bewoners en het NPRZ staan in hun zorg en ambitie naast elkaar. Toch komt dit bondgenootschap niet vanzelf van de grond. Het is een opgave voor het NPRZ om samen met haar partners dit bondgenootschap vorm te geven, zodat de inzet en resultaten ook meer van de bewoners worden. Het gaat bij dit bondgenootschap niet om zeggenschap over vraagstukken van de overheid, maar om eigenaarschap over kwesties dicht op de huid van de bewoners."

In de afgelopen 10 jaar is er met regelmaat met bewoners gesproken, o.a. via toppen, gesprekken met ouders op scholen, stadsluisteren maar ook deelgemeentebesturen/wijkraden. Uit die gesprekken blijkt dat de problematiek waar NPRZ zich op richt breed wordt herkend en dat een open gesprek voor alle deelnemers nieuwe inzichten oplevert. Men waardeert de extra inzet die de partners willen plegen op Zuid, maar er bestaat soms ook vrees dat deze aandacht slecht kan zijn voor het imago van de wijk of van heel Zuid. In wijken die eerder niet als focuswijk waren aangewezen bestaat juist de wens meer mee te kunnen profiteren van het NPRZ. In de wijkraden wordt ook aangegeven dat men de kloof met 'de Coolsingel' als groot ervaart. Tot slot bleek de bekendheid van het programma beperkt tot een aantal beeldbepalende initiatieven.

→ De wijken op Zuid

Op Zuid wordt gewerkt met verschillende wijkindelingen. De belangrijkste zijn de indeling voor de wijkraden en de indeling van de wijkteams. Het NPRZ werkt voor zijn handelingsperspectieven en rapportages en met de Wijkteam-indeling waarbinnen de CBS-indeling wordt onderscheiden. De wijkraden zullen altijd de stukken krijgen die voor hen relevant zijn. Waar wijkraad-indeling en wijkteam-indeling niet overeenstemmen wordt per platform (wijkakkoord, handelingsperspectief etc.) nader gespecifieerd welke indeling wordt aangehouden.

15 Wijkraden op Zuid

1. Afrikaanderwijk
2 Beverwaard
3 Bloemhof
4. Carnisse - Zuiderpark (incl. Zuidplein)
5. Feijenoord
6. Groot IJsselmonde en Oud IJsselmonde
7. Heijplaat
8. Hillesluis
9. Lombardijen
10. Katendrecht - Wilhelminapier (incl. Kop van Zuid)
11. Entrepot - Noordereiland
12. Oud-Charlois - Wielewaal
13. Tarwewijk
14. Vreewijk
15. Pendrecht - Zuidwijk (incl. Charlois Zuidrand)

15 Wijkteams op Zuid

1. Afrikaanderwijk
2. Beverwaard - Oud IJsselmonde
3. Bloemhof
4. Carnisse - Zuidplein
5. Feijenoord
6. Groot IJsselmonde Noord
7. Groot IJsselmonde Zuid
8. Heijplaat - Pendrecht
9. Hillesluis
10. Lombardijen
11. Nieuw Zuid (Katendrecht - Kop van Zuid, Kop van Zuid-Entrepot - Noordereiland)
12. Oud-Charlois - Wielewaal
13. Tarwewijk
14. Vreewijk
15. Zuidwijk - Charlois Zuidrand

In aanloop naar de Burgertop op Zuid is een reeks van 12 wijkgesprekken gevoerd met verschillende Rotterdammers op verschillende manieren in verschillende wijken over verschillende onderwerpen middels de methodiek Stadsluisteren: door nieuwsgierig zijn naar wat mensen beweegt, uitnodigend naar iedereen en de uitkomsten en opbrengsten serieus nemen. Bewoners hebben daar aangegeven dat ze meer zeggenschap willen op het gebied van ingrijpende veranderingen voor hen zoals voor onderwerpen als waar/hoe ze wonen en wat er wordt gedaan in de extra tijd voor school. Ook hebben ze de behoefte aangegeven tot meer collectieve ondersteuning voor volwassenen: de optie voor groepsondersteuning i.p.v. alleen individuele ondersteuning.

We zien ook dat veel bewoners de mogelijkheden voor school- en werkcarrières niet aangrijpen, hoewel dat aanbod er wel is. Ook zien we het vertrek van bewoners als een duidelijk signaal dat de woningmarkt van Zuid onvoldoende aansluit op de wensen. De invulling van het NPRZ-programma, met inwoners in verschillende hoedanigheden als ouder, werkzoekende en leerling of studenten kan in de komende jaren steeds betere gesprekken opleveren over waar het nu echt misgaat en beter kan, en afspraken opleveren wat te doen. Dit kunnen we doen door o.a. met de bewoners te verkennen hoe de inzet vanuit NPRZ die voor hen bedoeld is, zo zo goed mogelijk bij hen landt. Dat is niet eenvoudig en kent een veelheid van vormen, waarbij we altijd open staan voor het perspectief van de ander.

Het is dus van belang dat het goede gesprek met bewoners wordt gevoerd, waarbij kwesties worden onderzocht die bewoners belemmeren in hun dagelijks leven en die oorzaak zijn van achterstanden of armoede. Als NPRZ-partners gaan we samen met de bewoners aan de slag om een goed antwoord te hebben op die belemmeringen. Voorbeelden hiervan zijn:

- De onder-advisering van leerlingen op Zuid;
- De wens van bewoners om moeders van Zuid te helpen bij de opvoeding van hun kinderen;
- Discriminatie en flex-contracten op de arbeidsmarkt;
- De terughoudendheid in het gebruik van hulpverlening.

Wat leidend zou moeten zijn in het bondgenootschap van het NPRZ met bewoners is het versterken van het eigenaarschap over de belangrijkste vragen waar zowel bewoners als het NPRZ voor staan. Dit komt in de pijlers op verschillende wijzen tot uiting. Bijvoorbeeld 'Onwijze Moeders' in de pijler Veilig. Hierin krijgen moeders ondersteuning bij het vinden van de weg naar hulpverlenende instanties. Er wordt voorlichting gegeven en er is nauw contact met de wijkagent om signalen uit de wijk te delen zowel vanuit professionals als op initiatief van de moeders. In pijler Wonen wordt bijvoorbeeld gewerkt aan een betere betrokkenheid door bewoners te betrekken bij de brede woonopgave, bewonersinitiatieven te stimuleren en ruimte te creëren om mee te doen. Bij de pijlers School en Thuisbasis op orde wordt ingezet op 'ouders bondgenoten' en gewerkt aan het stimuleren van ouderbetrokkenheid; Het voorlichten van ouders over een kansrijke toekomst van hun kinderen wordt geïntensiveerd door ook

↑ Bondgenootschap met bewoners gaat over kwesties die bewoners diret raken.

buiten de scholen contact te leggen onder meer via de welzijnsorganisaties, stichtingen en ontmoetingsplekken in de wijk.
De invulling van het bondgenootschap is plaats- en thema afhankelijk.

- Het bondgenootschap hangt nauw samen met onze wens om NPRZ op wijkniveau in te vullen. Dat kan helpen gesprekken over bondgenootschap inhoudelijker te maken en de uitvoering van het programma op wijkniveau beter te laten aansluiten in de wijk. Kortom; een belangrijke sleutel tot versterking van het bondgenootschap tussen bewoners en het NPRZ- programma ligt in de uitwerking van het programma op wijkniveau.
- De opgave om het bondgenootschap met bewoners te versterken speelt in álle pijlers van het NPRZ, en vraagt om inzet van alle programmapartners. We sluiten zoveel mogelijk aan bij de bestaande verbindingen die de partners met bewoners hebben. De jaarlijkse rapportage onder regie van het programmabureau biedt inzicht in de stappen die in de verschillende pijlers gezet zijn om het bondgenootschap te versterken.

Afspraken:
Naast de afspraken die al binnen het Wijkgericht werken worden gemaakt en de interventies van de pijlers, wordt ook programma-breed ingezet op verbetering van het bondgenootschap op basis van de volgende uitgangspunten:

1. Het programma moet waarde hebben voor bewoners, bewoners zijn bondgenoten en onderdeel van het programma.
2. Bewoners ervaren eigenaarschap voor hun eigen school- en werkcarrières of die van hun gezin en ervaren het NPRZ als bondgenoot die hen daarbij ondersteund.
3. Het bondgenootschap zien we terug in het gezamenlijk realiseren van de doelen; bewoners en programma helpen elkaar.

De gezamenlijke partners ontwikkelen samen met het programmabureau een aanpak met bijbehorende middelen waarin we samen met bewoners invulling geven aan het bondgenootschap. Door jaarlijks te beoordelen hoe dit gaat en te verbeteren zal de aanpak elk jaar kunnen groeien. Wij zullen via de gebruikelijke jaarlijkse voortgangrapportage hierover rapporteren.

De volgende NPRZ-brede actielijnen worden in de aanpak meegenomen:

1. Een actieve verbinding met de wijk;
2. Burgerberaden;
3. Aansluiten op initiatieven van bewoners die bijdragen aan de doelen van het programma;
4. Verkennen of meer bekendheid van het NPRZ-programma bijdraagt aan een verbeterde verbinding met Zuid en de zuiderlingen.

Toelichting voorgestelde actielijnen

1. **Actieve verbinding met de wijk**
   Als eerste stap om te komen tot een verbeterde verbinding is reeds gestart met een ronde langs de wijkraden, de gekozen bewonervertegenwoordigers in alle 15 wijken van Zuid voor een gesprek en kennismaking met de wijkraden. Wethouder Versnel, bewonersvertegenwoordiger Saidi en directeur Pastors van het programmabureau doen dit in duo in wisselende samenstelling. De NPRZ-wethouder en -directeur gaan 1 tot 2x per jaar samen in gesprek met de wijkraden. Daarbij wordt gekeken naar de voortgang in de wijk op de NPRZ-onderwerpen, hoe deze samenhangen met het wijkakkoord en/of er aanvullende afspraken gemaakt kunnen worden die accenten leggen op de uitvoering van het NPRZ-programma in die wijk.

   Naast deze wijkraadgesprekken zal per wijk verkend worden hoe en met welke bewoners/stakeholdersvertegenwoordigingen samenwerking mogelijk is om de verbinding met de wijk te versterken.

2. **Inzet van Burgerberaden**
   We gaan vanuit het programma starten met de verkenning van de mogelijkheden van Burgerberaden. Deze kunnen helpen de kloof te overbruggen door een gezonde uitwisseling van ideeën en perspectieven te bevorderen en door deze ideeën terug te laten komen bij het opstellen en uitvoeren van beleid. De deelnemers aan een burgerberaad vormen een dwarsdoorsnede van de samenleving. Of de Burgerberaden een aanvulling kunnen worden of in plaats van de eerder gehouden burgertoppen van Zuid komen, wordt meegenomen in de verkenning.

3. **Initiatieven vanuit bewoners om NPRZ-doelen te realiseren**
   Betrokkenheid en eigenaarschap kunnen optimaal worden gestimuleerd als mensen hier de eigen ideeën terugzien binnen het programma. Daarom zoeken we actief naar aansluiting bij initiatieven van bewoners in de wijk die aansluiten bij de ambities van het programma. De vraag is hoe initiatieven van bewoners die direct betrekking hebben op de NPRZ-ambities een zetje kunnen krijgen, zodat ze de weg weten te vinden, verbinding kunnen leggen met andere initiatieven etc. Hierdoor krijgen ze uiteindelijk meer kans van slagen. Hier geldt dat moet worden aangesloten bij bestaande platforms voor initiatieven, zoals bijvoorbeeld de infrastructuur voor participatie zoals deze bij de gemeente reeds bestaat. Hoe dit het best kan plaatsvinden zal verder worden uitgewerkt in het plan van aanpak.

4. **Inzet op bekendheid**
   Door het programma wordt een plan gemaakt voor meer bekendheid en herkenbaarheid van NPRZ als

↓ Gesprek wijkraad Feijenoord en NPRZ.

↑ Actviteiten NPRZ meer bekend maken.

programma op Zuid. In de eerste helft van het programma is de strategie geweest om niet in te zetten op bekendheid. De gedachte was: 'Als de mensen maar profijt hebben van de acties van het programma.' Mede door de midterm realiseren wij ons dat 'onbekend' niet meer bij onze status past, en dat een grotere bekendheid belangrijk is voor ons bondgenootschap met bewoners.

In het eerste kwartaal van 2023 wordt de bekendheid vorm gegeven. Daarin zal uitgangspunt zijn dat de partners van het NPRZ in de uitingen (contacten met bewoners en professionals, bewonersbrieven, bouwborden, persberichten, nieuwsberichten, posts op social media, presentaties, etc.) een grotere rol nemen bij het invullen van de partnerrol. Het voorgaande betekent een grotere rol (dan nu het geval is) van de communicatiemanagers van de partners en hun bestuurders. Het programmabureau NPRZ zal de partners helpen met presentaties over het NPRZ, de gezamenlijke inzet en het duiden van de eigen rol van de betreffende partner. Met deze inzet kunnen de NPRZ-partners aan bewoners laten zien hoe wordt gewerkt aan betere kansen en perspectieven op Zuid.

3. Pijler Thuisbasis op orde

3.1 Ontwikkelingen

Een stevige thuisbasis vergroot de kans op een succesvolle schoolcarrière voor kinderen en de kans op werk voor volwassen. In Rotterdam-Zuid wonen relatief veel mensen zonder zo'n basis: er is veel armoede, er zijn veel gezinnen met schulden, meer mensen met een verstandelijke beperking, met problemen, stress en dus met flinke uitdagingen in het dagelijks functioneren. Dat laten de indicatoren uit het Wijkprofiel Rotterdam en het CBS duidelijk zien (zie tabel 2).

In eerdere uitvoeringsprogramma's van het NPRZ is veel aandacht geweest voor de thuisbasis van Rotterdammers op Zuid, bijvoorbeeld op het gebied van taal en schulden en de Frontlijn-aanpak in de focuswijken. In de midterm concludeert Van Rijn dan ook dat de pijler Thuisbasis op orde zich heeft ontwikkeld tot een essentiële schakel in de aanpak op Zuid, maar dat zowel de inzet als de samenhang moeten worden versterkt. Tevens vraagt hij aandacht voor de groep kinderen van 0-4 jaar.

De noodzaak om in de thuisbasis te investeren is de afgelopen jaren, door corona en de energiecrisis alleen maar groter geworden. In heel Nederland en dus ook in Rotterdam-Zuid zien we dat de meest kwetsbaren het hardst worden getroffen. Zo is ook een meer dan evenredig grote groep gedupeerden van de toeslagaffaire in de kinderopvang op Zuid te vinden, 3.000 van de 6.000 Rotterdamse gevallen.

Bestuursopdracht Zorg

Als gevolg van de stijgende zorgvraag en de tekorten op de arbeidsmarkt staat de houdbaarheid van het zorgstelsel landelijk onder druk. De gemeente Rotterdam heeft daarom de Bestuursopdracht Zorg (BOZ) vastgesteld om de groei van de zorgkosten af te remmen. Het is daarbij van het grootste belang dat hulp en ondersteuning bij die Rotterdammers terechtkomen die deze het hardst nodig hebben. Waar BOZ-maatregelen positieve effecten kunnen hebben, moeten deze dan ook in NPRZ-gebied landen. En eventuele ongewenste effecten op NPRZ-gebied moeten worden afgezwakt of voorkomen.

Binnen de stad maar ook binnen Zuid is behoefte aan gedifferentieerd beleid ten aanzien van zorg, hulpverlening en welzijn: maatwerk in het remmen of gasgeven. In wijken of buurten met hoge scores op de Sociaaleconomische Status (SES), waar meer sprake is van enkelvoudige problemen en een lage drempel om hulp te vragen, wordt

↓ Tabel 2: Enkele relevante (waaronder subjectieve) indicatoren.

% bewoners dat zegt	Rotterdam	Charlois	Feijenoord	IJsselmonde
Aandeel huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum; 2020 CBS, bewerking OBI	18,5%	21,5%	25,8%	18,4%
Aandeel huishoudens met langdurig inkomen tot 110% van het sociaal minimum; 2020 CBS, bewerking OBI	12,5%	13,9%	18,7%	11,8%
Aantal en aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden; 2020 CBS, bewerking OBI	5.1340 15,6%	8.440 24%	8.020 21,5%	5.700 19,7%
Toekomst niet in de hand; wijkprofiel 2022 (2018)	15% (19%)	19% (21%)	16% (22%)	19% (19%)
Vertrouwen te hebben in instanties en hulpverleners; Wijkprofiel Rotterdam 2022	53%	47%	48%	47%
Aantal zelfstandig wonende personen van 19 jaar of ouder met een licht verstandelijke beperking; Woonzorgwijzer 2020	26,2%	35,2%	38,3%	31,4%

vaak veel zorg gevraagd en dus budget besteed aan mensen die het verhoudingsgewijs minder nodig hebben. En ook omgekeerd.

We zien Zuid als vooruitgeschoven gebied en maken afspraken over:
- vroegsignalering, preventie, bestaanszekerheid, gezinsaanpak, dagbesteding, samenwerking met scholen, uitkeringsinstanties en werkgevers;
- het beter managen van toegang tot de zorg;
- vereenvoudiging van het aanvragen en het gebruik van hulp;
- meer beslissingsruimte en minder administratieve last voor hulpverleners.

3.2 Aansprekende ambities (van een nieuwe pijler)

Voortaan is de inzet op de thuissituatie een pijler van het NPRZ. Extra middelen en aandacht zijn gewenst. Dit is niet alleen een belang op zich, maar ook nodig voor het verwezenlijken van de ambities van met name de pijlers School en Werk: betere schoolresultaten en meer mensen aan het werk. We kiezen daarom effectindicatoren die een bijdrage leveren of een link hebben met school, werk en wonen (zie tabel 3).

Effectindicatoren 2031:
- Daling van het aantal kinderen dat in armoede opgroeit naar proportioneel aandeel van de stad;
- Daling van het aantal thuiszitters naar proportioneel aandeel van de stad;
- Het aantal huisuitzettingen als gevolg van betalingsachterstand is laag en mag niet hoger worden.

↑ Aantal kinderen op Zuid dat opgroeit in armoede naar beneden.

3.3 Interventies

Bestaande NPRZ-interventies op het gebied van de pijler Thuisbasis op orde ontwikkelen we verder en een aantal voegen we toe. We doen dit op de beproefde NPRZ-wijze: gemeentelijke ambities en bijbehorende inzet gaan minimaal proportioneel naar Zuid en een plus op het stedelijk beleid. Ofwel meer inzet op hetzelfde beleid als de rest van de stad of NPRZ-specifieke interventies, gefinancierd door Rijk en gemeente. Hierbij stellen we de uitvoering centraal en hebben we oog voor samenhang en het bondgenootschap met verschillende partners en bewoners in de wijken om ook beter aan te sluiten bij kansen en kenmerken van de verschillende wijken. Hoe we het bondgenootschap verder inrichten wordt in 2023 nader uitgewerkt.

Uitvoering van de interventies thuisbasis op orde in samenhang met alle andere pijlers is van groot belang en zijn waar relevant terug te vinden in dit hoofdstuk en/of die van de andere NPRZ pijlers. Ook in de pijler Wonen worden structurelere oplossingen geboden die nodig zijn voor het bieden van goede hulp. We stippen ze hieraan:
- Goede kwaliteit woningen van voldoende omvang en betaalbaar, zodat men letterlijk rust en ruimte in huis heeft en een stabiele basis voor deelname aan de maatschappij;
- Huisvesten van huishoudens in sociale zin (denk aan mantelzorgconstructies en zorg- en welzijnsondersteuning);
- Brede actie op verbeteren veerkracht van kwetsbare wijken in vervolg op studie Circusvis; via een integrale aanpak gericht op: sociale aanpak (hulp voor bewoners en aanpak van criminaliteit), leefomgeving (kwaliteit gebouwen/woningen, openbare ruimte en maatschappelijke voorzieningen), herstructurering (woningbouwprogramma en infrastructuur en voorzieningenniveau) en herpositionering (veranderen van instroom en gebruik van sociale huurwoningen) (zie pagina 95).

We richten de pijler Thuisbasis op orde in met drie samenhangende interventielijnen:
1. Integrale ondersteuning en preventie in de wijken;
2. Vergroting basisvaardigheden en zelfredzaamheid van Rotterdammers op Zuid;
3. Kansrijk opgroeien: programmatisch aanpak 0-4 jaar.

3.3.1 (Integrale) ondersteuning en preventie in de wijken

De afgelopen jaren zijn allerlei aanpakken en pilots in het leven geroepen om de bewoners die niet helemaal zelfredzaam zijn te helpen bij het vinden van de aanwezige/bestaande hulpstructuren. Veel pilots en aanpakken hebben hun eigen beleidsdoelen, maar overlappen ook veelal met elkaar. Als voorbeeld noemen we de frontlijnaanpak in de wijkteams van de Children's Zones (CZ) en de gemeentelijke pilot intensieve gezinsaanpak. Het effect is dat er een ongecontroleerde groei is aan instrumenten en aanpakken in de wijken. Het is onoverzichtelijk en inefficiënt en bewoners blijven te vaak onbewust van hun problematiek en onvoldoende in staat om de ondersteuning die ze nodig hebben te vinden en zelf te organiseren.

Daarom organiseren we aanbod van informatie, hulp en ondersteuning dicht op de Rotterdammers op Zuid. Het belang van ondersteuning dichtbij is des te belangrijker nu de gemeente Rotterdam de komende periode de groei van de zorguitgaven gaat beperken om het zorgstelsel houdbaar te maken. Welzijn is daarbij een belangrijke schakel, want als voorziening in het voorveld van zorg en zwaardere ondersteuning wordt het belang ervan steeds groter in het licht van de stijgende zorgkosten. In de nieuwe welzijnsopdrachten is in nauwe samenwerking met NPRZ voor de gebieden op Zuid een verbinding gelegd met de opgaven van NPRZ.

Op dit moment wordt van alle jeugdwetvoorzieningen via de wijkteams 41% in NPRZ-gebied geleverd. Voor de basishulp is dit 35%. Van het totaal aantal toegekende WMO-arrangementen per 1 januari 2023 geldt dat 35% naar bewoners in NPRZ-gebied is gegaan. Van de loketten Jongerenloket, Stedelijke zorg, Vraagwijzer en de wijkteams zitten alleen de wijkteams boven de 41% aandeel naar Zuid en dus in de buurt van het proportioneel stadsaandeel (zie tabel 4).

↓ Tabel 3: Stand effectindicatoren nu.

2020 - CBS bewerking OBI		Rotterdam	NPRZ	Aandeel NPRZ
Aantal huishoudens met kinderen		88.600	29.700	33,5%
Huishoudens met inkomens tot 110% van het sociaal minimum in % met kinderen		11.200	5.000	44,6%
Thuiszitters schooljaar 21/22	Instroom	344	194	56,4%
	Uitstroom	274	152	55,5%
	Saldo	+70	+42	60,0%
Aantal huisuitzettingen	Verzoeken tot bemiddeling	1.579	648	41%
	Geëffectueerde ontruiming	42	20	48%
	Voorgenomen ontruiming	183	82	45%

↓ Tabel 4: Proportionaliteit inzet hulpaanbod.

Aandelen NPRZ-gebied binnen Rotterdam	2021	2022
Percentage jeugdigen (0 t/m 18 jaar)	35%	35%
Percentage toegekende Jeugdwet voorzieningen door wijkteams	38%	41%
Percentage toegekende Basishulp	42%	35%
% volwassenen	31%	31%
% (afgeronde) WMO-arrangementen toegekend door:		
- Jongerenloket	25%	29%
- Stedelijke Zorg	33%	33%
- Afdeling WMO (voorheen vraagwijzer)	37%	37%
- Wijkteams	35%	42%
Totaal aantal burgers met WMO voorziening 1-1-2023		**35%**

Let op: onder deze cijfers vallen geen hulpmiddelen zoals rolstoelen, trapliften en doelgroepenvervoer

We zijn samen met de NPRZ-partners een pilot gestart met tien gezinnen die gedupeerd zijn door de toeslagenaffaire. We bekijken of we voor de kinderen en hun ouders boven op het reguliere aanbod van het Hulpteam Toeslagen 010 het positieve verschil kunnen maken in hun school- en/of werkcarrière.

Bij de uitvoering van integrale ondersteuning en preventie op Zuid zal gebruik worden gemaakt van de volgende uitgangspunten:

- Wijkteams binnen NPRZ werken zonder wachtlijst en met inzet CZ-teams (zie hieronder bij a);
- We werken vindplaatsgericht. Hierbij gaat het in de eerste plaats om school en uitkeringsinstanties. Dit om laagdrempelig beschikbaar te zijn, vertrouwd te raken en inwoners te benaderen. Specifieke afspraken per vindplaats zijn uitgewerkt onder b en c.
  We verkennen of intensiveren de samenwerking op Zuid met woningcorporaties, zorgprofessionals en zorgverzekeraars daar waar nodig en mogelijk is;
- De hulp komt vooral bij de Rotterdammers die deze het hardst nodig hebben. Hierbij zorgen we ervoor dat percentages van deze hulp in het NPRZ-gebied gaan stijgen naar minimaal een proportioneel aandeel van de problematiek in de stad (meestal tussen de 42% en 47%). We ontwikkelen hiervoor in de loop van 2023 een gezamenlijk kader;
- Professionals verstrekken in een wijk dezelfde informatie over loketten, organisaties, regelingen, werk etc. en over de werkwijze (overdracht, doorverwijzing, signalering, activering/werk) worden onderling duidelijke afspraken gemaakt.
  Een belangrijke basis is daarbij te werken vanuit "De Brug naar een Positieve Toekomst". Dit samenhangende beeld helpt bewoners én professionals vanuit diverse organisaties voor elk huishouden antwoorden te formuleren op vragen als: Waar doe je het voor? Wat is normaal? Waar ligt de lat? Waar mag je je mee bemoeien? Wie kan helpen? Hoe en waarmee? Waar te beginnen? (zie figuur 1 op de volgende pagina).

We maken de volgende interventie afspraken:

a. Ondersteuning en preventie door wijkteams en welzijnswerk

De wijkteams zijn er voor het bieden van vrijwillige hulpverlening indien er sprake is van complexe en/of multiproblematiek. De doelstelling van de wijkteams in NPRZ-gebied is en blijft: meer mensen hebben/krijgen de basis op orde. Dit betekent vergroting van de zelfredzaamheid van inwoners in NPRZ-gebied en vermindering van multiproblematiek. Het wijkteam levert

↑ Werken aan toekomstperspectief.

hier een bijdrage aan maar kan dit niet alleen. Met de wijkteams maken we daarom de beweging naar extra inzet op de preventie, vroegsignalering en vergroting van de toegankelijkheid van de hulp en ondersteuning door in te zetten op de Children's Zone (CZ) frontlijnaanpak en schoolzorgteams (zie pagina 28 bij b).

In de wijkteams van de NPRZ Children's Zone wijken zijn wijkcoaches CZ aan de wijkteams toegevoegd. Zij bieden laagdrempelig preventieve en enkelvoudige hulpverlening. Van de 1.410 basisschoolkinderen die in 2021 door de wijkteams in de Children's Zone zijn bereikt, zijn 419 kinderen preventief bereikt via de CZ-aanpak van de CZ-wijkteams. Het doel van deze CZ-werkwijze is om de thuissituatie van gezinnen te versterken, de toekomstkansen voor kinderen van 0 tot 14 jaar in deze focuswijken te vergroten en deze gelijk te trekken met de rest van Rotterdam. Dat gebeurt onder andere door ouders vaardigheden aan te leren zodat zij een positieve en stabiele toekomst voor hun kinderen kunnen creëren.

Het welzijnswerk richt zich vooral op preventie. Met de introductie van stevig integraal jeugdwerk draagt welzijnswerk bij aan een laagdrempelige preventieve ondersteuning voor kinderen en hun ouders, dicht in de buurt. Sociaal-emotionele ontwikkeling, schoolsucces en een veilig opvoed- en opgroeiklimaat zijn de kerndoelen van het jeugdwerk.

De gemeente heeft de inzet voor Zuid geïntensiveerd, vooruitlopend op dit uitvoeringsprogramma als onderdeel van de aanbesteding van het welzijnswerk. Met de gecontracteerde aanbieders (SOL en WMO Radar) worden hiervoor met ingang van 2023 jaarlijks extra afspraken gemaakt over de volgende thema's:

A. Werken aan een zinvolle dagbesteding (school en werk)

- Voor de Jeugd investeert Welzijn in participatie, in het ondersteunen en/of vinden van bijbaantjes, in het meedoen aan sport en cultuur en het succesvol kunnen volgen van onderwijs. Welzijn is aanvullend op Dagprogrammering.
- Voor volwassenen die niet op eigen kracht aan het werk komen, biedt Welzijn gelegenheid tot re-integratie en ondersteunt op het gebied van taal (de gemeentelijke clusters Maatschappelijke Ondersteuning en Werk & Inkomen zijn verantwoordelijk voor het formuleren van de gewenste re-integratietrajecten).

B. Werken aan toekomstperspectief

Welzijn maakt gebruik van en zoekt aansluiting bij het lob-programma van het NPRZ (loopbaanoriëntatie en begeleiding).

C. Extra ondersteuning voor ouders

Welzijn ondersteunt ouders zodat zij hun kinderen kunnen begeleiden tot zelfredzame volwassenen. De school is hierin voor welzijn altijd een partner. Welzijn geeft invulling aan een ondersteunende relatie met de scholen.

D. Werken aan een zinvolle dagbesteding (re-integratie en taal)

Alle wijknetwerkpartners zijn erop gericht om bewoners te helpen om school en werk mogelijk te maken ('Werk is de beste zorg'). Welzijn houdt hierbij rekening met de CZ-studententeams die op Zuid actief zijn en heeft een focus op het preventieve aanbod dat past in de pijlers van de methodiek van De Brug (zie afbeelding op pagina 26).

Ook willen we met de wijkpreventieketen in het medisch en sociaal domein gezamenlijk de 'beweging naar voren' stimuleren; een beweging 'de zorg uit' in plaats van 'de zorg in'. De interventies Welzijn op Recept en extra inzet op de Gecombineerde Leefstijl Interventie zijn onderdeel van de wijkpreventieketen.

De gemeente, de welzijnspartijen (verenigd in Win010) en Rijnmond Dokters werken in 2023 Welzijn op Recept stedelijk gezamenlijk uit. Huisartsen kunnen via Welzijn op Recept bewoners met psychosociale problematiek doorverwijzen. Welzijn kijkt dan welke hulp/ondersteuning of interventie nodig of zinvol is en informeert de huisarts. Met extra inzet op de Gecombineerde Leefstijl Interventies en Welzijn op Recept wordt gezamenlijk ingezet op de beweging 'de zorg uit' in plaats van 'de zorg in'. Een goede preventieve infrastructuur is voor deze beweging onontbeerlijk. Als professionals in de nulde, eerste en tweede lijnszorg elkaar beter weten te vinden en met een brede, preventieve blik naar Rotterdammers kijken, wordt inzet van (te) zware zorg voorkomen. Zo kunnen meer Rotterdammers met een zorg- of ondersteuningsvraag stappen zetten naar een gezonder, zelfstandiger en gelukkiger leven.

Afspraak:
In 2023 maken we afspraken in het kader van de (Integrale) ondersteuning en preventie in de wijken voor Zuid. Afspraken over hoe we bestaande pilots, (gezins)aanpakken en activiteiten van de welzijnsaanbieders met elkaar verbinden en bij voorkeur integreren.

Afspraken ten aanzien van wijkteams op Zuid:

- De capaciteit van de reguliere wijkteams wordt mede op basis van kenmerken van gebieden/wijken bepaald. Voor het NPRZ-gebied is de capaciteit momenteel 42% van de totale Rotterdamse capaciteit;
- De wijkteams in het NPRZ-gebied zorgen dat er geen wachtlijst voor de wijkteams is. Dit betekent: geen werkvoorraad die langer dan 14 dagen blijft liggen. Daar is voor nodig dat de capaciteit binnen de wijkteams zowel kwantitatief als kwalitatief op orde is;
- De CZ-teams werken volgens de methodiek "Brug naar een Positieve Toekomst" (zie figuur 1, pagina 26). De intentie is om de CZ-aanpak uit te breiden naar het hele NPRZ-gebied. De aanpak wordt aangescherpt en beter verankerd en toegepast.

Afspraken ten aanzien van inzet welzijnswerk op Zuid:

- We verbinden kinderwerk, tienerwerk en jongerenwerk aan alle scholen op Zuid en gaan samen experimenteren met nieuwe aanpakken;
- Wij streven ernaar dat de Vraagwijzers in de verschillende Huizen van de Wijk, bij voorkeur wekelijks, spreekuur houden;
- Welzijn op Recept wordt ook in de NPRZ wijken uitgevoerd. Op basis van de uitvoeringspraktijk zal worden bepaald of er extra inzet nodig is.

Figuur 1: De brug naar een positieve toekomst.

Children's Zone De brug

Om de brug naar een positieve toekomst over te kunnen steken, moeten alle pijlers stevig zijn. Daar is een stevige basis voor nodig.

- Zelfstandig, positief en stabiel – Inspiratie
- Positief, redelijk stabiel, steun – Cursus of training
- Kantelpunt, instabiel – Preventieve coaching
- Instabiel, problemen – Hulpverlening
- Veel problemen, crisis – Spoed, (specialistische) hulp

Een fijn huis

Huis

Wij hebben een fijn huis dat wij goed kunnen betalen (niet meer dan een derde van ons netto inkomen).

Wij hebben een geschikt huis, het past alleen niet in ons budget (meer dan een derde van netto inkomen).

Wij hebben een eigen woonplek, maar moeten iets anders zoeken. Wij hebben een eigen woonplek, maar de huur is veel te hoog (meer dan de helft van ons netto-inkomen). Wij hebben problemen met de verhuurder.

Wij wonen in een maatschappelijke opvang.
Wij wonen niet zelfstandig.
Wij hebben geen huurcontract of heb ernstige problemen met verhuurder.

Wij hebben (binnenkort) geen onderdak meer.

Huishouden

Ons huis is schoon en opgeruimd. Wij hebben de huishoudelijke taken goed verdeeld over de gezinsleden.

Ons huis is meestal opgeruimd en schoon. De huishoudelijke taken kunnen wij wel beter verdelen over de gezinsleden.

Wij maken soms schoon en ruimen wel eens op.

Ons huis is niet opgeruimd. Wij kunnen het huishouden niet goed aan. Met de noodzakelijke spullen in ons huis kunnen wij ons net redden.

Ons huis is niet schoon en niet opgeruimd. Noodzakelijke spullen ontbreken in ons huis.

Lekker in je vel

Geestelijk

Wij voelen ons goed. Wij hebben zelfvertrouwen en kunnen omgaan met tegenslagen. Wij doen regelmatig leuke dingen.

Wij voelen ons meestal goed. Soms niet, maar dat lossen wij zelf op. Wij doen soms leuke dingen.

Wij kunnen moeilijk met tegenslagen of stress omgaan. Soms voelt iemand zich alleen en somber. Wij doen weinig leuke dingen.

Wij hebben veel zorgen en stress. Dagelijkse dingen zijn moeilijk. De behandeling die wij krijgen helpt niet (genoeg).

Wij hebben erg veel zorgen en stress. Er komen steeds meer problemen. Iemand in ons gezin is een gevaar voor zichzelf of anderen.

Lichamelijk

Wij zien er netjes en schoon uit. Wij hebben een vast dagritme. Wij eten gezond en doen aan sport. Iedereen voelt zich gezond en heeft geen klachten.

Wij hebben een dagritme. Wij zien er meestal netjes en gezond uit. Soms eten wij gezond en bewegen wij, maar soms ook even niet. Wij hebben wel eens lichte lichamelijke klachten, maar dit lossen wij zelf op.

Ons gezin heeft niet veel dagritme. Wij hebben regelmatig lichamelijke klachten. Wij eten niet zo gezond en bewegen weinig, dit proberen wij te verbeteren.

Ons gezin heeft nauwelijks een dagritme. Iemand heeft regelmatig ernstige klachten of is verslaafd. Wij krijgen geen hulp of behandeling. Dit zorgt voor problemen.

Iemand in ons gezin heeft direct medische hulp nodig: ernstige medische klachten / een verslaving die voor problemen zorgt.

Toekomst voor je kind

Stevige basis

Ons gezin is veilig, gezellig en liefdevol. Wij praten ruzies uit en hebben duidelijke regels.

Ons gezin is veilig en gezellig. Wij hebben weinig ruzie. Als er ruzie is, praten wij dat niet altijd uit. De regels in ons gezin zijn niet zo duidelijk.

Ons gezin is soms veilig en gezellig. Wij hebben vaak ruzie en praten dit niet uit. De zorg voor het gezin is ons soms te veel. Er is weinig aandacht voor elkaar. De regels zijn onduidelijk. Wij willen dit veranderen.

Ons gezin is vaak niet veilig. Wij hebben veel ruzie en praten dit niet uit. Wij kunnen de zorg voor het gezin niet aan. Wij hebben weinig aandacht voor elkaar. Er zijn geen regels. Ons gezin heeft niet genoeg hulp.

Ons gezin is niet veilig. Er is sprake van (lichamelijk of geestelijk) geweld. Er is veel ruzie en wij praten dit niet uit. Wij hebben dringend hulp nodig.

Ontwikkeling

Wij helpen ons kind. Wij leren ons kind nieuwe dingen die bij de leeftijd passen. Wij vinden sport en spel belangrijk. Wij leren ons kind over zichzelf en omgaan met anderen. Wij hopen dat ons kind later het net zo doet als wij.

Wij helpen ons kind nieuwe dingen te leren, maar dit past niet altijd bij de leeftijd. Sport en spel vinden wij leuk. Wij leren ons kind over zichzelf en omgaan met anderen. Wij hopen dat ons kind het later ongeveer zo doet als wij.

Wij proberen ons kind te helpen. Wij vinden het lastig ons kind nieuwe dingen te leren die bij de leeftijd passen. Wij doen weinig aan sport en spel., maar willen dat wel. Wij leren ons kind weinig over zichzelf en omgaan met anderen. Wij hopen dat ons kind niet alles doet zoals wij.

Wij hebben weinig tijd ons kind te helpen. Wij leren ons kind geen nieuwe dingen die passen bij de leeftijd. Wij doen niet aan sport en spel. Wij leren ons kind te weinig over zichzelf en omgaan met anderen. Wij zijn geen goed voorbeeld.

Wij weten niet hoe we ons kind kunnen helpen bij het leren van dingen die bij de leeftijd passen. Ons kind (4+) gaat niet naar school. Wij zijn een slecht voorbeeld voor ons kind.

Grip op je geld

Inkomen

Wij hebben genoeg geld om alles te betalen wat wij nodig hebben. Wij sparen voor extra dingen of onverwachte kosten. Wij ontvangen onze toeslagen.

Wij hebben genoeg geld om rekeningen en boodschappen te betalen. Wij houden geld over voor onverwachte kosten. Wij ontvangen onze toeslagen.

Wij hebben niet genoeg geld om onze rekeningen en boodschappen te betalen. Het lukt ons niet een uitkering en toeslagen aan te vragen of de toeslagen worden ingehouden.

Wij hebben geen geld, maar wij mogen wel een uitkering aanvragen. Wij weten niet of wij recht hebben op toeslagen.

Wij hebben geen inkomen en geen toeslagen. Wij hebben geen recht op een uitkering of ander inkomen.

Omgaan met geld

Wij weten hoeveel geld wij binnen krijgen en uitgeven. Wij hebben geen schulden (behalve hypotheek of studie). Wij betalen alle rekeningen en houden geld over. Wij hebben spaargeld waar wij drie maanden van kunnen leven.

Wij weten ongeveer hoeveel geld wij binnen krijgen en uitgeven. Bij een schuld praten wij over een oplossing. Wij hebben geen schulden of lossen deze af en maken geen nieuwe schulden. Wij hebben spaargeld waar we een maand van kunnen leven.

Wij weten niet goed hoeveel geld wij binnen krijgen en uitgeven en hebben schulden. Wij hebben hulp nodig deze op een rijtje te zetten en op te lossen. Wij hebben spaargeld maar kunnen hier geen maand van leven.

Wij weten niet hoeveel geld wij binnen krijgen en uitgeven en hebben hoge schulden. Wij praten hier niet over en weten niet wat we kunnen doen. Er komen nieuwe schulden bij. Wij hebben geen spaargeld.

Wij openen onze post niet. Wij hebben hoge schulden die steeds hoger worden. Wij weten niet wat wij moeten doen. Wij raken ons huis en spullen kwijt. Wij hebben geen spaargeld.

Werken aan je toekomst

Beroeps-ontwikkeling

Ik heb een opleiding afgemaakt met grote kans op een baan. Ik leer altijd bij. Ik kan goed leren. Ik spreek en schrijf goed Nederlands.

Ik heb een opleiding afgemaakt met goede kans op een baan. Ik kan best goed leren. Ik spreek best goed Nederlands maar schrijf minder goed.

Ik heb een opleiding afgemaakt met kans op een baan. Ik probeer bij te leren. Om mijn kans op werk te vergroten doe ik vrijwilligers-werk. Ik vind leren lastig. Ik spreek voldoende Nederlands.

Ik heb geen opleiding of weinig kans op een baan. Ik leer niet bij en heb weinig ervaring. Ik spreek en schrijf niet goed Nederlands.

Ik heb geen opleiding en geen werkervaring. Ik heb geen kans op een baan. Ik spreek en schrijf geen Nederlands.

Werk/dag-besteding

Ik heb een vaste baan waar ik tevreden over ben. Of ik heb een eigen zaak waarmee ik voldoende geld verdien.

Ik heb een tijdelijke of vaste baan waar ik best tevreden over ben. Of ik heb een eigen zaak die redelijk loopt.

Ik heb een tijdelijke of vaste baan, maar ben er niet tevreden mee. Of een eigen zaak waarvan de toekomst onzeker is. Ik heb problemen met elke dag naar mijn werk gaan. Ik probeer dit op te lossen.

Ik werk zwart of doe vrijwilligers-werk. Of ik heb een eigen zaak die verlies lijdt. Door problemen lukt het mij niet om naar mijn werk te gaan of te leren.

Ik heb geen werk en zit thuis. Ik kom op illegale manieren aan geld. Door problemen lukt het mij niet om in actie te komen en iets te gaan doen.

De basis: Denk, Zoek, Plan, Doe, Hulp

Zie achterkant

Interventie indicatoren onder andere:
- ontwikkeling van wachtlijsten;
- aanwezigheid van CZ-teams in alle wijken van Zuid;
- aanwezigheid van jeugdwerk op scholen op Zuid;
- vindplaats aantallen.

b. Schoolzorgteams

Op alle basisscholen met een hoge of zeer hoge schoolweging in NPRZ-gebied (56 van de 59) worden schoolzorgteams ingericht. Schoolzorgteams bestaan uit de leiding van de school, de intern begeleider, de schoolmaatschappelijk werker, de medewerkers van Passend Primair Onderwijs en de school-wijkteammedewerker. Begin 2023 zijn op Zuid 34 schoolzorgteams actief om sneller en effectiever te kunnen handelen bij kinderen met zorgvragen. Het doel van de schoolzorgteams is tweeledig:
- Kinderen en gezinnen worden eerder, efficiënter en effectiever geholpen bij problemen. Hierdoor kan beter en consequenter worden voorzien in preventie, vroegsignalering en lichtere vormen van hulpverlening op scholen en kan ook zware hulpverlening sneller worden ingezet indien noodzakelijk;
- Het schoolteam zelf wordt ontzorgd waardoor de onderwijsprofessionals zich op hun eigen taken kunnen richten en aan betere onderwijsresultaten kunnen werken.

Daarom geven schoolzorgteams invulling aan de volgende zes criteria:
- Er is structurele aandacht voor het sociaal-emotioneel leren van alle kinderen;
- Er is een intensieve aanpak ouderbetrokkenheid;
- Er is extra schoolmaatschappelijk werk (conform afgesproken norm);
- Er is een wijkteammedewerker aan de school verbonden die zijn/haar werk in de school uitvoert;
- Er zijn goede samenwerkingsafspraken die periodiek worden geëvalueerd;
- De inzet van het schoolzorgteam wordt gemonitord door een opgaveteam.

Afspraken:
- De schoolzorgteams in het basisonderwijs zijn een samenwerking van gemeente, de scholen, het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs (PO) en aanbieders van schoolmaatschappelijk werk. Op alle (speciaal) basisscholen (met hoog of zeer hoog gewicht) zijn uiterlijk eind 2023 schoolzorgteams ingericht (56 scholen). Met een stuurgroep en opgaveteam wordt de uitvoering georganiseerd.
- We gaan in de loop van schooljaar 2023/2024 in gesprek met het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs op Zuid over wat daar nodig is ten aanzien van de samenwerking zorg en school.

Interventie indicatoren:
Momenteel wordt in opdracht van de stedelijke Stuurgroep schoolzorgteams, waaraan ook het NPRZ deelneemt, onderzocht welke indicatoren reeds beschikbaar zijn of meetbaar zijn. Op basis van de afspraken en doelen wordt nagedacht over indicatoren op het gebied van:
- Aantal basisscholen met een compleet en actief schoolzorgteam;
- Ontwikkeling (toe-/afname, tijdigheid, passendheid) in hulpverlening in de NPRZ-gebieden met schoolzorgteams ten aanzien van bijvoorbeeld preventieve hulp, aanbod in de wijk of wijkteam, specialistische jeugdhulp;
- Sociaal-emotionele vaardigheden bij de kinderen zijn vergroot; ingezette interventies per school;
- Ontwikkeling onderwijsondersteunend gedrag van ouders; Ingezette interventies per school;
- Stijging van tevredenheid van de leerkrachten/overig schoolpersoneel.

De definitieve keuze van indicatoren wordt in 2023 bepaald.

c. Werk is de beste zorg: verbeteren samenwerking tussen wijkteams en werkbemiddelaars

Binnen de Thuisbasis op Orde werkt het wijkteam vanuit het principe 'Werk is de beste zorg' en heeft daarmee de taak een cliënt te begeleiden totdat school en werk in een huishouden voldoende duurzaam is georganiseerd. Het daadwerkelijk begeleiden naar school en werk wordt natuurlijk door collega-professionals uitgevoerd.

↑ Werk is de beste zorg.

In 2023 wordt een voorstel voor een experiment in Vreewijk uitgewerkt waarbij het wijkteam met alle cliënten die nu geen werk of andere zinvolle dagbesteding hebben tijdens het hulpverleningstraject actief in gesprek gaat over een dagbesteding. Dit moet leiden naar een passende doorverwijzing naar team Mens en Arbeidsontwikkeling (Werk en Inkomen), Prestatie010 of een opleiding. De medewerkers van het domein arbeid zorgen voor een snelle en correcte bemiddeling. Tevens zal het team Mens en Arbeidsontwikkeling snel het wijkteam kunnen inschakelen om belemmeringen bij hun klanten op te heffen, zodat zij snel verder kunnen met de bemiddeling naar werk.

De samenwerking tussen wijkteams en werkcoaches rondom een uitkeringsgerechtigde wordt via Hand in Hand georganiseerd. Het is een set samenwerkingsafspraken over onder andere wie regie heeft (zie pijler Werk pagina 63).

Welzijn heeft de opdracht in samenwerking met Prestatie010, werkzoekenden van Prestatie 010 toe te leiden en te begeleiden naar vrijwilligerswerk of een aanbod op gebied van gezondheid, bewegen, taal etc. Dit vergroot de participatie in de samenleving van bewoners met een lange afstand tot de arbeidsmarkt en vergroot de kans dat een deel van deze kandidaten uitstromen naar betaald werk.

In wijkwerktafels werken wijkteams en welzijnsaanbieder, werkcoaches, activeringscoaches, inkomensconsulenten, jongerenconsulenten samen met en onder regie van de wijkmanager en wijknetwerker aan het ondersteunen van de Rotterdammers in de bijstand op het gebied van werk, inkomenshulpverlening en de benodigde overige hulpverlening.

Dit doen zij deels door het organiseren van doorbraken op specifieke casussen door als team te sturen op gezamenlijke doelen voor werkzoekenden in de wijk (zie pijler Werk pagina 69).

Afspraken:
De aanpak Hand in Hand breder in uitvoering brengen, de inzet van wijkwerktafels wordt uitgebreid. De afspraken in het kader van 'Werk is de beste zorg' zullen via de pijler Werk worden gerapporteerd in de jaarlijkse voortgangsrapportage.

Interventie indicatoren:
- Plan van aanpak voor de uitvoering van Hand in Hand;
- Aantal wijken met wijkwerktafels.

3.3.2 Vergroting basisvaardigheden en zelfredzaamheid van Rotterdammers op Zuid

Veel Rotterdammers op Zuid staan op achterstand omdat ze bijvoorbeeld de weg naar voorzieningen niet vinden, laaggeletterd zijn of een licht verstandelijke beperking hebben. Dit geldt in heel Nederland maar komt op Zuid relatief meer voor. Ook hebben veel inwoners van Zuid schulden of leven in armoede. Deze mensen hebben stress, zijn daardoor minder in staat de juiste beslissingen te nemen, beschikken nauwelijks over een functionerend netwerk en zijn tijdelijk of permanent niet goed in staat hun eigen boontjes te doppen.

In de NPRZ-interventielijn Vergroting basisvaardigheden en zelfredzaamheid van Rotterdammers op Zuid, continueren en verbeteren we de afspraken van het vorige uitvoeringsplan om deze Rotterdammers op Zuid te ondersteunen:

a. Aanpak Basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden;

↓ Tabel 5.

	Rotterdam	Charlois	Feijenoord	IJsselmonde
Aandeel laaggeletterden beroepsbevolking (16-65 jaar); taalspiraal 2018	21%	34%	36%	30%

b. Ondersteuning aan mensen met een Licht Verstandelijk Beperking (lvb);
c. Aanpak Armoede en schulden.

a. Aanpak Basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden

Basisvaardigheden zijn belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Het hebben van Basisvaardigheden is belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Het hebben van goede basisvaardigheden zorgt ervoor dat mensen zich zelfstandig kunnen redden. Taal (lezen, schrijven, spreken en luisteren), rekenen en digitale vaardigheden (omgaan met computers, mobiele telefoons en internet) dragen bij aan het bereiken van levensdoelen. Het goed beheersen van basisvaardigheden heeft invloed op onderwijsresultaten en kansen op de arbeidsmarkt. Zo is taal en taalstimulatie voor verschillende doelgroepen cruciaal: kinderen hebben een grotere woordenschat, werkzoekenden hebben meer kans op een baan en mensen vinden het gemakkelijker om informatie over gezondheid, zorg en informatie in het algemeen te begrijpen en toe te passen. De trajecten die door de gemeente Rotterdam worden ingekocht en aangeboden richten zich op vier belangrijke thema's uit het leven: ontwikkeling van kinderen, gezondheid, werk en geld. Het uiteindelijk lange termijn doel is dat we preventief werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid en dat een nieuwe generatie opgroeit zonder een taalachterstand. Het aantal laaggeletterden op Zuid is het grootst van de hele stad: meer dan 30 procent van de inwoners is daar laaggeletterd (zie tabel 5).

Met de formele trajecten voor Basisvaardigheden behalen zoveel mogelijk mensen een diploma gericht op het kunnen volgen van een beroepsopleiding of het verbeteren van hun positie op de arbeidsmarkt.

↑ Digitale vaardigheden zijn belangrijk voor deelname aan de maatschappij.

De non-formele trajecten zijn gericht op: basisvaardigheden gericht op de thema's ontwikkeling, gezondheid, werk en geld; op NT1'ers (mensen met Nederlands als eerste taal); analfabeten; en op het bevorderen van digitale vaardigheden en rekenvaardigheden. De komende jaren worden aan de trajecten de overige vaardigheden toegevoegd.

Om basisvaardigheden op niveau te krijgen en houden is het belangrijk om ze in de praktijk te blijven toepassen. We hanteren daarvoor een doorlopende leerlijn: inburgeringstrajecten, informele activiteiten basisvaardigheden, non-formele trajecten en formele trajecten basisvaardigheden sluiten op elkaar aan en op naar school gaan en re-integratie van uitkering naar werk. Dat hoeft niet altijd in die volgorde, maar kan ook naast elkaar plaatsvinden. Dit vereist samenwerking tussen verschillende organisaties die werkzaam zijn in de wijken op Zuid.

Afspraak:
Vanuit het beleidskader Basisvaardigheden in Rotterdam wordt 55% van zowel het non-formele als formele aanbod 'basisvaardigheden' beschikbaar gesteld voor de Zuidoever (NPRZ, Hoogvliet en Pernis). De gemeente maakt verder afspraken met aanbieders basisvaardigheden om deze proportioneel in de wijken van Zuid te laten landen en houdt daarbij rekening met behoeften in de wijk en opgaven in het kader van het NPRZ. Het aanbod wordt laagdrempelig georganiseerd op de plekken waar de mensen zijn die behoefte hebben aan deze specifieke trajecten. Er wordt samengewerkt met andere partijen in de wijk om enerzijds doorlopende lijnen te creëren en anderzijds directer bij te dragen aan het behalen van doelen op school en werk.

Interventie indicator:
› (Relatief) inzet (taal)trajecten op Zuid en wijkniveau.

b. Ondersteuning aan mensen met een Licht Verstandelijke Beperking (lvb)

In Rotterdam wonen bijna 100.000 mensen met een lvb en we schatten in dat een aanzienlijk deel op Zuid woont. Licht verstandelijk beperkt zijn betekent niet dat mensen niet kunnen functioneren in onze samenleving. Veel mensen met lvb kunnen prima kinderen opvoeden en aan het werk zijn. Wel lopen ze door hun lvb verhoogde kans niet de goede weg te kunnen vinden, of in geval van administratieve handelingen fouten te maken en vatbaar te zijn voor ondermijning/criminaliteit. Dat maakt deze mensen extra kwetsbaar. Het is voor professionals lastig om mensen met een lvb (tijdig) te herkennen en dat is ook niet makkelijk. Vaak wordt pas na wat langere gesprekken en goed doorvragen duidelijk of inwoners de informatie echt tot zich hebben genomen en ook kunnen omzetten in handelingen. Dat is geen tekortkoming van inwoners, maar een tekortkoming van hoe wij met geen of beperkte kennis en expertise van lvb beleid maken en ondersteuning verlenen.

De gemeente schrijft in 2023 een vervolg op het plan 'Kijk op lvb' waarbij wordt gezorgd voor:
1. Onderhoud en vergroting van deskundigheid om mensen met een lvb te herkennen;
2. Werkprocessen die worden aangepast aan de capaciteiten van mensen met een lvb.

Er zijn stedelijk acht actiepunten vastgesteld:
1. Vergroten en behouden van deskundigheid om mensen met een lvb te herkennen;
   - **a.** Deskundigheidsbevordering (voortdurend nieuwe) medewerkers;
   - **b.** lvb-expert(s) in team aanwezig;
   - **c.** Inzet Expertiseteam Zorg;
   - **d.** Instrument(en) om mensen met een lvb te herkennen;
   - **e.** Ambassadeur lvb.
2. Werkprocessen aanpassen aan de capaciteiten van mensen met een lvb;
   - **a.** Begrijpelijk communiceren (o.a. schrijven op B1 en/of A2 niveau);
   - **b.** Hulpmiddelen bij dan wel andere vormen van communicatie;
   - **c.** Aangepaste werkprocessen.

Dit vervolgplan van de gemeente richt zich vooralsnog met name op de gemeentelijke dienstverlening en de daarbij betrokken professionals. Afspraken met andere organisaties zijn nog slechts beperkt gemaakt, maar ook het OM, de Rechtbank, en Reclassering Nederland werken hieraan. Vanuit het NPRZ-gebied gaan we bekijken of het gemeentelijk actieplan voor Zuid kan worden aangevuld met secties vanuit de andere partners. Vooruitlopend daarop heeft de partners van het Veiligheidsdomein zich al gecommitteerd (zie hoofdstuk 7 Veilig pagina 110).

Afspraak:
Voor de hulp en ondersteuning aan mensen met een lvb willen we Zuid als vliegwiel laten fungeren om voor deze doelgroep de begeleiding en ondersteuning te verbeteren. We zorgen voor deskundigheidsbevordering van een bredere groep van professionals (van onderwijs t/m politie), instrumenten om mensen met een lvb te herkennen en op aangepaste werkprocessen en communicatie. Hiervoor werken we in 2023 met het gemeentelijk kernteam lvb en andere partners een plan uit waarbij we beschrijven welke van de acht actiepunten op welke manier in het NPRZ-gebied worden opgepakt en welke resultaten worden geambieerd.

c. Aanpak armoede en schulden

Armoede- en schulden zijn complexe en hardnekkige problemen, waar niet één effectieve oplossing voor is. Het is daarom belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium daar waar nodig ondersteuning te bieden. Om op de langere termijn mensen uit armoede en schulden te helpen, is het belangrijk perspectief op een betere toekomst te bieden, bijvoorbeeld door werk als dit nog niet het geval is. Dit is de enige weg uit armoede. Omdat deze problematiek met zo veel verschillende factoren samenhangt, is er bijna altijd een integrale aanpak nodig. In dat kader is de aanpak voor inkomenszekerheid onder de pijler Werk ook voor de aanpak van armoede van groot belang.

Op basis van de Wet Gemeentelijk Schuldhulpverlening-data-signalen weten we heel precies op welke adressen sprake is van betalingsachterstanden in de vaste lasten, denk aan huur, energie, water en zorgverzekering.
We gaan op zoek naar manieren om deze informatie effectiever te gebruiken en zo een gerichtere aanpak te ontwikkelen, in samenwerking met andere partijen in de stad zoals welzijn en informele vindplaatsen om meer mensen te bereiken. Ook zou het nuttig zijn, met name voor jongeren, als we de data-signalen kunnen uitbreiden met bijvoorbeeld telefoongegevens of DUO-onderwijs-informatie. We gaan op zoek naar experimenteerruimte om Rotterdam-Zuid hiervoor een proeftuin te laten zijn.

↓ Tabel 6.

	Rotterdam	Aandeel NPRZ	NPRZ
Aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden	51.340	22.160	34%

In 2019-2022 hebben de gemeente en NPRZ in het kader van de armoede- en schuldenproblematiek afspraken gemaakt waarbij de stedelijke aanpak proportioneel naar problematiek op Zuid is uitgevoerd. In oktober 2022 heeft de gemeente in een hoofdlijnen-notitie de basis voor armoede- en schuldenaanpak 2023-2026 vastgesteld. Dit wordt in de maanden november 2022 tot aan het voorjaar van 2023 met input van partners, ervaringsdeskundigen en wetenschappers uitgewerkt. NPRZ is uiteraard een van de partners. Er zal in de aanpak worden gekeken naar de korte termijneffecten (symptoombestrijding)en langetermijn effecten (uit de armoede raken) van het verminderen van armoede en schulden. In de Rotterdamse aanpak is de komende vier jaar ook extra aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede.

Afspraak:
Voor het uitvoeringsplan 2023-2027 wordt pas in het voorjaar van 2023 duidelijke welke specifieke afspraken we voor NPRZ maken. Dit is afhankelijk van het nieuwe beleidsplan armoede en schuldenaanpak 2023-2026. We zorgen minimaal voor continuering van de afspraken uit 2019-2022 waarbij we streven naar afspraken om de inzet op deze aanpakken ook proportioneel in de wijken van Zuid te laten landen. Het is van belang om daarbij rekening te houden met behoeften in de wijk en het aanbod wordt laagdrempelig georganiseerd op de plekken waar mensen zijn.

Interventie indicatoren:
De indicatoren worden nog nader afgesproken maar gedacht kan worden aan:
- Deelname, uitval en afronding van de diverse trajecten waaronder begeleiding Expertise Team Financiën, Budgetbeheer en kredietbank.
- Aantal aanvragen inkomensondersteunende regelingen en tegemoetkomingen.

3.3.3 Kansrijk opgroeien: programmatische aanpak 0-4 jaar

In 2023 werken we samen met partners een programmatische aanpak van 0-4 jaar uit zodat kinderen taalvaardig, motorisch goed ontwikkeld en mentaal gezond op de basisschool komen. Alle partners onderschrijven hiermee

↑ Er start een aanpak zodat kinderen sterk op de basisschool starten.

het belang om de komende jaren ook te investeren in het jonge kind. Wanneer er achterstanden zijn of ontstaan voordat kinderen naar school gaan, wordt het moeilijker om die in het basisonderwijs en verdere schoolloopbaan in te halen. Op 1 januari 2022 woonden op Zuid 10.109 kinderen tot 4 jaar. Dat is 36.2% van alle kinderen in Rotterdam van die leeftijd.

Ambitie
Kinderen die op Zuid geboren worden krijgen een zo goed mogelijke start zowel thuis als op de voorschool, peuterspeelzaal of kinderopvang. Hoe we deze omzetten naar doelen en hoe we die gaan verwezenlijk zal nader worden uitgewerkt. We maken daarbij gebruik van de kennis van de reeds bestaande relevante samenwerkingsverbanden als Moeders voor Rotterdam, Rotterdamse coalitie Stevige Start en Pact Jonge Kind.

Interventies
De NPRZ-aanpak voor 0-4-jarigen staat nog in de kinderschoenen. We stellen begin 2023 een kwartiermaker aan die deze aanpak en organisatie samen met de relevante partners uit gaat werken.

De volgende elementen worden in ieder geval uitgewerkt:

a. Gratis toegankelijke kinderopvang en 16 uur gratis voorschoolse educatie
Gratis kinderopvang voor kinderen van 0-4 jaar in NPRZ-gebied is een belangrijk onderdeel van de programmatische aanpak waar we een doorbraak op willen realiseren. Kinderopvang is goed voor economische participatie van ouders en goed voor kinderen, omdat het deze helpt in hun ontwikkeling (taal, sociaal, motorisch). Een belangrijk element van gratis kinderopvang is dat ook de administratieve lasten en risico's sterk worden verminderd, zo niet weggenomen. Als de systematiek voor de kinderopvangtoeslag wordt aangepast, zouden alle/meer ouders in aanmerking komen voor een volledige vergoeding van de opvangkosten en hoeft die vergoeding niet meer te worden aangevraagd. Ook krijgen kinderen net als op de basisschool al vroeg goede uren en hun ouders krijgen maximaal de ruimte om zich te concentreren op school of werk dat bij hen past. De relevante partners van het NPRZ (ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, gemeente voor werk en school, kinderopvang en peuterspeelzalen) zijn met elkaar in gesprek om gratis kinderopvang mogelijk te maken .

Er is een personeelstekort in de kinderopvang. Het gebeurt al dat er groepen sluiten. In de pijler Werk wordt gewerkt aan mogelijkheden om werkzoekenden op te leiden voor werk in de kinderopvang.

In de pijler School (zie pagina 43) werken de NPRZ partners aan 16 uur gratis voorschoolse educatie (ve) voor 2- en 3-jarige peuters die opgroeien in gezinnen in armoede (inkomen tot 130% wettelijk sociaal minimum) conform het gemeentelijk aanbod. Jonge kinderen met een risico op een taalachterstand en/of andere ontwikkelingsachterstand kunnen een betere start maken op de basisschool wanneer ze op jonge leeftijd naar de voorschool gaan. De ontwikkeling van peuters wordt op de voorscholen met educatieve programma's gestimuleerd. Peuters zijn dan spelenderwijs bezig met taal, voorbereidend rekenen, motoriek en sociaal-emotionele vaardigheden. Via de pijler School wordt tevens wijkgericht gewerkt aan de verhoging van deelname van (doelgroep) peuters.

b. Vergroten bereik opvoedondersteuning inclusief bereik voorzieningen
We willen op Zuid ouders beter ondersteunen in de opvoeding van 0-4-jarigen, zowel thuis (via thuisprogramma's) als in de omgeving (bijvoorbeeld via kinderopvang, ve, scholen en eventueel andere laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk/binnen voorzieningen om andere ouders te ontmoeten).

Naast het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) wordt kinderopvang, ve-locaties en peuterspeelzalen als plek/locaties ingezet waar moeders en vaders bereikt kunnen worden voor het aanbieden van opvoedondersteuning of andere hulpverlening voor thuis. We maken per wijk inzichtelijk (ook in relatie tot stedelijke inzet) wat de deelname is en of deze verbetering behoeft.

Vanuit het Welzijn wordt verbinding gelegd met de inzet op effectieve preventieve interventies voor jeugd (0-18) en ouders vanuit het subsidiekader jeugdpreventie. Ook voor kinderen van 0-4 jaar en hun ouders worden preventieve interventies aangeboden. Deze kunnen een bijdrage leveren aan de nog te ontwikkelen programmatische aanpak 0-4 jaar.

c. Min-9-maanden aanpak
We zien voor de programmatische aanpak 0-4 voor Zuid ook een verbinding met het stedelijke actieprogramma Stevige Start en de coalitie Stevige Start dat inzet op een gezonde, veilige en kansrijke start. Kinderen in kwetsbare omstandigheden wordt een stevige start geboden: een gezonde geboorte en een veilige en kansrijke plek om op te groeien. De coalitie Stevige Start wil alle zwangeren in kwetsbare omstandigheden in beeld hebben en hulp bieden. Er is al vanuit het actieprogramma programma Stevige Start al heel veel bekend over deze doelgroep. In de uitwerking van de programmatische aanpak gaan we daarom na of én wat er aanvullend op het stedelijke actieprogramma Stevige Start voor de zwangeren van Zuid nodig is.

Afspraak:
In 2023 werkt een kwartiermaker samen met relevante partners een programmatische aanpak 0-4 voor Zuid uit waarin bovengenoemde elementen verder worden uitgewerkt. De te ontwikkelen aanpak is aanvullend op het stedelijk beleid.

3.4 Governance

In het eerste kwartaal van 2023 werken we de governance uit voor de pijler Thuisbasis op orde.
We richten een stuurgroep in en sluiten voor de uitvoering van onze opgaven daar waar mogelijk aan bij bestaande structuren, zoals opgaveteam schoolzorgteam.

TINEKE VISSER, DIRECTEUR BASISSCHOOL STERRENSCHOOL DE GLOBETROTTER

‘De verlengde leerweek is een enorme kans voor kinderen.’

Door de partners van het NPRZ wordt dagelijks hard gewerkt om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Tineke Visser merkt als directeur van Sterrenschool de Globetrotter dat de verlengde leerweek zorgt voor kansen voor de kinderen. ‘Zoiets is onvergetelijk voor ze en belangrijk voor hun zelfvertrouwen.’

Het is dinsdagmiddag en warm buiten. Wie niet naar buiten hoeft, blijft binnen met de gordijnen dicht. In de gangen van Sterrenschool De Globetrotter, waar 240 kinderen uit de Afrikaanderwijk naar school gaan, loopt de temperatuur ook op. Directeur Tineke Visser beent heen en weer, zweetdruppeltjes parelen op haar voorhoofd. ‘Het is hier altijd druk, maar nu, met de zomervakantie voor de deur, is het nog hectischer.’ Ja, Sterrenschool De Globetrotter gaat dicht in de zomer, want veel van de leerlingen gaan dan voor zes weken met hun families naar Turkije of Marokko. Dat is wel anders in de herfst-, de voorjaars- en de helft van de meivakantie: terwijl bijna alle kinderen in Nederland vrij zijn, gaat het onderwijs bij Sterrenschool De Globetrotter in die weken gewoon door. ‘Bij ons in de Afrikaanderwijk, een van de acht Children’s Zones in Rotterdam-Zuid, kunnen de kinderen wel wat extra onderwijs gebruiken. De vakantieschool is een van de manieren waarop wij dat aanbieden. Net als de verlengde leerweek waarbij de kinderen per week 10 extra uren naar school gaan. De kinderen hebben elke dag van 8.30 tot 15.30 uur school, ook op woensdag.’

Yoga en filosofie

Over de verlengde leerweek was discussie: de ‘lange dagen’ zouden te veel vragen van zowel leerlingen als leerkrachten, stelden tegenstanders. Jonge kinderen zouden in slaap vallen op school. Visser erkent dat het intensief is voor alle betrokkenen, en zeker voor de leerkrachten, die op Sterrenschool De Globetrotter toch al zoveel extra taken hebben: ‘Leerkrachten moeten bij ons meer signaleren en hebben regelmatig te maken met een taalbarrière. Maar,’ vervolgt ze, ‘we zien de verlengde leerweek vooral als een enorme kans voor de kinderen. We hebben als team een prachtig aanbod georganiseerd voor de Dagprogrammering. Tijdens de 10 uur extra activiteiten is er niet alleen aandacht voor rekenen en taal, maar ook voor vakken als filosofie, yoga, techniek. Twee keer in de week mogen de kinderen een activiteit kiezen die bij hun interesse past. Daarnaast gaan ze ook regelmatig op stap om ervaringen op te doen.

Van paardrijden tot een bezoekje aan de bibliotheek. Ervaringen die niet alle ouders in Zuid hun kinderen kunnen bieden, omdat ze de middelen er niet voor hebben of niet op het idee komen.’

‘Hun ideeën mochten ze presenteren aan de wethouder op het Stadhuis. Zoiets is onvergetelijk voor ze en belangrijk voor hun zelfvertrouwen.’

Tijdens de vakantieschool heeft Sterrenschool De Globetrotter een project gedaan met het thema Rotterdam. Visser: ‘Namen we de kinderen mee naar Miniworld en naar de Euromast, om de stad van bovenaf te bekijken. Terug op school zijn ze met elkaar gaan praten over de stad en hebben de kinderen ideeën ontwikkeld om de stad nog leuker te maken. Die ideeën mochten ze vervolgens presenteren aan de wethouder op het Stadhuis. Zoiets is onvergetelijk voor ze en belangrijk voor hun zelfvertrouwen.’

Naar de bakker

Alles uit de kinderen halen wat erin zit. Dat is de motivatie achter de vakantieschool en de verlengde leerweek. Sterrenschool De Globetrotter doet nog veel meer om dat doel te bereiken. ‘We investeren in verschillende netwerken, zoals De Verre Bergen, het Educatiefonds en de ABN Amro foundation, die onze kinderen in staat stellen nog meer ervaringen op te doen. Daarnaast ontplooien we tal van loopbaanoriëntatie (lob)-activiteiten, om kinderen te laten nadenken over hun toekomst.

We werken samen met Eisvrij, die de kinderen meeneemt op excursie. Gaan ze met zijn allen naar de bakker, om te kijken wat het beroep van bakker inhoudt. Met groep 7 bezoeken we onder de noemer Werken als een Paard ook allerlei bedrijven. Gaan we een kijkje nemen op het gemeentehuis of bij de Roteb, en laten we de kinderen vlogs maken over wat ze daar allemaal zien. Vinden ze fantastisch.’

Samen met ouders

Sterrenschool De Globetrotter doet veel om ouders te betrekken bij de school. ‘Want,’ zegt Visser, ‘voor een aantal van onze leerlingen is het verschil tussen thuis en op school groot, vanwege de taal en de andere culturele achtergrond.’ Visser benadrukt dat de betrokkenheid van de ouders op Sterrenschool De Globetrotter heel hoog is. ‘Wij heten ouders van harte welkom op school. Ze mogen het eerste kwartier in de klas, om mee te kijken en mee te doen. Daarnaast organiseren we koffie-ochtenden, waar ouders elkaar kunnen ontmoeten en wij ze handvaten geven om leerzame dingen te doen met hun kinderen. Hierbij stimuleren we de interactie: hier heb je een eierdoosje, wat aarde en zaadjes, ga maar aan de slag met je kind om er een plantje te laten groeien. Ook hebben we speltasjes voor thuis, waarmee ouders en kind samen aan de slag kunnen. Hiermee hopen we te bereiken dat de kinderen ook ná schooltijd met interessante dingen bezig zijn. Want na school leer je soms meer dan op school, mits je een beetje wordt gestimuleerd.’

4. Pijler School

De pijler School draagt bij aan een betere toekomst voor de bewoners van Zuid. Immers: een goede opleiding vergroot de kansen op een goed leven. Op Zuid hebben we verspreid over de verschillende wijken:

- 124 locaties voor peuteropvang of kinderdagopvang waarvan 105 voorschoolse educatie uitvoeren;
- 61 basisscholen;
- 5 scholen voor speciaal basisonderwijs;
- 8 scholen voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs;
- 19 scholen voor voortgezet onderwijs.

Het verband tussen sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren en hoe zij het op school en het hun latere werkzame leven doen, is voor een deel afhankelijk van de thuissituatie. Hoe meer kinderen en jongeren te maken hebben met armoede, taalachterstanden, zorg- en hulpverlening en een onveilige omgeving, hoe meer ze in hun ontwikkeling worden belemmerd. Dat gaat ten koste van individuele kansen van kinderen en drukt op de onderwijsresultaten. Bij de beoordeling van leerresultaten van basisscholen houdt de onderwijsinspectie daarom ook rekening met de leerlingensamenstelling via de zogenaamde schoolweging. Het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) heeft onderzocht welke kenmerken het risico op een onderwijsachterstand van een leerling het best voorspellen:

- het opleidingsniveau van de ouders;
- het gemiddeld opleidingsniveau van alle moeders op school;
- het land van herkomst van de ouders;
- de verblijfsduur van de moeder in Nederland;
- of de ouders in de schuldsanering zitten.

Het CBS berekent de schoolweging van een school aan de hand van deze vijf kenmerken. Hoe hoger de schoolweging hoe complexer en kwetsbaarder de leerlingensamenstelling en hoe lager de verwachte leerresultaten voor de school zijn.

Uit onderzoek van Risbo/OBI blijkt dat scholen op Zuid staan voor grotere opgaven dan de gemiddelde school van Nederland en de G4 (zie tabel 7). De afgelopen tien jaar is dat nog niet veranderd: 92% van de basisscholen op Zuid hebben de categorie hoge of zeer hoge schoolweging. De schoolweging wordt bepaald op basis van de verwachte onderwijsscores van alle leerlingen op de school op peildatum 1 oktober. De inspectie rondt de scores lager dan 20 af naar 20 en de scores hoger dan 40 naar 40. Het landelijke gemiddelde van de schoolweging van basisscholen is 30, voor Rotterdam is dat 32. In Rotterdam-Zuid ligt de gemiddelde schoolweging boven de 35, met in de focuswijken een nog hoger gemiddelde van 37,7. Juist voor deze leerlingen is het van belang om hen voor te bereiden op een succesvolle toekomst (bron Po-Raad, 2021). De verschillen komen met name door opleiding vader, herkomst kind, schuldsanering en schulden.

Sociale ontwikkeling van kinderen is ook deels afhankelijk van hun vaardigheden en competenties. Gemiddeld krijgen jongeren van Zuid op dat vlak niet hetzelfde mee van huis als leeftijdgenoten elders. Als we inzoomen, zien we dat relatief weinig jongeren een vergelijkbare invulling van vrije tijd hebben dan jongeren in de rest van Nederland. Het gaat dan bijvoorbeeld om sport en cultuur, maar ook om huiswerk maken. Ook komen ze minder in aanraking met de Nederlandse taal buiten schooltijd. We zien dat kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (SES) en met een migratie-achtergrond een risico hebben op een achterstand in de ontwikkeling van hun woordenschat bij het begin van de basisschool. Hierdoor hebben zij kans op problemen bij het leren lezen en schrijven gedurende hun schoolloopbaan[1].

↓ Tabel 7.

Verschil in ontwikkeling onderwijsachterstand-indicatoren in de afgelopen tien jaar tussen Zuid en de G4	
Opleiding moeder	Geen duidelijk verschil
Opleiding vader	Daling van aandeel laagopgeleide vaders minder snel op Zuid
Herkomst van het kind	Het aandeel leerlingen met een Nederlandse herkomst in Rotterdam-Zuid neemt sterker af met een grotere groei van het aandeel leerlingen uit de nieuwe EU-landen.
Schuldsanering	Geen daling op Zuid
Problematische schulden	Veel hoger op Zuid (geen trend onderzoek uitgevoerd)
Verblijfsduur moeder	Geen duidelijk verschil

Onderzoek Midterm 2022 RISBO/OBI

↑ De zorg is een van de kansrijke studierichtingen met een goed arbeidsperspectief.

Daarnaast is het werken in het onderwijs op Zuid de afgelopen vier jaren complexer geworden. Er is sprake van een personeelstekort, dat ook nog eens groter is dan in de rest van de stad en de regio. Er zijn te weinig leraren, schoolleiders, klassenassistenten, conciërges, onderwijsassistenten, pedagogisch medewerkers en directies. Alle (onderwijs)sectoren hebben een tekort aan personeel van de kinderopvang tot het mbo. Hierdoor staan de kwaliteit van het onderwijs en de resultaten sterk onder druk. Het lerarentekort op Zuid in het primair onderwijs (po) is in 2021 toegenomen (121 fte's in 2020 naar 212 fte's in 2021). Voor 2022 is dit 184 fte's. Het aandeel van Zuid in het stedelijke tekort is 45,5%.

De centrale vraag binnen het NPRZ is wat we hieraan kunnen doen en hoe we, ondanks dit alles, kunnen zorgen dat deze kinderen zich tóch goed kunnen ontwikkelen? Onze inzet is gericht op het bieden en vergroten van kansen voor leerlingen en om hen voor te bereiden op een goede toekomst. Daarbij is het belangrijk om scholen te ontzorgen zodat schoolteams zich kunnen richten op de kwaliteit en inhoud van het onderwijs.

Om de kansen op een passende baan en een duurzame arbeidscarrière te vergroten, is het belangrijk leerlingen structureel te begeleiden bij het kiezen voor opleidingen in sectoren die niet alleen bij hun ambities en competenties aansluiten, maar ook voldoende perspectief op werk bieden. De kansen op een duurzame arbeidscarrière voor de jongeren op Zuid worden bevorderd door het verhogen van de onderwijsresultaten en hiermee een schoolloopbaan richting het hbo en wo te bevorderen. Maar ook door het verhogen van de kansen voor jongeren door het NPRZ-programma 'Kiezen voor Vakmanschap'. Hiermee wordt het kiezen voor mbo-opleidingen in de kansrijke sectoren gestimuleerd.

Van Rijn adviseert om ambities binnen de pijler School te blijven kiezen vanuit het perspectief van het kind: kansrijk opgroeien van geboorte tot volwassenheid, óndanks dat het veel vraagt van de scholen. Hierbij hoort ook het ontzorgen van scholen met zorg in de scholen en de doorontwikkeling van de wijkteams. Daarnaast wordt geadviseerd het bondgenootschap met bewoners verder vorm te geven en wijkgerichter te werken.
In navolging van het advies van Van Rijn kiezen we er voor het NPRZ-programma aan te vullen met interventies voor de leeftijdsgroep van 0-4 jaar. We starten de komende vijf jaren met hier inhoud aan te geven, dit zal gebeuren onder de pijler Thuisbasis op orde. De interventie om het bereik van 2 en 3- jarigen in de voorschoolse educatie (ve) te vergroten is gemeentelijk beleid en opgenomen binnen de pijler School.

Voor wijkgericht werken hebben we een mooie basis: we werken immers op én om de scholen, de plek waar kinderen en hun ouders zijn. Het bondgenootschap met de ouders wordt versterkt voor het verder ontwikkelen van onderwijsondersteunend gedrag richting hun kinderen.

De pijler School bestaat uit twee onderdelen:

1. De Children's Zone aanpak
   De Children's Zone (CZ) is met name gericht op het

[1] Bron: het effect van 'Taallijn' op de woordenschatontwikkeling van peuters, L. van Druten-Frietman, M. A. R. Gijsel, E. Denessen en L. Verhoeven, 2014)

basis- en het voortgezet onderwijs. Met een integrale benadering van de drie leefwerelden (thuis, school en vrije tijd/wijk) van een kind wordt gezorgd voor maximale leerprestaties en de sociale ontwikkeling van de kinderen van Zuid. De Children's Zone aanpak is begonnen in de focuswijken maar nu op meer plekken in heel Zuid te vinden.

2. Kiezen voor Vakmanschap
In hun weg naar een succesvolle toekomst kunnen kinderen optimaal profiteren van hun maximale leerprestaties als zij kiezen voor een studierichting met goed arbeidsperspectief in de regio rond Rotterdam-Zuid. In het mbo gaat het daarbij vooral om zorg, haven en techniek. Werk bij NPRZ-partners in de kinderopvang, het onderwijs en de politie zijn ook kansrijke richtingen. Leerlingen en hun ouders worden begeleid bij het keuzeproces tijdens hun schoolcarrière.

4.1 Children's Zone

4.1.1 Ontwikkelingen Children's Zone

Leerprestaties leerlingen
Sinds de start van het NPRZ monitoren we op verschillende momenten de voortgang van de onderwijsresultaten. Voor de uitgebreide rapportage van de pijler School verwijzen we naar de NPRZ-voortgangsrapportage. Deze is te vinden op de website van het NPRZ. We doen het op veel indicatoren goed, maar nog niet goed genoeg. Bij de meeste effectindicatoren zitten we wel op of boven schema, maar bij een aantal belangrijke indicatoren niet, zoals schooladviezen aan het einde van het primair onderwijs (po). Onder invloed van het lerarentekort en toename van hogere schoolwegingen in het po was er voor de uitbraak van corona reeds een grotere daling opgetreden in het percentage leerlingen dat uitstroomt van de basisschool op fundamenteel niveau voor rekenen en taal. Deze daling is in het eerste jaar na corona doorgezet maar betreft wel een vergelijkbare daling met die in de andere gebieden van Rotterdam. Ten aanzien het percentage leerlingen op streefniveau was voor corona een verbetering ingezet. Op Zuid echter langzamer dan in de andere gebieden. Na corona is ook op dit vlak een terugval opgetreden die ongeveer even groot is als in de andere gebieden.

Scholen
Zowel in het vo als het po wordt gewerkt aan de profilering van de scholen. In het vo zijn de afspraken uit het convenant *'Herontwerp voortgezet onderwijs op Zuid tussen BOOR, LMC, CVO en de gemeente Rotterdam* (de zogenaamde scholenschuif) volop in uitvoering. Hierin zijn afspraken gemaakt om te komen tot een gevarieerd en sterk voortgezet onderwijs (vo) op Zuid dat voldoende aantrekkelijk onderwijs te bieden heeft voor de huidige en toekomstige bewoners. Onderdeel hiervan zijn o.a. nieuwbouw en samenvoegen van scholen. Ook in het po wordt hiervoor gezorgd via het Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs.

Het aanbieden van extra uren via Dagprogrammering is na de coronasluitingen weer grotendeels opgepakt. Ook op de acht pilot scholen in het voortgezet onderwijs. Het versterken van de kwaliteit is nu het motto.

Een mooie ontwikkeling, die ook de komende jaren wordt doorgezet, is dat de schooldirecteuren van het basisonderwijs op Zuid gestart zijn met het Meesterlab CZ. Dit netwerk van schoolleiders uit de verschillende besturen van Zuid ontwikkelt én onderzoekt met partners hoe je kansengelijkheid in het onderwijs zo effectief mogelijk en vanuit ieders expertise en verantwoordelijkheid kunt creëren. Hiertoe is bijvoorbeeld in samenwerking met kennis- en opleidingsinstituten de kennisagenda Rotterdam Children's Zone gestart waarvan taal het leidende thema is. Daarnaast zetten zij zich gezamenlijk in voor de uitvoering van bewezen effectieve interventies die bijdragen aan het verkleinen van leerachterstanden in relatie tot vakmanschap en kansengelijkheid. Door samen te werken ontstaan nieuwe ideeën die bijdragen aan de gezamenlijke missie in Rotterdam-Zuid. De invoering van schoolzorgteams en tutoren in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zijn hier mooie voorbeelden van.

Thuis en vrije tijd
Hoewel de eerder aangehaalde onderwijsachterstandenindicatoren voor een belangrijk deel niet direct te beïnvloeden zijn, kunnen de gevolgen die zij met zich meebrengen wel worden gecompenseerd.

Met de Dagprogrammering wordt enerzijds gezorgd voor benutten van uren in de dag van de kinderen met activiteiten die elders in het land door ouders ingevuld worden. Anderzijds wordt met de tijdelijke (NPO)-middelen geïnvesteerd in schoolzorgteams. Deze hebben als doel om kinderen en gezinnen met sociale problemen eerder, efficiënter en effectiever te helpen. Maar ook om scholen te ontzorgen zodat ze zich kunnen richten op hun verantwoordelijkheid voor het onderwijs. *De schoolzorgteams zijn een essentieel component van de Children's Zone. De uitwerking en afspraken over schoolzorgteams zijn te vinden bij de pijler Thuisbasis op Orde* (zie pagina 28).

↑ De Children's Zone komt beschikbaar voor alle wijken op Zuid.

4.1.2 Aansprekende ambities Children's Zone

Als ambitie handhaven we dat we in twintig jaar gaan naar een vergelijkbare situatie als een gemiddelde grote stad (G4). De cognitieve en sociaal emotionele competenties van kinderen en jongeren van Zuid zijn dan op hetzelfde niveau als bij leeftijdgenoten elders. Hiervoor is niet alleen de inzet nodig van de onderwijs- en zorgpartners maar zijn ook de beoogde verbeteringen op het vlak van de andere pijlers essentieel.

Om de ontwikkelingen te meten gebruiken we verschillende indicatoren:
- Referentieniveau-scores po;
- schooladviezen;
- afstroom;
- behaalde diploma's vo en vervolgonderwijs.

Verder worden, naast indicatoren rond het mbo en voortijdige uitval, ook indicatoren in aanloop naar de doelen in de gaten gehouden. Voorbeelden hiervan zijn: het aantal leerlingen in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs op de havo of het vwo en het aandeel herziene schooladviezen op het totaal aantal definitieve adviezen.

Om de inspanning van de scholen in perspectief te bezien worden indicatoren in de Basismonitor Onderwijs ook vergeleken met de G4 en gebieden/scholen met vergelijkbare schoolwegingen.

4.1.3 Interventies Children's Zone

De ambities die we gezamenlijk hebben voor het onderwijs aan de kinderen en jongeren van Zuid vragen weer volop inzet in de komende vijf jaar. De voorwaarden om Zuid de komende vijf jaar substantieel verder te brengen zijn zoals aangehaald niet per se gunstig, maar door de samenwerking die binnen het NPRZ-gebied is ontwikkeld, zien we tegelijkertijd nog volop ruimte.

Het onderwijs, gemeente en andere betrokken partners in en om de school zetten zich dus ook voor 2023-2027 in op de kwaliteit en de kwantiteit van onderwijs, in samenhang met de wijk en het op orde krijgen of houden van de thuisbasis van hun leerlingen. We breiden de Children's Zone uit naar alle wijken op Zuid. We gaan door met onder andere het verbeteren van de onderwijshuisvesting, het aanbieden van Dagprogrammering in het po en vo, de aanpak voor het personeelstekort en de schoolzorgteams (zie Thuisbasis op Orde pagina 25). We voegen nieuwe elementen toe, zoals het creëren van financiële ruimte voor extra capaciteit om te sturen in het po en het komen tot stabiele begrotingen van scholen. We gaan een aanpak voor het voorkomen of tegengaan van segregatie ontwikkelen en een aanpak voor bondgenootschap/educatief partnerschap met ouders. Bovendien wordt met een programmatische aanpak voor 0-4 jarigen gewerkt aan een betere start op de basisschool (zie pijler Thuisbasis op orde pagina 32).

We werken met de volgende interventielijnen:

1. Kwaliteit van het onderwijs (inclusief de aanpak van het personeelstekort);
2. Vergroten bereik Voorschoolse Educatie als onderdeel van programmatische aanpak 0-4 -jarigen (Thuisbasis op Orde);
3. Dagprogrammering.

4.1.3.1 Kwaliteit van het onderwijs

Goed onderwijs, van de voorschoolse educatie tot en met de universiteit, is voor ieder kind van belang om zich te kunnen ontwikkelen. We werken hier met elkaar aan op verschillende manieren maar de belangrijkste inzet wordt gedaan door de scholen en hun teams. In het NPRZ-uitvoeringsplan werken we onder de noemer kwaliteit aan de onderstaande thema's:

Segregatie op de scholen

Binnen het programma NPRZ is er tussen de pijler School en de pijler Wonen een duidelijke verbinding: NPRZ wil met de acties op het gebied van wonen de gezinnen die sociaal stijgen behouden voor Zuid. Maar ook nieuwe bewoners met midden en hogere inkomens aantrekken. Met het ontstaan van een meer diverse samenstelling is het noodzakelijk het risico op segregatie op scholen te verkleinen, want zonder gericht beleid is de kans hierop reëel. Het keuzeproces voor een school door ouders en leerlingen speelt een belangrijke rol. Een belangrijk onderdeel van de aanpak zal dus ook gebaseerd moeten zijn op de kennis die wordt opgedaan met gesprekken met ouders.

Afspraak:
We willen in het NPRZ-gebied segregatie op scholen tegengaan. We gaan met partners uit de andere pijlers verkennen of we een plan van aanpak hiervoor kunnen ontwikkelen en uitvoeren, zeker op plekken waar de woningvoorraad verandert.

Passend en kansrijk adviseren én begeleiden

In het onderzoek 'Schooladviezen basisonderwijs nader bekeken, NPRZ ' (mei 2022) zien we een onderbouwing van de bevinding dat op Zuid veel minder kinderen (in vergelijking met de rest van de G4 en Nederland) een hoger advies krijgen dan ze uiteindelijk op de eindtoets halen. De literatuur toont aan dat onder leerlingen met een lage sociaal SES het proces van advisering anders verloopt dan onder leerlingen met een hoge ses. In de handreiking 'Schooladvisering van po naar vo' (okt 2020) van het Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), het landelijk expertisecentrum voor het curriculum zien we dat hoge verwachtingen van leerlingen door de gehele schoolloopbaan belangrijk zijn om leerlingen een 'rijk' onderwijsaanbod te bieden en te komen tot een goed schooladvies. Het loont om optimistisch te zijn in de schooladviezen en in de plaatsing in het vo, zeker wanneer er twijfel is bij een leerling vanwege de thuissituatie.
Volgens De Overstaproute 2022-2023 adviseren basisscholen conform de handreiking van het SLO, maar zijn er voor de regio van Koers VO een aantal aanvullende, concrete afspraken gemaakt.
Naar aanleiding van bovenstaande heeft de gemeente Rotterdam in samenwerking met de FOKOR (vereniging voor samenwerkende schoolbesturen voor (speciaal) basis- en (speciaal) voortgezet onderwijs Rotterdam) een professionele leergemeenschap (plg) opgericht. Deze plg focust op het proces van advisering en plaatsing, door stapsgewijs aan de slag te gaan met vier gedefinieerde thema's: data, overdracht, ouders en omgeving en informatie-uitwisseling.
We spreken de ambitie uit om de overgang van po naar vo te verbeteren voor de leerlingen in Rotterdam Zuid. Waar kansrijk adviseren het uitgangspunt wordt. Hoe dit in de praktijk gaat en kan, wordt stedelijk gevolgd en verbeterd via de PLG Overgang po-vo.
Van groot belang hierbij is dat we de leerlingen in het vo ondersteunen en begeleiden met gerichte inzet van de Dagprogrammering vo, zodat eventuele afstroom meer kan worden voorkomen. Maar ook de ondersteuning in de Dagprogrammering po, door bijvoorbeeld het aanbieden van structureel extra taallessen, kan hier een onderdeel van zijn.
Verder zijn warme overdracht van leerlingen, kennis en informatie-uitwisseling tussen de scholen, het koppelen van de zorg en ondersteuning van medewerkers, (bijvoorbeeld de maatschappelijk werkers op het po en het vo) onderwerpen die een belangrijke rol spelen in een goede overgang van po naar vo.

↑ Passend en kansrijk adviseren wordt het uitgangspunt.

↑ Gezocht: sterke, bevlogen docenten voor Zuid.

Afspraak:
Verkennen van de mogelijkheden om met het Professionele Leergemeenschap (PLG) tot een plan van aanpak te komen voor de scholen in Rotterdam-Zuid voor de advisering. Zodoende de geleerde lessen uit de plg versneld op Zuid inzetten, gebruik makend van de beschikbare infrastructuur binnen het NPRZ, waaronder Dagprogrammering. Via gerichte inzet van de Dagprogrammering in het vo de afstroom zoveel mogelijk voorkomen.

Bondgenootschap/ Educatief Partnerschap

Bondgenootschap tussen ouders/verzorgers en school draagt bij aan betere leerprestaties. Educatief partnerschap gaat over samenwerking tussen ouders en school rond leren en opvoeden, gericht op het stimuleren van de (brede) ontwikkeling van de leerling. Deze samenwerking is wederkerig: het betreft betrokkenheid van ouders bij school en van school bij ouders.

Ouders (of andere verzorgers) hebben informatie en inzichten over hun kind, die van toegevoegde waarde is voor de school om hun leerlingen goed te kunnen begeleiden en vice versa. Beide partijen kunnen elkaar hierin versterken waardoor er een gelijkwaardige samenwerking ontstaat, ten behoeve van alle leerlingen.

De bestaande initiatieven op de scholen met betrekking tot het bevorderen van ouderbetrokkenheid (ouder-contactpersonen, schoolzorgteams) worden voortgezet. Daarnaast wordt het bondgenootschap met de ouders verder versterkt met het Educatief Partnerschap. Het beschikbaar instrumentarium van het Educatief Partnerschap wordt ingezet op de scholen die het nodig hebben.

Afspraak:
Voor het (verder) ontwikkelen van (onderwijs) ondersteunend gedrag van ouders richting hun kinderen, wordt het bondgenootschap tussen ouders en scholen verder ingericht en wordt komend jaar nader uitgewerkt. Hierbij maken we ook gebruik van de stedelijke acties op educatief partnerschap tussen ouders en scholen.

Aanpak personeelstekort: Beste leraren

De afgelopen jaren hebben schoolbesturen, lerarenopleidingen, gemeente en het Rijk, samengewerkt aan de aanpak van het lerarentekort. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft samen met de sociale partners een akkoord afgesloten waarmee de loonkloof tussen het po en vo is gedicht en waarmee ook het onderwijspersoneel op scholen met veel kwetsbare leerlingen een arbeidsmarkttoelage krijgt boven op het salaris. Dit is een belangrijke landelijke stap.
Deze toelage wordt nu nog uit de NPO-middelen betaald. Volgens OCW wordt de toelage vanaf zomer 2023 opgenomen in de cao's. Hierover zijn afspraken gemaakt met de sociale partners.

De Rotterdamse schoolbesturen hebben samen met de gemeente een aanpak uitgewerkt die is gericht op:

- het vergroten van de instroom van onderwijzend personeel en studenten;
- beperken van de uitstroom van onderwijzend personeel;
- het professionaliseren en binden van onderwijzend personeel aan de stad;
- het beter én anders organiseren van het onderwijs.

Bij dat laatste hebben scholen ander personeel, zoals vakkrachten en onderwijsondersteunend personeel ingeschakeld om leraren efficiënter in te zetten en breder te ondersteunen.

Over het algemeen geldt voor het tekort: hoe hoger de complexiteit van de leerlingpopulatie, hoe hoger ook het lerarentekort. De aanpak van het lerarentekort is een gezamenlijke uitdaging voor de NPRZ-partners. Nog steeds zijn er minder leraren beschikbaar voor die gebieden waar de kinderen ze het meeste nodig hebben. De extra NPRZ-middelen van de afgelopen vier jaar zijn ingezet op de po scholen in de Children's Zone en de scholen voor speciaal gespecialiseerd onderwijs ten behoeve van het ontzorgen van onderwijsteams en/of het binden en begeleiden van stagiairs en starters.

Regionale Aanpak Toekomst Onderwijsarbeidsmarkt (RATO)

Het ministerie van OCW heeft in 2022 geconstateerd dat bestaande maatregelen onvoldoende zijn gebleken om de tekorten aan leraren en schoolleiders substantieel terug te dringen. De tekorten zijn ongelijk verdeeld: niet alleen tussen verschillende regio's binnen het land, maar ook tussen verschillende wijken binnen de grote steden. In december 2022 hebben de onderwijsministers Wiersma en Dijkgraaf aangegeven dat de aanpak van het lerarentekort tot dusver te versnipperd en vrijblijvend is. Ze hopen daar verandering in te brengen door meer samenwerking te verplichten in nog te vormen onderwijsregio's, waarin schoolbesturen, lerarenopleidingen en de beroepsgroep samen moeten optrekken. In deze regio's moeten bindende afspraken worden gemaakt. De onderwijsministers volgen daarmee het advies 'Kinderen eerst', Kwartiermakers advies personeelstekort onderwijs op dat onder leiding van 'kwartiermaker' Lodewijk Asscher is uitgebracht.

Gezien de doorbraak van hogere salarissen in het po en de maatregelen die het Rijk op dit gebied heeft doorgevoerd, worden nu voor Zuid geen aanvullende afspraken gemaakt. We spreken wel, met Rijk, gemeente en schoolbesturen af dat zij in hun (regionale) plannen voor de aanpak van het personeelstekort zorgen voor extra ambitie en middelen voor scholen op Zuid, inclusief hogere salarissen en arbeidsmarkttoelagen. Tot zomer 2024 zijn er extra middelen beschikbaar van het Rijk, schoolbesturen en gemeente voor de uitvoering van het convenant Slim organiseren. Het is van groot belang dat deze middelen vanaf zomer 2024 duurzaam beschikbaar komen voor de aanpak van het personeelstekort in Rotterdam.

Afspraak:
In 2023 formuleren de NPRZ-partners gezamenlijke ambities om het personeelstekort binnen het onderwijs in NPRZ-gebied in ieder geval relatief te verminderen. Op basis van reguliere metingen van het personeelstekort en werkzame elementen bepalen we gezamenlijk wat we gaan doen. Met schoolbesturen, lerarenopleidingen, Rijk en gemeente worden afspraken gemaakt en de middelen daarvoor geborgd.

Extra capaciteit om te sturen in het primair onderwijs

Onder onderwijskwaliteit verstaan we de kwaliteit van het lesgeven en het begeleiden van leerlingen. Hierop sturen is een kerntaak van de schooldirecteur. Zoals in de inleiding gemeld hebben de scholen op Zuid grotere en complexere opgaven. Het gehele schoolteam staat dus voor extra uitdagingen wat ook aandacht van de leiding vraagt. Dat is bijvoorbeeld ook te zien aan hun begroting: die is groter dan die van een gemiddelde basisschool in ons land.

Extra middelen van Rijk, gemeente en schoolbesturen zijn nodig voor het versterken van de schoolleiding van het basisonderwijs. Onze scholen hebben zoveel extra taken dat één directeur niet meer voldoet. Dit kan op verschillende manieren. Daarbij gaan we uit van een versterking van 1-2 fte per basisschool voor leiding en/of ondersteuning bij bedrijfsvoering, organisatie en samenwerking met de hulpverlening. Dit om ervoor te zorgen dat sturen op de kwaliteit van het onderwijsgevende personeel weer de ruimte krijgt die het verdient. Een voorbeeld hiervan is Uncommonschools/Rotterdams Goud scholen.

Afspraak:
NPRZ-partners zetten zich in om geld vrij te maken voor extra capaciteit op de po scholen.

↑ Mentoren op Zuid levert al jaren een belangrijke bijdrage aan Zuid.

Interventie indicatoren:

- Scholen waar extra middelen beschikbaar zijn;
- Wijze waarop de middelen worden ingezet.

Stabiele begrotingen

Scholen in gebieden als NPRZ hebben relatief meer al dan niet tijdelijk geld en al dan niet gelabeld geld voor specifieke activiteiten. Het is ondertussen voor scholen niet meer duidelijk wat het normaalbudget is, wat minder noodzakelijke uitgaven zijn en wat eventuele bijzondere kosten vanwege specifieke situaties (gebouw, personeelsbestand etc.) zijn. We gaan daarom samen met een aantal scholen analyseren wat nodig is om als school het goede aanbod te kunnen betalen.

Afspraak:
Op een aantal scholen start een pilot waar een analyse van de begroting wordt gemaakt met aanbevelingen voor een stabiele begrotingen.

Interventie indicator:

- Deelnemende scholen en de resultaten.

Mentoren/tutoren

Een zeer gewaardeerde partner in het ondersteunen van scholen en leerlingen is de reeds langer bestaande stichting Mentoren op Zuid, begonnen in 2012 als bijdrage aan het NPRZ en onderdeel van de Hogeschool Rotterdam. Mentoren op Zuid koppelt leerlingen uit het po en vo in Rotterdam aan betrokken studentmentoren. Zij coachen en begeleiden de leerling één op één bij huiswerk, loopbaanoriëntatie, het kiezen van een vervolgstudie en het ontdekken van hun talent. De leerlingen ontwikkelen zichzelf en de studenten werken tegelijkertijd aan hun eigen professionele identiteit.

Naar aanleiding van de mogelijkheden die het NPO biedt, is dit aanbod uitgebreid met reken -en taal tutoren. Scholen zijn positief over de inzet van tutoren en leerlingen worden door de tutoren daadwerkelijk vooruitgeholpen met taal en rekenen. De scholen zien veel inzet en enthousiasme bij de tutoren. Leerlingen waarderen de extra lessen van tutoren: zij kwamen gemotiveerd en met zelfvertrouwen terug in de groep. Mentoren en tutoren lijken dus een belangrijke aanvulling in het onderwijscurriculum van de kinderen.

Afspraak:
Mentoren op Zuid continueren we in 2023-2027.

Interventie indicatoren:

- Bereikte scholen;
- Aantal mentoren en mentees;
- Aantal tutoren taal en bereikte leerlingen;
- Aantal tutoren rekenen en bereikte leerlingen.

4.1.3.2 Voorschoolse educatie 2- en 3-jarige doelgroep peuters

Het onderdeel van de programmatische aanpak voor 0-4 jarigen die we onder de pijler School onderbrengen, is het vergroten van het bereik van de twee- en driejarige doelgroep peuters (indicatie Extra spelen en leren) in de voorschoolse educatie. In de afgelopen uitvoeringsperiode zijn we er op Zuid maar ook in heel Rotterdam niet in geslaagd om het beoogde 89% bereik van driejarige doelgroep peuters met de indicatie Extra spelen en leren te behalen (tabel 8).

Dat betekent dat een belangrijk deel van de driejarige peuters met een onnodige achterstand start op de basisschool. Ook het bereik onder de tweejarige doelgroep peuters is de afgelopen jaren achtergebleven. Als partners leggen we zo vroeg mogelijk de basis voor kinderen opdat zij zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen en betere schoolprestaties in hun schoolcarrière mogelijk worden.

↑ Bij het programma Mentoren op Zuid worden leerlingen uit het vo en po geholpen door ervaren studentmentoren.

→ Hogeschool Rotterdam/Expertisecentrum Maatschappelijke Innovatie (EMI)

Expertisecentrum Maatschappelijke Innovatie-Hogeschool Rotterdam werkt samen met studenten, gemeente Rotterdam, NPRZ, onderwijsinstellingen en partners om bij te dragen aan het versterken van Zuid. Het expertisecentrum richt zich op het oplossen van complexe maatschappelijke problemen in de gebieden wonen, werken, zorg & welzijn, onderwijs en betekenisvolle economie.

Om dit te bereiken, zet EMI-HR honderden HR-studenten in bij zes programma's: Mentoren op Zuid, Studenttutoren010, Mama's Garden, Betekenisvolle Economie, Stadsleven, Vitaal op Zuid en Daddy's Place.

Binnen elk programma werken partners en bewoners op Zuid samen met studenten, docenten en onderzoekers in Communities of Practice (CoP's) aan oplossingen voor complexe vraagstukken. Het werkproces van EMI kenmerkt zich door interactie, verbinding, vernieuwing, al doende leren en kennisdeling. Dit leidt tot nieuwe kennis voor Zuid en duurzame vernieuwing van het onderwijs voor toekomstige professionals.

Voor studenten biedt dit praktijkgericht onderwijs, werkervaring en nieuwe vaardigheden.

Het Mentoren op Zuid-programma is na het ontstaan van het NPRZ gelanceerd. Momenteel helpen 1.400 studenten van het Albeda, Hogeschool Rotterdam, Thomas More Hogeschool en Zadkine ruim 1.400 leerlingen van meer dan 50 basis- en middelbare scholen op Zuid.

In het midden van 2022 is het Studenttutoren010-programma gelanceerd in samenwerking met de gemeente Rotterdam en EMI-HR. Studenten uit het hoger onderwijs van Rotterdam fungeren als tutor en bieden twee keer per week een uur lang hulp bij taal en rekenen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Door deze intensieve begeleiding maken leerlingen grote stappen vooruit. De tutoren worden geworven, getraind en ingezet door het Mentoren op Zuid-programma. De betaling van de student-tutoren, vanuit NPO-gelden, is ondergebracht bij uitzendbureau Flexcraft tegen een maatschappelijk tarief.

↓ Tabel 8: Percentage bereik van 3-jarige doelgroeppeuters , met de indicatie extra spelen en leren.

	1-10-2018	1-10-2019	1-10-2020	1-10-2021
Stedelijk	80%	81%	80%	79%
Charlois	76%	78%	77%	76%
Feyenoord	85%	82%	80%	80%
IJsselmonde	77%	78%	76%	73%

Met behulp van gebiedsanalyses krijgen we een beter beeld van de situatie op gebieds- en wijkniveau. In samenspraak met betrokkenen uit de afzonderlijke wijken kunnen mogelijk succesfactoren voor het bereik worden onderscheiden. En krijgen we een beter beeld van de redenen waarom ouders wel of niet gebruik willen maken van de voorschoolse educatie (ve).

Het heeft de voorkeur dat alle kinderen gratis naar de kinderopvang/ve kunnen maar we gaan in ieder geval voor alle twee- en driejarige peuters in het NPRZ-gebied (Charlois, Feijenoord en IJsselmonde) die opgroeien in gezinnen in armoede (inkomen tot 130% wettelijk sociaal minimum) 16 uur voorschoolse educatie per week geheel gratis maken. Dit betekent concreet dat we de volgende groepen voor 16 uur ve in aanmerking willen laten komen:

- De huidige doelgroep indicatie Gelijke kansen voor ouders die gebruik maken van schuldsanering op grond van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening of de Wet schuldsanering behouden de huidige 16 uur gratis opvang met ve.
- Peuters met de doelgroep indicatie van het CJG in armoede krijgen ook 16 uur gratis opvang met ve (in plaats van de huidige 8 gratis uur).
- Peuters zonder doelgroepindicatie van het CJG maar wel in armoede krijgen ook 16 uur gratis opvang met ve (in plaats van de 0 gratis uur nu).
- Voor peuters met de doelgroepindicatie van het CJG niet in armoede verandert er niets: zij behouden recht op 16 uur ve waarvan 8 uur gratis zijn.

Afspraak:
De partners CJG, houders kinderopvang en ve, basisscholen, hulpverleners en ouders werken samen met de gemeente op basis van gebiedsanalyses op gebied/wijkniveau uit hoe het bereik van de twee en driejarigen van ve in NPRZ-gebied te vergroten. De gemeente zal hiervoor het initiatief nemen.

Interventie indicatoren:

- gemaakte en in uitvoering zijnde wijkaanpakken;
- % bereik 2-jarigen met onderdeverdeling naar alle doelgroepindicatie en armoede op wijkniveau;
- % bereik 3-jarigen met onderverdeling naar alle doelgroepindicatie en armoede op wijkniveau.

4.1.3.3 Dagprogrammering

In schooljaar 2022-2023 bieden in totaal 43 scholen Dagprogrammering aan: alle 29 scholen in de zeven CZ-focuswijken (Afrikaanderwijk, Bloemhof, Carnisse, Charlois, Feijenoord, Hillesluis en Tarwewijk), zes po-scholen op Zuid buiten de CZ-focuswijken en acht vo-scholen. Ook in 2023-2026 gaan we hiermee door. Voor 2023 zijn de middelen beschikbaar gesteld om de huidige Dagprogrammering voort te zetten.

In 2022 is de eerste tranche van de Schouw Dagprogrammering afgerond zodat we meer inzicht krijgen in de relatie tussen de doelen, de inzet en de opbrengsten van Dagprogrammering.
Er is al veel bereikt met Dagprogrammering. Zonder uitzondering onderschrijven de geschouwde scholen, ouders en leerlingen dat de aanpak bijdraagt aan verrijking. Door leerlingen in Rotterdam-Zuid kennis te laten maken met activiteiten en werelden die zij niet kennen en/of van huis uit niet zo snel meekrijgen, wordt hun wereld groter gemaakt. Wat kinderen en jongeren leren en ontdekken is erg verschillend, maar hun enthousiasme – óók een resultaat – over de verrijkingsactiviteiten is over het algemeen groot: in alle gevallen zorgt het voor een bredere blik en ervaring.

Meerdere scholen uit de schouwgroep geven aan dat er beter wordt gescoord op de leervakken en dat zij de indruk hebben dat de Dagprogrammering hierin een belangrijke rol speelt. Wel benoemen ze ook dat hier meer aspecten en andere interventies op van invloed zijn. De geschouwde scholen ervaren ook allemaal dat

↑ Met verschillende lob-activiteiten worden jongeren gestimuleerd na te denken over hun talenten én toekomst.

Dagprogrammering bijdraagt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.

De partners van de pijler School streven met Dagprogrammering meerdere doelen na. Dagprogrammering heeft tot doel de onderwijsresultaten en de sociaal-emotionele vaardigheden van de kinderen te verbeteren door:

- Meer inzet op de cognitieve vakken;
- Meer aandacht voor de fysieke en psychische ontwikkeling;

en de wereld van leerlingen te vergroten door:

- Hun culturele ontwikkeling te verbreden;
- Belangstelling voor techniek te wekken;
- Gevoel voor democratisch burgerschap te kweken;
- Een oriëntatie op het beroepsleven te bieden.

Voor het verbeteren van de specifieke leerprestaties in het po is het aanbieden van intensievere begeleiding bewezen effectief. Dit kan bij een aantal vormen, denk aan dubbele dosis, mentoren, tutoren.

Afspraken:
Dagprogrammering wordt in schooljaar 2023-2024 in de huidige vorm voortgezet en uitgebreid naar alle vo en po-scholen buiten de focuswijken die dat willen. We actualiseren de uitgangspunten voor Dagprogrammering voor de schooljaren 2023-2024 tot en met 2026-2027 waar nodig in reactie op de uitkomsten van de (vervolg) schouw(en) Dagprogrammering en de verkenning van de opties voor maatwerk. Voorts geldt voor de vo-scholen dat ze in vijf jaar groeien van 33% naar 50% deelname aan Dagprogrammering van de leerlingen van de huidige vo-scholen, mits eerst de 33% wordt gehaald. Het budget wordt verhoogd naar 5 euro per kind per uur (i.p.v. het huidige tarief van 3,73 euro per kind per uur) met een jaarlijkse indexering van 2%.

Met elkaar verkennen we in 2023 ook de verschillende opties voor maatwerk in het po. Dit doen we door de voor- en nadelen van alle alternatieven in beeld te brengen. Aspecten die hierbij van belang zijn:

- het belang van veel goede uren (leertijd) voor het kind;
- het belang van het gelijke speelveld voor scholen (om te voorkomen dat ouders kiezen voor scholen met minder uren extra leertijd);
- de haalbaarheid voor scholen (in verband met uitvoeringsbelasting en personeelstekort).

We kijken daarin ook wat scholen nodig hebben vanuit het succesvolle opgaveteam Dagprogrammering om hen te ontzorgen.

We laten jaarlijks schouwrondes uitvoeren naar de relatie tussen doelen, inzet en opbrengsten van de Dagprogrammering. We willen hier handvatten uitkrijgen die de kwaliteit van de Dagprogrammering verbeteren. En we bieden (betaalde) scholing aan vakleerkrachten om de pedagogische en didactische vaardigheden van vakleerkrachten te vergroten en dus daarmee de kwaliteit van de Dagprogrammering.

Interventie indicatoren:

- Aangeboden uren per school onderscheiden in thema's;
- Deelgenomen uren door kinderen per school;
- Schouwrapporten en verkenning maatwerk po;
- Deelnemers scholing vakleerkrachten.

4.2 Kiezen voor Vakmanschap

4.2.1. Ontwikkelingen Kiezen voor Vakmanschap

In Rotterdam-Zuid is sprake van een mismatch tussen de opleidingskeuzes van jongeren en de vraag van de arbeidsmarkt. Zo kiezen te weinig leerlingen voor opleidingen in de techniek, de zorg en het onderwijs. Juist in deze sectoren is veel vraag naar personeel. Bovendien weten leerlingen vaak niet goed wat bij ze past en waar ze goed in zijn.

Voor de kinderen en jongeren van Zuid is kansrijk opgroeien geen vanzelfsprekendheid. Zuid kampt met een hoge werkloosheid, met kinderen die opgroeien in armoede, kinderen met ouders zonder/laag formele opleiding. In deze context maken jongeren loopbaankeuzes die een realistisch arbeidsmarktperspectief missen. Het resultaat is een hardnekkige situatie waarin, hoewel het werk er is, veel van de jongeren uit Rotterdam-Zuid die jaarlijks de arbeidsmarkt betreden realistisch gezien niet kunnen concurreren met leeftijdgenoten van elders. De impact die een opleidingskeuze heeft voor een jongere onderhevig aan multi-problematiek is groter dan voor een jongere met een veilige en stabiele thuisbasis.

Om de kansen op een passende baan en een duurzame arbeidscarrière te vergroten is het belangrijk leerlingen structureel te begeleiden bij het kiezen voor opleidingen in sectoren met voldoende perspectief op werk. Centraal onderdeel van *Kiezen voor Vakmanschap* is de beschikbaarheid van de AanDeBak-garantie (ADB-garantie). Om het voor jongeren in Rotterdam-Zuid extra aantrekkelijk te maken te kiezen voor een beroepsopleiding met grote kansen op een baan, stellen werkgevers (organisaties) elk jaar ADB-garanties beschikbaar. Zie de pijler Werk, hoofdstuk AanDeBak-garanties (pagina 56).

Voor jongeren van Zuid biedt een keuze voor mbo-opleidingen in de sectoren zorg, haven en techniek namelijk zichtbaar betere kansen dan een keuze voor andere mbo-opleidingen[1]. Dit blijkt onder andere uit het gegeven dat jongeren die een opleiding hebben gekozen met ADB-garantie gemiddeld vaker economisch zelfstandig zijn en een veel hoger salaris verdienen[2]. Zie ook pijler Werk hoofdstuk ADB-garanties (pagina 57).

Ook onder de werkgevende partners van het NPRZ neemt de vraag naar personeel toe; en daarmee voor meer jongeren van Zuid de kans op een duurzame school- en arbeidsloopbaan. In het onderwijs en bij de politie is veel behoefte aan nieuwe aanwas uit het eigen gebied. Andere sectoren met toenemende tekorten zijn de kinderopvang en de brandweer.

Uitbreiding van het loopbaan en oriëntatie programma (lob) naar hogere niveaus (havo, vwo en hoger onderwijs) in relatie tot de vraag van werkgevers is nodig.

Arbeidsmarkt en opleidingskeuzes jongeren
Een serieuze en boven proportionele toename is te zien in het aandeel jongeren dat kiest voor een opleiding in de zorg, haven en techniek. Desondanks is de opgave nog stevig omdat tegelijkertijd nog steeds veel jongeren voor opleidingen met minder kans op werk en relatief lagere salarissen kiezen. Ook de komende vijf jaar blijft het nodig om te werken aan goede opleidingskeuzes onder aankomende mbo-studenten zodat ze na afronding van hun opleiding direct kunnen doorstromen naar de arbeidsmarkt of het hbo (zie figuur 2 op pagina 48).

↑ Toename van jongeren dat kiest voor baan in de techniek, haven en zorg.

[1] Basismonitor Onderwijs NPRZ 2015, 2016, 2017, 2019, 2020, 2021 en ((schoolloop)banen 2018) door Kenniswerkplaats Rotterdams Talent (RISBO en gemeente Rotterdam (OBI))
[2] Midterm Terugblik pijler Werk NPRZ (10 juni 2022)

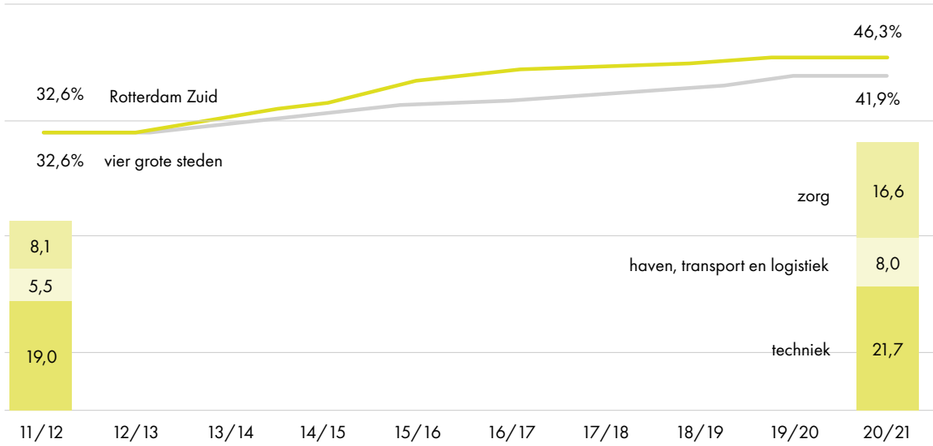

↑ Figuur 2: Het aandeel mbo-studenten met een opleiding in een kansrijke sector groeit. In 2020/2021 volgt 46,0 procent zo'n opleiding, dat is meer dan gemiddeld in de vier grote steden (41.5 procent). In elk van de drie sectoren is deelname gegroeid sinds 2011/2012. (Bron: Risbo).

Loopbaan oriëntatie en begeleiding (lob) op de scholen
Alle po en vo scholen zijn met lob bezig. Er is nog wel werk te verzetten als het gaat om het uitvoeren van een uitgebreid, samenhangend en effectief lob-pakket. Zeker de activiteiten rondom profielkeuze en opleidingskeuze kunnen effectiever worden ingezet, denk aan inzet ADB-garanties of aan uitingen en activiteiten i.s.m. school en het bedrijfsleven. Nu de pandemie enigszins achter de rug lijkt, wordt het mogelijk weer een kwaliteitsstap te maken.

Implementatie van de lob-activiteiten blijkt in de praktijk tijdrovend voor de scholen. Oorzaken wisselen per school. Belemmeringen zijn onvoldoende kennis van nut en noodzaak van lob voor de toekomst van leerlingen, een te beperkt beeld bij leerkrachten van banen in de zorg en vooral techniek en haven en/of gebrek aan tijd en geld om alles te organiseren. De website www.gaanvooreenbaan.nu maakt het voor scholen makkelijker en overzichtelijker om het lob-programma samen te stellen. Het projectteam Gaan voor een Baan ondersteunt de scholen met het invullen en samenstellen van het lob-programma.

Landelijke ontwikkelingen
De beschreven ontwikkelingen gelden niet alleen voor Rotterdam-Zuid. Ze zijn ook terug te vinden in de rest van het land. Het kabinet heeft in oktober 2022 aangekondigd structureel €33 miljoen extra te investeren in de verbetering en versterking van lob in het mbo. Cruciale sectoren, die volgen vanuit de verduurzaming van de economie, als klimaat, techniek en zorg verdienen daarbij de eerste aandacht, volgens minister Dijkgraaf.

Op 21 november 2022 is het advies 'Kansrijk opleiden' van de Taskforce Doelmatigheid onder voorzitterschap van Lodewijk Asscher gepresenteerd. Het advies is om de keuze voor mbo-opleidingen met arbeidsmarkttekort te stimuleren. De taskforce adviseert een aanpak waarbij beroepsonderwijs en bedrijfsleven zowel landelijk, sectoraal als regionaal in gesprek gaan en afspraken maken voor kansrijk opleiden. De taskforce adviseert om prioriteit te geven aan twee vitale sectoren met een tekort aan vakkrachten, die ook in het coalitieakkoord benoemd zijn (techniek en zorg) en aan een sector waar zorg is over de toekomst van het arbeidsmarktperspectief (economisch-administratief). Verder moeten scholieren betere voorlichting krijgen over arbeidsmarktkansen van verschillende mbo-opleidingen. Ook moet het gemakkelijker worden om over te stappen naar een kansrijkere opleiding.

Midterm review NPRZ
In de midterm (p)review NPRZ zijn de aanbevelingen gedaan om de reikwijdte van de ADB-garanties boodschap te verbreden en te zorgen dat alle partners van het NPRZ eenzelfde boodschap uitdragen.
Een direct gerelateerde aanbeveling is: "Verminder het aanbod van kansarme opleidingen en vergroot de aantrekkingskracht van kansrijke". Met name op het eerste onderdeel van deze aanbeveling is een doorbraak gewenst (zie ook het advies taskforce Doelmatigheid van Asscher). Tot slot wordt geconstateerd dat vraagstukken rondom veiligheid en ondermijning op verschillende manieren de school binnenkomen. Tegelijkertijd hebben de verleidingen van de criminaliteit invloed op keuzes die kinderen en jongeren maken op het gebied van hun opleiding.

4.2.2 Aansprekende ambities Kiezen voor Vakmanschap

Als aansprekende ambitie handhaven we de doelstelling om de uitstroom in kansrijke opleidingen in het mbo te verhogen.

↑ Aandeel mbo-studenten op Zuid van 50% naar 55% in haven-, techniek- en zorgopleidingen.

Concreet gaat het om de volgende indicatoren:
- 38% van de jongeren van Zuid heeft een mbo-diploma in de richting van techniek en haven en logistiek;
- 17% in de richting van zorg.

Zie voor de ambitie en doelstellingen voor het bevorderen van de instroom op de kansrijke opleidingen in de kinderopvang, het onderwijs en de politie, het hoofdstuk ADB-garanties van de pijler Werk (zie pagina 56).

Om inzicht in de ontwikkelingen te krijgen gebruiken we de volgende indicatoren:
- verdeling over de sectoren ten aanzien van de in- en uitstroom in het vmbo;
- instroom in het mbo;
- deelname van alle studenten in het mbo.

4.2.3 Interventies Kiezen voor Vakmanschap

Voor een duurzaam toekomstperspectief voor de jongeren in Rotterdam-Zuid gaan we door met onze aanpak gericht op de kansrijke sectoren zorg, haven, techniek, onderwijs, kinderopvang en het onderwijs (voor de pabo-opleidingen). Met het programma Tech op Zuid wordt met de landelijke subsidie Sterk Techniekonderwijs geïnvesteerd in de vmbo's van Zuid met een techniekprofiel. Het instrumentarium om het doel te bereiken blijft de komende vijf jaar in de basis hetzelfde: een sterk en compleet lob-programma dat door alle scholen wordt uitgevoerd en de ADB-garanties die de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt bij de geselecteerde opleidingen garanderen via de NPRZ-pijler Werk.
We volgen 5 interventielijnen:
1. Structureel aanbieden/organiseren van afgesproken lob-activiteiten.
2. Verbreden bereik leerlingen en ouders via andere partners dan school.
3. Onderzoek aanbod techniekonderwijs op de vmbo's
4. Sterk Techniekonderwijs; Tech op Zuid.
5. Verhogen aandeel studenten op techniekopleidingen.

4.2.3.1 Structureel aanbieden/ organiseren van afgesproken lob-activiteiten

De ambitie en doelstelling van het loopbaan- en oriëntatie programma Gaan voor een Baan wordt gecontinueerd: met invoering van de zogenaamde Routekaart-activiteiten geven alle scholen van Zuid een compleet lob-programma aan hun leerlingen en hun ouders. De website www.gaanvooreenbaan.nu is het vertrekpunt. Hier plannen scholen (po, vo en mbo) hun complete lob-programma met Zuid-breed ingekochte activiteiten, (regionale) activiteiten van de NPRZ-partners en/of voegen daar hun eigen activiteiten aan toe. Het gaat om activiteiten op het gebied van:
- Ontdekken en ervaren;
- Reflecteren en kiezen;
- Training en scholing leerkrachten en docenten;
- Aansluiting arbeidsmarkt;
- Ouderbetrokkenheid;
- Weerbaarheid.

Basisscholen voldoen hiermee tevens aan de verplichting tot implementatie van Wetenschap & Technologie (W&T) in het basisschool curriculum.

Aansluiting arbeidsmarkt
Werkgeversbetrokkenheid gedurende de AanDeBak-opleiding op het mbo is cruciaal om uitval te voorkomen en werknemersvaardigheden mee te geven en zodoende de student klaar te maken voor de arbeidsmarkt. In ieder

↑ Het techniekonderwijs wordt de komende jaren verder versterkt.

geval wordt gezorgd voor activiteiten op het gebied van soft skills van leerlingen om kansen op werk te vergroten en ook om zich staande te blijven houden op de arbeidsmarkt. Ook worden werkgevers meer betrokken in het lob-programma: van inzet bij lob-activiteiten tot het aanbieden van stages.

Professionalisering
Het lob-aanbod wordt aangevuld/uitgebreid met bestaande (regionale) initiatieven die aansluiten bij de kansrijke sectoren. Naast de ondersteuning in de professionalisering heeft een aantal scholen ook behoefte aan ondersteuning in de uitvoering van lob op structurele basis (n.a.v. signalen po scholen over lerarentekort, werkdruk). Verkend wordt de mogelijkheid van meer externe professionals in het begeleiden en geven van lob-lessen en activiteiten voor de po scholen die dit nodig hebben op structurele basis. Ter ondersteuning bij de uitvoering van lob activiteiten die reeds al in het aanbod zitten, maar door omstandigheden (werkdruk, uitval) niet kunnen worden uitgevoerd door de leerkrachten van de school.

Sociale weerbaarheid en veiligheid
Een belangrijk onderdeel in de aanpak veiligheid is voorkomen dat kinderen in het verkeerde milieu belanden en ongewenste loopbaanpaden betreden. Risico's liggen al vroeg op de loer. Niet zelden komen kinderen in Rotterdam Zuid al op de basisschool in aanraking met criminele activiteiten. De aanpak om verkeerde carrièrepaden af te sluiten wordt dus al op jonge leeftijd relevant. Initiatieven van Pijler Veiligheid die geschikt zijn voor scholen en zich richten op (het weerbaarder maken van) jonge kinderen op Zuid zullen via het platform van Gaan voor een Baan ontsloten worden naar de scholen, als onderdeel van het loopbaan- en oriëntatieprogramma. Zie voor een beschrijving van de initiatieven Pijler Veiligheid, pagina 114, 7.33 Interventies voorkoming jonge aanwas,

Ouderbetrokkenheid
Ouders worden als doelgroep opgenomen in het programma-aanbod op Gaan voor een Baan met voorlichting, cursussen en interactieve ouderavonden op de scholen.

Daar waar mogelijk worden afspraken gemaakt over gebruik van de uren in de Dagprogrammering.

Afspraak:
Continueren van de afspraak uit het voorgaande uitvoeringsplan: alle scholen op Zuid (63 (s)bo, 19 vo en 11 mbo- locaties) voeren een compleet lob-programma uit met de onderdelen; ontdekken en ervaren, reflecteren en kiezen, training en scholing leerkrachten en docenten, aansluiting arbeidsmarkt, ouderbetrokkenheid en weerbaarheid. Zij krijgen daarbij van het team BRIDGE adequate ondersteuning op maat bij het ontwerpen en uitvoeren van het lob-programma.

Interventie indicator:
- Inzicht in het gebruik/inzet van lob-activiteiten door de scholen.

4.2.3.2 Verbreden bereik leerlingen en ouders via andere partners dan school

De ambitie is een groter bereik onder leerlingen en ouders voor het geven van inzichten in een goed loopbaanperspectief. Het bereiken van de leerlingen en ouders doen we via de partners in de wijk. Met name de ouderbetrokkenheid blijft een belangrijk aandachtspunt. Zij hebben grote invloed op de keuze die hun kinderen maken. Het voorlichten van ouders over een kansrijke toekomst van hun kinderen wordt dan ook geïntensiveerd door het voorlichten en enthousiasmeren van de ouders ook buiten de scholen in te zetten via de welzijnsorganisaties, stichtingen en ontmoetingsplekken in de wijk. Deze aanpak sluit ook aan bij de aanbeveling in de midterm (p)review: "Zorg dat de AanDeBak-boodschap sterker wordt uitgedragen door docenten en mentoren in het voortgezet- en beroepsonderwijs, het Jongerenloket, de zorg- en hulpverleners en de welzijnswerkers naar ouders en leerlingen/studenten. Hierdoor wordt de reikwijdte van de boodschap verbreed en dragen alle partners van het NPRZ eenzelfde boodschap uit".

Afspraak:
Jongerenwerkers op Zuid, medewerkers jongeren-loket en andere zorg- en hulpverleners kennen het Gaan voor een Baan verhaal en dragen dit uit richting kinderen, jongeren en ouders. Zij krijgen net als de scholen hierbij adequate ondersteuning van het team BRIDGE.

Interventie indicatoren:
- getrainde partners;
- georganiseerde momenten voor ouders.

4.2.3.3 Onderzoek naar aanbod techniek in voortgezet onderwijs

Uit het onderzoek van SEOR 'De brug van school naar werk' (okt 2019) blijkt dat 41% van de vmbo-leerlingen op Zuid niet kan kiezen voor een techniekprofiel op de eigen school. Voor het zorgprofiel kan dit wel. Om dit te verbeteren heeft de stuurgroep Vakmanschap opdracht gegeven voor een onderzoek naar de haalbaarheid van het uitbreiden van het technisch onderwijs op de vmbo-scholen in Rotterdam-Zuid. Het onderzoek wordt gestart in 2023. Overeengekomen zijn de volgende onderzoeksvragen:
- Breng in kaart wat nodig is om alle scholen in Rotterdam-Zuid een techniek profiel aan te laten bieden.
- Inventariseer of en welke alternatieven er zijn voor het aanbieden van een techniekprofiel, waarmee de gewenste resultaten ook worden behaald.

Leerlingen kiezen uit het aanbod dat er is. Over de al dan niet aanwezige mogelijkheden om enerzijds op alle vo schoollocaties techniek aan te bieden en anderzijds op het mbo niet-kansrijke opleidingen te verminderen wordt al langere tijd binnen het NPRZ gesproken.

Afspraak:
Oplevering onderzoek naar aanbod techniek-onderwijs op de vo scholen. Naar aanleiding van de uitkomsten maken we vervolgafspraken.

4.2.3.4 Sterk Techniekonderwijs

Het Rijk stelt landelijk middelen beschikbaar voor het versterken van het aanbod en de inhoud van het techniekonderwijs. De schoolbesturen in Rotterdam-Zuid hebben met elkaar een plan ingediend en voeren dat nu uit. Het regioplan Sterk Techniekonderwijs (STO) in Rotterdam-Zuid is in april 2019 opgesteld en ondertekend. De looptijd van de regeling Sterk Techniekonderwijs is van 2020 tot 2023. De minister heeft in verband met de lockdown-perioden de looptijd van STO verlengd tot 1 augustus 2024.

Het programma loopt dus nog voor de eerste twee jaar van dit uitvoeringsplan. De minister is echter van plan het programma te continueren. Er zal in ieder geval worden gewerkt aan:
- bevorderen van toestroom in technische beroepsopleidingen in het vmbo;
- verbeteren van de kwaliteit van het technisch vmbo-onderwijs, zoals betere en meer faciliteiten en leermiddelen, goede docenten, aansluiting bij de technologische ontwikkelingen in het bedrijfsleven;
- moderniseren en actualiseren van machines en leermiddelen in het technisch vmbo-onderwijs;
- verbeteren van de samenwerking tussen het technisch bedrijfsleven en het vmbo onderwijs;
- ondersteunen van basisscholen bij het verzorgen van techniekonderwijs;
- verhogen van aantal uren praktisch techniekonderwijs in de onderbouw van het vmbo;
- realiseren van doorlopende leerroutes vmbo-mbo;
- werken aan zichtbaarheid van moderne techniek door organiseren van wedstrijden voor leerlingen;
- voorstel t.b.v. het bevorderen van het techniekonderwijs voor het primair onderwijs;
- loopbaanoriëntatie middels het lob-programma Gaan voor een Baan

Afspraak:
Onderwijspartners continueren Tech op Zuid (voor in ieder geval tot augustus 2024).

Interventie indicatoren:
Indicatoren op het gebied van de genoemde onderdelen zoals bijvoorbeeld:

- het aantal leerlingen dat in het vmbo kiest voor een technisch profiel;
- het aantal bedrijven dat actief bijdraagt aan het verbeteren van de kwaliteit van het technisch vmbo onderwijs;
- het aantal uren dat de technische vmbo-scholen techniekklessen verzorgen in de onderbouw;
- het aantal leerlingen dat versneld en succesvol een mbo diploma haalt met de doorlopende leerroute.

4.2.3.5 Verhogen aandeel studenten op techniekopleidingen

De afgelopen tien jaar hebben het Zadkine College, Albeda College, Techniek College Rotterdam (TCR) en het Scheepvaart en Transport College (STC) zich samen ingezet voor NPRZ om meer studenten in de zorg en techniek te krijgen (NPRZ-doelstelling totaal was 50%: 15% zorg en 35% techniek en haven). Voor wat betreft zorg zijn de mbo- scholen hier goed in geslaagd. Zij gaan dan ook hier onverminderd mee door. Het succes komt door de vereende krachten van de zorginstellingen, primair en voortgezet onderwijs, de mbo-scholen en NPRZ. Het feit dat een beperkt aantal opleidingen één op één samenwerkt met deRotterdamseZorg draagt aantoonbaar bij aan het succes.

De mbo-scholen zien voor de komende jaren het technisch beroepsonderwijs als een uitdaging voor zichzelf en voor NPRZ. Dit is een grote, gedeelde en gezamenlijke zorg. De mbo-scholen willen, zowel absoluut als relatief, meer studenten van Rotterdam-Zuid voor de techniek werven, opleiden en behouden. Zowel bij TCR als bij STC is hier een "aanvalsplan" voor opgesteld. Een groot probleem voor de technische opleidingen is dat er heel veel crebo's/ opleidingen zijn en een zeer versnipperd werkveld. De mbo-scholen pakken dit als volgt aan:

- Beperking van het aantal technische opleidingen door verbreding met als doel een grotere instroom. De mbo-scholen vragen hiervoor een experiment aan bij de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Deze aanvraag wordt ondersteund door de MBO Raad en de Commissie macrodoelmatigheid mbo (CMMBO).
- De mbo-scholen gaan expliciet en full force voor werven van nieuwe studenten uit Rotterdam-Zuid en voor een leven lang ontwikkelen (o.a. de Avondschool).
- De mbo-scholen investeren in innovatie van de opleidingen (bol én bbl).
- Meer gestructureerde en structurele samenwerking met het werkveld.

Begin 2023 hebben Deltalinqs, het Havenbedrijf Rotterdam, de gemeente Rotterdam, Hogeschool Rotterdam (HR), TCR en STC Group een intentieverklaring ondertekend tot het vormen van de Human Capital Coalitie Energietransitie. Dit is in het bijzonder gericht op de haven en is een mooi voorbeeld mooi hoe deze organisaties samenwerken aan dit verhaal.
De mbo-scholen willen dit soort samenwerkingen uitbreiden en opschalen. Daarnaast willen de mbo-scholen, onder andere via Onderwijspower van VNO-NCW, werken aan de "RotterdamseTech". De mbo-scholen willen samen met het technisch bedrijfsleven een stichting opzetten (à la deRotterdamseZorg) dat vraag en aanbod op het gebied van personeel met elkaar verenigt. Uiteraard besteden zij hier bijzondere aandacht aan Rotterdam-Zuid.

- De mbo-scholen zullen uitvallers uit het onderwijs en kwetsbare groepen in het bijzonder toeleiden naar de zorg en techniek. Dit gebeurt in het bijzonder door de Talenthub op Zuid.

Bovenstaande maatregelen vergen veel investeringen in tijd en geld. De mbo-scholen die partner zijn in NPRZ committeren zich om de komende jaren extra investeringen te doen om het aantal studenten van Rotterdam-Zuid in de techniek te verhogen. Deze investeringen zitten in werving en behoud van studenten, innovatie van opleidingen en samenwerking met het bedrijfsleven.

Afspraken:

- We zorgen voor 10% groei op de instroom en 3% groei op het totaal aantal studenten per jaar in de mbo-techniekopleidingen. Het aandeel studenten van Rotterdam-Zuid dat een opleiding volgt in de techniek, haven en logistiek bedraagt 38%. Voor de zorg is dat 17%.
- De mbo-scholen geven transparante en eerlijke voorlichting over: baankansen, bol/bbl doorstroommogelijkheden en lonen (van startsalaris tot vijf jaar na behalen diploma).
- De mbo-scholen maken gebruik van aansprekende campagnes, loopbaanoriëntatie en incentives voor studenten van het bedrijfsleven (AanDeBakgaranties en waar mogelijk financiële vergoeding aan studenten).

4.3 Governance Pijler School

Gewerkt wordt vanuit de Onderwijstafel, hierbij zijn alle onderwijspartijen van kinderopvang/ve tot en met hbo/universiteit betrokken. Daaronder bestaan sinds de start van het vorige uitvoeringsplan weer stuurgroepen en een begeleidingscommissie. Dit zijn de stuurgroep Children's Zone, de Stuurgroep techniek en de Begeleidingscommissie Monitoring en Onderzoek .
In de Onderwijstafel worden de voorstellen van de verschillende stuurgroepen geagendeerd en besproken, onder voorzitterschap van de bestuurder pijler School van het NPRZ. De Onderwijstafel, die al bestaat vanaf 2012 en goed wordt bezocht, speelt ook een belangrijke rol voor het draagvlak en de signalering van nieuwe knelpunten en kansen.

De rollen van de stuurgroepen zijn:

- op strategisch niveau de doelstellingen en voortgang van de projecten BRIDGE en Tech op Zuid bewaken;
- vanuit een gezamenlijke bestuurlijke verantwoordelijkheid op Rotterdam-Zuid faciliteren dat de doelstellingen worden gerealiseerd;
- vanuit de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de afzonderlijke leden de eigen organisaties op de hoogte brengen van de afspraken en zorgen voor de uitvoering en borging van de gemaakte afspraken in de eigen organisaties.

Afspraak:
De eerste maanden van 2023 wordt bekeken welke stuurgroepen nodig zijn voor de uitvoering van dit plan. Een stuurgroep bestaat altijd uit een vertegenwoordiging van schoolbesturen, gemeente (onderwijs en evt. andere relevante afdelingen) en directeur NPRZ.

Rol Begeleidingscommissie Monitoring en Onderzoek

Door de ontwikkeling van leerlingen in Rotterdam-Zuid te volgen en hun loopbanen te vergelijken met die van leerlingen in de rest van Rotterdam en de vier grote steden, krijgen de onderwijspartners in het NPRZ inzicht of de aanpak effect heeft op de schoolprestaties en loopbaanontwikkeling van leerlingen van Zuid. In de begeleidingscommissie nemen onderzoekers en een vertegenwoordiging van de schoolpartners deel. Samen doen zij voorstellen voor onderzoek ten behoeve van de Children's Zone en Kiezen voor Vakmanschap.

De onderzoekers leveren daarnaast de basismonitor en aanvullende analyses op microdata op; zij doen dit vanuit de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent.
Er zijn ambities om deze manier van monitoren uit te breiden zowel qua inhoud als qua samenstelling van de begeleidingscommissie. Zie hiervoor hoofdstuk Organisatie en financiën, onderdeel monitoring en verdere kennisontwikkeling (zie pagina 121).

Sterkere schil om scholen: werken met opgaveteams en varianten daarop

Schooldirecteuren en schoolbesturen zijn in toenemende mate tevreden over de ondersteuning die zij van het gemeentelijk cluster Maatschappelijk Ontwikkeling krijgen. Die ondersteuning wordt geleverd door zogenaamde opgaveteams. Met name basisscholen zijn kleine organisaties met beperkte capaciteit voor het extra werk dat deze scholen moeten verzetten. Budgetten voor scholen op Zuid zijn de helft tot eens zo groot als die van een reguliere school in ons land. Het is fantastisch dat die middelen beschikbaar zijn, maar goed uitgeven vergt capaciteit en kennis.

Scholen die hulp willen, worden daarin ondersteund. Dat is voor de Children's Zone begonnen in 2018 met het opgaveteam Dagprogrammering po. Dat ondersteunt ondertussen ook de Dagprogrammering vo. Sinds 2021 is er een stedelijk opgaveteam Schoolzorgteams (zie Thuisbasis op Orde, pagina 28). Ook de inzet van het NPRZ-programmabureau en de gemeente op het gebied van lob (BRIDGE) vindt in een vergelijkbare opgaveteamvorm plaats.

De opgaveteams hebben ook een ondersteunende en begeleidende rol, zoals bij het aanvragen van middelen bij het Rijk. Deze rol van de opgaveteams is van belang om de scholen te ontzorgen, maar ook om kwaliteit en een efficiënte uitvoering te borgen. Een voorbeeld hiervan is de ondersteuning en begeleiding van de opgaveteams bij de aanvraag en inzet van de Rijke schooldagmiddelen voor de professionalisering van vakkrachten in de Dagprogrammering.

Afspraak:
We continueren de bestaande opgaveteams en richten nieuwe op waar nodig. Daar waar partners voor het NPRZ met scholen en schoolbesturen nieuwe afspraken over inzet van scholen worden gemaakt. Voor het door de gemeente ingekochte welzijnswerk en hun rol richting de scholen, wordt bekeken of de huidige afspraken afdoende zijn of dat een vorm van opgaveteam nodig is.

ROZANNE WIJNAND
PROGRAMMAMANAGER SAMEN VOOR ZUID

‘Werk is afleiding, erkenning, waardering, contact, groei en structuur.’

Door de partners van het NPRZ wordt dagelijks hard gewerkt om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Een baan kan veel problemen oplossen én voorkomen, weet Rozanne Wijnand, programmamanager Samen voor Zuid. ‘Werk is zo essentieel. Het is erkenning, waardering, contact, groei, structuur.’

Rozanne Wijnand ontvangt in haar woning op Katendrecht. Vanuit het raam aan de voorzijde kijkt ze uit over de Maas. Aan de achterzijde ligt een kleine stadstuin, die grenst aan sociale huurwoningen op de Kaap. Het is zo’n plek in Rotterdam waar het oude en nieuwe Katendrecht samenkomen en het contrast in welvaart zichtbaar aanwezig is. ‘Vroeger was ik weinig thuis. Sinds ik een dochter heb en op Katendrecht woon, is dat anders. Je staat op het schoolplein, je brengt je kind naar kleuterdans, komt andere ouders tegen. Je krijgt veel meer connectie met de wijk, en meer oog voor de verschillen. Die zijn hier nogal voelbaar,’. Ze vertelt over de juf van haar dochter, die altijd een net mandarijntjes bij zich heeft, ‘voor als kindjes niet hebben’. Over dat meisje op het schoolplein, dat niet alleen in de zomer, maar ook in de winter sandalen draagt. ‘Op heel Zuid, óók op Katendrecht, zijn er ontzettend veel gezinnen die het zwaar hebben. Het niet hebben van werk heeft daar alles mee te maken. Tegelijkertijd is dat zelden het énige probleem.’

‘Heel belangrijk in dit programma is dat elke werkzoekende één vaste begeleider toegewezen krijgt. Iemand die vasthoudt en niet meer loslaat.’

Vasthouden en niet meer loslaten

Wijnand is programmamanager van Samen voor Zuid en het programma draait nu al een tijdje. Vanuit het Rijk is er destijds extra geld vrij gemaakt om het aantal werkzoekenden, dat op Rotterdam-Zuid hoog is, terug te dringen. Wijnand: ‘Dat geld besteden we bijna allemaal aan méér tijd en aandacht voor de werkzoekende. Achter elke werkzoekende zit namelijk een verhaal, een situatie, een gezin. Vaak is er sprake van multiproblematiek, een opstapeling van problemen. Dat betekent dat er meestal meerdere experts nodig zijn om één persoon verder te helpen. Heel belangrijk in dit programma is dat elke werkzoekende één vaste begeleider toegewezen krijgt. Iemand die vasthoudt en niet meer loslaat. We doen het, zoals de titel Samen voor Zuid al zegt, sámen. Samen met de werkzoekenden, maar ook met collega’s en werkgevers.’

Werkweekagenda

Als programmamanager is Wijnand voortdurend op zoek naar kansen, waar zij op kan inspelen om de positie van werkzoekenden in Zuid te verbeteren. Ze is veel onderweg en vaak in overleg. Voortdurend houdt ze haar ogen en oren open: wat gebeurt er in de stad, wat betekent dat voor Zuid, welke projecten kan ze ontwikkelen, bij welke netwerken kan ze aanhaken en welke experimenten zijn het uitproberen waard?

Een voorbeeld van zo’n experiment is de Werkweekagenda, dat even simpel als succesvol is gebleken. ‘We geven werkzoekenden een agenda,’ vertelt Wijnand, ‘om ze inzicht te geven in hun dagbesteding en wanneer ze wát doen. Doet iemand elke dag boodschappen? Dan zeggen wij: als je een baan hebt, kan dat niet. Dan moet je voor meerdere dagen boodschappen doen. In de werkweekagenda kunnen ze ook alle activiteiten bijhouden die bijdragen aan het vinden van werk. Zoals het volgen van een taalcursus of een gesprek met een jobcoach. Maar ook het samenkomen met een hulpverlener is onderdeel van de werkweekagenda. Eerst vinden werkzoekenden de methode vaak nogal schools, maar als ze er eenmaal mee werken, brengt het enorm veel rust en structuur.’

Werkervaring opdoen

Een ander project is het Leerpraktijkcentrum, dat werkervaringsplaatsen biedt aan werkzoekenden op Zuid. Zoals bijvoorbeeld KOCO in Carnisse het restaurant van een bejaardenflat. ‘Daar doen onze kandidaten op een beschutte manier werkervaring op. Ze kunnen er laten zien wat ze kunnen. En ook wat er niet goed gaat, komt naar voren. Komt iemand elke dag te laat? Dan vliegt hij of zij er niet meteen uit, maar volgt er een gesprek. Er wordt gekeken hoe het kómt dat iemand niet op tijd kan komen en naar een oplossing gezocht.’

De waarde van werk

Wijnand werkte jarenlang bij Randstad in de Drechtsteden, in verschillende rollen, voor ze bij gemeente Rotterdam terecht kwam. Toen ze werd gedetacheerd naar de sociale dienst, ging er een wereld voor haar open die ze nog niet kende. ‘Het werken met een doelgroep voor wie werken helemaal niet zo vanzelfsprekend is, vond ik geweldig. Omdat je het verschil kunt maken in een mensenleven.’ Dat zij de kar mag trekken van Samen voor Zuid, in haar eigen Rotterdam, voelt voor haar als een enorme kans. ‘Zoals ik al zei zit ik hier met mijn neus bovenop de verschillen. Onze achterburen noemen dit rijtje koopwoningen De Goudkust. Dat begrijp ik wel, de inkomensverschillen zíjn er en ze zijn zichtbaar. Daar wil ik iets aan doen. Maar ik doe mijn werk ook in de overtuiging dat werk méér is dan inkomen vergaren. Werk is zo essentieel. Werken is gezond. Werk is afleiding, erkenning, waardering, contact, groei en structuur. Dat gun je iedereen. Zeker voor kinderen is het o zo belangrijk dat er structuur is in een gezin. Als ze zien dat hun ouders een ritme hebben, hebben ze zelf ook iets om aan vast te houden. Het helpt ze om uit die cirkel van doelloosheid te komen. Dat ik daaraan kan bijdragen vind ik enorm waardevol.’

5. Pijler Werk

In de pijler Werk van het NPRZ staan twee doelgroepen centraal: schoolverlaters die hun eerste stappen gaan zetten op de arbeidsmarkt en werkzoekenden met een bijstandsuitkering. De inspanningen in het NPRZ richten zich op het zoveel mogelijk laten kiezen van kansrijke opleidingen in zorg, haven, techniek, logistiek. En voor opleidingen die leiden tot werk bij partners zoals kinderopvang, de schoolbesturen en politie. Daarnaast is het voorkomen van uitkeringsafhankelijkheid, met het programma Samen voor Zuid, een van de belangrijkste onderdelen van het programma. Het hebben van werk is de beste weg uit armoede, als middel voor het terugdringen van ongelijkheid, structuur in het leven en voor een duurzaam perspectief op een goede toekomst.

Met economische structuurversterking zorgen we tot slot voor een toename van werkgelegenheid op Zuid zelf of de bereikbaarheid daarvan in de omgeving van Rotterdam.

Hoe we het bondgenootschap met bewoners verder inrichten zal komend jaar nader worden uitgewerkt. Voor werkzoekenden met een uitkering worden afspraken gemaakt om de inzet van met name de gemeente wijkgericht aan te sturen. Voor de economische structuurversterking zal op maat gekeken worden naar de kansen voor specifieke wijken.

De pijler Werk bestaat uit drie delen.
1. AanDeBak-garanties voor jongeren
2. Werkzoekenden met een uitkering
3. Economische structuurversterking

5.1 AanDeBak-garanties voor jongeren

De AanDeBak-garantie is een belangrijk instrument binnen het loopbaan- en oriëntatieprogramma BRIDGE: Gaan voor een Baan, van de pijler School. Scholieren krijgen hierin een intensief traject van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (lob), beginnend in groep 6 van het basisonderwijs. Zie voor de afspraken over het lob-deel van het programma de pijler School (zie pagina 48). Het onderdeel AanDeBak-garantie is opgenomen bij de pijler Werk vanwege de samenwerking met het bedrijfsleven en het bieden van werkgelegenheid.

Met de AanDeBak-garantie vergroten werkgevers en onderwijs samen met NPRZ de kansen van jongeren van Zuid op een duurzame en kansrijke loopbaan. Vanaf de start van het programma in 2012 zijn AanDeBak-garanties – toen nog carrière startgaranties genoemd – beschikbaar gesteld aan jongeren in het NPRZ-gebied. Werkgevers en werkgeversverenigingen als onder andere Defensie, Deltalinqs, deRotterdamseZorg, Food Innovation Academy, RET, Sectorinstituut Transport & Logistiek, IW Zuid-Holland en Metalent vertrouwen met de AanDeBak-garantie op het potentieel van jongeren van Zuid.

↑ Veel werkgevers doen inmiddels mee met de AanDeBak-garantie van het NPRZ.

5.1.1 Ontwikkelingen AanDeBak-garanties

Met de AanDeBak-garanties willen we zorgen dat de helft van de ongeveer 1.200 jongeren die jaarlijks naar het mbo gaan, kunnen kiezen voor een opleiding met arbeidsmarktperspectief in zorg, haven en techniek, zonder dat ze zich zorgen hoeven te maken dat ze hun eerste baan vinden. Dit voorkomt dat jongeren door een onvoldoende doordachte studiekeuze met diploma toch niet 'aan de bak' komen, ondanks dat ze hun diploma hebben gehaald. Dit komt nu nog vaak voor omdat Rotterdam-Zuid kampt met een grote mismatch tussen opleidingskeuzes van jongeren en de vraag van werkgevers.

De partners van het NPRZ hebben groot vertrouwen in het instrument AanDeBak-garanties, óók in tijden van krapte op de arbeidsmarkt. Juist nu er veel te kiezen is op de arbeidsmarkt wordt het nog belangrijker om de lange termijn voordelen van de kansrijke sectoren onder de aandacht te brengen en te houden. Met een AanDeBak-garantie hebben jongeren tevens de zekerheid dat ze ook op de langere termijn en los van economisch hoog- en laagtij na het behalen van hun diploma aan de slag kunnen. Zo hebben zij zicht op een duurzaam werkend leven met relatief goede salarissen. Onderzoek met microdata bevestigt dit beeld al geruime tijd.

↓ Figuur 3:

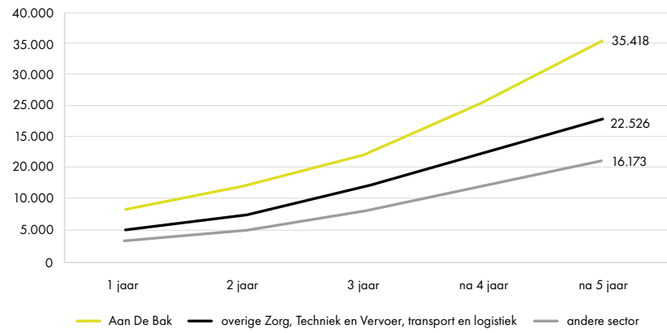

Gemiddeld inkomen van eerstejaars, na 1-5 jaar, naar sector, cohort 2014/2015
Bron: SSB, Bewerking Risbo/gemeente Rotterdam (OBI)

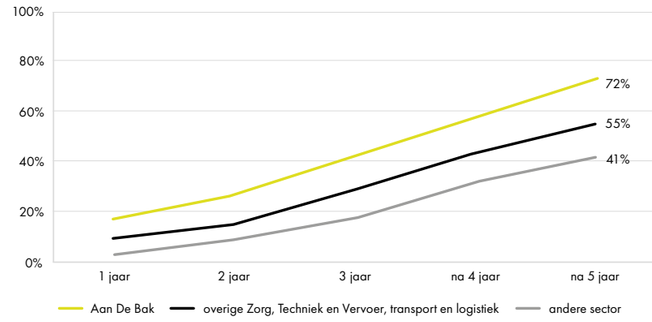

Percentage eerstejaars dat economisch zelfstandig is, na 1-5 jaar, naar sector cohort 2014/2015
Bron: SSB, Bewerking Risbo/gemeente Rotterdam (OBI)

↑ Ook Defensie doet mee met de AanDeBak-garantie.

Het is een krachtig signaal voor jongeren van Zuid dat ze gewild zijn op de arbeidsmarkt. Dit signaal geven sinds het uitvoeringsplan 2018-2022 ook andere partners van NPRZ af. Schoolbesturen in het primair onderwijs hebben zich als eerste aangesloten. Daarmee willen zij niet alleen jongeren van Zuid een kans bieden maar ook het lerarentekort het hoofd bieden én tegelijkertijd een grotere en meer diverse groep toekomstige leerkrachten aantrekken. Zelfde overwegingen gelden voor de partners in de kinderopvang en de politie.

De afgelopen jaren is het aantal AanDeBak-garanties en de deelname van jongeren aan de AanDeBak-opleidingen toegenomen (zie figuur 4). Er zijn 557 garanties in de Zorg, Haven en Techniek. Het aantal nieuwe inschrijvingen op de geselecteerde opleidingen voor de genoemde sectoren was in schooljaar 2021/22 741 studenten en overtreft daarmee het beoogde aantal. Dit betekent niet dat we er zijn. Blijvende aandacht en inzet is nodig. De andere partners van NPRZ bieden samen 245 AanDeBak-garanties. In 2021/22 zijn 143 studenten van Zuid gestart met de opleidingen bij die 245 ADB-garanties.

Werkgevers verwachten een grote inzet van de mbo's op Zuid. Zoals het verhogen van het aandeel studenten in de techniek opleidingen. Zie de pijler School, kiezen voor vakmanschap, paragraaf 4.2.3.5 voor de afspraken met de mbo-scholen. Vanuit de scholen is een veel geuite wens het toevoegen van meer AanDeBak-garanties op mbo 2 en voor mbo 1 en het praktijkonderwijs. Voor het mbo 1 was in de vorige uitvoeringsplannen aandacht onder de noemer Entreewerk en Leerwerkakkoorden. Het ging daarbij met name om een bbl-achtige opleidingsvorm zonder salaris voor jongeren waarvan de inschatting is dat zij niet kunnen doorstromen naar mbo 2 of hoger.

5.1.2 Aansprekende ambities AanDeBak-garanties

We hebben de ambitie om onze jongeren net zo werkzaam te laten zijn als de gemiddelde jongere in de G4. Concreet gaat het om de volgende effectindicatoren:

- % Werkzame jongeren t/m 28 jaar;
- % Jongeren t/m 28 jaar van Zuid met uitkering met en zonder AanDeBak-opleiding.

5.1.3 Interventies AanDeBak-garanties

De afspraken met de werkgevers rondom de garanties worden hernieuwd en de aangesloten werkgevers worden nog zichtbaarder gemaakt voor scholen. Ook wordt nauwere samenwerking gezocht tussen de werkgevers en het mbo en vmbo ten behoeve van de werving van studenten voor de AanDeBak-garantie en voor de bewustwording van jongeren die al zijn gestart met een opleiding waarvoor een AanDeBak-garantie geldt. De monitoring van de AanDeBak-garantie wordt verbeterd door afspraken met het Jongerenloket en de afdeling Toezicht en Handhaving die de Rotterdamse Leerling Basisadministratie (LBA) beheert. Het streven is om beter zicht te krijgen of opleidingen worden afgemaakt, het voorkomen van uitval en of jongeren geen gebruik maken van hun garantie terwijl ze er wel recht op hebben.

Ook de komende periode gaan partners door met de inspanningen om jaarlijks voor minimaal zeshonderd jongeren een AanDeBak-garantie beschikbaar te stellen in de zorg, haven en techniek en daarnaast blijven we in gesprek met de overige partners van het NPRZ. Bovendien zullen andere kansrijke sectoren worden verkend waar vraag naar is op de arbeidsmarkt.

Het NPRZ beschikt bij aanvang van de nieuwe programmaperiode over jaarlijks 802 AanDeBak-garanties, inclusief garanties bij de Politie, kinderopvang en basisonderwijs. De verdeling van de AanDeBak-garanties per werkgever bij aanvang van de programmaperiode 2023-2027 (zie tabel 9).

Afspraken:

- Afspraken met werkgevers ten aan zien van de garantievoorwaarden en samenwerking met de scholen worden vernieuwd en daar waar nodig aangepast aan de huidige situatie. Daarnaast wordt een verbeterslag bij de monitoring uitgevoerd;
- De Bridge-Gaan voor een Baan-organisatie zal de opdracht op zich nemen om de mogelijkheden te verkennen voor (meer) AanDeBak-garanties voor in het praktijkonderwijs en het mbo 1 en 2 en zich inzetten om vanaf schooljaar 2023-2024 eerste overeenkomsten met werkgevers en opleidingen te sluiten;
- Om uitval te voorkomen sluit de AanDeBak-garantie als programmaonderdeel aan bij ondersteunings- en zorgtrajecten van het mbo voor studenten. Voor studenten die uitvallen wordt de samenwerking met het Jongerenloket en de Talenthub voortgezet en versterkt.

↓ Figuur 4: Instroom studenten van Zuid in opleidingen met ADB-garantie.

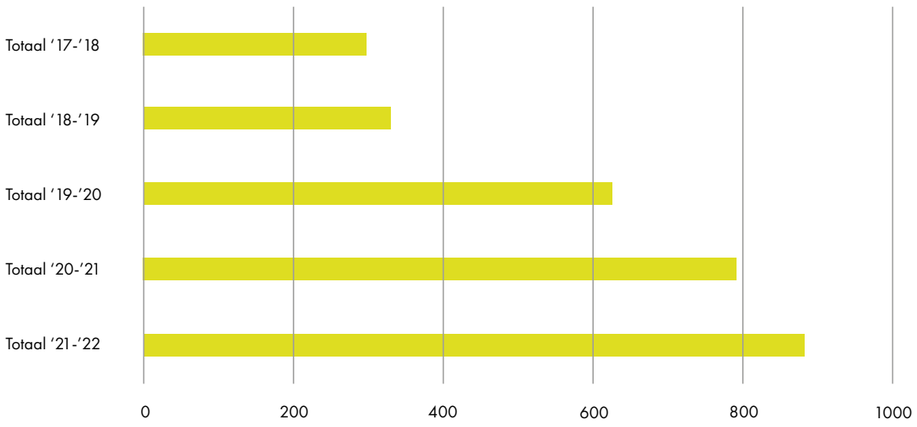

↓ Tabel 9: Beschikbare AanDeBak-garanties.

Werkgever	Aantal beschikbare AanDeBak-garantie
Ministerie van Defensie	100
Stadsbeheer Rotterdam	22
SPG Infra	50
Deltalinqs	100
deRotterdamseZorg	180
Food Innovation Academy	30
Sectorinstituut Transport en Logistiek	25
RET	10
Metalent en Installatiewerk ZH	40
Kinderopvang	100
Politie eenheid Rotterdam	45
Basisonderwijs (pabo)	100
Totaal	**802**

Interventie indicatoren:

- Jaarlijks bieden NPRZ-partners minimaal 600 AanDeBak-garanties op het mbo in de richtingen Zorg, Haven en Techniek, aangevuld met AanDeBak-garanties van de overige NPRZ-partners op diverse niveaus.
- Jaarlijks wordt gecheckt hoeveel jongeren gebruik maken van de AanDeBak-opleidingen.
- Extra inzet om de jaarlijkse instroom op de overige AanDeBak-opleidingen (kinderopvang, onderwijs (PABO) en politie) te bevorderen.

5.1.4 Governance

De AanDeBak-garantie is een onderdeel van het programma BRIDGE/Gaan voor een Baan. De gemeente faciliteert de projectorganisatie die samenwerkt met AanDeBak-werkgevers en de scholen (voortgezet (praktijk) onderwijs, mbo-AanDeBak-opleidingen en pabo's). De stuurgroepenstructuur van de pijler School wordt opnieuw ingericht. De afgelopen uitvoeringsperiode was AanDeBak-garanties onderdeel van de stuurgroep Vakmanschap.

Daarnaast is er een Werkgroep Werkgevers opgericht die twee keer per jaar bijeenkomt. Er is een werkgroep opleidingsbedrijven en een werkgroep werkgeversorganisaties/individuele werkgevers. Iedere AanDeBak-werkgever wordt vertegenwoordigd in deze werkgroepen.

De werkgroep zorgt voor de borging van vraagsturing vanuit de betrokken werkgeversorganisaties ten aanzien van het gehele lob-project. De rol van de werkgroep ondersteunt de uitvoering van het programma en geeft adviezen, bijvoorbeeld ten aanzien van de te voeren communicatiestrategie.

5.2 Werkzoekenden met een uitkering

5.2.1 Ontwikkelingen werkzoekenden met een uitkering

Duurzaam betaald werk is voor veel mensen de sleutel om volwaardig mee te kunnen doen aan de samenleving. Met name in de kwetsbare gebieden van Rotterdam-Zuid kampen bovengemiddeld veel bewoners met een opeenstapeling van problemen in hun leefsituatie zoals schulden, onzekere woonsituaties, alleenstaand ouderschap, fysieke en/of mentale beperkingen en taalbarrières. Hierdoor is het zoeken, vinden en behouden van werk geen vanzelfsprekendheid. Dat vraagt om verbetering. Meer zekerheid, ontzorging en begeleiding ten behoeve van betaald werken zijn daarom de kernpunten voor de komende periode.

Complexe problematiek
In de arbeidsontwikkeling richting betaald werk moet een deel van de doelgroep, gezien de problematiek, een grote afstand naar de arbeidsmarkt afleggen. Een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking uit het NPRZ-gebied bevindt zich op dit moment dan ook in een kwetsbare positie. Deze groep mensen wordt eerder en harder geraakt door economische crises, zoals de coronacrisis en de energiecrisis hebben laten zien. Zzp'ers en mensen met flexibele contracten die lager betaald werk doen, raken dan sneller hun werk en inkomen kwijt en moeten aanspraak maken op een uitkering.

↓ Figuur 5: Bijstandsgerechtigden in Rotterdam en NPRZ-gebied.

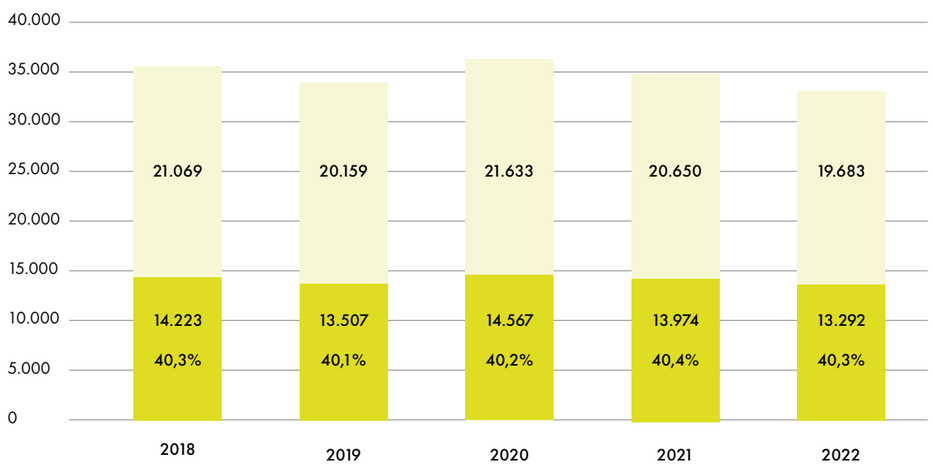

↓ Figuur 6: Bestandsontwikkeling meerjarig (index 11 2018 = 100).

Benchmark BUIG : Onderstaand is het relatieve verloop vanaf 2018 (index 1-1-2018 = 100) weergegeven van de bestandsontwikkeling BUIG van de G4 (cijfers onderlinge uitwisseling)en landelijk (CBS-cijfers).

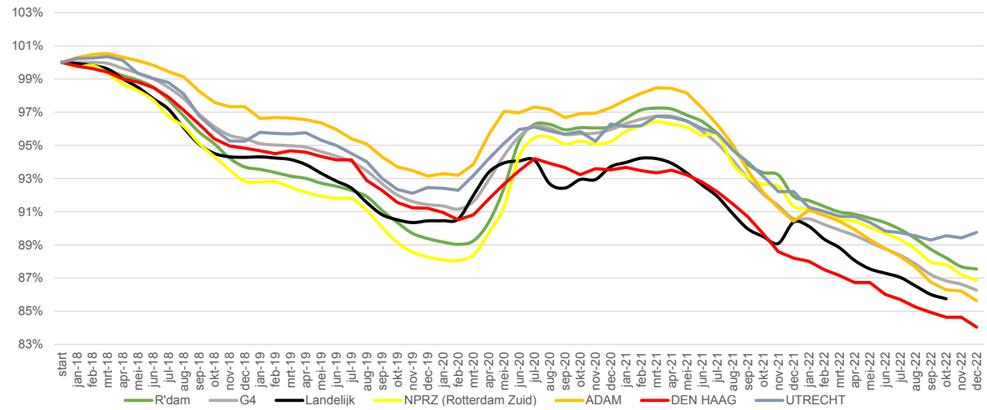

Het opleidingsniveau is het grootste verschil tussen het NPRZ-gebied en de rest van Rotterdam, zo blijkt uit een bestandsanalyse. Binnen NPRZ-gebied zijn minder mensen die een startkwalificatie hebben. Het opleidingsniveau is binnen NPRZ-gebied lager dan in de rest van Rotterdam. En binnen het NPRZ-gebied zijn er minder mensen die door het UWV vastgelegde werkervaring hebben. Verder heeft het NPRZ-gebied ook een groter aandeel eenoudergezinnen, een hoger percentage inwoners met een licht verstandelijke beperking en minder ouderen. Op de uitkeringsduur en belemmeringen om aan het werk te gaan, zijn er geen of vrijwel geen verschillen.

Trends en ontwikkelingen
Het streven is om eind 2031, aan het eind van de looptijd van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid, een substantiële daling te hebben gerealiseerd van het bijstandsbestand. In NPRZ-gebied woont 32% van de bevolking, maar het gebied heeft ongeveer 40% mensen in de bijstand. In het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid willen we dat verschil wegwerken, van disproportioneel (40%) naar proportioneel (32%) in 2031 (zie figuur 5).

De ontwikkeling in de pijler Werk kenmerkt zich door vooruitgang en stagnatie. Bij de start van de vorige uitvoeringsperiode was een hoopvolle daling van het aantal bijstandsuitkeringen in NPRZ-gebied te zien. Vanaf 2016 was er zelfs sprake van een snellere daling van het aantal uitkeringen in NPRZ-gebied, in vergelijking met de G4. Deze trend zette zich door tot aan de start van de coronacrisis in maart 2020. In de daaropvolgende maanden tot en met december 2020, nam het aantal bijstandsgerechtigden op Zuid sneller toe dan in de rest van de G4. Die terugslag zijn we inmiddels weer te boven. Eind december 2022 telt het NPRZ-gebied 13.292 bijstandsuitkeringen, minder dan toen de coronacrisis begon, maar met 40,3% meer dan de beoogde 37,4%. Bij de start van het programma in 2012 waren er nog ruim 15.000 bijstandsuitkeringen, dus op zichzelf gezien een aanzienlijke vermindering in een groeiend deel van de stad.

De doelstelling tot en met 2022 om jaarlijks 2.200 uitkeringsgerechtigden uit te laten stromen naar werk, is in de afgelopen vier jaar onder de 2.000 blijven steken (1.919 in 2021 en 1.740 in 2022). Dat terwijl relatief gezien meer mensen van Rotterdam-Zuid vanuit een uitkering aan het werk gingen dan in de rest van de stad (zie figuur 6).

Een bestandsanalyse van de focuswijken op Zuid in vergelijking met overeenkomstige wijken op de noordoever, laat zien dat het bestand over de gehele NPRZ-periode 2012 – 2022 is gedaald in beide gebieden. In NPRZ-gebied is het bestand grofweg 4%-punt meer gedaald dan in de vergelijkbare wijken op Noord. In die zin gaat het relatief goed.

Met de start van dit nieuwe uitvoeringsplan is er juist in deze tijd van krapte op de arbeidsmarkt voor meer mensen gelegenheid om aan werk te komen. De gemeente Rotterdam koerst voor heel de stad op bestendige en

↑ Voor een deel van de werkzoekende van Zuid is het zoeken, vinden en behouden van werk niet vanzelfsprekend.

duurzame uitstroom naar werk, school en participatie naar vermogen. Het tekort aan menskracht remt de economische groei. Maar belangrijker nog: het bedreigt de continuïteit van maatschappelijk cruciale diensten en verhindert het realiseren van maatschappelijk cruciale ambities. Het openbaar vervoer, de zorg, de kinderopvang, het onderwijs, de bouw, de veiligheidsketen, de haven, digitalisering en de energietransitie hebben stuk voor stuk te kampen met structurele en oplopende personeelstekorten. Bijdragen aan het verminderen van tekorten in deze cruciale sectoren heeft de hoogste prioriteit van het Rotterdamse college. Dat betekent dat wij bijstandsgerechtigden en ook andere werkzoekenden zoveel mogelijk stimuleren om zich in deze sectoren te ontwikkelen. Dit biedt ook kansen om een grote groep Rotterdammers op Zuid werk te laten vinden in toekomst- en conjunctuurbestendige beroepen. Maar om deze kansen te kunnen verzilveren, is een zorgvuldige uitvoering en aansturing noodzakelijk, met oog voor de doelgroep en hun leefomgeving thuis. De eerste tien uitvoeringsjaren van NPRZ hebben hier de basis voor gelegd, maar er is nog voldoende ruimte voor verbetering.

De aanpak 2023-2027

De samenstelling van de bijstandspopulatie is nu, begin 2023, wezenlijk anders dan tien jaar geleden. Aan de start van het programma was er een grote groep bijstandsgerechtigden met een korte afstand tot de arbeidsmarkt. In die tijd konden we met vrij reguliere werkwijzen veel mensen aan het werk helpen. Vanaf 2018 werd dit anders: de doelgroep die overbleef bestond uit bijstandsgerechtigden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. In coronatijd hebben we een stijging van instroom gehad, maar het grootste deel van die Rotterdammers is nu met de aantrekkende arbeidsmarkt en arbeidsmarktkrapte alweer voorzien van een baan. Van de 13.300 Rotterdammers in NPRZ-gebied die nu een bijstandsuitkering hebben, is de gemiddelde leeftijd toegenomen, de duur in de bijstand is langer geworden en de problematiek en belemmeringen die mensen hebben zijn groter en complexer.

Data-gedreven (maat)werk

De meer standaard werkwijze is nu ruimte aan het maken voor meer maatwerk. Dit betekent dat we ons in alle 15 wijken in van het NPRZ de komende jaren meer gaan richten op dienstverlening in wijken, bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten in de wijken waar werkgevers, die vanuit de wijk bereikbaar zijn, en werkzoekenden elkaar treffen. We zetten waar zinvol instrumenten in voor specifieke doelgroepen zoals 55+ers, mensen met een taalachterstand, alleenstaande moeders, samenwonenden met een uitkering en mensen met een licht verstandelijke beperking. Om dit te kunnen doen, gaan we meer data-gedreven werken binnen alle afdelingen van de gemeente die werken aan de uitvoering van de participatiewet en de afdelingen die een bijdrage leveren aan de ondersteuning van deze uitkeringsgerechtigden op andere leefgebieden.

Aandacht werkt

Mede dankzij evaluaties van de Erasmus Universiteit en de Hogeschool Rotterdam is vastgesteld dat aandacht werkt, maar dat er ook nog veel kan worden verbeterd in de uitvoering en de sturing. Het is bewezen dat een lagere caseload voor werk- en activeringscoachescoaches en inkomens- en jongerenconsulenten werkt. Dus dat blijven we doen. Door de inzet van meer coaches, consulenten en instrumenten, kan meer persoonlijke en consequente aandacht worden besteed aan het beheersbaar maken van de problemen die veel mensen met een bijstandsuitkering belemmeren in hun ontwikkelingstraject richting werk, school en deelname aan de maatschappij. De beschikbaarheid van laagdrempelige leer-werk-voorzieningen is daarbij van groot belang voor het behoud van de motivatie en van perspectief. Dat geldt voor de kandidaten, de coaches en consulenten en voor de betrokken opleiders/werkgevers. Ook gaan we de mensen in de bijstand meer deelgenoot maken in onze trajecten. Dit doen we door meer te vragen wat zij nodig hebben en minder te vertellen wat wij te bieden hebben. Of het nu gaat om kinderopvang of inkomenszekerheid, meer zekerheid maakt het makkelijker om de stap uit de bijstand naar werk te kunnen zetten. In de eerste plaats doen we dat via ontzorging en in de tweede plaats door het vereenvoudigen van aanvragen en gebruik.

Door de gemeentelijke organisatie wordt de handhavingsaanpak geprofessionaliseerd. Het begint met het goed informeren over de rechten en plichten die het krijgen van een bijstandsuitkering met zich meebrengt. Dit wordt opgevolgd door het zorgen voor een rechtmatige uitkeringsverstrekking, werkzoekenden aanspreken die niet op komen dagen of zich niet voldoende inzetten voor activering of het vinden van een baan en gaat tot en met het uitvoeren van fraudeonderzoeken. Daar waar mogelijk en wenselijk passen we hierbij maatwerk toe in het NPRZ-gebied.

↑ Door nauwe samenwerking in de wijken moeten meer mensen aan werk worden geholpen.

Samenwerking

Door een nauwere samenwerking in de wijk tussen de inkomensconsulent, jongerenconsulent, werkcoach, activeringscoach, wijknetwerker en het wijkteam zorgen we dat, indien nodig met externe partners, alle groepen werkzoekenden steeds de juiste begeleiding krijgen. De inzet van zogeheten wijkwerktafels is daarbij ondersteunend. Als het bijvoorbeeld beter gaat met iemand, dan geeft de wijkteammedewerker aan de werkcoach door dat het traject opgepakt kan worden om die persoon aan het werk te helpen. Ook zorgen we dat de werkzoekende steeds bij de juiste afdeling zit. Als er onzekerheid is over het inkomen en het recht op toeslagen, dan wordt de inkomensconsulent ingeschakeld. Dit zal in het begin ook leiden tot gesprekken met bijstandsgerechtigden waar meerdere disciplines bij aan tafel zitten: een warme gezamenlijke dienstverlening.

5.2.2 Aansprekende ambities

We werken aan het structureel omlaag brengen van de totale aantal mensen in de bijstand in Rotterdam-Zuid in de NPRZ-wijken. Het doel is om het aandeel uitkeringen op een gelijk niveau te brengen als de rest van de stad, tevens G4-niveau. Deze ambitie is afhankelijk van de effectiviteit van alle pijlers van het NPRZ en niet alleen van de inzet van Samen voor Zuid. Ook wordt parttime gaan werken in de bijstand een waardevolle aanvulling op de doelstellingen in plaats van alleen volledige uitstroom naar fulltime werk.

Effect-indicator:

- De verlaging van de omvang van het aantal mensen in de bijstand dat woont in NPRZ-gebied (de 15 wijken in de gebieden Charlois, Feijenoord, IJsselmonde) is de belangrijkste indicator.

We bepalen ieder jaar een concrete doelstelling. In 2022 was de instroom in de bijstand in NPRZ 2.923.
De uitstroom was 3.633, waarvan 1.740 uitstroom naar werk (48%).

Voor 2023 sturen we met alle acties van Samen voor Zuid op het verkleinen van het bijstandsaandeel zodat we onder de 40% van het Rotterdamse bestand uitkomen. Daarnaast gaan we voor een uitstroom naar werk van minstens 48% van de totale uitstroom binnen NPRZ. Ook streven we naar een stijging van het percentage parttime werkenden in de bijstand.

De financiering van Samen voor Zuid is nog niet rond voor de periode 2023-2027. De precieze waarden van de effect-indicatoren waar we in 2023 op gaan sturen,

bepalen we zoveel mogelijk in februari 2023. Daarnaast bepalen we jaarlijks aan het einde van het jaar de acties en afspraken voor het jaar erna, afhankelijk van de financiering die er is. Dit biedt ons tevens de kans om per jaar te zien wat werkt en niet werkt en daarop bij te sturen.

5.2.3 Interventies werkzoekenden

In concrete zin richten de interventies zich op de volgende vijf thema's:

1. **Arbeidsbemiddeling**
   Met arbeidsbemiddeling helpen we werkzoekenden bij het vinden en behouden van een betaalde baan. Een loonkostensubsidie (LKS) helpt hierbij wanneer iemand niet volledig arbeidsproductief is.

2. **Mens- en Arbeidsontwikkeling**
   Met goede gesprekken met, en begeleiding van werkzoekenden maken we het voor Rotterdammers in NPRZ-gebied, die ondersteuning hierbij goed kunnen gebruiken, zo interessant en gemakkelijk mogelijk om zich te ontwikkelen.

3. **Inkomenszekerheid**
   Inkomensonzekerheid is een belemmering om de stap naar werk te zetten. Voor een werkzoekende brengt het (parttime) gaan werken of het uitbreiden van uren bij een parttimebaan, onzekerheden met zich mee. Door ontzorging op het gebied van schommelingen en aanvragen en vereenvoudiging van dienstverlening, worden deze onzekerheden verminderd.

4. **Kinderopvang**
   De beschikbaarheid en het regelen van passende kinderopvang is, naast inkomenszekerheid, een belangrijke voorwaarde voor een deel van de werkzoekenden om de stap naar duurzaam werk in vertrouwen te kunnen zetten.

5. **Handhaving**
   Fraude met de bijstand mag niet lonen in Rotterdam. Het ontvangen van een bijstandsuitkering brengt rechten en plichten met zich mee. We corrigeren onjuistheden en sporen fraude gericht op. We verliezen de kwaliteit van onze dienstverlening en onze mensgerichte uitgangspunten hierbij niet uit het oog.

6. **Inzet op vraagkant**
   De inzet is om een groot aantal vacatures extra geschikt te maken in branche/ regio combinaties, duale leer-werktrajecten en opstapbanen. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van clausules met betrekking tot Social Return on Investment (SROI) bij inkoop/ aanbesteding.

Hieronder volgt de nadere uitwerking van de aanpak per thema. In de uitwerking ligt het zwaartepunt op de inzet van doelgerichte interventies in kleinschalige en compacte groepen inwoners. Dit gebeurt op basis van de individuele situatie, aandacht voor andere levensterreinen, ontzorging, structuur bieden in combinatie met aandachtspunten van een wijk, de omvang en de kenmerken van de mensen in de bijstand in het gebied, de arbeidsmarktkansen en perspectieven voor participatie en de beschikbaarheid van mensen en middelen. De acties worden jaarlijks geëvalueerd en verbeterd, waarbij de ambitie leidend is. Tot slot sluiten we aan op de gemeentelijke wijkakkoorden waar die aandacht besteden aan arbeidsparticipatie.

5.2.3.1 Arbeidsbemiddeling

Van data naar daadkracht
Het NPRZ-gebied kenmerkt zich door een aanzienlijke diversiteit aan wijken en mensen. Door meer gebruik te maken van wijkkenmerken kunnen interventies gerichter worden ingezet. Dit kan door doelgroep interventies maar ook straat-, wijk-, en buurt-interventies. Via de wijkwerktafels wordt deze data ingezet voor samenwerking binnen de gemeente en met partners om werkzoekenden optimaal te helpen.

Afspraak:
Minimaal 15 wijkanalyses maken en gebruiken.

Interventie indicator:
- Aantal wijkanalyses.

Meer aandacht voor werkzoekenden
Toegewijd bemiddelingsteam NPRZ
Naast de reguliere arbeidsbemiddeling (door werkconsulenten en het Werkgeversservicepunt Rijnmond) gaat speciaal voor NPRZ een toegewijd bemiddelingsteam aan de slag met werkzoekenden die klaar zijn voor de stap naar de reguliere arbeidsmarkt, al dan niet met behulp van loonkostensubsidie (lks)

Naast de bestaande contacten met werkgevers over baankansen, is dit team ook actief in de wijken op Zuid. Zij zoeken vanuit de kandidaat een geschikte baan, zo mogelijk dichtbij, en zorgen voor maximale benutting van verwachte en geplaatste vacatures en andere inzetmogelijkheden. Het doel is om de bemiddelbare kandidaten, waarbij het nog niet gelukt is via het reguliere kanaal bij de hand te nemen, gemotiveerd te houden en niet meer los te laten tot ze een betaalde baan hebben. Ook daarna houden ze nog een periode contact om de duurzaamheid van de plaatsing te monitoren en bij problemen, aan de kant van de kandidaten of werkgevers, vroegtijdig te signaleren en indien nodig te bemiddelen.

↑ In de NPRZ wijken worden meer banenmarkten gehouden waar werkzoekenden gericht voor worden uitgenodigd.

Banen- en ontwikkelmarkten
Naast stedelijke bijeenkomsten worden er in de wijken grote en kleine events georganiseerd voor werkzoekenden, werkgevers of voor collega's. Er worden in de NPRZ-wijken meer banen- en ontwikkelmarkten georganiseerd, dicht bij de werkzoekende. Hierbij zijn werkgevers aanwezig die bereikbaar zijn voor inwoners van het NPRZ-gebied en werk hebben dat past bij de kwalificaties van uitgenodigde werkzoekenden. De desbetreffende markten zijn veelal kleinschalig. Meer dan de helft van deze events zal in NPRZ-gebied plaatsvinden.

Verlaging caseloads
De verlaging van de caseloads van werkcoaches in NPRZ-gebied ten opzichte van de rest van Rotterdam wordt gecontinueerd. Dit geldt ook voor de caseload van inkomensconsulenten die de uitkeringen beheren. De opbrengst hiervan is: meer aandacht en zorgen voor juiste en tijdige uitbetaling van uitkeringen.

Video-pitches
In combinatie met de reguliere bemiddeling zullen er in 2023, als onderdeel van een uitgebreid traject, video-pitches worden opgenomen met werkzoekenden vanuit de Leer Praktijk Centra in NPRZ-gebied. Deze intensieve dienstverlening, waarbij de werkzoekende zich presenteert met zijn eigen talenten en vaardigheden, draagt bij aan de intrinsieke motivatie van de deelnemers en betere informatie-uitwisseling tussen werkzoekende en werkgever. Bij succes wordt het project voortgezet.

Intensieve bemiddeling van doelgroepen Prestatie010
Werkzoekenden uit de doelgroep P010, die kansrijk zijn voor een vervolgstap naar (parttime) werk (indien nodig met inzet van loonkostensubsidie), re-integratie en leerwerktrajecten, worden met een intensieve aanpak voor de duur van zes tot twaalf maanden begeleid. Dit betekent in ieder geval een verlaging van de caseload van de activeringscoaches.

Afspraken:
- Voor het NPRZ-gebied is er een toegewijd bemiddelingsteam;
- Er worden per wijk doelgroepgerichte banen- en ontwikkelmarkten georganiseerd;
- Er is een lagere caseload voor werk- en activeringscoaches en inkomensconsulenten;
- Er vindt intensieve bemiddeling plaats voor werkzoekenden die kansrijk zijn voor een vervolgstap.

Interventie indicatoren:
- Gemiddelde caseload waarbij die van Zuid lager is dan die van de rest van de stad;
- Aantal en percentage events;
- Aantal video pitches.

Aan de slag met Loonkostensubsidie

Met loonkostensubsidie (lks) kan de werkgever worden gecompenseerd voor het deel productiviteitsverlies bij bepaalde doelgroepen uit NPRZ-gebied. Werkzoekenden met verminderde loonwaarde, en hun eigen talenten, komen voor deze garantiebanen in aanmerking. De komende jaren wordt er in NPRZ-gebied fors ingezet op dit onbenut arbeidspotentieel, door onder andere goede screening en passende begeleiding. Dit gaat leiden tot meer aantallen en mogelijkheden voor arbeidsbemiddeling en uitstroom naar een betaalde baan op basis van loonkostensubsidie.

Afspraak:
Uitkeringsgerechtigden worden in groepen van 100 gescreend op lks-potentieel en indien mogelijk begeleid naar een lks-baan.

Interventie indicatoren:
- Aantal mensen dat is gescreend;
- Aantal mensen dat is begeleid naar een lks-baan.

Station op Zuid

Rotterdam Inclusief (RI) is het gemeentelijk sociaal ontwikkelbedrijf en biedt de meest kwetsbare werkende en niet-werkende Rotterdammers een steun in de rug. RI zet in op de ontwikkeling van werkzoekenden en medewerkers in en naar een baan. Zo vormen we voor deze Rotterdammers een springplank naar de arbeidsmarkt. Daarnaast vervult RI ook een vangnetfunctie, waar medewerkers op terug kunnen vallen als dat nodig is. In 2023 worden de mogelijkheden verkend om de dienstverlening van Rotterdam Inclusief te versterken in Rotterdam-Zuid, in samenwerking met ondernemers aldaar. Het doel is de toegang tot werk dichterbij Rotterdammers die op Zuid wonen te organiseren. Zo kunnen meer Rotterdammers meedoen naar vermogen, in een baan die past bij hun kwaliteiten.

Afspraak:
Verkenning van mogelijkheden voor een Station op Zuid.

Interventie indicator:
- Afronding van de verkenning en besluit over vervolg Station op Zuid.

Instroom in de bijstand voorkomen

Het tegengaan van instroom in de bijstand draagt bij aan de doelstelling van het NPRZ. De arbeidsbemiddeling die hierin is georganiseerd, wordt in samenwerking met het UWV uitgevoerd. Het team van WW@Work begeleidt en coacht Rotterdammers die nog maximaal zeven maanden een werkloosheidsuitkering ontvangen. Ondanks dat er de laatste jaren een sterke afname in aantallen hierin is, wordt deze vorm van extra dienstverlening op Zuid aangehouden.

Afspraak:
Rotterdammers met een WW-uitkering die dreigen in de bijstand te geraken, worden bemiddeld naar werk.

Interventie indicator:
- Aantal mensen met een WW-uitkering dat is bemiddeld naar werk.

5.2.3.2 Mens- en Arbeidsontwikkeling

Leer-werk-voorzieningen in de wijk

Om het ontwikkeltraject richting werk met succes te doorlopen, is een realistisch en haalbaar perspectief voor zowel de kandidaat, de consulent of coach als de betrokken werkgever/opleider van belang. Geholpen door hun consulent of coach gaan werkzoekenden via een Leer Praktijk Centrum met hun hulpverleningsvraagstukken en een ontwikkelbaan aan de slag om de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen zetten, indien nodig met inzet van loonkostensubsidie. Er is tegelijk aandacht voor het beheersbaar maken van problemen en de ontwikkeling richting werk of andere vormen van deelname aan de maatschappij. De beschikbaarheid van hulpverlening en laagdrempelige leer-werk-voorzieningen maken werk voor deze doelgroep bereikbaar.

Leer Praktijk Centra

Rotterdam-Zuid kent nu negen Leer Praktijk Centra. Leer Praktijk Centra zijn laagdrempelige plekken in verschillende wijken binnen Rotterdam-Zuid waar, per locatie, maximaal tien werkzoekenden op basis van het 'first place, then train'-uitgangspunt gedurende 32 uur per week werken (met behoud van uitkering) combineren met leren en het oplossen van belemmeringen voor een (her)intreding op de arbeidsmarkt. De locaties hebben een werkfunctie, bijvoorbeeld als wijkrestaurant of ontmoetingsplek voor wijkbewoners. Deze functie wordt uitgebaat door de gemeente Rotterdam of door sociale ondernemers die door de gemeente wordt ingezet. De belangrijkste componenten hier zijn de werkweekagenda, die op pagina 68 hieronder wordt toegelicht, en de dagelijkse begeleiding van werkzoekenden, ook als zij hulp nodig hebben. Deze negen locaties worden uitgebreid, bij voorkeur met minimaal twee nieuwe locaties gericht op de ontwikkeling van de werkzoekenden richting een baan in een kansrijke sector, zoals die van de energietransitie, met vooraf gecommitteerde werkgevers. Het doel is dat 50% van de deelnemers uitstroomt naar arbeid en de rest buiten het Leer Praktijk Centrum participeert naar vermogen.

↑ In het LPC krijgen mensen een werkweekagenda.

Afspraak:
de bestaande LPC's worden gecontinueerd en er worden minimaal twee nieuwe locaties geopend.

Interventie indicatoren:
Verschillende indicatoren zoals bijvoorbeeld:
- Aantal LPC's en aantal deelnemers;
- Aantal gecommitteerde werkgevers;
- Uitstroom naar werk (verschillende meetmomenten), uitstroom naar vrijwilligerswerk;
- Garantiebanen.

Instrumenten voor mens- en arbeidsontwikkeling gericht inzetten

In het kader van mens- en arbeidsontwikkeling is er een mix van generieke trajecten en kleinschalige, meer wijkgerichte trajecten. Ook scholingstrajecten maken daar onderdeel van uit. Kleine sociale ondernemers en sociale partners met een wijkgericht aanbod uit Zuid komen hiervoor in aanmerking. Zo hebben Rotterdammers die meekunnen op de generieke trajecten een kans en tegelijk bieden we meer specifieke mogelijkheden voor kleinere groepen individuen: een perspectief op ontwikkeling voor iedereen.

Specialistische dienstverlening vanuit Instrumentenhuis op Zuid

Om beter aan te sluiten op de kenmerken van werkzoekenden in NPRZ-gebied, leveren we specialistische dienstverlening. Het gaat hier om het gericht aanbieden van elkaar aanvullende en versterkende combinaties. Bijvoorbeeld vakvaardigheden samen met sport, omdat fysiek fit zijn vaak noodzakelijk is om aan het werk te gaan of mee te doen in de maatschappij. Een andere combinatie is die van leren en werken. Dit type trajecten gaan we gericht uitbreiden binnen NPRZ-gebied zodat werkzoekenden van een breder aanbod gebruik kunnen maken. Zo ontwikkelen wij specifiek voor NPRZ-gebied op aanvraag en naar behoefte instrumenten en trajecten op bijvoorbeeld vakvaardigheden. Voor specifieke leefgebieden zoals wonen, financiën en psychische gezondheid intensiveren we de samenwerking met de zorgcollega's binnen de gemeente zodat mogelijkheden voor hulp gepast en in samenhang worden ingezet.

↑ Werkcoaches zorgen voor betere begeleiding van de werkzoekenden op het gebied van zorg en werk.

Activerings- en vrijwilligerstrajecten

Uit onderzoek blijkt dat activeringstrajecten voor mensen die al lange tijd afhankelijk zijn van de bijstand , de kans op duurzame uitstroom niet direct op korte termijn vergroten, maar dat er wel duidelijk positieve gezondheidseffecten optreden. Naast dit effect op individueel niveau, bevorderen deze trajecten ook de sociale cohesie in de wijk. De ambitie is om scholings- en activeringsinstrumenten vaker in te zetten voor deze doelgroep binnen NPRZ, en met deze mensen een gesprek te voeren over hun kwaliteit van leven en mogelijkheden voor verdere stappen. In geval van hulpverleningskwesties wordt samengewerkt met hulpverleningsinstanties.

De werkweekagenda

De werkweekagenda is een generieke interventie gericht op het stimuleren van ritme en structuur en op het vertalen van persoonlijke hulpvragen en ontwikkeldoelen naar concrete activiteiten in de week. Andere interventies zoals schuldhulp of cursussen worden hierin opgenomen. De weg naar werk vraagt om beschikbaarheid en gericht werken aan oplossingen voor belemmeringen. In Rotterdam wordt op dit moment in NPRZ-gebied in de Leer Praktijk Centra gewerkt met de werkweekagenda. Het gebruik van de werkweekagenda gaan we uitbreiden zodat ook niet aan een LPC-verbonden werkzoekenden binnen NPRZ-gebied, die hier baat bij hebben, er gebruik van maken. De structurering van de dagbesteding en vooruitgang op vraagstukken, werkt bevorderend voor verdere stappen op de arbeidsmarkt.

Afspraken:
- We gebruiken NPRZ-gerichte instrumenten;
- We werken aan scholing en activering van werkzoekenden die al jaren in de bijstand zitten;
- Meer werkzoekenden gaan gebruik maken van de werkweekagenda.

Interventie indicatoren:
- NPRZ-gerichte instrumenten;
- Aantal begeleide werkzoekenden met langere afstand tot de arbeidsmarkt;
- Aantal werkzoekenden dat gebruik maakt van de werkweekagenda.

Samenwerken in de wijk Hand in Hand

Nauwe samenwerking tussen wijkteammedewerkers en werkcoaches zorgt voor betere begeleiding van de werkzoekenden op het gebied van zorg en werk. De inzet van een zorgtraject bij het wijkteam is een middel om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Bij de werkaanpak Hand in Hand constateert een werkcoach dat een werkzoekende ondersteuning van het wijkteam nodig heeft. De werkcoach neemt contact op met de wijkteammedewerker en samen met de werkzoekende bepalen ze wat er nodig is. De afspraken die gemaakt worden zijn voor de werkzoekende niet vrijblijvend. De regie blijft bij de werkcoach en de wijkteammedewerker neemt de stappen met de werkzoekende die nodig zijn en houdt de werkcoach op hoofdlijnen op de hoogte. Wanneer de ondersteuning van het wijkteam op de rit staat, gaat de werkcoach de volgende stappen met de werkzoekende zetten richting werk. Deze aanpak is in pilotvorm succesvol gebleken en de komende jaren gaan we deze aanpak in NPRZ-gebied breder inzetten.

Andersom kan natuurlijk ook. Zoals afgesproken in de pijler Thuisbasis op orde heeft het wijkteam vanuit het principe 'werk is de beste zorg' de taak een cliënt te begeleiden totdat school en werk in een huishouden voldoende duurzaam is georganiseerd.

Wijkwerktafels

In het kader van de wijkactieplannen is in drie NPRZ-wijken gestart met de wijkwerktafels. Dit wordt gecontinueerd en uitgebreid naar meerdere wijken. Een wijkwerktafel is een initiatief in de wijk waar werkcoaches, activeringscoaches, inkomensconsulenten, jongerenconsulenten, wijkteam en de welzijnsaanbieder onder regie van de wijkmanager en wijknetwerker aan de slag gaan met het ondersteunen van de Rotterdammers in de bijstand op het gebied van werk, inkomenshulpverlening en de benodigde overige hulpverlening.

De wijkwerktafel maakt het formele en informele aanbod inzichtelijk voor elkaar en voor de Rotterdammer in de bijstand. Het hoofddoel van de wijkwerktafel is het begeleiden van werkzoekenden naar betaald werk, ontwikkelingstraject, scholing of passende zorg door samenwerking van professionals in de wijk. Dit doen zij deels door het organiseren van doorbraken op specifieke casussen door als team te sturen op gezamenlijke doelen voor werkzoekenden in de wijk.

Afspraken:
- De aanpak Hand in Hand breder in uitvoering brengen;
- De inzet van wijkwerktafels wordt uitgebreid.

Interventie indicatoren:
- Plan van aanpak voor de uitvoering van Hand in Hand;
- Aantal wijken met wijkwerktafels.

5.2.3.3 Inkomenszekerheid

Met Inkomenszekerheid naar Werk

In het experiment Met Inkomenszekerheid naar Werk ontzorgen we de werkzoekende door de onzekerheden rond het maandelijks inkomen zoveel mogelijk weg te nemen. We zijn begonnen met tien werkzoekenden uit de volgende doelgroep: volwassenen van 27 jaar of ouder uit Charlois, minimaal twee jaar een bijstandsuitkering en parttime werkend of in staat om (parttime) te gaan werken. We werken stapsgewijs en samen met de werkzoekende bepalen we de juiste aanpak. Bij succes wordt het bereik verbreed naar andere gebieden binnen NPRZ en/of wordt de doelgroep uitgebreid. Ons minimale doel is om 100 werkzoekenden met deze vorm van inkomensdienstverlening te begeleiden, met als doel uitstroom naar (parttime) werk.

Afspraak:
Het experiment Met Inkomenszekerheid naar Werk wordt uitgevoerd en bij succes uitgebreid.

Interventie indicator:
- Aantal begeleide en respectievelijk uitgestroomde werkzoekenden.

5.2.3.4 Kinderopvang

Kinderopvang als randvoorwaarde

Naast inkomenszekerheid is de beschikbaarheid van passende en toegankelijke kinderopvang en een klantvriendelijke manier om die te regelen, een belangrijke voorwaarde om met vertrouwen de stap naar duurzaam werk te maken voor werkzoekende ouders met jonge kinderen. Daarbij gaat het niet alleen om de 'instrumentele' benadering, waarbij de kosten of het ontbreken van kinderopvang voor de ouder een belemmering vormen om vanuit de uitkering aan een traject richting werk te starten. Ook vanuit het perspectief van het kind (in de leeftijd van 0 – 4 jaar), dat opgroeit in een huishouden dat afhankelijk is van een uitkering, is de opvang belangrijk. Want daar wordt tijd en ruimte gecreëerd waarin voorschoolse educatie kan worden aangeboden. Kinderen die in armoede opgroeien krijgen daardoor een betere uitgangspositie om mee te doen in het primaire onderwijs.
Meer aandacht voor kinderopvang binnen NPRZ
Binnen het NPRZ gaan we de komende periode extra aandacht en tijd investeren in het toegankelijk maken van kinderopvang. Zo wordt bij de pijler Thuisbasis op orde gewerkt aan een experiment in samenwerking met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om gratis kinderopvang te realiseren voor Rotterdammers in NPRZ-gebied met een bijstandsuitkering. In aanvulling daarop zal binnen Samen voor Zuid deelname aan formele kinderopvang worden gestimuleerd. Om de laatste stap te zetten, wordt het interne proces tussen jongerencon-

sulenten en werkcoaches en de Kinderopvangmakelaar de komende periode verbeterd. Op deze wijze worden belemmeringen weggenomen voor werkzoekenden met kinderen.

Afspraken:
- De samenwerking met de kinderopvang-makelaar wordt geïntensiveerd;
- De formele kinderopvang wordt gestimuleerd.

Interventie indicator:
- Aantal ouders dat gebruik maakt van bemiddeling van de kinderopvangmakelaar.

5.2.3.5. Handhaving

Handhaving in de bijstand

Het bieden van dienstverlening en het voorkomen van misbruik van voorzieningen gaan hand in hand. Het ontvangen van een bijstandsuitkering brengt rechten en plichten met zich mee. We informeren elke bijstandsgerechtigde wat dit betekent. We gaan uit van verantwoord vertrouwen. We voeren routinematige heronderzoeken uit om te bezien of de uitkering nog past bij de actuele situatie en controleren daarmee de rechtmatigheid van de uitkering. Wanneer iemand onopzettelijk geen of onjuiste informatie heeft doorgegeven, helpen wij dit recht te zetten en te voorkomen dat het nog een keer gebeurt. Dat is de menselijke maat. Als de vergissing verwijtbaar is en helemaal als men opzettelijk misbruik maakt van gemeenschapsgeld, dan wordt er gehandhaafd. Bij zaken waar mogelijk met opzet fraude is gepleegd, onderzoeken we via een bestuursrechtelijk of strafrechtelijk onderzoek de rechtmatigheid van de uitkering. De handhavingsinstrumenten zetten we gericht en effectief in. Fraude komt helaas ook in Rotterdam nog voor en mag nooit lonen.

Op het gebied van rechtmatigheid verstevigen we de samenwerking tussen de medewerkers van verschillende afdelingen die dienstverlening bieden aan Rotterdammers in de bijstand. Signalen uit de uitvoering over mogelijke fraude worden gedeeld met de handhavingsteams. Door consulenten en coaches trainingen en een handelingsperspectief te geven, kunnen zij beter onkunde of slordigheid van fraude onderscheiden en de handhavingsteams voorzien van bruikbare dossiers. De kwaliteit van het onderzoek en de rechtspositie van Rotterdammers zijn essentieel. Alle ketenpartners, in het bijzonder het OM en de Politie, zijn belangrijk. Sommige werkzaamheden, zoals het onderzoeken van fraudemeldingen, doen we niet gebiedsgericht. Andere, zoals voorlichting en heronderzoeken, lenen zich wel voor een meer gebiedsgerichte invulling.

Verzuim aanpakken

Het komt met regelmaat voor dat werkzoekenden niet komen opdagen of de motivatie missen om stappen te zetten. We noemen dit uitval. We voorkomen langdurige uitval van de werkzoekende en zorgen ervoor dat de dienstverlening na uitval snel wordt hersteld en voortgezet. Op basis van de indicatie en vraag van de werkcoach, activeringscoach of jongerenconsulent volgt bijvoorbeeld een huisbezoek. Het doel is dat het contact met de werkzoekende snel wordt hersteld en aan de oorzaak van de uitval wordt gewerkt, ook door hulpverlening. Intensiever dan in de rest van Rotterdam gaan we deze uitval aanpakken. Zo wordt er een plus aanpak voorbereid om direct op huisbezoek te gaan als de Rotterdammer niet verschijnt op georganiseerde banen- en ontwikkelmarkten in de wijk of bij ontwikkeltrajecten.

Afspraken:
- We starten in NPRZ-gebied met signalen detecteren en uitwisselen;
- Er komen extra voorlichtingsbijeenkomsten over de inlichtingenplicht in NPRZ-gebied;
- In het kader van fraudebestrijding gaan we meer meedoen aan gezamenlijk acties van de gemeente met politie e.d. in NPRZ-gebied in het kader van fraudeopsporing in NPRZ-gebied;
- Verzuimmedewerkers voeren extra huisbezoeken uit in NPRZ-gebied.

Interventie indicatoren:
- Aantal voorlichtingsbijeenkomsten;
- Aantal fraudeacties;
- Aantal bezoeken door verzuimmedewerkers;
- Percentage afgehandelde fraudeonderzoeken;
- Aantal afgehandelde heronderzoeken.

5.2.3.6 Inzet op vraagkant

De regio is het zoekgebied voor het merendeel van werknemers en werkgevers, dus daar ligt de basis van het matchingsproces. Dat vraagt om een goed lopende regionale infrastructuur, waarin partijen elkaar weten te vinden. De inzet is om, boven op de doelstelling van de uitstroom naar werk van Samen voor Zuid, een groot aantal vacatures extra geschikt te maken in branche/ regio

↑ Accent gelegd op haven, techniek en zorg.

combinaties, duale leer-werktrajecten en opstapbanen. Hierbij wordt het accent gelegd op haven (incl. transport en logistiek), techniek/bouw en zorg. Bovendien wordt gemaakt van clausules met betrekking tot Social Return on Investment (SROI) bij inkoop/aanbesteding.

Social Return

De herstructurering van de particuliere woningvoorraad en de verduurzaming van corporatiewoningen in Rotterdam-Zuid biedt kansen voor het bestrijden van werkloosheid. Dit gaat niet vanzelf, maar vergt specifieke acties om ervoor te zorgen dat regionale werkgevers zoveel mogelijk kansen krijgen om de (extra) opdrachten uit te voeren en vervolgens ruimte te creëren voor verschillende groepen werkzoekenden. Hiervoor is het nodig dat alle te verwachten overheidsopdrachten tijdig inzichtelijk zijn voor (regionale) bedrijven (regionale Aanbestedingskalender), en dat bij aanbestedingen de Social Return-waarde van opdrachten wordt benut voor het creëren op banen en opleidingsplaatsen voor werkzoekenden in NPRZ-gebied. Daarbij worden indien wet- en regelgeving belemmerend werken of als belemmerend worden ervaren, samen met het Ministerie van SZW en de sociale partners waar mogelijk maatwerk-arrangementen ontwikkeld.

De woningcorporaties op Zuid (Woonstad, Hef Wonen, Havensteder en Woonbron) en het Werkgeversservicepunt Rijnmond werken gezamenlijk aan het vergroten van arbeidskansen voor werkzoekende Rotterdammers met een uitkering en jongeren op weg naar een diploma. De woningcorporaties hebben de intentie om gedurende de periode van het NPRZ-uitvoeringsplan jaarlijks aan minimaal 250 mensen, bij voorkeur wonend op Zuid, te helpen aan een voorschakeltraject, stage of werkplek. Dit met als doel om direct een baan te hebben danwel middels de stage of het voorschakeltraject hun kansen te laten stijgen om (zelfstandig) een baan te vinden. Hiertoe maken de woningcorporaties afspraken met marktpartijen. De woningcorporaties en het Werkgeversservicepunt Rijnmond werken samen met betrekking tot sturing, uitvoering en monitoring van Social Return on Investment, met als doel de woningcorporaties en hun gecontracteerde marktpartijen optimaal te ondersteunen bij de invulling van SROI en de daarbij behorende ambities.

Afspraak:
De komende jaren wordt de samenwerking zoals we die kennen bij de woningcorporaties verder uitgebreid en verdiept samen met andere grotere ankerorganisaties in de stad (zoals o.a. het Havenbedrijf en het Erasmus MC).

Interventie indicatoren:
- Aantal gerealiseerde SR plekken naar soort en partij;
- Aandeel geregistreerde NPRZ kandidaten.

Daarnaast is er ook veel ontwikkeling op het gebied van werkgelegenheid in het gebied in de nabijheid van de focuswijken van NPRZ.

Dutch Fresh Port

Zo vindt de komende jaren met de komst van Nieuw Reijerwaard de “Dutch Fresh Port” ontwikkeling plaats. Door de ontwikkeling van Nieuw Reijerwaard komen er

↑ De woningcorporaties willen binnen hun bedrijfsvoering de kansen vergroten van werkzoekenden en jongeren op Zuid.

in de komende paar jaar veel nieuwe bedrijven bij die gezamenlijk vanuit de eerste inzichten mogelijk zo'n 3.000 – 4.000 extra werknemers nodig hebben. Ook wordt er gezorgd voor Leven Lang Ontwikkelen met de komst van "Dutch Fresh Port Werkt!". Dutch Fresh Port Werkt! is gericht op om- en bijscholen. Dit jobcenter/talentcenter wordt een centrale plek voor zowel werkgevers als werknemers om personele vraagstukken gezamenlijk op te lossen. Het jobcenter maakt werkzoekenden of omscholers 'jobready' (klaar voor de baan) door het verzorgen van zowel persoonlijke als vakgerichte trainingen in zogeheten ontwikkelstraten.

Afspraak:
Het Werkgeversservicepunt Rijnmond en de gemeente Barendrecht werken nauw samen ten behoeve van de Dutch Fresh Port, zowel ten aanzien van de projectrealisatie maar vooral ook ten aanzien van de werving en selectie van toekomstige werknemers van Zuid.

Vitale infrastructuur Haven Industrieel Complex (HIC)
Daarnaast zijn er veel ontwikkelingen nu en de komende jaren in het Haven Industrieel Complex (HIC) als gevolg van de transitie naar een duurzame industrie. In de kern komt het erop neer dat traditionele, vaak lager geschoolde werkgelegenheid, zal verdwijnen. De werkgelegenheid en nieuwe technologieën die daarvoor in de plaats komen vereisen nieuwe vaardigheden. De urgentie op de arbeidsmarkt is tweeledig, met acties enerzijds op het terugdringen van het vacatureoverschot en anderzijds het bemensen van veranderende banen in het ecosysteem van het HIC.

We juichen toe dat er vanuit het Just Transition Fonds (JTF) extra middelen beschikbaar zijn gesteld om de uitdagingen als gevolg van de energietransitie in het HIC gezamenlijk aan te pakken, met name waar het de effecten daarvan betreft voor de werkgelegenheid. Dat doen we met elkaar: (overheid, werkgeversvertegenwoordigers, brancheorganisaties, onderwijs en vakbonden), zodat de energietransitie ook kan worden versneld.

Daarom heeft de gemeente Rotterdam/Werkgeversservicepunt Rijnmond een aanvraag ingediend in het JTF om deze acties in gezamenlijkheid met partners in gang te kunnen zetten. Deze aanvraag is op dit moment nog in behandeling. Het zwaartepunt ligt specifiek bij de baankansen die voortvloeien uit de aanpassingen van de voor de energietransitie noodzakelijke vitale infrastructuur.

Afspraak:
De gemeente Rotterdam zal samen met haar partners, de extra middelen uit het JTF benutten om meer baankansen voor werkzoekenden te creëren, mininmaal proportioneel voor de werkzoekenden uit NPRZ-gebied.

Gemeente Rotterdam
Ook heeft Rotterdam als werkgever nu en in de toekomst aandacht om meer werkzoekenden aan een baan te helpen. Zo start Toezicht & Handhaving met een eenjarig BBL-maatwerktraject voor Handhaver. Dit traject is opgezet in co-creatie met de onderwijspartners Zadkine Veiligheidsacademie, Albeda Facilitair, Veiligheidscollege en onze interne opleidingstak (IBT).

Vanaf de start van het BBL-traject krijgen de kandidaten een jaarcontract aangeboden. Na een jaar zijn kandidaten in het bezit van een volwaardig MBO 3 diploma en krijgen zij bij goed functioneren een vaste aanstelling bij de gemeente Rotterdam.

Afspraak:
De gemeente gaat vijf BBL klassen starten in 2023/2024 en biedt daarmee een mooie kans voor een integrale samenwerking met NPRZ in het kader van het creëren van banen.

Interventie indicator:
- Aantal geplaatste kandidaten met aandeel NPRZ-plaatsingen.

5.2.4 Governance

Samen voor Zuid wordt aangestuurd door een stuurgroep bestaande uit de verantwoordelijke directeuren van de gemeente en de directeur NPRZ. Er vindt binnen de gemeente uitvoeringsoverleg/voortgangsoverleg plaats waarbij de coördinerend directeur, programmamanager en betrokken managers de voortgang op de besproken doelstellingen doornemen, monitoren en bijsturen.

Daarnaast zijn er overleggen op gebieds- en wijkniveau. Zoals de wijkwerktafel en het 5-afdelingenoverleg, waarin teammanagers van de afdelingen die werken aan Samen voor Zuid uit een gebied één keer per maand de kansen en uitdagingen in hun gebied met elkaar bespreken. Ook bespreken ze verbetervoorstellen en vindt er kennisdeling plaats.

Bij de wijkwerktafels bespreken professionals uit de wijk casussen met collega's voor de beste interventies voor werkzoekenden. Tevens worden er wijkanalyses besproken om gerichte acties in te zetten.

5.3 Economische structuurversterking

5.3.1 Ontwikkelingen

De afgelopen jaren hebben partners en NPRZ een goede basis gelegd in het opleiden van meer goedgeschoold personeel in de zorg, haven en de techniek. Dit vanuit de aantoonbare behoefte/vraag op de arbeidsmarkt en de kansen voor inwoners van Rotterdam-Zuid, nu en in de toekomst. Er is voor werkgevers als werknemers een wederzijds versterkend effect. Voor nieuwe werkgevers is de nabijheid van goed geschoold personeel een vestigingsfactor. En voor werknemers is de nabijheid van banen een factor om zich ergens te vestigen. De huidige economische structuur van Rotterdam-Zuid is te eendimensionaal, wat niet bijdraagt aan een divers aanbod aan werk. Hier zijn ook onderzoeken naar gedaan. Bij de start van NPRZ zijn keuzes gemaakt rondom economische structuurversterkingen en de noodzaak van het vergroten van het aantal bereikbare banen door toevoeging van werkgelegenheid gebaseerd op het onderzoek 'Ik Zit op Zuid' van Pieter Tordoir uit 2012. Uitkomst destijds was dat er voor mensen van Zuid voldoende werkgelegenheid is in het gebied van Drechtsteden tot Maasvlakte. Ook moet er meer energie worden gestoken in het bewegen van jongeren om een technische opleiding te volgen. Het onderzoek van Tordoir willen we de komende periode actualiseren.

Er wordt al lang gesproken dat betere verbindingen naar en van Zuid nodig zijn om banen buiten Zuid beter bereikbaar te maken voor werkzoekenden van Zuid. De oeververbinding (met OV) Kralingen-IJsselmonde is het meest actueel, maar ook andere verbindingen zijn relevant. Zoals een nieuwe oeververbinding tussen Merwe-Vierhavens en Sluisjesdijk die voor de lange termijn op de wensenlijst staat. Maar ook voor de korte termijn zijn betere verbindingen van belang. Een toegankelijk openbaar vervoer, veilige verbindingen met de fiets binnen en van en naar Zuid moeten worden verbeterd. We zoeken hier onder andere aansluiting bij de nieuwe gebiedsvisie Koers op Zuid, die de gemeente Rotterdam nu opstelt.

In de periode van het vorige uitvoeringsplan is onder de noemer economische structuurversterking door de gemeente gewerkt aan het verbeteren van het vestigingsklimaat. Inzet was gericht om groeipotentie van sectoren in Rotterdam en omstreken te versterken, met name als deze gericht is op zorg, haven en techniek. Ook is er aandacht geweest voor bedrijvigheid in de wijk ten aanzien van de detailhandel maar ook voldoende aanwezigheid van bedrijfs-, kantoorruimte.

Derde invalshoek is het toegankelijk maken van (toekomstige) werklocaties voor bewoners van Zuid. Concrete projecten waar economische structuurversterking met extra banen kon worden behaald zijn: de proeftuinwijken Aardgasvrij, vanuit de Agro logistiek Nieuw-Reijerwaard in Barendrecht en het expertisecentrum Gelder Groente en Fruit (scholieren en studenten al op school kennis laten maken met innovaties en carrière-perspectief in de Foodsector). Deze mogelijkheden zijn er nog steeds.

Inzet
De afgelopen tien jaar heeft het NPRZ gebruikt voor het benutten van bestaande economische mogelijkheden. Het is nu tijd de volgende stappen te zetten. Er zijn meer mensen die klaar zijn voor banen in de techniek en zorg. We moeten de economische structuur nu zo verbreden dat Zuid weerbaar is in tijden van een economische crisis. Met name de Cultuur&Campus en Feyenoord City staat hier centraal. Deze ontwikkelingen moeten worden benut als nieuwe werkgelegenheid en aantrekkelijke mogelijkheden voor de vrije tijd. Iconische projecten die, zeker als ze goed worden verbonden met de omliggende wijken, kunnen bijdragen aan de aantrekkingskracht van het gebied om te blijven.

Feyenoord City
De ontwikkelingen rond Feyenoord City zijn eind 2022 in een ander licht komen te staan. Door de vernietiging van het bestemmingsplan, met het nieuwe Feyenoord stadion als grote blikvanger, moeten de bakens worden verzet. De ambities die mét een nieuw stadion voor ogen stonden, blijven overeind. Feyenoord City gaat een gebied worden waar een combinatie van wonen, werken en recreëren, in combinatie met een maatschappelijke programmering, zorgt voor een sociaaleconomische versterking van Zuid. Verbonden met omliggende wijken, met nieuwe kansen voor een iconische gebiedsontwikkeling.

Cultuur&Campus
De gemeente Rotterdam, Codarts, de Hogeschool Rotterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam hebben in juni 2020 een convenant gesloten. In het najaar 2020 is een cultuurverkenning gestart waarin de focus, het concept, het netwerk en de behoeften van de Cultuurcampus zijn verkend. In 2021 is dit concept verder uitgewerkt. Met het ontwikkelen van een Masterplan is een nieuwe fase ingegaan: de concrete vertaling naar een realiseerbaar plan. In deze uitwerking moet de verhouding tussen Cultuurcampus en de convergentie-agenda een prominente plaats krijgen. Immers, de samenwerking tussen onderwijs, wetenschap, bedrijven, burgers en culturele instellingen en andere vrijetijdseconomie kan zowel oorzaak als gevolg zijn van economische structuurversterking. Onderdeel hiervan is het ook Resilient Delta Institute. Zie het hoofdstuk Organisatie en Financiën zie pagina 123 voor een uitgebreide toelichting.

Cultuur als thema kwam in het uitvoeringsprogramma 2019-2022 voor het eerst als apart onderdeel terug. Dit omdat de culturele infrastructuur op Zuid achterloopt met dat van vergelijkbare gebieden. Daarnaast is er ook een lagere cultuurparticipatie op Zuid, zoals bleek uit de wijkprofielen. Omdat cultuur behoort tot een normale vrijetijdsbesteding, is ook op cultureel gebied een voorzieningenniveau nodig op Zuid en in de wijken dat in lijn is met de ambities en insteek van het NPRZ: op G4-niveau en zoveel mogelijk wijkgericht en dicht bij bewoners. De inwoners van Zuid horen op cultureel vlak dezelfde kansen te krijgen als andere inwoners van Rotterdam.

Het voorgenomen grootschalig evenement, inmiddels Zomer op Zuid gedoopt, heeft plaats in de zomer van 2023. Theater Zuidplein en de Bibliotheek Rotterdam zijn sinds september 2020 open voor publiek, makers en bewoners. Naast de theater- en bibliotheekfunctie is met name in 2021 gewerkt aan Zone-Z. Dit is de plek waar ruimte is voor ontmoeting, kruisbestuivingen, aanvullende programmering in zowel de publieke ruimte als de directe omgeving. In 2021 is hieraan de Jongerenhub Theater Zuidplein en een Programmaraad Zuidplein toegevoegd. Programmering gericht op talentontwikkeling wordt binnen de hub vormgegeven met jongerenparticipatie.

Cultuur is ook onderdeel van de Dagprogrammering op Zuid. Scholen kozen, bij het aanbieden van tien extra activiteituren per week in het basisonderwijs en zes in het voortgezet onderwijs, in het schooljaar 2020/21 voor 12% van de uren voor invulling met culturele activiteiten. Bij de start in 2018/19 was dit 9% van de uren (zie pijler School, pagina 45).

5.3.2 Ambities

Economische structuurversterking is een onmisbare schakel in de doelen van het NPRZ. Immers, een aantrekkelijk woonmilieu gaat niet zonder een aantrekkelijk en divers winkelaanbod, nabijheid van werkgelegenheid en vrijetijdsvoorzieningen. Het mogelijk maken van bedrijvigheid op Zuid moet veel meer als prioriteit naar voren komen. Denk aan iemand die (NPRZ-gedachte) een goede schoolcarrière, goede technische opleiding kiest en dan zelfstandig loodgieter, timmerman of onderhoudsmonteur wordt. Die heeft een opslagruimte nodig, en later een pand. Voor dat soort bedrijvigheid moet ruimte zijn op

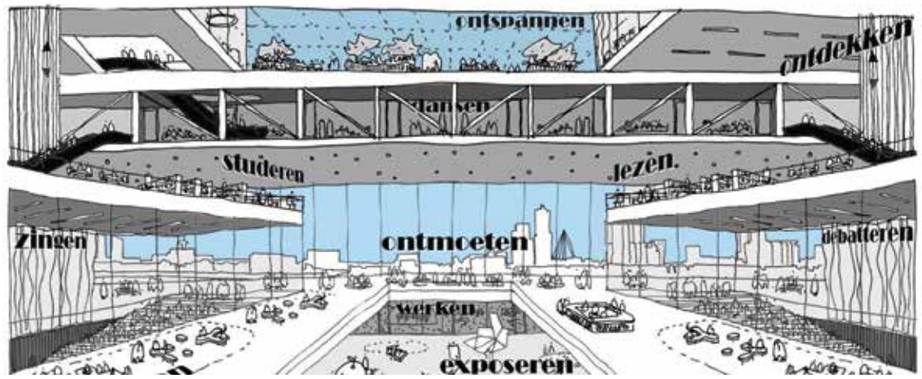

↑ De Cultuur&Campus is een samenwerking van Codarts, Hogeschool Rotterdam, gemeente Rotterdam en de Erasmus Universiteit.

Zuid en daarom sluiten we aan bij het collegetarget om het aantal vierkante meters bedrijfsruimte te behouden te komende periode.

Met de aanbeveling uit de midterm om bij economische ontwikkeling de verbinding te maken tussen de wijken en mogelijke structuurversterking, willen we bedrijfsruimte concreet behouden of uitbreiden voor bedrijven in de zorg en techniek, voor het mkb en voor starters. Parallel aan dat we de ambities voor Zuid concreet maken, willen we opnieuw kijken naar de conclusies van het onderzoek naar het economische perspectief voor het Zuidelijk Rijnmond gebied (Tordoir, 2012). Hoe zit het nu 10 jaar later met het bereikbare arbeidsaanbod vanuit Zuid naar de rest van Rotterdam en naar omliggende gemeenten? Waarbij we zowel moeten kijken naar de aanwezige werkgelegenheid als de mogelijkheden vanuit Zuid om die te bereiken. Welke structuurversterkingen zijn nodig voor Zuid, een gebied met de omvang van een grote stad, met een te eenzijdige verouderde woningen met te weinig (economische) aantrekkingskracht voor sociale stijgers en andere midden- en hogere inkomens? Hierbij betrekken we ook het belang van stage- en werkmogelijkheden en werken we samen met ondernemers en bedrijven op Zuid.

5.3.3 Interventies

1. Cultuur&Campus en FeyenoordCity
De Cultuur&Campus en FeyenoordCity zijn onmisbaar voor de ontwikkeling van Zuid als gebied waar je wilt wonen, werken of dat je wilt bezoeken. De convergentie-agenda als achterliggende drijver is een nieuwe kans. De samenwerking tussen onderwijs, wetenschap, bedrijven, gelieerd aan de kennis- en cultuurcampus, met toename van de vraag op de woningmarkt, biedt bij uitstek mogelijkheden voor economische structuurversterking.

Afspraak:
Het NPRZ is betrokken bij de planvorming voor de doorstart van Feyenoord City en wil een iconische gebiedsontwikkeling, die bijdraagt aan het sociaaleconomisch versterken van Zuid, verbonden met de omliggende wijken. Met afspraken over bijvoorbeeld social return, stageplekken, etc. Vergelijkbare afspraken willen we maken voor Cultuur&Campus maar de ontwikkeling is nog niet zo ver dat deze in concrete interventie indicatoren kan worden omgezet. Als deze afspraken zijn gemaakt worden ze opgenomen in de voortgangsrapportages.

2. Culturele activiteiten
In de komende periode zal voor Cultuur worden gezorgd voor het voortzetten van een aantal bestaande interventies die elk gericht zijn op programmering, talentontwikkeling of het versterken van de infrastructuur ten behoeve van het verhogen van de cultuurparticipatie.

a. Zomer op Zuid 2023
In 2023 wordt een grote culturele manifestatie op Zuid gehouden. De 'Zomer op Zuid' dient als eenmalige impuls voor Zuid en is nog onderdeel van de Regio Deal 2019-2022. Het festival laat aan inwoners, toekomstige bewoners en aan inwoners die hier hebben gewoond en vertrokken zijn, zien wat de kracht van Zuid is, toont de talenten en experimenten die er zijn, voegt aantrekkelijke en vernieuwende programmering toe op onontdekte plekken en nodigt uit om Zuid te verkennen en te beleven. Een van de onderdelen van Zomer op Zuid (De grootste Reünie van Nederland) is een evenement waarbij Zuiderlingen die nu elders wonen, worden uitgenodigd om in de zomer van 2023 naar Zuid te komen. Ook huidige bewoners van Zuid worden hiervoor uitgenodigd waardoor er ontmoetingen ontstaan en een uitwisseling van verhalen.

↑ De schijnwerpers worden op Zuid gezet om iedereen kennis te laten maken met de culturele potentie van dit gebied.

Nu is hét moment om de schijnwerpers op Zuid te zetten en iedereen kennis te laten maken met de herwonnen potentie van dit gebied. Door Zuid uit de luwte te halen en ín de spotlights te zetten, creëren we verbinding tussen oude en nieuwe bewoners. Maar ook tussen Noord en Zuid. We laten zien dat het in Rotterdam weer om de toekomst gaat. Als Nederlanders delen we onze trots op een stuk stad waar het voor iedereen goed wordt om te wonen, leren en werken en dat tegelijk spannend en innovatief is. En dat dragen we uit tot ver buiten de stadsgrenzen. Zo zetten we Zuid, met een programma dat recht doet aan het dna, op de kaart.

Afspraak:
Organiseren eenmalig evenement, met erna een evaluatie van hoe de Zomer op Zuid ook structureel van meerwaarde voor Rotterdam-Zuid kan zijn.

Interventie indicatoren:
- Aantal bezoekers;
- Aantal betrokken culturele partijen/instellingen op Zuid;
- Aantal betrokken inwoners van Zuid.

b. Cultuur&Campus Bauhaus 2023-2026
Vanaf 2023 wordt een proeftuin voor Cultuur&Campus ingericht aan de Putselaan. Deze proeftuin is ingericht rondom de ambities van Cultuur&Campus en vindt plaats binnen het Bauhaus stimuleringsprogramma van de Europese Commissie. Deze ontwikkeling heeft in 2022 met het toekennen van een subsidie internationale erkenning gekregen. In 2023 wordt gestart met de inrichting van de locatie en het samenbrengen van de voor de Cultuur&Campus samenwerkende partijen. In 2024 kan daar worden gestart met diverse pilots en inhoudelijke programma's. Vanuit deze proeftuin wordt toegewerkt naar de oplevering van de veel grootschaliger nieuwe ontwikkeling aan de Doklaan op de Van Leeuwen locatie rond 2030.

Interventie indicatoren:
- Start Bauhaus;
- Programmering;
- Bereik.

3. Economische perspectief voor Rotterdam-Zuid
We kijken opnieuw naar het onderzoek van Tordoir (2012). Insteek is dat we willen zien of trends in de economische structuur die er in 2012 al waren er nog steeds zijn, of zijn toegenomen. Denk aan zaken zoals digitalisering en verdienstelijking. En de beschikbaarheid van banen in haven, zorg en techniek. We kijken naar wat er al is op/bij Zuid en wat we beter moeten benutten op de korte termijn. En aandacht voor de lange termijn, wat moet er verbeteren of nieuw komen. We sluiten aan bij initiatieven en onderzoeken die de gemeente en werkgevers zullen doen. De voorstellen die hier uit voortkomen moeten aansprekende ambities formuleren ten aanzien van aanwezige werkgelegenheid binnen Zuid, de te ontwikkelen werkgelegenheid of de bereikbaarheid daarvan buiten Zuid.

Afspraken:
- We leggen het onderzoek van Tordoir (2012) over de economische structuur van de Zuidzijde van Rotterdamse regio naast actuele onderzoeken en initiatieven en actualiseren waar nodig ontbrekende informatie.
- We sluiten aan bij initiatieven en onderzoeken die de gemeente en werkgevers doen, onder andere bij het doel om het aantal vierkante meters aan bedrijfsruimte te behouden.

5.3.4 Governance

Voor economische structuurversterking is op dit moment geen governance ingericht. Voor het starten van het herijkingsonderzoek en het maken van afspraken naar aanleiding daarvan is dit wel nodig. We zoeken hiervoor de komende uitvoeringsplanperiode naar een efficiënte oplossing.

Voor Cultuur&Campus neemt het programmabureau NPRZ deel aan de governance op programmaniveau en op directie/bestuurlijk niveau. Ook voor Feyenoord City worden afspraken gemaakt over de wijze van betrokkenheid van het NPRZ.

FRANK VAN WIJNGAARDEN
PROJECTMANAGER GEBIEDSONTWIKKELING BIJ
STADSONTWIKKELING ROTTERDAM

‘Hier kan ik mensen echt helpen’

Door de partners van het NPRZ wordt dagelijks hard gewerkt om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Projectmanager gebiedsontwikkeling bij de gemeente Rotterdam Frank van Wijngaarden wil woonmilieus creëren waar plek is voor iedereen.

‘Bewoners uit Bloemhof en Hillesluis die de wijk verlaten, hoor ik vaak zeggen: ik kon geen geschikte woning vinden,’ zegt Frank van Wijngaarden, die vanuit gemeente Rotterdam en de NPRZ de opdracht heeft om de woonmilieus in deze wijken te verbeteren. ‘En dat snap ik, want je vindt er bijna alleen maar kleinere, betaalbare woningen zonder lift. Als je iets anders zoekt, bijvoorbeeld omdat je kinderen hebt of wat ouder bent, wordt het lastig. Ook sociale stijgers, zoals wij die noemen, gaan nu buiten de wijk op zoek naar een ander huis, terwijl we die mensen graag hier willen houden. Daarom zoeken we met alle betrokkenen in de wijk naar manieren om het woningaanbod beter te laten aansluiten op de vraag. Dat varieert van het opknappen of vergroten van bestaande woningen tot het bouwen van nieuwe woningen, zoals de nieuwbouw aan de Putsebocht, het Drents Plantsoen en de Slaghekstraat.’

Chirurgische ingrepen

Voor Frank van Wijngaarden stadsontwikkelaar werd op Zuid, werkte hij als architect-stedenbouwkundige in Brussel. Ook daar werkte hij aan de transformatie-opgave in bestaande stadswijken. Hij noemt het ‘geen toeval’ dat hij nu opnieuw dáár werkt waar de complexiteit groot is. ‘Mijn intuïtie drijft mij richting dat soort opgaven. Het is makkelijker om honderd woningen te bouwen in een leeg weiland, dan tien woningen toe te voegen in een wijk als Bloemhof, waar de druk op de beschikbare ruimte al hoog is. Maar dat laatste vind ik veel spannender. Belangrijk, ook. Hier kan ik mensen echt helpen.’ Volgens Van Wijngaarden is het geen kwestie van alleen maar zijn kennis en kunde naar de wijk brengen. ‘Nee,’ zegt hij. ‘Er bestaan geen generieke oplossingen voor dit type opgave. Je moet de wijk eerst leren begrijpen. Dat kost tijd en vraagt om een lange adem. In Brussel stelden we daarvoor met alle stakeholders in de wijk een ‘diagnostique de quartier’ op. Om vervolgens aan de hand van deze diagnose gerichte en weloverwogen spelenprikjes te zetten in het stedelijk weefsel. Die aanpak volg ik nu ook in Hillesluis en Bloemhof.’

Een inclusieve stad

Veel bestaande woningen hebben in de afgelopen jaren plaats moeten maken voor nieuwbouw ‘Je kunt zeggen: als je hun huizen sloopt, jaag je mensen weg uit hun wijk,’ zegt Van Wijngaarden. ‘Inderdaad, dat schuurt. Het zoeken naar vervangende woningen voor huurders is een complex proces. Elke bewoner heeft zijn eigen unieke verhaal. Het zoeken naar oplossingen vraagt om aandacht voor de menselijke maat.’ Hoewel de persoonlijke verhalen hem aan het hart gaan, staat Van Wijngaarden achter de fysieke transformatie van de wijk: ‘Om te zorgen dat deze wijken ook in de toekomst een fijne plek zijn om te wonen, moeten we de lange termijn opgaven, zoals de warmtetransitie, de klimaatopgave of de mobiliteitstransitie, verbinden aan de problemen en uitdagingen die op korte termijn spelen en aansluiten bij de leefwereld van de bewoners. Uiteindelijk willen we naar een wijk toe die plek biedt voor iedereen.’

‘Elke bewoner heeft zijn eigen unieke verhaal. Het zoeken naar oplossingen vraagt om aandacht voor de menselijke maat.’

Dahlia’s

Soms zet Van Wijngaarden het transformatieproces zelf in om meer interactie te creëren. Zo stond het Dahliablok in Bloemhof leeg, maar zou de sloop nog even op zich laten wachten. Om verdere verpaupering tegen te gaan schakelde Van Wijngaarden outsider art-collectief Maison Savant in. Het resulteerde in een Community Art-project waarbij kinderen uit Bloemhof meewerkten aan een enorme muurschildering van bloemen op de hoeken van het blok. ‘De kinderen deden schilderworkshops en leerden veel over hun wijk en over de bloemennamen van de straten. De onthulling van de schilderingen was een feestelijk moment voor de hele buurt. Je zag de trotse gezichtjes van de kinderen, omdat hun tekening daar hing, en je hoorde buurtbewoners zeggen: wat zonde dat die schilderingen straks weer verdwijnen. Tuurlijk, we hadden ook camera’s op kunnen hangen om de verpaupering tegen te gaan. Maar dit heeft zóveel meer waarde voor de buurt.’

Ruimte voor verbinding

Met het verhaal over het Dahliablok wil Van Wijngaarden benadrukken dat zijn werk verder gaat dan het creëren van betere woningen. ‘Goede buitenruimte en goede voorzieningen zijn minstens zo belangrijk voor de kwaliteit van wonen,’ denkt hij. ‘De overgang tussen het privé-domein, de woning, en de openbare ruimte is erg hard. Het ontbreekt in veel buurten aan ‘tussenruimtes’ waar spontane ontmoetingen kunnen plaatsvinden. De druk op de openbare ruimte is zo groot dat er nauwelijks ruimte is om te vertragen: ont-moeten.’ Wat Van Wijngaarden daaraan gaat doen? ‘Je kunt zoiets abstracts als sociale cohesie niet afdwingen, maar je kunt wel de fysieke condities scheppen waarin ontmoeting makkelijker plaatsvindt. Buitenruimte, scholen, sport- en culturele voorzieningen zijn daarin uiterst belangrijk. De woonopgave moet in samenhang met andere maatschappelijke opgaves worden opgepakt. Meer verbinding in de wijk, dat is voor mij de grote uitdaging. Op alle niveaus. Razend interessant om aan mee te werken.’

6. Pijler Wonen

6.1 Ontwikkelingen

Zoals voor het hele programma geldt, zo geldt ook voor de pijler Wonen dat het nieuwe uitvoeringsplan dat aanvangt op de helft van het twintigjarige NPRZ-programma een bijzonder moment is. Niet alleen is gekeken naar de resultaten van de afgelopen vier jaar in de pijler Wonen, ook is in de midterm uitgebreid onderzoek gedaan naar de pijler Wonen over de eerste tien jaar van het programma. Dit hoofdstuk gaat met name over de invulling van het programma in de pijler Wonen 2023-2027. Maar indachtig de midterm(p)review is samen met de partners ook verder vooruitgekeken naar de gehele duur van het programma. In dit hoofdstuk wordt met een reflectie stilgestaan bij wat er tot nu toe is bereikt in de pijler Wonen, vervolgens wordt ingegaan op de invulling van de behouden en geactualiseerde ambitie voor de komende vijf jaar, om te besluiten met een tekst over de governance.

6.1.1 Terugblik: Hoe staan we ervoor?

Uit de Midterm volgt op hoofdlijnen het algemeen beeld dat op output niveau veel is gerealiseerd. Dit komt mede door een helder verhaal over wat er nodig is, uitgewerkt met kwantitatieve financiële afspraken en gedragen door het commitment van partijen.

Op outcome niveau is pas sinds 2018 begonnen met het inlopen van achterstanden. We signaleren echter dat de effecten nog niet groot zijn. Zo staat de leefbaarheid in veel wijken nog steeds onder druk en laat de woontevredenheid in veel wijken van Zuid ook nog een weinig positief beeld zien. Daarnaast heeft de gestegen woningwaarde ook een keerzijde gekend. Woningen zijn namelijk minder betaalbaar geworden en de kwaliteit van de woningen is niet meegestegen. We signaleren ook dat de effecten deels door andere zaken dan beleid of ingrepen van NPRZ worden veroorzaakt. De economische groei, de enorm krappe arbeidsmarkt en de verstopte woningmarkt hebben veel invloed
Interessant in dit verband is ook het onderzoek "De Herverdeelde Stad" (Custers/EUR, 2021). Dit onderzoek biedt inzicht in de veranderingen in de bevolkingssamenstelling van Rotterdam-Zuid. De hoofdconclusie van het onderzoek is dat het middensegment op Zuid langzaam groeit. Dit is erg positief gezien de doelstellingen van het NPRZ. Er zijn echter ook twee zorgelijke ontwikkelingen:

- De kapitaalkrachtige groepen groeien sterker in de rest van de stad dan op Zuid;
- Er vindt gelijktijdig, vooral in de focuswijken, een groei plaats van het meest kwetsbare deel van de bevolking.

Uit bovenstaande wordt het belang van de inzet op de pijler Wonen als onderdeel van het NPRZ herbevestigd. We hebben het beleid en de middelen om het verschil te maken met bestaande ambities en nieuwe accenten.
De lange adem is hierbij nodig; De opgave is groot, beweging kost nu eenmaal tijd, maar vooral: de noodzaak is duidelijk. Hoewel de woningmarkt anders is dan toen het NPRZ begon, is de opgave voor een groot deel nog steeds dezelfde. Waar in de periode vóór het NPRZ, herstructurering de basis was van een wijkaanpak, heeft het NPRZ-programma zich juist gericht op verbeteren van kansen voor bewoners op Zuid en inlopen van achterstanden, op met name school en werk. De pijler Wonen kan worden gezien als het essentiële sluitstuk van de aanpak. Rotterdam-Zuid heeft altijd veel inwoners gelegenheid geboden een stap vooruit te maken op de sociale ladder, maar raakte veel van deze mensen vervolgens kwijt doordat de woningvoorraad te eenzijdig en van slechte kwaliteit is. Daarom heeft de pijler Wonen de opgave te zorgen dat met een gedifferentieerde, toekomstbestendige woningvoorraad de stijgers op Zuid blijven wonen. Dit lukt op steeds meer plekken, en draagt ook bij aan de leefbaarheid en veiligheid op Zuid.

Aanpak in cijfers, concrete resultaten tot nu toe
Met peildatum 2022 zijn ca 18.900 woningen in aanpak genomen sinds de start van het NPRZ in 2011. Daarmee staan we binnen de pijler Wonen op ca 54% van de totaal beoogde aanpak tot en met 2030 van 35.000 woningen (zie figuur 7). Voor de pijler Wonen is op het niveau van output (aantallen aangepakte woningen) de afspraak om in 2021 een kwart van de doelstelling te hebben bereikt, ruimschoots gehaald. Wel is het zo dat dit vooral komt door de inzet in de basisaanpak particuliere voorraad en de aanpak corporatievoorraad. De grondige aanpak van de particuliere voorraad blijft achter. Duurdere en ingewikkelder ingrepen zoals samenvoegen en sloop/nieuwbouw zijn pas sinds de laatste jaren echt in het vizier omdat eerder de financiering ontbrak. De doorbraak kwam onder meer als gevolg van de samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en corporaties in 2016 met daarin afspraken over de inzet van heffingskorting voor de aanpak van de particuliere voorraad. Meer recent zijn Regiodeal-middelen en middelen uit het Volkshuisvestingsfonds belangrijke katalysatoren geweest voor de grondige aanpak.

Belangrijk is ook dat sinds het vorige uitvoeringsplan geld is ingezet op de bredere versterking van woonmilieus. Dit gebeurt onder meer door diverse buitenruimte projecten, zoals de herinrichting van diverse pleinen zoals het Kokerplein, het Slotboomplein, het Mijnsherenplein, maar ook het verbeteren van de verbindingen tussen

↓ Figuur 7: NPRZ Wonen ambitie vs. realisatie 2022.

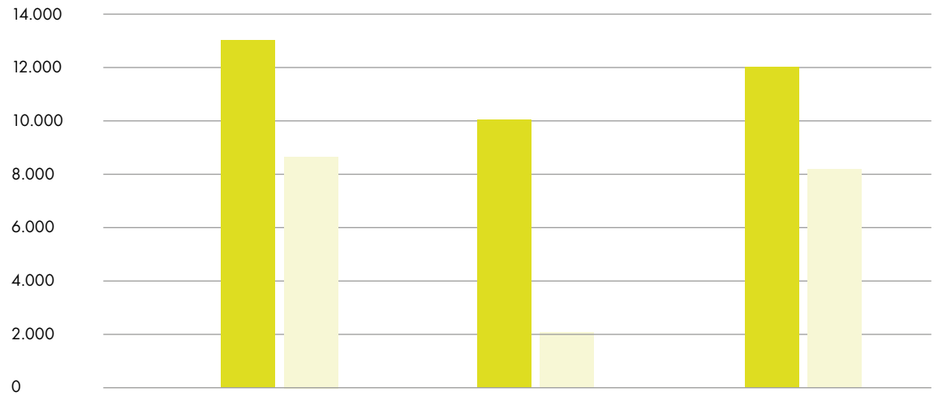

	Basisaanpak Particuliere Voorraad	Grondige Aanpak Particulier Voorraad	Corporatievoorraad
Ambitie	13.000	10.000	12.000
Behaald in 2022	8.600	2.100	8.200

verschillende wijken zoals de oversteken over de Pleinweg en fietsoversteken richting Afrikaanderwijk en Zuiderpark. Daarnaast is de woonomgeving van diverse woningbouwprojecten integraal meegenomen zoals bij de Mijnkintbuurt en het project Malieklos, Walravenbuurt. Bij projecten in Carnisse is deze integrale aanpak in voorbereiding. Ook toegevoegd is de winkelstratenaanpak waarbij ondermijning wordt bestreden zoals bij de Beijerlandselaan-Groene Hilledijk en de Katendrechtse Lagedijk-Wolphaertsbocht.

6.1.2 Vooruitblik: Actuele inzichten

A. Een nieuw uitvoeringsplan, een nieuwe manier van samenwerken
Met het voorliggend Uitvoeringsplan breekt een nieuwe tijd aan binnen onze samenwerking. Natuurlijk ingegeven door de uitkomsten van de Midtermreview, maar vooral ook ingegeven door de stijgende urgentie en wat we zien en horen in praktijk en maatschappij. De belangrijkste elementen in die samenwerking zijn:

1. Het Uitvoeringsplan gaat over ***actualisatie van de opgave, doelomschrijvingen en hoe we daarin samenwerken***. Het gaat niet over welke instrumenten we waar precies inzetten, dat bepalen we samen op wijkniveau als onderdeel van de Handelingsperspectieven.
2. We praten in het Uitvoeringsplan dan ook steeds over de ***brede instrumentenkoffer***. In ***handelingsperspectieven per wijk***, en projecten daarbinnen, bekijken we wat nodig is om bij te dragen aan de doelstelling van het NPRZ. We sluiten dan ook zeker geen instrumenten uit.
3. De aantallen zoals genoemd in dit Uitvoeringsplan bij de interventies dienen om ***ambitie te tonen*** welk deel van de in 2011 gesignaleerde opgave we deze periode op willen pakken. We gebruiken de aantallen periodiek als toetsingskader om te bepalen of we op koers liggen in het waar maken van onze ambities.
Het invullen ***vindt daarbij vooral plaats op wijkniveau***; de programmabrede ambities zijn immers de optelsom van wat we doen in de wijken.
4. Bewoners bondgenootschap vullen we in door een ***betere betrokkenheid en het creëren van gezamenlijke belangen en eigenaarschap van de brede opgave op Zuid***. Dit doen we door bewoners te betrekken, bewonersinitiatieven te stimuleren en ruimte te creëren om mee te doen. Daarbij is het van belang alle belangen op tafel te hebben en ook brede woonwensen van huidige bewoners en andere woningzoekenden mee te nemen
5. De focus in onze samenwerking ligt echt op ***het doen***, de uitvoering en het waar maken van ambities. Rotterdammers moeten het verschil echt gaan merken. Ofwel omdat de eigen woning beter wordt, ofwel omdat er mogelijkheden zijn voor wooncarrière ofwel omdat de woonomgeving en het samenleven in de wijk verbetert. Daarbij hoort ***"wat kan er wel"*** als mindset en blijven we van elkaar leren.

B. Actuele inzichten naar aanleiding van Midterm (p)review
De context van de pijler Wonen is niet meer wat die in 2011 was bij de start van het NPRZ. Het is tijd voor een nieuwe kijk op de opgave en een andere manier van werken in de uitvoering. De Midterm (P)review en het daaraan ten grondslag liggende onderzoek van InFact/Circusvis naar de pijler Wonen, bevatten hiervoor belangrijke aanbevelingen. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt verder invulling gegeven aan de genoemde aanbevelingen. Ook komen in dit hoofdstuk verschillende onderzoe-

→ Vasthouden aan aansprekende ambities als toetsingskader nader toegelicht

De effectiviteit van de inzet op de pijler Wonen meten we af aan de mate waarin Zuid zich op diverse gebieden ontwikkelt ten opzichte van het gemiddelde van de G4 en/of het stedelijke gemiddelde van Rotterdam. We zijn ons er daarbij van bewust dat de cijfers waar we ons aan afmeten ook in beweging zijn, zowel op stedelijk als op G4 niveau. Toch houden we ons aan deze resultaat-indicatoren vast om onverminderd het belang te onderstrepen van het dichten van de kloof tussen Zuid en de rest van Rotterdam, en tussen Zuid en de G4. Het streven blijft om van Rotterdam-Zuid een gebied te maken dat niet meer negatief afwijkt van andere grote steden omdat de inwoners van Zuid het recht hebben op kwaliteit van school, werk en wonen, dus ook woonmilieus, die gebruikelijk zijn in steden in ons land.

ken aan bod zoals het Springco Rebel onderzoek naar woonbehoeften op Rotterdam-Zuid (zie pagina 83) en het Circusvis onderzoek naar Veerkrachtige Wijken (zie pagina 95).

Algemene aanbevelingen met doorwerking naar pijler Wonen:
- Versterken bondgenootschap bewoners c.q. creatiever worden in benaderen bewoners en eigenaarschap en betrokkenheid te realiseren;
- Domein overstijgende wijkaanpak/vernieuwing van wijken, gericht op meer samenhang tussen de pijlers van het NPRZ, mogelijkheden voor structuurversterking (inclusief het belang van een goede bereikbaarheid) en de kwaliteit van de woonomgeving. De basis hiervoor is een uitwerking van het programma per wijk met opgaven en werkprincipes om vaart en voortgang in realisatie van de wijkvisie te brengen;
- Vasthouden aan aansprekende ambities als toetsingskader (zie kader hierboven).

Specifieke aanbevelingen pijler Wonen:
- Benadrukt wordt dat bij een toenemende druk op de woningmarkt, de maatschappelijke opgave van corporaties van toenemend belang is en deze zich ook steeds meer uitstrekt tot woningen voor middeninkomens, zodat er plek is voor iedereen;
- Er wordt opgeroepen tot een doorbraak in de particuliere voorraad middels reguleren, handhaven en aanpak van particuliere voorraad naar publieke voorziening;
- Er wordt opgeroepen tot een brede inzet van de instrumentenkoffer: naast fysieke aanpak ook vestigings-, toewijzings-, spreidings-,doorstromings-, huurprijs-, en verkoopbeleid.

Overige van belang zijnde aanbevelingen:
- Binnen de aanbeveling Kansrijk Opgroeien wordt aangegeven dat niet alleen school en thuis invloed hebben op de ontwikkeling van het kind, maar ook de straat. Bij de ontwikkeling van wijken wordt gevraagd om te kijken naar de pedagogische kwaliteit van de openbare ruimte: welke kansen biedt de buitenruimte en tot welk gedrag nodigt de openbare ruimte uit?
- Binnen de aanbeveling Vernieuwen van Wijken wordt opgeroepen tot inzet in samenhang op de vijf pijlers van het NPRZ, bijvoorbeeld koppeling wonen en zorg.

6.2 Aansprekende ambities: de opgave

6.2.1 Algemeen: zichtbaar verschil maken in de kwaliteit van wonen met een wijkgerichte aanpak

De komende tijd zorgen de partners binnen het NPRZ dat de inwoners van Zuid het verschil merken in de kwaliteit van wonen. Ofwel omdat de eigen woning beter wordt, ofwel omdat er meer mogelijkheden zijn voor wooncarrière, ofwel omdat de woonomgeving (meer groen, meer speelgelegenheid, veilige routes, betere bereikbaarheid) en het samenleven in de wijk verbetert (meer verbinding, misstanden voorkomen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid).

Brede inzet ten behoeve van de hele NPRZ-opgave
De pijler Wonen binnen het NPRZ staat niet op zich maar vormt onderdeel van de brede aanpak die start bij betere schoolprestaties van de kinderen en hogere arbeidsparticipatie. Deels randvoorwaardelijk, deels als sluitstuk van de aanpak.

Zo is een goede kwaliteit van woning en woonomgeving van belang voor het goed kunnen functioneren op school en werk. Heb je een rustige plek om huiswerk te maken? Is er voldoende ruimte om rustig te kunnen slapen? Zijn er veilige routes naar school en werk, durf je 's avonds nog naar buiten?

Inwoners zullen bovendien als gevolg van de inzet op school en werk ook een sociale stijging maken, waardoor de woonbehoeften veranderen. Als we deze woonbehoeften niet goed beantwoorden dreigt uitstroom. Niet omdat mensen er niet graag willen blijven, maar vooral omdat er te weinig voor hen bereikbaar en aantrekkelijk woningaanbod is om wooncarrière te maken. Het sociale netwerk moet worden losgelaten, waardoor bijvoorbeeld ook mantelzorg en oppas door opa en oma onder druk komen te staan. In wijken met veel in- en doorstroom dreigt anonimiteit en staat de sociale cohesie onder druk, waardoor de leefbaarheid verslechtert. En tot slot stroomt met het vertrek van de sociale stijgers ook koopkracht weg uit Zuid. Koopkracht die anders geïnvesteerd wordt in de wijk. Naast financieel kapitaal stroomt er ook 'menselijk kapitaal' weg; de betrokken buur die een handje helpt bij een klusje of huiswerk, vrijwilligerswerk in de wijk doet, voorleest op school, kinderen die overlast geven durft aan te spreken.

Hiervoor werken we niet alleen aan differentiatie van de woningvoorraad, maar ook op het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad en daarmee aantrekkelijke, leefbare en inclusieve woonmilieus. Niet alleen de sociale stijgers, maar alle bewoners van Zuid profiteren hiervan.

Strategische keuzes maken
In lijn met de aanpak en ambities worden ook de komende vijf jaar keuzes gemaakt: wat doen we nu, wat doen we daarna. In grote lijnen kiezen we de komende vijf jaar voor inzet:
- Waar technische en sociale nood het hoogst, incl. wegwerken slecht functionerende voorraad;
- Waar kansen voor differentiatie van de woningvoorraad het grootst zijn;
- Waar combinatieaanpak mogelijk is van corporatievoorraad en particuliere voorraad;
- Op locaties met massa qua aantallen (geeft meer ruimte voor slimme programmatische oplossingen in wonen en buitenruimte);
- Op locaties waar bundeling met andere fysieke aanpakken (riolering, aardgasvrij, klimaat) aan de orde is;
- Op zichtlocaties.

→ Onderzoek woonbehoefte op Zuid door Springco-Rebel (2022)

In het onderzoek van Springco-Rebel is onderzocht waar de overschotten en tekorten van de voorraad zitten in aansluiting op de woonvraag van de bewoners van Zuid in 2030.

Hieruit komende volgende conclusies naar voren:
- De woningvoorraad is in 2030 nog ver van een match met gewenste wooncarrières;
- Het stijgende onderwijsniveau zorgt voor een verschuiving in behoefte naar minder goedkope huur en meer (middel)dure huur en koop. Hiervoor is adaptief vermogen nodig;
- Het grootste knelpunt is betaalbare koop (onder de NHG-grens), appartementen en eengezinswoningen;
- Er is een tekort aan gezinswoningen, huur én koop, in alle segmenten;
- De doelgroepen die het meest in de knel komen zijn: de startende stijger, het stijgende gezin en gezin in sociale sector. Voor ouderenwoningen ligt er vooral een kwalitatieve uitdaging;
- Tenslotte zijn kwalitatieve eisen aan woonomgeving medebepalend in het succesvol vasthouden.

Voor de programmatische keuzes die worden gemaakt in de woningvoorraad op Zuid is dit onderzoek leidend. De conclusies geven de volgende vier focuspunten voor deze programmering:
- De woonbehoefte van de huidige én toekomstige Zuiderling gedifferentieerd én verandert door de tijd: we zijn nog niet op koers voor 2030. Er is sneller aantrekkelijk aanbod nodig, inclusief veerkrachtige wijken;
- De grootste uitdaging in het woningaanbod (in huidige markt) is betaalbare koop om gezinnen en startende stijgers vast te houden;
- Er is een brede blik op instrumentarium nodig kiezen waar nieuwbouw op te richten en waar aanpak bestaande voorraad);
- Nieuwbouw: ouderenwoningen voor alle segmenten, ook midden-topsegment (betaalbaar met fonds);
- Bestaande bouw: betaalbare koop en sociaal (via doorstroming);
- Naast focus sociale stijgers ook de ouderen in beeld als sleutelgroep in matchen woonbehoefte en spil in doorstroming.

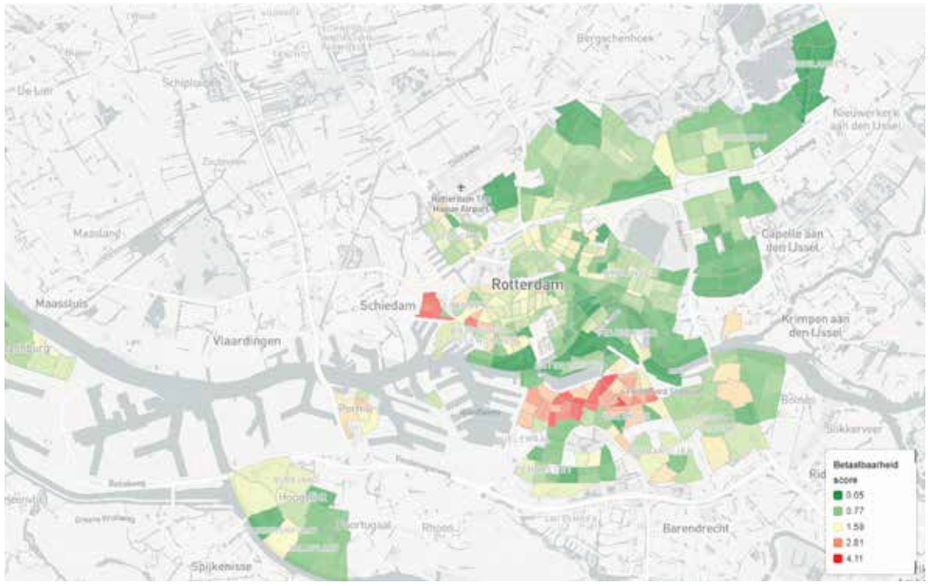

↑ Figuur 8: Problematische stapeling van opgaven in de particuliere woningvoorraad.

Het schaalniveau van de wijk als uitgangspunt
In de komende uitvoeringsplanperiode gaan we meer aandacht besteden aan het schaalniveau van de wijk. De ambities op projecten binnen de pijler Wonen moeten worden samengebracht met wat de wijk als totaal nodig heeft. Hier moet worden gedacht aan ondersteuning van kwetsbare bewoners, de ondermijningsaanpak en huisvesting van arbeidsmigranten. Corporaties en gemeente gaan hiermee, samen met het programmabureau, aan de slag. Voor de komende periode wordt in afstemming met de wijkraden en de wijkakkoorden voor alle wijken binnen het NPRZ opnieuw bekeken wat nodig is. Daartoe vindt ook overleg plaats met stakeholders in de wijk en stakeholders op gebieds- en regioniveau, zoals de Manifestgroep Rotterdam-Zuid. De te herijken handelingsperspectieven zijn het gezamenlijke instrument van gemeenten en corporaties waar alles, dus karakteristiek, perspectief en strategie, in landt.

Versterken bondgenootschap en eigenaarschap bewoners
Vooruitkijkend naar de komende tien jaar is er meer aandacht voor het bondgenootschap met bewoners. Uitgangspunten hierbij zijn betrokkenheid in de beginfase, het open gesprek en een structureel contact. Ook is het van belang in elk traject in het begin duidelijk te zijn over welke vorm van zeggenschap aan de orde is en wie de doorslaggevende stem heeft c.q. een besluit neemt. Het Stedelijk Sociaal Statuut vormt hiervoor een belangrijk kader. Bij dit alles zijn de wijkraden een belangrijke partner.

Daarnaast hebben we aandacht voor de sociale kant van fysieke ingrepen, in het bijzonder als herhuisvesting aan de orde is. Voor een deel van de Rotterdammers is verhuizen door herstructurering niet makkelijk en een ingrijpende gebeurtenis. Voor sommigen valt de impact mee, bijvoorbeeld omdat ze toch al verhuisplannen hadden of last hebben van de slechte kwaliteit en een hoge energierekening. Herstructurering vraagt te allen tijde om een zorgvuldige omgang met de huidige bewoners, waarbij aandacht is voor het huishouden en de specifieke leefsituatie. Dit vraagt om breder kijken dan alleen de (her)huisvestingsopgave. Dit betekent dat we zorgen voor betaalbare, vervangende huisvesting zo dicht als mogelijk bij de oorspronkelijke woning (zie hiervoor verder de Uitgangspunten Overeenkomst Sociaal Statuut 2021) ten behoeve van behoud van schoolcarrières van kinderen en eventuele sociale netwerken, maar ook dat we oog hebben voor zorg- en welzijnsvragen, uiteenlopend van mantelzorg tot sociaal-maatschappelijke begeleiding.

Verduurzaming
Sinds de start van de vorige uitvoeringsplan periode is de aandacht voor verduurzaming landelijk en lokaal nog meer gegroeid. Juist op Zuid is de verduurzaming een opgave. Veel woningen op Zuid kennen een e-, f- of zelfs g-energielabel. Inwoners van Zuid hebben daardoor te maken met stijgende energierekeningen en gezien de gemiddeld kleinere portemonnee van de inwoners van Zuid, is energiearmoede voor velen een werkelijkheid of ligt die op de loer. Het omlaag brengen van de warmtebehoefte en zelfs voorzien in de eigen elektriciteitsbehoefte is hier dan ook een belangrijke opgave. Tegelijkertijd zijn delen van Zuid nog slecht bestand tegen klimaatveranderingen: er zijn veel stenige wijken met weinig ruimte voor groen en water (waardoor beperkt mogelijkheden voor wateropvang en veel hittestress) en een deel van Zuid ligt in buitendijks gebied (met grotere kans op wateroverlast door overstroming). De aanpak binnen de pijler Wonen biedt dus belangrijke kansen om gelijktijdig de woningvoorraad en woonmilieus in kwaliteit te verbeteren én in brede zin te verduurzamen. Dit doen we door in de uitvoering en keuzes die we maken slim aan te sluiten op o.m. de gebiedsaanpakken aardgasvrij, de advisering en ondersteuning aan VvE's en ingrepen in het kader van het Rotterdams Weerwoord, de Rotterdamse klimaataanpak. Bij ingrepen volgen we de principes van duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij o.m. natuur inclusief bouwen en circulariteit (o.a. hergebruik materialen) uitgangspunt zijn.

Voor de realisatie van een toekomstbestendige woningvoorraad zijn er veel financiële middelen nodig. We zetten hiervoor in op het combineren van de middelen voor de woonopgave aan diverse financiële regelingen gericht op verduurzaming, zoals het Nationaal Isolatie Programma, aangevuld met de eigen middelen van eigenaren/verhuurders.

6.2.2 Verdergaande differentiatie in de woningvoorraad

In de eerste helft van het NPRZ zijn op verschillende plekken nieuwe woningtypes toegevoegd, denk aan de eengezinswoningen in de Voornsehof in Oud-Charlois, de eengezinswoningen bij het Zuiderziekenhuis, de eengezinswoningen in de Wielewaal, de kluswoningen aan de Stampioenstraat en de benedenbovenwoningen aan de Oranjeboomstraat. Deels als gevolg van inzet binnen het programma NPRZ, deels als gevolg van marktinitiatieven, zelfbouw en collectief particulier opdrachtgeverschap.

Toch zijn er nog steeds veel buurten met veel kleine appartementen en weinig aanbod in de hogere marktsegmenten of in de koop. Dit maakt het lastig om de sociale stijgers van Zuid te behouden. Het blijft dan ook een belangrijke opgave om de woningvoorraad per wijk te differentiëren (gevarieerder maken), zowel qua type, als qua eigendomsvorm als qua segment.

Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat de woningen betaalbaar moeten zijn voor de sociale stijgers. De sociale stijgers van Zuid hebben gemiddeld een kleinere portemonnee dan sociale stijgers elders. De bovenkant van het middensegment koop of huur is voor hen al te duur. Bij de ingrepen die we doen in de voorraad realiseren we betaalbare woningen in de hele bandbreedte van het middensegment.

Elke wijk kent daarbij zijn eigen opgave en kansen. Zo zijn er in bepaalde wijken veel kansen voor samenvoegen

↓ Nieuwbouw op het terrein van het voormalige Zuiderziekenhuis.

↑ Het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad op Zuid blijft een grote opgave.

van benedenbovenwoningen en kan er elders een slimme verbinding worden gelegd met een direct aangrenzende gebiedsontwikkeling en sloop. In andere wijken kan juist veel winst worden geboekt met huurprijsbeleid of verkoopbeleid van corporatiewoningen, al dan niet in combinatie met voorrangsregels voor specifieke doelgroepen.

In financiële zin kent de differentiatie-opgave ook verschillende kanten. Het samenvoegen van een bestaande beneden-bovenwoning is vaak onrendabel (i.v.m. verwervingskosten, verbouwingskosten en wens tot betaalbaar houden). Verkoop van huurwoningen of het verhuren van een woning in het middensegment in plaats van het sociale segment – mits de woning van voldoende kwaliteit is – kan lucratief zijn. Wij laten ons hierbij overigens niet leiden door het financiële aspect, maar door wat het beste is voor de wijk.

6.2.3 Toekomstbestendige woningvoorraad

Een toekomstbestendige woning is een woning die bouwtechnisch, qua fundering, woontechnisch en energetisch nog decennia mee kan. Afgelopen jaren is een flinke slag gemaakt in de corporatievoorraad, maar het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad blijft een grote opgave, die vanwege de verduurzamingsbehoefte ook groeit. Nog steeds zijn veel woningen kwetsbaar: ze zijn klein, oud (vooroorlogs), slecht onderhouden, kennen een slecht woonklimaat in de woning (tocht, vocht, schimmel) en hebben geen lift. Ook hebben ze vaak zeer beperkte privé buitenruimte. Veel van de woningen kennen nog een e-, f- of zelfs g-label.

Het toekomstbestendig maken is een kostbare aangelegenheid en vergt een lange adem. Iets wat juist in de kwetsbare particuliere voorraad spanning oplevert. Veel van deze voorraad is in handen van Rotterdammers met een kleine portemonnee of van verhuurders die weinig kunnen of willen investeren. Interventies vanuit de gemeente zijn daarom nodig, omdat de gemeente een grondwettelijke zorgplicht heeft als het gaat om de kwaliteit van wonen in de stad. De gemeente kan dit echter niet alleen; samenwerking met Rijk en corporaties is nodig.

Ook moet het fysiek toekomstbestendig maken van woningen en de woningvoorraad in een brede context worden gezien. Het gaat dan vooral om de koppeling aan opgaven als bodemdaling en fundering, rioolvervanging, klimaatadaptatie en aardgasvrij maken van wijken. Dit vraagt om een gebundelde aanpak waarbij zaken logisch in de tijd worden geprioriteerd en waarbij financieringsstromen slim worden gekoppeld. Juist op het gebied van verduurzaming zijn hiervoor momenteel veel mogelijkheden. Dit alles ook om de overlast voor bewoners te beperken en de kwaliteitsverbetering zo breed mogelijk te laten zijn. Dit betekent dus dat het NPRZ niet de trekker is van de integrale aanpak, maar wel dat het NPRZ er in mee wordt gekoppeld, met duidelijke afbakening van opgave en verantwoordelijkheid, ook voor bijbehorende financiële inbreng.

6.2.4 Aantrekkelijke, inclusieve en leefbare woonomgeving

De woontevredenheid van Rotterdammers op Zuid wordt niet alleen bepaald door de woning, maar ook door de woonomgeving. Uit de wijkprofielen blijkt dat veel Rotterdammers op Zuid niet tevreden zijn over de woonomgeving. Ook de nieuwe wijkakkoorden laten zien dat er bij de wijkraden binnen NPRZ veel zorgen zijn over de kwaliteit van de woonomgeving, zowel ten aanzien van andere bewoners, de buitenruimte, als mobiliteit en de winkelstratenaanpak.

De kwaliteit van de buitenruimte is ook een belangrijke opgave, juist voor Rotterdammers in een kleine woning. Zo is de buitenruimte voor kinderen van belang om te kunnen spelen, bewegen en zich goed motorisch te kunnen ontwikkelen. Straten, plekken en voorzieningen hebben daarnaast ook voor jongeren en volwassenen een belangrijke ontmoetingsfunctie. Veilige en aantrekkelijke loop- en fiets routes zijn van belang om goed naar school, werk of plekken voor recreatie en ontspanning te kunnen komen. Ook kan dit bijdragen aan de vervoersarmoede te voorkomen, iets dat juist op Zuid bij een deel van de inwoners een probleem is.

→ Mobiliteit en bereikbaarheid

Binnen de pijler Wonen ligt de focus qua mobiliteit en bereikbaarheid vooral op parkeervraagstukken en het verkeersnetwerk (routes) op wijkniveau. De stedelijke mobiliteitskeuzes worden opgepakt binnen de Omgevingsvisie Rotterdam en de uitwerking van de Omgevingsvisie voor Rotterdam-Zuid. Deze vallen dan ook buiten de scope van het NPRZ. Wel zijn deze keuzes randvoorwaardelijk voor het effectief zijn van de NPRZ inzet, ook binnen de pijler Wonen. Juist de sociale stijgers/middeninkomens op Zuid zijn niet alleen gericht op de eigen wijk. Dus als we het wonen op Zuid aantrekkelijk willen maken, moet de bereikbaarheid van de wijken op Zuid ook goed zijn. Van belang is ten eerste de schaalsprong in de (ov)bereikbaarheid van Zuid om het verplaatsen binnen Zuid, van Zuid naar de noordoever, de regio en vice versa te vergemakkelijken. Het besluit tot een nieuwe oeververbinding tussen Kralingen en Feijenoord/IJsselmonde, incl. een HOV-verbinding (tram) tussen Kralingse Zoom en Zuidplein is in dit verband heel belangrijk voor de inwoners van Zuid. Vanuit de rijksoverheid is reeds 634 miljoen toegezegd voor het realiseren van deze oeververbinding, de helft van het totaalbedrag. Daarnaast is een extra impuls nodig op de kwaliteit van het OV-netwerk, zoals frequentieverhoging van de metro en verbetering van de ov-corridors voor tram en bus. Ook de omgeving van de stations verdient aandacht.

↓ Het Kokerplein in Hillesluis is op de schop gegaan en in groene speelplek veranderd.

Aanpak	2012-2031	2012-2018	2019-2022	2023-2027
Basisaanpak Particuliere Voorraad	13.000	5.600	3.000	2.000-2.400
Grondige aanpak problematische particuliere voorraad	10.000	700	1.400	1.000-2.000
Aanpak corporatiewoningen	12.000	4.000	4.200	4.000

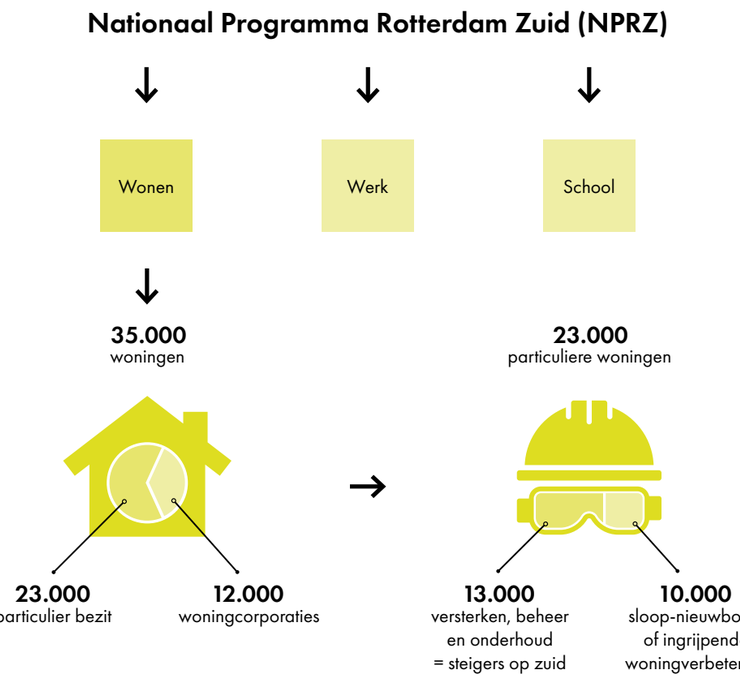

↑ Figuur 9: tussenstand op realisatie respectievelijk ambities en opgave bij start NPRZ in 2011.

Een belangrijke opgave binnen de woonomgeving is ook de wijze waarop woningen worden gebruikt en/of verhuurd. Zo is de ervaring dat concentraties van kwetsbare personen, zowel in de corporatievoorraad als in de particuliere voorraad, een aandachtspunt vormen in het kader van leefbaarheid. Daarnaast staat in bepaalde buurten en wijken de leefbaarheid onder druk als gevolg van wantoestanden in de particuliere verhuur. Iets waar alle inwoners van die buurten en wijken last van hebben, dus ook de eigenaar-bewoners en de corporatiehuurders. Uitbuiting in de volkshuisvesting is een belangrijk thema. Het is zeer verwerpelijk dat mensen worden uitgebuit door overbewoning, te hoge huren, te weinig rechten en dat alles in slechte woningen.

Tot slot heeft de pijler Wonen de opgave om bij te dragen aan de aantrekkelijkheid van een aantal kernwinkelgebieden binnen het NPRZ en afglijden te voorkomen. Het gaat om de Beijerlandselaan/Groene Hilledijk, Katendrechtse Lagedijk/Wolphaertsbocht en Slinge. Inzet is een integrale aanpak gericht op economische revitalisering, versterking imago en uitstraling (panden en buitenruimte) en aanpak ondermijning/verbeteren leefbaarheid. Voor de pijler Wonen is dit niet alleen belangrijk voor het woongenot van omwonenden, maar zijn er ook kansen om huidig woon- en winkelprogramma te reguleren, een kwaliteitsimpuls te geven en/of te differentiëren en nieuw woonprogramma toe te voegen via transformatie van winkelvastgoed.

6.3. Interventies

6.3.1 Woningvoorraad – fysiek

In lijn met de voorgaande periodes van het NPRZ heeft de fysieke woningaanpak drie sporen:

A. Basisaanpak particuliere voorraad;
B. Grondige aanpak particuliere voorraad;
C. Corporatievoorraad.

Ambitie in aantallen

De per aanpak genoemde aantallen geven aan welk deel van de in 2011 gesignaleerde opgave (zie figuur 9) we deze periode op willen pakken. Deze aantallen vormen een toetsingskader om te bepalen of we op koers liggen in het waar maken van onze ambities.

Voor de ambitie in aantallen geldt dat met de reeds behaalde resultaten, de beoogde aantallen in aankomende periode (2023-2027) en de periode daarna (2027-2031), leiden tot een totaal dat hoger is dan de oorspronkelijke ambitie. Bovenop de aantallen voor aankomende uitvoeringsperiode, zien we voor de periode daarna mogelijkheden voor zowel de basisaanpak particuliere voorraad (geschat op 2.000 - 2.400 woningen) als in de corporatie aanpak (geschat op 4.500 woningen) mogelijkheden voor verdere ingrepen waarmee de ambitie naar boven kan worden bijgesteld ten opzichte van de oorspronkelijke aantallen.

Voor de grondige aanpak particuliere voorraad geldt juist dat de oorspronkelijk gestelde aantallen niet lijken te worden behaald binnen de looptijd van het programma. Daarbij moet worden opgemerkt dat de nu gestelde aantallen, met 1000 woningen (bruto) de komende twee jaar en 2.000 voor gehele periode van dit Uitvoeringsplan, een aanzienlijke versnelling is ten opzichte van de afgelopen tien jaar. De op handen zijnde doorbraak in de particuliere voorraad (zie kader 'Sterk in de buurt; Op weg naar een doorbraak in de problematische particuliere voorraad van het NPRZ' pagina 92) zal hier ook een belangrijke bijdrage aan leveren. Overigens geldt dat daarbij alleen de woningen die ook echt tot een grondige aanpak leiden, zullen worden meegerekend in de 1.000 - 2.000 (en dus niet de woningen die worden verworven en doorverhuurd zonder ingrepen).

Verdere kwantificering naar type ingreep afhankelijk van interventies in wijken

We kiezen er voor de genoemde getallen nu niet nader te kwantificeren naar type ingreep. De precieze ingreep (grondige renovatie/verbetering, samenvoegen, vergroten, sloop/nieuwbouw) zal immers bepaald worden op wijkniveau, gekoppeld aan wat nodig is. Dit gebeurt onder meer aan de hand van de momenteel in voorbereiding zijnde gemeentelijke Leidraad Stedelijke Vernieuwing inclusief het daarin opgenomen afwegingskader voor de inzet van instrumentarium. De betrokkenheid van bewoners en belanghebbenden vormt een belangrijk onderdeel in de Leidraad en het afwegingskader.

Het instrument sloop

De afgelopen periode is in Rotterdam veel maatschappelijk en politiek debat gevoerd over het instrument sloop. Het is een zwaar instrument waar zorgvuldig mee om dient te worden gegaan en dat een goede belangenafweging vraagt (zie hiervoor genoemde verwijzing naar de Leidraad Stedelijke Vernieuwing incl. het daarin opgenomen afwegingskader). Maar vervangende nieuwbouw is van oudsher en een belangrijk, landelijk instrument in de volkshuisvesting, juist om de kwaliteit van wonen goed te kunnen borgen in lijn met de zorgplicht die gemeenten en corporaties in dat verband hebben.

Zoals blijkt uit het Vitaliteitsonderzoek naar de toekomstbestendigheid van de Rotterdamse woningvoorraad,

↓ Het vernieuwde horecaplein op de Beijerlandselaan.

↑ Nieuwbouw van Woonstad aan de Putsebocht.

stapelen in bepaalde wijken van de stad diverse kwaliteitsopgaven zich op. Zie de opgavenkaart (pagina 84). Zelfs met heel hoge investeringen lukt het niet om deze woningen echt duurzaam of toekomstbestendig te maken. Sloop/nieuwbouw is dan een goed alternatief. Met nieuwbouw kan immers voldaan worden aan alle duurzaamheidsvereisten en ontstaan woningen die goed toegankelijk en doorgankelijk (en daarmee levensloopbestendig) zijn, met een gezond en veilig woonklimaat binnen de woning, die goed inspelen op klimaatverandering en een verbetering van het woonmilieu. (zie ook het Rotterdams Weerwoord waarin voor gebieden in de oude stadswijken met bodemdalingsproblematiek en niet-gefundeerde panden het perspectief 'afscheid nemen' is geschetst, dus sloop-nieuwbouw).
Zodra sloop aan de orde is, wordt zowel in de corporatievoorraad als particuliere voorraad volgens de uitgangspunten van het Kader herhuisvesting en het Sociaal Statuut gewerkt, waarbij recht op terugkeer zo dichtbij als mogelijk een belangrijk uitgangspunt is. Daarnaast wordt ingezet op de sociale kant van herstructurering.

A. Basisaanpak Particuliere Voorraad
Met de Basisaanpak Particuliere Voorraad zorgen we voor het op orde brengen van de basiskwaliteit van particuliere woningen. De uitdaging zit in niet-rendabel beheerbare vereniging van eigenaren (vve), meerdere vve's in een gezamenlijk bouwblok (bouwkundige eenheid) en gemengde vve's met eigenaar-bewoners en particuliere verhuurders, met een combinatie van eigenaren die niet kan of wil investeren. Concreet betekent de aanpak dat eigenaren van woningen in de wijken op Zuid worden gestimuleerd onderhoudsachterstanden weg te werken en dat zij worden verleid om door middel van 'slim onderhoud' de eerste verduurzamingsstappen te zetten en ook alsmede een duurzaam meerjarenonderhoudsplan op te stellen. Veel eigenaren zijn onderdeel van een vve. Borging van de tot nu toe behaalde resultaten in de toekomst bereiken we dan ook door het (re)activeren van de vve's, zodat ook zij op basis van een duurzaam meerjarenonderhoudsplan gaan sparen voor toekomstige onderhoudsingrepen. Handhaving is sluitstuk van de aanpak.

Bij de start van het NPRZ in 2011 is de opgave in de basisaanpak op 13.000 woningen bepaald. Sindsdien is veel werk verzet. Aandachtspunt vanaf begin was niet alleen inzet op een projectmatige aanpak, maar ook een goede nazorg. Wel is de strategie door de jaren heen wat gewijzigd. Zo is er met de vaststelling van Steigers op Zuid 2.0 (2019) grotere nadruk komen te liggen op maatwerk en inzet waar op dat ogenblik energie bij eigenaren zit om aan de slag te gaan.

Inmiddels zijn zo'n 8.600 woningen in aanpak genomen. De verwachting is dat we de komende 5 jaar 2.000 tot 2.400 woningen in aanpak zullen nemen. Die bestaat uit een subsidie, leningsfaciliteiten en indien nodig handhaving. De basisaanpak richt zich op de focuswijken en aanvullend in de tuinsteden van Zuid. Uitwerking vindt plaats in programma Particuliere Voorraad.

B. Grondige Aanpak Problematische Particuliere voorraad
De Grondige Aanpak dient een dubbel doel: de woningvoorraad toekomstbestendig maken, maar vooral om de woningdifferentiatie vergroten. Woningdifferentiatie krijgt vorm door een bestaande woning uit te bouwen en door woningen samen te voegen. Maar ook door vervangende nieuwbouw, waarbij grotere woningen in het midden- of hogere segment worden gebouwd (soms in combinatie met ouderenwoningen). Bij het toekomstbestendig maken van een woning krijgen we een woning die bouwtechnisch, qua fundering, woontechnisch en energetisch nog decennialang mee kan. Het streven is om in deze uitvoeringsperiode 1.000 tot 2.000 woningen in aanpak te nemen om zo weer een stap naar de beoogde 10.000 te zetten. Daarbij krijgen projecten die bijdragen aan woningdifferentiatie prioriteit.

In de Grondige Aanpak zijn verschillende partijen actief. Een deel van de aanpak wordt door de particuliere eigenaren (eigenaar-bewoner, particuliere verhuurder) zelf uitgevoerd, ondersteund met kennis en subsidie en/of financiering van de gemeente.

Soms kan of wil de huidige eigenaar de grondige aanpak niet zelf uitvoeren, terwijl er toch ingrepen noodzakelijk zijn of kansen voor woningdifferentiatie zijn. In die situatie gaat de gemeente over tot verwerving, tegen de werkelijke waarde op basis van onafhankelijke taxaties. Het is dus niet zo dat eigenaren onnodig worden verrijkt. In de afgelopen periode zijn er ook initiatieven geweest waarbij corporaties of marktpartijen (mede op verzoek van de gemeente) woningen hebben verworven. In overleg met de corporaties en op basis van opgebouwde organisatie en ervaring, zal verwerving steeds meer door de gemeente worden uitgevoerd. Afhankelijk van het type vastgoed en de opgave in het gebied zal worden bekeken of de gemeente zelf tot ontwikkeling overgaat of dat het verworven bezit inclusief opgave wordt doorgeleverd aan een corporatie of andere partij om de betreffende woningen aan te pakken. Bij dat laatste kan ook worden gedacht aan bewonerscoöperaties. De gemeente Rotterdam maakt een nieuw programma voor deze uitvoeringsperiode. De werkwijze (bewoners, corporaties, particuliere eigenaren, locaties) en de in te zetten instrumenten worden hierin nader uitgewerkt. Dit nieuwe programma verschijnt in de eerste helft van 2023.

C. Corporatievoorraad
De corporaties hebben flink geïnvesteerd in het eigen bezit. Sinds de start van het NPRZ zijn ca 8.200 woningen in aanpak genomen, uiteenlopend van grondige renovatie tot sloop-nieuwbouw. De grote vier corporaties,

→ Belangrijkste kaders voor herhuisvesting

In het huurrecht en eigendomsrecht zijn de belangrijkste juridische kaders voor herhuisvesting vastgelegd. Sinds 2018 is in aanvulling daarop in Rotterdam het Kader herhuisvesting van kracht. Het Kader Herhuisvesting biedt duidelijkheid over hoe herhuisvesting wordt georganiseerd als er sprake is van herstructurering, zowel bij particulier bezit als bij corporatiebezit.

Ten aanzien van de herhuisvesting van huurders van corporatiewoningen biedt het Kader geen nieuwe regels, maar staat beschreven hoe op grond van de bestaande urgentieregeling het herhuisvestingsproces in zijn werk gaat. Ten aanzien van de herhuisvesting bij particuliere herstructurering bevat het Kader twee belangrijke instrumenten:

A. Statuut Particuliere herhuisvesting met daarin de belangrijkste uitgangspunten voor herhuisvesting bij particuliere herstructurering. Doel is een gelijke basis in de aanpak c.q. te zorgen dat niet bij verschillende projecten verschillende uitgangspunten gelden;
B. Vangnet urgentie kwetsbare particuliere huishoudens: hiermee hebben de corporaties aangeboden om in bepaalde gevallen als vangnet op te treden en een herhuisvestingsmogelijkheid te bieden voor huishoudens met een lager inkomen uit de particuliere voorraad.

In het kader van Stadsvernieuwing 2.0 is in 2021 gestart met het proces naar een Stedelijk sociaal statuut. Het Stedelijk sociaal statuut richt zich op de rechten en de positie van de huurders van corporatiewoningen die een grote ingreep moeten ondergaan (waaronder sloop-nieuwbouw). Het streven is een stedelijk eensluidend verhaal te maken voor alle huurders van corporatiewoningen, ongeacht bij welke corporatie men huurt. Begin 2022 is als opmaat naar het Stedelijk sociaal statuut een Uitgangspuntenovereenkomst vastgesteld tussen gemeente, corporaties en hun huurdersorganisaties. In de uitgangspuntenovereenkomst zijn, naast procesmatige afspraken en een aantal gezamenlijke vertrekpunten, ook enkele inhoudelijke (principe)afspraken gemaakt. Een belangrijke is het uitgangspunt dat huurders recht hebben op herhuisvesting/terugkeer zo dicht als mogelijk bij de oorspronkelijke woning.

→ Sterk in de buurt; Op weg naar een doorbraak in de problematische particuliere voorraad van het NPRZ

Een van de zeven aanbevelingen uit de Midterm is "Doorbraak ontwikkeling wonen". Aanleiding vormt de constatering dat er juist in de particuliere voorraad van Zuid sprake is van omstandigheden waarin een menswaardig bestaan onder druk staat. Het goed huisvesten van kwetsbare groepen in de samenleving is volgens de Midterm een taak waar gemeente, Rijk en corporaties ieder een belangrijke maatschappelijke opgave in hebben. Voor een doorbraak zijn alle drie partijen nodig. Kort samengevat beveelt de Midterm het volgende aan:

- Creëer nieuwe mogelijkheden voor aanpak van slechte exploitatie particuliere voorraad (handhavingsinstrumentarium) met wetgeving en handhaving;
- Gemeente: koop deel van de particuliere voorraad op. Woningcorporaties: neem deze als aanpalend bezit over en knap dit bezit op;
- Vernieuw wijken vanuit het principe dat iedereen in de wijk kan blijven wonen. Dat betekent ook toevoegen middenkoop en -huur (nb op de haalbaarheid van deze aanbeveling vindt nog een tentatieve berekening plaats).

In september 2022 is door corporaties en gemeente op bestuurlijk niveau in aanwezigheid van Martin van Rijn een brede erkenning uitgesproken dat het vraagstuk van de problematische particuliere voorraad en groot probleem vormt in wijken en buurten op Zuid, en een gezamenlijke opgave is voor corporaties, gemeente en Rijk. Gemeente en corporaties hebben in navolging op deze aanbeveling gezamenlijk de extra ambitie uitgesproken voor het sneller en meer aanpakken van problematische particuliere voorraad in de stad. Hierbij wordt integraal gekeken naar regulering, handhaving, normaliseren beheer, verwerving en dekking van het onrendabel in overleg met het Rijk.

Uitgangspunten en Procesafspraken over rol van de particuliere voorraad in de aanpak van wijken n.a.v. aanbeveling Midterm (p)review NPRZ

- De gemeente, corporaties en programmabureau NPRZ werken samen aan het bereiken van een doorbraak rond de problematische particuliere voorraad. Bindend element daarin is de wijkgerichte aanpak waarbij leefbaarheid van de bewoners voorop staat;
- Voor de gehele aanpak geldt dat in verbinding met bewoners(vertegenwoordiging) wordt opgetrokken: daarom betrekken we vroegtijdig en op structurele basis een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van huidige en toekomstige bewoners bij de opgaven per wijk;
- De gemeente is de hoofdspeler in de aanpak van de problematische particuliere voorraad, wat ook logisch is gezien haar zorgplicht voor de totale Rotterdamse woningvoorraad;
- De corporaties zien hun nauwe betrokkenheid en -belang in het samen met de gemeente aanpakken van de misstanden in de problematische particuliere voorraad. Dit omdat bepaalde particuliere panden de leefbaarheid van wijken en/of buurten onder druk zetten en daarmee het woongenot van de corporatiehuurders op Zuid negatief beïnvloeden en de aanpak gericht op het versterken van buurten en wijken frustreren. Maar ook omdat corporaties uitbuiting in de volkshuisvesting (overbewoning, te hoge huren, te weinig rechten en dat alles in een slechte woning) onacceptabel vinden;
- Randvoorwaardelijk daarbij voor de corporaties is dat:
  - De corporatie inzet in de problematische particuliere voorraad onderdeel plaatsvindt in de wijken waar zij bezit hebben; het betreft dus aanpalend bezit;
  - De gemeente sterk inzet op regulering, toezicht en handhaving;
  - De inzet van corporatiemiddelen in de problematische particuliere voorraad transparant moet zijn en dat stakeholders zien dat de middelen te verantwoorden zijn vanuit de doelstellingen; De corporatiemiddelen zijn bedoeld voor de volkshuisvestelijke opgave en uitgaven dienen altijd als dusdanig verantwoord te worden.
- De ambitie is met de huidige beschikbare middelen bij partijen niet realiseerbaar. Er is erkenning dat er een tekort is. Gemeente, corporaties en Rijk trekken gezamenlijk op om het tekort op het onrendabele deel van de opgave terug te dringen;
- Het programmabureau monitort vanuit haar NPRZ-brede rol, hoe de inzet in de problematische particuliere voorraad zich verhoudt tot de integrale NPRZ-opgave en de voortgang hierop. Van daaruit kan waar nodig worden bijgestuurd op de inzet van de partners. Tevens heeft het programmabureau een belangrijke rol in de lobby naar het Rijk, corporaties en gemeente voor financiële middelen en ruimte in wet- en regelgeving.

Gemeente, corporaties en programmabureau NPRZ maken daartoe de volgende procesafspraak:

- Scherp krijgen van de opgave per wijk/buurt en de daarvoor benodigde middelen, geredeneerd vanuit leefbaarheid in breedste zin van het woord. Zodat helder is welke oplossingen dient voor welk probleem en waar aankoop particuliere voorraad verantwoord is;
- Vanuit wat we zien per wijk/buurt, werken we voor al die wijken gezamenlijk het benodigde instrumentarium uit, inclusief financiële arrangementen, reguleren en handhaven, verleiden en activeren en aankopen (en de fase erna);
- We werken gelijktijdig binnen de pijler Wonen aan een totaalbeeld van opgaven, beschikbare middelen en tekorten; de inzet op de problematische particuliere voorraad maakt hier onderdeel van uit;
- Een aanpak in Carnisse versneld uitrollen, parallel aan de lopende en uit te breiden aanpak in andere wijken/buurten;
- Uitwerken van een wijze van sturing/monitoring.

Gemeente, corporaties en programmabureau NPRZ spreken af dat belangrijke momenten om op korte termijn naar te toe werken in de concretisering van de aanpak, zijn:

- Besluitvorming over beschikbare gemeentelijke financiën (2023);
- de 2e tranche Volkshuisvestingsfonds (zomer 2023) en de 3e tranche Volkshuisvestingsfonds (2024);
- de Prestatieafspraken tussen gemeente, corporaties en huurdersorganisaties 2024/2025 (loopt gedurende 2023).

Woonstad, Hef Wonen (voorheen Vestia), Havensteder en Woonbron, zullen de komende 5 jaar gezamenlijk ca 4.000 woningen in aanpak nemen. Voor de periode daarna verwachten de corporaties nog meer woningen aan te kunnen pakken. Net als bij de Grondige Aanpak combineert de corporatieaanpak de inzet op het vergroten van de toekomstbestendigheid met de woningdifferentiatie, waarin verschillende vormen mogelijk zijn. Het kan gaan om bestaande woningen uitbouwen, bestaande woningen samenvoegen of vervangende nieuwbouw te plegen, waarbij grotere woningen in het middensegment of hoger terug worden gebouwd. In dit verband worden onder meer de mogelijkheden voor oprekken DAEB-grens verkend (soms in combinatie met sociale ouderenwoningen).

In de eerste jaren lag de focus van de inzet van de corporaties op de tuinsteden, maar de afgelopen jaren is deze deels verschoven richting de oostelijke focuswijken zoals Afrikaanderwijk, Feijenoord, Bloemhof en Hillesluis. Daarnaast komt er in de komende periode vernieuwde aandacht voor Lombardijen (de Homerus- en Molièrebuurt), delen van Pendrecht, Zuidwijk en Groot-IJsselmonde-Noord (Groenehagen-Tuinenhoven).

6.3.2 Woonstrategie per wijk en stimuleren doorstroming

A. Slimme koppelingen bestaande stad en gebiedsontwikkelingen

We benutten nieuwbouw om de differentiatie van de woningvoorraad op Zuid te vergroten. We sturen op woonprogrammering ook als het grond betreft die niet van de gemeente is of die van corporaties is. We kijken daarbij niet alleen naar de herstructureringslocaties in de bestaande stadswijken, maar ook naar de gebiedsontwikkelingen daaraan grenzend. Denk aan Hart van Zuid, Carnisse-eiland, Feyenoord City en diverse locaties langs het water in de wijk Feijenoord.

De bedoeling is dat juist die woningen worden toegevoegd die in de bestaande stadswijken missen en/of moeilijk toe te voegen zijn. Het gaat dan vooral ook om middensegment huur- en koopwoningen en grotere woningen (appartementen, benedenbovenwoningen en grondgebonden woningen). Om echt aantrekkelijk te zijn gaat het erom niet alleen voldoende vierkante meters te creëren, maar ook een slimme woningindeling met ruime kamers en opbergruimte, een goede privé buitenruimte en speelgelegenheden in de nabije omgeving.

↑ Vergroten van woningen vormt een onderdeel van het vergroten van de differentiatie van de woningvoorraad op Zuid.

Ook bieden gebiedsontwikkelingen de ruimte om goede sociale woningen nieuw te bouwen, bijvoorbeeld ter compensatie van herstructurering van ouder bezit in de stadswijken. Tevens biedt het meer direct koppelen van de gebiedsontwikkelingen in of aangrenzend aan een wijk de mogelijkheid om op gebieds- of wijkniveau per saldo te verdichten, meer woningen toe te voegen, terwijl er in bepaalde buurten in die wijk ook verdunning plaatsvindt.

B. Slimme koppeling met opgave langer thuis wonen ouderen

Een ander belangrijk actueel aandachtspunt is de behoefte aan goede ouderenwoningen. Hoewel dit formeel geen onderdeel is van de NPRZ-ambities, kan door het slim combineren met de langer thuis opgave wel aan NPRZ-doelstellingen worden bijgedragen. Door gerichte doorstroming van ouderen naar nieuwbouw ontstaat er ruimte in de bestaande voorraad van gezinswoningen. Deze kunnen dan, als het sociale woningen betreft, naar gezinnen op de wachtlijst waardoor minder sociale nieuwbouw nodig is, of worden geherstructureerd of geliberaliseerd. Tevens kan hier gebruik worden gemaakt van het Rijksprogramma Langer Thuis waar ook instrumenten voor verbeteren van de doorstroming worden ingezet.

C. Verkoopbeleid en huurprijsbeleid

Daarnaast zijn er ook de bekende kansen in de bestaande voorraad. Zo kunnen via verkoop- en huurprijsbeleid meer middenhuur- en middenkoopwoningen in de bestaande voorraad beschikbaar worden gemaakt voor middengroepen. Diverse mogelijkheden zijn ook reeds benoemd in het gemeentelijk Actieplan Middenhuur en Actieplan Middenkoop. We verkennen welke beleidsinstrumenten nodig zijn (verkoopvormen, verkoopbeleid, huurbeleid), maar onderzoeken ook oplossingen om de rol van de corporaties in het middensegment te vergroten, zoals het ophogen van de DAEB-grens naar de bovenkant middenhuur en het verwerven van bestaande duurdere woningen die middelduur kunnen worden verhuurd of via mve-constructies (koop met korting in combinatie met terugaanbiedingsplicht) kunnen worden verkocht. Naast de kansen die dit instrument biedt, zal hier voorzichtig mee om moeten worden gegaan in het kader van toekomstbestendig maken van de woning. De toekomstige eigenaren moeten hier wel de middelen voor hebben.

D. Toewijzingsbeleid

Om te zorgen dat de woningen vervolgens ook echt terecht komen bij de sociale stijgers (gezinnen en anderen) ofwel mensen die op maatschappelijk vlak een belangrijke bijdrage leveren aan de NPRZ-opgave (denk aan politieagenten, onderwijzers, verplegers), gebruiken we op de mogelijkheden in de Huisvestingsverordening (op grond van de Huisvestingswet en Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek, artikelen 9 en 10) en breiden we deze mogelijkheden uit op grond van de aanstaande aanpassing van de Huisvestingswet. Met een meer gerichte toewijzing kunnen we mooie treintjes maken waarbij we ook de vrijkomende woningen gericht gebruiken voor de behoefte van huidige en toekomstige bewoners.

Meer specifiek gaat het om:

- Mogelijkheden in de geldende Huisvestingsverordening voor voorrang voor specifieke doelgroepen (gezinnen, jongeren, enz en voorrang voor Rotterdammers van Zuid (lokale binding) in de sociale huur op grond van de Huisvestingswet.
- Voorrang voor woningzoekenden met bepaalde sociaaleconomische kenmerken (artikel 9 Wbmgp) en weren van woningzoekenden die in het recente verleden overlastgevend en/of crimineel gedrag hebben getoond (artikel 10 Wbmgp). (NB. De huidige gebiedsaanwijzing van de minister duurt 4 jaar en stopt in april 2025. Een half jaar voor afloop start de gemeente met een evaluatie om opnieuw vast te stellen wat te doen met de toegepaste maatregelen: stoppen, verlengen of nieuwe straten aanvragen.) Artikel 8 van de Wbmgp wordt sinds 2021 niet meer toegepast.
- Het verkennen van de toepassing bestaande mogelijkheden in de Huisvestingswet voor voorrang van woningzoekenden van Zuid in het particuliere segment sociaal en het middensegment, particulier en corporatiebezit.
- Anticiperen op nieuwe mogelijkheden in de Huisvestingswet (naar verwachting per medio 2023) tot voorrang woningzoekenden van Zuid in de koop (lokale binding) en voorrang beroepsgroepen (als opvolger voor de voorrang via de Wbmgp).

6.3.3 Woonomgeving

A. Buitenruimte en bereikbaarheid

De gemeente zorgt voor aanpak van de buitenruimte, waarbij ook aandacht is voor de parkeerstrategie. In de aanpak van de buitenruimte liggen kansen voor verbinding met de opgaven in andere pijlers, zoals de aanbeveling "kansrijk opgroeien" in de pijler Thuisbasis op orde, waarin aantrekkelijke en uitdagende buitenruimte van belang is voor de goede motorische ontwikkeling van kinderen van 0 tot 4 jaar. De pedagogische kwaliteit van de buitenruimte heeft bijzondere aandacht.

- Inpassen buitenruimte rond nieuwbouw en transformatieprojecten. Bij deze projecten worden niet alleen de woningen aangepakt maar ook de inpassing in de buitenruimte. Het gaat om straatinrichting met voldoende groen en ruimte om te spelen;
- Vergroening op beeldbepalende, maar nu nog stenige plekken/pleinen om de verblijfskwaliteit te vergroten;
- Aantrekkelijke routes van en naar school, werk en knooppunten van openbaar vervoer: Zuid kent veel barrières en weinig aantrekkelijke routes. Waar mogelijk nemen we maatregelen om verbindingen te

→ De aanpak Veerkrachtige Wijken van bureau CircusVis

In 2020 hebben Circusvis/Infact in opdracht van Aedes en later van Rotterdamse corporaties en gemeente, onderzoek gedaan naar de leefbaarheid van wijken, met name naar de mate waarin hulpvragen voorkomen in wijken en de mate waarin die worden geadresseerd. Daaruit blijkt dat de veerkracht in leefbaarheid van enkele buurten in deze wijken sterk onder druk staat. Ook blijkt dat met name in buurten met veel corporatiebezit zorgvraagstukken zich concentreren, en dat een gerichte samenwerking van verhuurders en gemeente wenselijk is.

Dit onderzoek 'Veerkracht in corporatiebezit' van Circusvis/Infact heeft de methode 'veerkrachtige wijken' opgeleverd die de volgende handelingsperspectieven aanreikt:

a. Sociale aanpak (mens, omgaan met); veiligheid, sociale ondersteuning en talentontwikkeling. (bijv. kansen vergroten van kwetsbare Rotterdammers, ondermijnende criminaliteit tegengaan);

b. Aanpak Leefomgeving (fysiek, omgaan met): vergroten collectieve leefbaarheid door aandacht voor voorzieningen, openbare ruimte, kwaliteit gebouwen, verduurzaming, klimaatadaptatie (bijv. verbeteren kwaliteit van maatschappelijke voorzieningen, buitenruimte, klimaatadaptie);

c. Herstructurering (fysiek, tegengaan van); veranderen van de woningvoorraad door woningen te slopen, te vervangen of toe te voegen. Gericht op woningbouwprogramma infrastructuur en voorzieningenniveau (bijv. verhuisbewegingen op gang brengen; ontwikkeling van starterswoningen, tijdelijke huisvesting);

d. Herpositionering (mens, tegengaan van); sturen op gebruik en instroom door bestaande woningen anders aan te bieden. (bijv. bij nieuwe woningen gericht sturen op benutten van daarbij vrijkomende woningen, toewijzingsruimte en contingent woningen benutten).

Momenteel wordt op Zuid in Lombardijen en Tuinenhoven op deze aanpak een programma uitgewerkt. Daarnaast wordt voor heel Zuid breed in vervolg op deze studie de methode ingezet ter verbetering van de veerkracht van kwetsbare wijken. De 'veerkrachtige wijken' methode draagt bij om het NPRZ-programma op schaal van de wijk meer integraal in te richten door de verschillende pijlers aan elkaar te verbinden. Een goede koppeling tussen wonen en zorg is hier een voorbeeld van.

↑ Het verbouwen van winkels naar woningen is een van de instrumenten bij de aanpak van de Boulevard Zuid.

verbeteren naar de recreatiegebieden om de woonwijken en tussen de wijken;
- Bewonersinitiatieven: door zelfinrichting en beheer te verzorgen bijvoorbeeld met Droomstraten of Buurtbeheer. We stimuleren en begeleiden deze initiatieven.

Voor de financiering van de aanpak Buitenruimte wordt gekeken naar de beschikbare NPRZ-middelen voor de pijler Wonen, reguliere gemeentelijke budgetten en middelen gerelateerd aan het Rotterdams Weerwoord, Rotterdam gaat voor groen, en middelen beschikbaar in het kader van de rioolvervangingsopgave.

B. Winkelstratenaanpak

De gemeente continueert de aanpak van de Alliantie Hand in Hand op de Groene Hilledijk/Beijerlandselaan en verkent de mogelijkheden voor uitbreiden van de aanpak aan de Katendrechtse Lagendijk/Wolphaertsbocht en de Slinge. Gewerkt wordt met een integrale aanpak gericht op economische revitalisering, versterking imago en uitstraling (panden en buitenruimte), aanpak ondermijning/verbeteren leefbaarheid en differentiatie van het woningaanbod. Bij voorkeur ook in nauwe samenwerking met corporaties in geval van aanpalend bezit.

De middelen uit de pijler Wonen worden vooral ingezet op verkleining en concentratie van het winkelareaal, het verbeteren van de ruimtelijke opzet, de transformatie van winkels naar wonen, inclusief kwaliteitsverbetering, samenvoegen en vergroten, een verbetering van de kwaliteit van de buitenruimte en placemaking.

De inzet verschilt per gebied:
- De Groene Hilledijk wordt een mixed zone waar winkels deels worden vervangen door werkruimten en grotere woningen. De inzet op de Beijerlandselaan richt zich vooral op het aantrekkelijker maken van de winkelstraat en branchering. De inzet vanuit de pijler Wonen hangt onder de integrale aanpak van de Alliantie Hand in Hand;
- Voor de Katendrechtse Lagedijk/Wolphaertsbocht (KatWol) streven we naar een verdergaande concentratie van winkelaanbod met twee goede buurtwinkelcentra in deze straten. In het tussengelegen gebied is een geleidelijke ombouw van winkels naar woningen en werkruimten gaande. Momenteel worden de mogelijkheden verkend voor het opnemen van de inzet vanuit de pijler Wonen in een meer integrale aanpak;
- Voor het winkelgebied Slinge wordt momenteel de basis gelegd voor een nieuwe integrale aanpak.

C. Aanpak misstanden (ver)huur

Voor zowel de corporatie- als particulier huur en verhuur wordt op verschillende manieren ingezet op het tegengaan van misstanden, waaronder sturen op instroom en intensief beheer, de Goed huren en verhuren aanpak en Grip op Vastgoed.

Sturen op instroom en Intensief beheer in Bloemhof, Hillesluis en Tarwewijk.
Dit is een samenwerking van Woonstad Rotterdam, politie en gemeente om de veiligheid en leefbaarheid in de wijken Bloemhof, Hillesluis en Tarwewijk te verbeteren door te sturen op instroom en intensief beheer:
- Sturen op instroom: op basis van artikel 9 van de WBMGP krijgen woningzoekende docenten, politieagenten, verpleegkundigen en woningzoekenden met ander werk, vrijwilligerswerk of studie voorrang bij het toewijzen van een huurwoning. (Per 16 april 2022 is de termijn van de ministeriële WBMGP-aanwijzing in de wijken Bloemhof & Hillesluis verlopen. Er worden nieuwe mogelijkheden voor het sturen op instroom in (delen van) Bloemhof en Hillesluis onderzocht. Ook de verwachte aanpassing van de huisvestingswet medio 2023 biedt hierin mogelijkheden);
- Intensief beheer: Een multidisciplinaire/ integrale aanpak van door bewoners en wijkprofessionals gemelde misstanden zoals woonoverlast, overbewoning, spookbewoning, uitbuiting van huurders en onderverhuur van sociale huurwoningen.

Goed huren Verhuren
Een deel van de woningvoorraad is in handen van particuliere verhuurders, vooral in de oude stadswijken. Een deel van deze verhuurders gedraagt zich als goed verhuurder, houdt zich aan wet- en regelgeving en is flexibel als een huurder dat nodig heeft. Een deel van de verhuurders baart echter zorgen. Zij gedragen zich soms bewust, soms onbewust als slecht verhuurder. Juist omdat in de particuliere verhuur op Zuid ook veel kwetsbare mensen wonen, continueert de gemeente met het project Goed Huren en Verhuren de aanpak van misstanden in de verhuurmarkt. Het doel hiervan is het beschermen van betaalbare huurwoningen in particulier bezit én de mensen die daarop zijn aangewezen.

Dit doet de gemeente met voorlichting aan huurders en verhuurders, ondersteuning van huurders bij het halen van hun wettelijke rechten, samenwerking met de sector, inzet op aanvullende wet- en regelgeving om meer te kunnen doen, en met extra handhavers in Carnisse, Tarwewijk, Bloemhof, Hillesluis en Oud-Charlois. De aanpak bevat acties om de markt te beschermen en beter te kunnen reguleren.

Als opvolging van de Midterm aanbeveling “Doorbraak Wonen” hebben de corporaties en gemeente de wijk Carnisse aangewezen als eerste gebied voor een nieuwe stap in een gezamenlijke aanpak. Hier staat een versterkte aanpak in handhaving op de huurprijzen,

↓ Goed verhuurderschap bevordert de kwaliteit van wonen in de wijk.

↑ Met de aanpak 'Grip op vastgoed' worden problemen zoals o.a. uitbuiting, brandgevaar, illegale bewoning, achterstallig onderhoud, aangepakt.

correcte exploitatie en eventuele verwervingen in de particuliere huurvoorraad centraal. Nieuwe landelijke wetgeving (Wet Goed Verhuurderschap) biedt hiervoor belangrijke kansen, want die geeft de gemeente meer ruimte om uitwassen aan te pakken.

Grip op vastgoed
Grip op vastgoed is een integrale multidisciplinaire pro-actieve aanpak waarbij problemen zoals uitbuiting, brandgevaar, illegale bewoning, overlast, achterstallig onderhoud, overbewoning en sociale problemen worden geconstateerd en aangepakt. Er wordt door Gemeente Rotterdam nauw samengewerkt met o.a. woningcorporaties, politie, NPRZ en het huurteam om zo op integrale wijze te kunnen optreden en hulp te verlenen aan hen die dat nodig hebben.

Bij al deze bovengenoemde aanpakken, gericht op het voorkomen van misstanden en beschermen van huurder en woningvoorraad, wordt een brede blik gehanteerd en worden ook de 'sociale- en veiligheidsstromen' die volgen op handhaven in beeld gebracht. Dat houdt in een goede achtervang op sociaal en welzijnsvlak, link naar politie indien er zaken achter de voordeur worden aangetroffen enz.. Juist de samenwerking met woningcorporaties is van belang voor het kunnen bieden van een sluitende aanpak als er (her)huisvestingsvragen aan de orde zijn. De achterliggende doelstelling is tweeledig. Op de korte termijn draagt een versterkte handhavingsaanpak bij aan de bescherming van huurders in een kwetsbare positie. Op lange termijn zien we een versterkte handhavings-aanpak als bouwsteen in een samenhangende aanpak gericht op normalisering van de woningmarkt, versterking van de sociale samenhang en verbetering van de woningkwaliteit.

6.3.4 Beleid, Wet- en regelgeving

De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimte Ordening heeft in 2022 diverse programma's gepresenteerd waarin aanpassingen in beleid en regelgeving op het gebied van wonen worden aangekondigd die van belang zijn voor het NPRZ en de andere stedelijke focusgebieden in Nederland.

In het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid zijn deze gevat in een actielijn fysieke leefomgeving en gemengde wijken.

Landelijke prestatieafspraken met woningcorporaties: Prestatieafspraken met woningcorporaties op landelijk niveau die bijdragen aan herstructurering in kwetsbare gebieden om te komen tot een meer gedifferentieerde woningvoorraad. Hierin zijn afspraken gemaakt over de inzet van de middelen die corporaties hebben door de afschaffing van de verhuurderheffing. Tevens zijn afspraken gemaakt over verdere ontwikkeling van het instrument projectsteun voor corporaties waar de investerings-capaciteit niet toereikend is voor de opgave.

Sturen op woningdifferentiatie
- Streven naar 30% sociale huurwoningen in iedere gemeente (met uitzondering van de meest stedelijke focusgebieden waar wordt gekeken naar mogelijk-heden om woningen toe te voegen voor midden-inkomens). Hieraan gekoppeld wordt een streven naar een betere regionale verdeling in het huisvesten van aandachtsgroepen.
- Aanpassing van de huisvestingswet uit 2014, (verwacht medio 2023), waarmee gemeenten meer mogelijkheden krijgen om woningen met voorrang toe te wijzen aan woningzoekenden met lokale binding en aan vitale beroepsgroepen. Ook bevat deze aangepaste wet een huisvestingsvergunning voor betaalbare koopwoningen. Hiermee kunnen gemeenten betaalbare koopwoningen straks toewijzen aan kandidaatkopers met een laag tot middeninkomen.
- Stimulering middenhuur: de markttoets voor deze kabinetsperiode wordt opgeschort om woning-corporaties te stimuleren middenhuurwoningen te bouwen.
- Aanpassing van de Wet Bijzonder maatregelen grootstedelijke problematiek WBMGP medio 2023.

Goed huren en Verhuren
- Wet goed verhuurderschap. Het wetsvoorstel treedt naar verwachting vanaf medio 2023 in werking. Hiermee wordt een landelijke basisnorm voor goed verhuurderschap geïntroduceerd en krijgen gemeenten bevoegdheden om hierop te handhaven. Ook krijgen gemeenten de mogelijkheid om gebiedsgericht een verhuurvergunning te introduceren. Daarmee kunnen zij extra eisen aan verhuurders stellen, bijvoorbeeld over onderhoud en de hoogte van de huur.
- De gang naar de huurcommissie wordt vereenvoudigd voor huurders.
- Er wordt een tijdelijke huurprijsregulering voor het middensegment ingevoerd. Het woningwaarderings-stelsel (WWS) zal worden opgetrokken tot ca. €1000 (187 WWS punten) in plaats van tot €752 bij nieuwe contracten. Dit betekent huurprijsbescherming van middeninkomens.

↓ Het functioneren van vve's wordt bevorderd om de versnelling van de verduurzaming te facilliteren.

- Huurprijsstijging in het middensegment worden gemaximeerd, gekoppeld aan CAO+0,5%.
- Het woningwaarderingsstelsel wordt dwingender gemaakt en gemoderniseerd (onder andere door aftrekpunten bij slechte energielabels), zowel voor het gereguleerde segment als het middensegment (medio 2024).

Wensen op dit dossier zijn:
- Landelijk aan banden leggen tijdelijke verhuur, niet alleen in wijken waar de leefbaarheid onder druk staat;
- Landelijk registratiesysteem van huurcontracten zodat meer transparantie in de verhuurmarkt ontstaat.

Financiële instrumenten
- Het Volkshuisvestingsfonds (VHF) is van belang voor een financiële ondersteuning in grondige aanpak particuliere woonvoorraad.
- Het Woningbouw impuls (WBI) is van belang voor een betaalbare voorraad in het middensegment nieuwbouw te creëren, ten behoeve van een meer gedifferentieerde woningvoorraad en doorstroom op de woningmarkt.
- Het nationaal isolatie programma (NIP) is van belang om corporaties en particulieren te ondersteunen in de energietransitie. Met gemeenten en corporaties wordt een aanpak ontwikkeld waarmee kwetsbare mensen in koop- en huurwoningen kunnen deelnemen aan het verduurzamen van hun woning. Hierbij is aandacht voor ontzorging en passende financieringsvormen. Centraal in de aanpak staat een persoonlijke en gebiedsgerichte benadering, die aansluit bij de vraagstukken van kwetsbare huishoudens.

Wensen op dit dossier:
- Landelijk fonds voor betaalbare koopwoningen.

Functioneren VvE's
- Medio 2023 wordt door de rijksoverheid een aanpak opgeleverd hoe versnelling in verduurzaming van de gebouwde omgeving en wel specifiek door bevorderen van het functioneren van VvE's wordt gefaciliteerd. Aandacht wordt hierbij besteed aan onder andere besluitvorming door VvE's en vereenvoudigen van aanvragen van landelijke subsidies.

Wensen op dit dossier:
- Verplicht opschalen van kleine vve's naar een vve per bouweenheid in kwetsbare wijken. Om woningvoorraad in kwetsbare wijken toekomstbestendig te maken en professioneel beheer mogelijk te maken is een gezonde beheerstructuur randvoorwaarde;
- Hogere kwaliteitseisen in het Bouwbesluit, niet alleen voor verhuurders, maar ook voor eigenaar-bewoners in een vve, zodat voor alle eigenaren in de vve dezelfde regelgeving geldt.

↓ De verhuur is in sommige delen van Zuid al aan banden gelegd.

6.4 Randvoorwaarden bij interventies

Bovengenoemde interventies dienen te worden bezien binnen de context van schaarste aan middelen en mensen, het gaat dan onder meer om:
- De beoogde vanuit het Rijk te verkrijgen middelen voor de aanpak van de problematische particuliere voorraad zijn nog niet zeker gesteld. Ten tijde van het schrijven van dit Uitvoeringsplan (In hoofdstuk 8 van het Uitvoeringsplan wordt nader aandacht besteedt aan randvoorwaarden en financiering van de planning, zie pagina 125);
- Prijsontwikkelingen op de woningmarkt zijn onzeker en daarmee ook het effect op verwervingskosten en opbrengsten;
- Renovatie- en ontwikkelkosten blijven stijgen;
- Personele capaciteit bij gemeente, corporaties en andere ontwikkelende partijen staat onder druk.

Om hier grip op te krijgen wordt gezorgd voor:
- Het totaal van de opgave, middelen en tekorten voor de pijler Wonen helder in beeld gebracht;
- Inzichten op de kosten verbonden aan alle instrumenten en onzekerheden daarop geactualiseerd;
- Naar slimme oplossingen gezocht om werkdruk en kosten omlaag te brengen, denk aan standaardisatie in de bouw, dedicated teams;
- Monitoring van de realisatie van wat is afgesproken, en in geval van prijsstijgingen of plancapaciteitstekorten zorgen dat het grote belang van investeren op Zuid zorgt voor voorrang bij oplossingen, zowel bij corporaties, gemeente als Rijk.

6.5 Governance

Monitoring op voortgang
De voortgang van projecten en uitvoering van het programma wordt met de volgende instrumenten gemonitord:

- Een jaarlijkse voortgangsrapportage vanuit het programmabureau over het hele Uitvoeringsplan op basis van de input gemeente en corporaties inzake de pijler Wonen (zie tabel 10 voor overzicht effect-en interventie indicatoren van Pijler Wonen op pag 102);
- Een Jaarlijkse rapportage vanuit gemeentelijke organisatie NPRZ-wonen over de voortgang in de pijler Wonen;
- Een Jaarlijkse verantwoording van de besteding van de gemeentelijke middelen via de gemeentelijke begrotingscyclus.

Samenwerking gemeente en corporatie in de praktijk
De governance van de pijler Wonen is erop gericht om te zorgen dat goed kan worden uitgevoerd wat de partners hebben afgesproken in het uitvoeringsplan. Hierbij is bijzondere aandacht voor de invulling van de fysieke opgave op wijkniveau; hoe de invulling van de grondige aanpak particuliere voorraad en de corporatie aanpak bijdraagt aan de NPRZ- doelen. Net als in de rest van het programma staat ook hier de uitvoering centraal. Het is belangrijk de governance zodanig te organiseren dat wanneer zich problemen voordoen die de uitvoering in de weg staan er snel gehandeld kan worden en dat duidelijk is wanneer en hoe moet worden geëscaleerd indien nodig.
Hiervoor is onder andere een periodiek uitvoeringsoverleg, waarin de belangrijkste partners pijler Wonen, corporatie, programmabureau en gemeente zijn vertegenwoordigd om structureel met elkaar de uitvoering vorm te geven en nauwgezet te volgen. Zodat naast invulling op wijkniveau ook op programmaniveau het overzicht behouden blijft voor alle partners.

De belangrijkste doelen van dit uitvoeringsoverleg NPRZ wonen zijn:
- Vinger aan de pols houden hoe uitvoering verloopt: werkt het zoals bedacht? Wat is lastig, wat werkt goed? Wat zit tegen en hoe pakken we dat op?
- Versnellen en versterken; waar nodig en mogelijk interventies inzetten om de uitvoering nog beter en effectiever te laten verlopen;
- Escalatie naar strategisch overleg; wanneer bepaalde kwesties vastlopen kan worden geëscaleerd naar het strategisch overleg gemeente, corporaties en NPRZ. Desnoods kan vanuit daar vervolgens naar het bestuurlijk overleg met diezelfde partijen worden opgeschaald;
- Feedbackloop; Meer structurele reflectie op effectiviteit van ons handelen en bijstelling daarop; daartoe zal ook de plan-do-check-act cyclus steeds worden doorlopen en ligt een link naar het strategisch overleg met corporaties en gemeente om ook daar inhoudelijk de voortgang van de uitvoering goed te volgen.

↓ Tabel 10: Overzicht effect-en interventie indicatoren van Pijler Wonen.

Ambitie:	Opwaartse differentiatie	Toekomstbestendigheid woningen	Aantrekkelijke, leefbare en inclusieve woonmilieus
Omschrijving Ambitie	Het resultaat dat er in de wijken van Zuid sprake is van een opwaartse differentiatie van de woningvoorraad met meer grotere woningen en woningen in het midden en hoge segment. Deze opwaartse differentiatie zorgt voor een gedifferentieerde woningvoorraad op zuid, waarin alle inkomensgroepen bediend kunnen worden.	Een verbetering van de toekomstbestendigheid van de woningvoorraad in de wijken met het meest kwetsbare bezit, bestaande uit woningen die bouwtechnisch, qua fundering, woontechnisch en energetisch nog decennia mee kunnen.	Meer inclusieve woonmilieus in veilige, leefbare en veerkrachtige wijken, welke uitnodigen tot ontmoeting, spelen en bewegen. Routes zijn veilige en aantrekkelijke om goed naar school of werk te kunnen komen. Een particuliere huurvoorraad waar verhuurders zich gedragen volgens de richtlijnen van Goed verhuurderschap en huurders zich als goede huurders opstellen.
Effect-indicatoren (Meten wat het heeft opgebracht)	% midden en hoge inkomens stijgt naar het G4 gemiddelde in 2031 Gemiddelde WOZ-waarde van de woning stijgt naar het stedelijk gemiddelde van Rotterdam in 2031 % koopwoningen van Zuid stijgt naar het stedelijk gemiddelde in 2031 % tevredenheid stijgt naar het stedelijk gemiddelde in 2031 % potentiële vertrekkers neemt af naar het stedelijk gemiddelde	% kwetsbare meergezins-woningen in de woningvoorraad daalt naar het stedelijk gemiddelde in 2031 Gemiddelde WOZ-waarde van de woning stijgt naar het stedelijk gemiddelde van Rotterdam in 2031 % tevredenheid stijgt naar het stedelijk gemiddelde in 2031	% tevredenheid stijgt naar het stedelijk gemiddelde in 2031 Oordeel bewoners over voorzieningen, openbare ruimte en veiligheid /leefbaarheidsas-pecten stijgt (wijkprofiel) Verhuisgeneigdheid naar een andere buurt Leefbaarheidsindex
Interventie indicatoren (Meten wat is ingezet)	Aantal toegevoegde grotere woningen voor gezinnen, appt 85+ m^2, bebo 85+ m^2 en egw 100+ m^2 Toename aandeel grotere woningen voor gezinnen op totale woningvoorraad Zuid/ wijken Zuid Aantal toegevoegde woningen in midden en hoger segment Toename aandeel midden en hoger segment woningen op totale woningvoorraad Zuid/ wijken Zuid Meten uitnutten van ingezet in-strumentarium toewijzingsbeleid. Bewoning nieuwe woningen door Zuiderlingen / doorstroom Zuiderlingen Aantal slimme koppelingen tussen bestaande wijk en grote gebiedsontwikkelingen t.b.v. woningdifferentiatie en door-stroming	Mate waarin binnen NPRZ fysieke aanpak koppeling wordt gemaakt met aanpakken in: bodemdaling en fundering rioolvervanging, klimaatadapta-tie. aardgasvrij maken van wijken (in soort en aantal ingre-pen en aanpakken) Aantal in aanpak genomen grote renovaties corporatie woningen. Aantal in aanpak genomen particuliere woningen in basis aanpak Aantal in aanpak genomen woningen in de particuliere voorraad die middels grote renovatie worden aangepakt	Wijze waarop corporatie invul-ling geeft aan interventies op de leefbaarheid in de woon-omgeving waar zij woningbezit hebben. (Soorten en aantal interventies) Wijze waarop gemeente invul-ling geeft aan verbeteren van de leefbaarheid in de woonomge-ving (Soorten en aantal interven-ties buitenruimte, vergroening, bewoners initiatieven en parkeer strategie) Hoe is gestuurd op bewoning en instroom in soort en aantal interventies Opbrengst handhaving misstanden (ver) huur Wijze waarop invulling gegeven wordt aan Winkelstratenaanpak en aan diverse opgaven verkeer en vervoer (soort en aantal interventies) Aanwezigheid en kwaliteit maatschappelijke voorzieningen

Overige van belang zijnde overleggen
Tussen de gemeente en de woningcorporaties vindt ten aanzien van inzet en samenwerking op de pijler Wonen zowel ambtelijk als bestuurlijk veelvuldig overleg plaats over de kwesties die op Zuid spelen:

- De overleggen op ambtelijk niveau lopen uiteen van wijk/gebiedsgericht overleg tot thematisch/strategisch overleg, tot overleg over de portefeuille van een specifieke corporatie;
- Op de bestuurlijke agenda komen vooral overkoepe-lende zaken, voorafgaand en ter voorbereiding aan de formele besluitvorming bij gemeente en corporaties. Daar ligt tevens de route voor escalatie.

Daarnaast heeft de gemeente op het niveau van Zuid ook een afstemoverleg tussen alle betrokken clusters op direc-tieniveau, inclusief de rayondirecteur van de gebieden op Zuid. Verder vindt structureel afstemming plaats tussen alle ambtelijke vertegenwoordigers van de verschillende pijlers van het NPRZ.

Rol van het programmabureau
Het programmabureau is ofwel ambtelijk of wel op directieniveau aangehaakt op de hierboven genoemde overleggen vanuit een adviserende rol, toetsend op de gestelde kaders. Veelal betekent dit dat een vertegen-woordiging vanuit het programmabureau direct aan tafel zit, soms ook door een separate afstemming of een afstemming op gezette momenten.

Uitdagingen in de governance
Met de huidige overlegstructuur kan van strategisch (bestuurlijk) tot operationeel niveau vertaling worden gegeven aan het bereiken van de doelen en is er duidelijkheid over de te volgen escalatielijnen. Wel moet met de geactualiseerde opgave in dit plan voor de komende uitvoeringsperiode worden bezien of de governance-structuur volstaat of dat er voor bepaalde aanpakken nog iets extra's nodig is. Zo wordt bijvoorbeeld in de opgave aanpak particuliere voorraad een apart overlegstructuur ingericht, om de voortgang in de uitvoering goed te borgen.

Een andere uitdaging in de governance ligt in de inzet van het NPRZ op wijkniveau, waar de integraliteit van het programma op tactisch niveau moet worden versterkt. De vertaling van programma op wijkniveau waar de verschillende pijlers bij elkaar komen, vraagt om een heldere structuur en afspraken over de uitvoering, die over de verschillende pijlers heen gaat. (zie voor een verdere uitwerking Hoofdstuk 2.2 NPRZ op wijkniveau, pagina 14).

Tenslotte lopen er naast het NPRZ meerdere trajecten en ontwikkelingen zowel stadsbreed als op Rotterdam-Zuid (Stedelijk Woonakkoord, Koers op Zuid, Ontwikkeling A(lexander) tot Z(uidplein)). Het is voor bewoners van Zuid maar ook voor de programmapartners en andere professionals op Zuid belangrijk dat deze trajecten samen optrekken en er helderheid is hoe zij zich naar elkaar verhouden.

STADSMARINIER SANA EL FIZAZI

‘In deze wijk is iedereen bereid dat extra stapje te doen’

Door de partners van het NPRZ wordt dagelijks hard gewerkt om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Stadsmarinier Sana el Fizazi werkt aan een veilig Hillesluis en merkt dat veel bewoners zich écht willen inzetten voor hun wijk.

’s Ochtends fietst Sana El Fizazi de Erasmusbrug over, de Laan op Zuid door, Hillesluis in, de wijk waarvan ze sinds september 2019 stadsmarinier is. Op de Riederlaan parkeert ze haar fiets, en stapt ze haar kantoor op nummer 79 binnen. Het eerste wat ze doet is de deuren openzetten. ‘Dat vind ik elke dag weer mooi om te doen. Ik wil de bewoners van Hillesluis het gevoel geven dat ze bij me terecht kunnen: de deuren zijn open, je bent welkom, kom maar binnen.’ En dat gebeurt dus ook. ‘Van de week nog, een meneer die een doos met mondkapjes had staan, en had gedacht: Sana weet er vast wel een bestemming voor. Dat ontroert me dan. Diezelfde dag kwam er ook een bewoner langs, die het helemaal gehad had met de ratten in de wijk, en op hoge toon verhaal kwam halen.’

Uitdaging

Sinds 2002 zet Rotterdam stadsmariniers in. Dit zijn een soort ‘superambtenaren’, die zijn aangesteld om hardnekkige veiligheidsproblemen in bepaalde wijken op te lossen. Toen El Fizazi voor deze job gevraagd werd, dacht ze aan de fameuze lijfspreuk van Pippi Langkous: Ik heb het nog nooit gedaan, dus ik denk dat ik het wel kan. ‘Ik had jarenlang als beleidsadviseur bij de Directie Veiligheid gewerkt, en was dus bekend met de thematiek. Maar plannen maken achter een bureau is natuurlijk wel wat anders dan ín een wijk werken, waar je dagelijks geconfronteerd wordt met zeer concrete problemen. Ik wist dus ook dat het een uitdaging zou worden.’

Wandelen met bewoners

Om kennis te maken met alle professionals die in en áán de wijk werken, nodigde El Fizazi hen één voor één uit voor een wandeling. ‘Dat heeft me erg geholpen om de wijk in al zijn complexiteit te leren kennen en begrijpen.’ Tegenwoordig wandelt ze ook met buurtbewoners. ‘Ze laten me door hun ogen naar de wijk kijken. Ze tonen me waar ze trots op zijn, maar ook waar hun pijn of zorg zit. Dat is voor mij erg waardevol. Het helpt me patronen in de wijk te doorgronden, en een aanpak te ontwikkelen die een duurzaam effect heeft.’

Meisje uit Marokko

Wat El Fizazi drijft om elke dag weer die brug over te fietsen? ‘De overtuiging dat een stad wordt gemaakt door wijken, en het pas goed gaat met de stad als het goed gaat met de wijken. Ik vind dat je daar als overheid een taak in hebt. Het zal mijn rechtvaardigheidsgevoel zijn. Ik ben zelf ook opgegroeid in een wijk met de nodige zorgen: het Oude Westen in het Rotterdam van de jaren zeventig-tachtig. Doordat er bepaalde structuren in de wijk aanwezig waren, kreeg ik kansen, die ik als meisje uit een migrantengezin met ongeletterde ouders goed kon gebruiken. Denk aan betrokken leraren, werkers in de wijk en de bibliotheekbus. Ik kom uit Marokko. Dat je in Nederland zomaar gratis boeken mee naar huis mocht nemen, daar snapte ik helemaal niks van! Het zorgde ervoor dat ik kon leren en me kon ontwikkelen.’

Thuis in Hillesluis

El Fizazi vertelt over Seffa, een bewoonster die al 53 jaar in Hillesluis woont. ‘Zij zei: ik heb het goede en het slechte van de wijk gezien, maar het is en blijft mijn thuis. Die woorden motiveren mij nog elke dag: voor de bewoners van Hillesluis is dit hun thuis. En als je je ergens veilig moet kunnen voelen, dan is het thuis. Ik voel mij daar als stadsmarinier verantwoordelijk voor, en vind dat geen lichtzinnige opdracht. Ik wil er voor de bewoners zíjn.

‘Ik heb de overtuiging dat een stad wordt gemaakt door wijken, en het pas goed gaat met de stad als het goed gaat met de wijken.’

Oók op momenten dat het helemaal misgaat, zoals tijdens Oud & Nieuw, toen de brandende fakkels door de wijk vlogen. Ja, dat zijn heftige momenten. Maar daar staat iets anders tegenover, en dat is de positiviteit en de kracht waarmee er in deze wijk wordt samengewerkt. Door bewoners én professionals. Iedereen is bereid dat extra stapje te zetten, dat merk ik elke dag.’

Toverstokje

De wijk komt van ver, zegt El Fizazi. ‘Het Stichtseplein was vroeger een plek waar je gewoonweg niet kwam. Dat was té erg. Dat is gelukkig veranderd, maar we begeven ons nog steeds op dun ijs. De opwaartse lijn waar zo hard aan gewerkt is, mag niet meer naar beneden. Dat drijft ons allemaal: de samenwerkingspartners, de ondernemers, de bewoners. Het is ook de enige manier om verder te komen. Sámen. Want ik heb natuurlijk geen toverstokje...’

7. Pijler Veilig

7.1 Ontwikkelingen

Veiligheid is voor iedereen een voorwaarde voor welvaart en een leefbare samenleving. Het is de basis voor een goede toekomst en nodig voor een gezonde economische ontwikkeling. De keuzes die mensen in Rotterdam-Zuid maken over het meedoen in de maatschappij worden negatief beïnvloed door ondermijnende structuren. De combinatie van sociaaleconomische problemen en de aanwezigheid van ondermijnende criminele structuren maakt mensen kwetsbaar en kan zorgen dat ze afglijden naar criminaliteit. Hierbij moeten we denken aan zaken als armoede, gebrek aan rolmodellen en weinig perspectief op de arbeidsmarkt.

Het NPRZ werkt sinds de start van het programmabureau aan verbetering van de situatie voor inwoners van Rotterdam-Zuid op het gebied van school, werk en wonen. In de nieuwe uitvoeringsperiode van het NPRZ is het onderwerp Veilig een volwaardig programmaonderdeel en pijler geworden. De nieuwe pijler Veilig bouwt door op de opbrengst en inzet van de andere pijlers. Door de slechte weg af te sluiten en de goede te bevorderen wordt de kans op criminele activiteiten verkleind. Dit tegelijkertijd afsluiten en bevorderen wordt gedaan met een integrale en programmatische aanpak vanuit de pijlers Veilig, School, Werk en Wonen. Jongeren steunen en kansen bieden bij het volgen van een opleiding en/of het vinden van werk is immers minder effectief als je niet tegelijkertijd aandacht hebt voor de verlokkingen van het 'snelle geld' in de criminaliteit. En het omgekeerde geldt ook: jongeren proberen te weerhouden te zwichten voor de verleidingen van het snelle geld, is minder kansrijk als er geen haalbaar alternatief voorhanden is in de vorm van school, werk en ondersteuning bij het oplossen van problemen.

De Midterm noemt het belang van aansprekende ambities voor veiligheid. Het tegengaan van ondermijning staat centraal door oorzaken van criminaliteit tegen te gaan, de negatieve gevolgen te verminderen en de aantrekkingskracht te verkleinen. Er wordt prioriteit gegeven aan ondermijning die kinderen en jongeren raakt.

Als relatief nieuwe pijler kan de pijler Veilig direct instappen op de drie generieke aanbevelingen van de Midterm. In het bestuur is afgesproken om concrete doelen voor de pijler Veilig vast te stellen. Om deze ambitie scherpte te geven zijn daar effect- en interventie indicatoren aan verbonden. De effectindicatoren zijn erop gericht om op termijn te komen tot een veiligheidssituatie voor Rotterdam-Zuid die overeenkomt met de veiligheidssituatie in de vier grote steden (G4). Dit vraagt tijd en mankracht. Daarom zal in eerste instantie worden gewerkt naar een veiligheidssituatie in Rotterdam-Zuid die overeenkomt met de rest van de stad. Het NPRZ verbindt harde cijfers met de beleving van inwoners uit Rotterdam-Zuid.

In principe zijn alle interventies gericht op het individu en de directe omgeving. Inwoners van Rotterdam-Zuid zijn onze bondgenoten. Een sprekend voorbeeld is het project Onwijze Moeders waarbij moeders op de school van hun kind samen met professionals opvoedingskwesties en andere problemen bespreken.

De politie in Rotterdam-Zuid werkt wijkgericht, dat wil zeggen dat een vaste groep politiefunctionarissen verantwoordelijk is voor een specifiek gebied. De wijkagenten zijn een vast aanspreekpunt voor de burgers, bedrijven en organisaties op wijkniveau en spelen een cruciale rol bij de integrale aanpak van de veiligheid.

Ook de reclassering is wijkgericht georganiseerd, namelijk voor de wijken Feijenoord, Charlois en IJsselmonde. Door in de wijk werkzaam te zijn, is de kennis van de wijk en de bewoners goed en komen professionals samen tot een betere integrale aanpak. De Wijkrechtspraak op Zuid is o.a. een voorbeeld van het wijkgericht werken.

↓ Sociaaleconomische problemen maken mensen kwetsbaar voor ondermijning.

7.2 Aansprekende ambities

Doel

De pijler Veilig heeft als doel het verminderen van het aantal jongeren dat afglijdt in de criminaliteit en het weerbaarder maken van Rotterdam-Zuid tegen georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Voorkomen moet worden dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in een kwetsbare positie de criminaliteit in gaan, daar steeds verder in verstrikt raken en uitgroeien tot geharde criminelen. Dit doel bereiken we via drie hoofdlijnen:

A. Straf met zorg;
B. Ondermijning;
C. Voorkoming jonge aanwas.

De aanvraag voor het Rijksprogramma 'Preventie met Gezag' – de justitiële inbreng in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid – dient als belangrijke financieringsbron voor de interventies op het gebied van veiligheid in Rotterdam-Zuid voor de komende jaren. De toekenning van deze middelen is een voorwaarde voor de voorgestelde aanpak in het uitvoeringsplan. De hoofdlijnen worden gevormd door maatregelen die een preventief, curatief en repressief doel hebben. Dit in combinatie met de verbetering van de sociaaleconomische positie van de inwoners van Rotterdam-Zuid.

A. Straf met zorg

In Rotterdam-Zuid wonen veel kwetsbare mensen met multiproblematiek. Een aantal van hen komt met politie en Justitie in aanraking. Vaak plegen zij strafbare feiten door problemen waar ze mee kampen. Door mensen minder kwetsbaar te maken voor crimineel gedrag, moet dus de onderliggende problematiek worden aangepakt. Dit doen we door interventies die gericht zijn op een preventieve, curatieve en repressieve aanpak, zoals de Wijkrechtspraak op Zuid, Licht verstandelijke beperking en het project Rechtsbijstand.

Afspraak:
Daling van het aantal strafbare feiten.

Effect-indicator:
- CBS-cijfers geregistreerde criminaliteit en de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam.

B. Ondermijning

Ondermijning heeft een groot effect op de ontwikkeling van wijken en buurten. Juist in kwetsbare wijken en buurten in Rotterdam-Zuid is een integrale aanpak van ondermijning belangrijk. De effecten van ondermijnende criminaliteit zijn groot. Zo zorgen zware geweldsincidenten voor een grove inbreuk op de openbare orde en veiligheidsbeleving van burgers, vormen drugs een gevaar voor de volksgezondheid en zorgen criminele geldstromen voor verstoring van de vrije markt en eerlijke concurrentie tussen ondernemers. Zo worden de legitieme structuren van onze maatschappij aangetast en wordt de sociale en economische ontwikkeling geremd. Hierdoor worden de doelstellingen van het NPRZ belemmerd. Om dit aan te pakken starten we interventies die gericht zijn op een preventieve en repressieve aanpak. Dit vraagt om een langjarige, integrale en doelgerichte inzet én om samenwerken, zoals bijvoorbeeld met Grip op vastgoed zoals beschreven bij de pijler Wonen op pagina 98. Want dit kan alleen worden aangepakt met een gezamenlijke inzet van de partners van NPRZ en in aansluiting op de landelijke aanpak.

In 2021 heeft de Rekenkamer Rotterdam onderzoek gedaan naar de aanpak van ondermijning. De Rekenkamer concludeert dat de inzet van bestuurlijke maatregelen en gemeentelijke instrumenten gericht op het aanpakken van criminelen fors is toegenomen en ook daadwerkelijk leidt tot resultaten. Ook is er steeds meer aandacht voor lange termijn resultaten. Er wordt ook geconcludeerd dat de aanpak van ondermijnende criminaliteit moeilijk meetbaar is, omdat ondermijning een heel breed begrip is.

In het verslag "Aanpak ondermijning en bestuurlijk handhaving" rapporteert het college van B en W de gemeenteraad jaarlijks over de resultaten van de aanpak die enerzijds thematisch is zoals bestrijding drugshandel, mensenhandel en digitale ondermijnende criminaliteit en

↑ Met weerbaarheidstrainingen zoals een project met VR-brillen willen de veiligheidspartners in het NPRZ voorkomen dat jong begonnen delinquentie uitmondt in een langdurige criminele loopbaan.

anderzijds gebiedsgericht waarbij Rotterdam-Zuid één van de focusgebieden is. Bij dit laatste kan worden gedacht aan de Alliantie Hand in Hand en de aanpak van ondermijning op winkelboulevard Zuid. Daarbij wordt niet alleen aandacht besteed aan concrete resultaten, maar wordt ook ingegaan op de motivatie achter de aanpak, de dialoog die heeft plaatsgevonden en een verrijking met beelden en verhalen. Deze vorm van "rijker verantwoorden" past in de lijn die landelijk wordt ingezet bij Preventie met Gezag. We gaan een monitorset nader uitwerken waarin in elk geval worden opgenomen: de resultaten van de specifieke projecten op Rotterdam-Zuid, cijfers van geweldsincidenten, afpakresultaten en handel in drugs op Rotterdam-Zuid, aangevuld met een vorm van "rijker verantwoorden".

Afspraak:
Daling van georganiseerde criminaliteit in Rotterdam-Zuid door een integrale aanpak.

Effect-indicator:
- De te ontwikkelen monitorset.

C. Voorkoming jonge aanwas
Het NPRZ wil kinderen, jongeren, jongvolwassenen en de gezinnen waar ze in opgroeien in kwetsbare wijken perspectief en handvatten bieden zodat criminaliteit geen optie is en niet (opnieuw) grip op hen krijgt. De jeugdcriminaliteit, jongeren tussen de 12 en 23 jaar die strafbare feiten plegen, daalt maar tegelijkertijd is de verleiding van hoog risicojongeren in Rotterdam-Zuid om snel geld te verdienen bovengemiddeld en raken meer jongeren betrokken bij zware vormen van criminaliteit. Rotterdam scoort als gemeente landelijk het hoogst op het gebied van hoog risicojongeren. Dit zijn jongeren met problemen op twee of meer domeinen te weten onderwijs, werk, zorg en veiligheid. Uit cijfers van 'Zicht op ondermijning' blijkt het percentage in Rotterdam 9,1%. In Rotterdam-Zuid is dit zelfs 10 %, waarbij de wijk Feijenoord het hoogste scoort met 11,9. In Nederland is dit 5,0%. Het tegengaan van jonge aanwas en het doorbreken van criminele carrières is een belangrijke opgave binnen de pijler Veilig. Bij de bestrijding van jeugdcriminaliteit ligt de nadruk op het voorkomen dat jong begonnen delinquentie uitmondt in een langdurige criminele loopbaan. Deze aanpak gebeurt met interventies die zijn gericht op een preventieve, curatieve en repressieve aanpak, zoals het weerbaarder maken van de jeugd, het bieden van een persoonsgerichte aanpak voor risico jongeren en het versterken van schakels met deze jongeren. Dit vraagt om een langjarige, integrale en doelgerichte inzet én om samenwerken met als doel een daling van het aantal hoog risico- en kwetsbare jongeren naar G4 niveau. Via de cijfers van 'Zicht op ondermijning' wordt dit gemonitord.

Afspraak:
We werken aan daling van het aantal hoog risico- en kwetsbare jongeren en jeugdcriminaliteit naar G4 niveau met een integrale aanpak.

Effect-indicator:
- Dashboard 'Zicht op ondermijning'.

7.3 Interventies

7.3.1 Interventies straf met zorg

Wijkrechtspraak op Zuid
In het voorjaar van 2020 is de Wijkrechtspraak op Zuid gestart, waarbij professionele instanties hulp bieden aan bewoners uit de wijken Bloemhof, Hillesluis, Afrikaanderwijk, Feijenoord en Vreewijk met problemen op twee of meer leefgebieden. Die problemen kunnen zich voordoen op gebied van financiën, geestelijke gezondheid, licht verstandelijke beperking, huisvesting, dagbesteding, werk, opleiding en contact met politie en Justitie. Wijkrechtspraak op Zuid zoekt naar een duurzame oplossing voor de bewoner en de wijk door een integrale en gecoördineerde aanpak. Voorafgaand aan de zitting, die plaatsvindt in Huis van de Wijk Hillesluis, vindt er een Multidisciplinair Overleg (MDO) plaats. Tijdens het MDO verzamelen en delen de betrokken professionals en de advocaat zoveel mogelijk informatie rondom de betrokken bewoner. Als het een strafzaak is, neemt de officier van Justitie ook deel aan het MDO. Zij maken een gezamenlijk integraal plan van aanpak voor de bewoner en stellen een gezamenlijk advies op aan de wijkrechter. De beslissing van de wijkrechter kan bijdragen aan duurzame oplossingen door zaken van de bewoners integraal te behandelen (onder meer door gecombineerde zittingen). Met de Wijkrechtspraak op Zuid wordt de voedingsbodem voor ondermijnde criminaliteit in de wijk verminderd. Door problemen op diverse leefgebieden aan te pakken worden mensen minder kwetsbaar voor plegen van strafbare feiten, zoals bijvoorbeeld een 64-jarige bewoonster die een winkeldiefstal had gepleegd, omdat zij geen geld meer had om boodschappen te doen. Door een integrale aanpak staat zij inmiddels onder bewind, worden haar schulden aangepakt en krijgt zij eten van de voedselbank. In de komende uitvoeringsperiode komt een toename van het aantal zaken dat behandeld wordt bij de wijkrechter. Ook willen we de instroom van overige zaken vergroten, zoals het behandelen van schulden bij de schuldenrechter of het behandelen van familierechtzaken.

Afspraak:
Meer mensen in de wijk krijgen een passende afdoening waarbij straf en zorg op de juiste manier wordt gecombineerd.

Interventie-indicatoren:
- 150 strafzaken
- 50 overige zaken per jaar

Licht verstandelijke beperking (lvb)

Uit het wijkprofiel van de gemeente Rotterdam blijkt dat in Rotterdam-Zuid sprake is van meer lvb-problematiek in vergelijking met de rest van de stad. Mensen met een lvb hebben vaak problemen op het gebied van werk, wonen, school en veiligheid. Hierdoor zijn ze kwetsbaarder voor het plegen van strafbare feiten. In het strafrechtketen komen mensen met een lvb veel voor, waarbij ze zowel dader als slachtoffer kunnen zijn, zoals inwoners die hun bankrekening beschikbaar stellen aan anderen, die vervolgens mensen gaan oplichten met die bankrekening. Factoren die invloed hebben op het crimineel gedrag zijn: laag zelfvertrouwen, gebrekkige impulscontrole, grote mate van beïnvloedbaarheid, schooluitval, verminderde kansen op

↓ Wijkrechtspraak in Huis van de Wijk Hillevliet.

de arbeidsmarkt, problematisch sociaal netwerk, problemen in het gezin, omgang met verkeerde vrienden en het opgroeien/wonen in kwetsbare wijken. Met al deze risicofactoren lijkt de deur naar crimineel gedrag wagenwijd open. Dit gedrag of patroon doorbreken is een stuk lastiger en complex, zeker wanneer de positieve randvoorwaarden zoals een gezond sociaal netwerk, goede opleiding en een positief leefklimaat veelal ontbreken. Daarom is een integrale aanpak tussen de pijlers van het NPRZ noodzakelijk om tot een duurzame oplossing te komen, zodat mensen met een lvb zo goed en zo volwaardig kunnen meedraaien in de maatschappij.

Om de kans op crimineel gedrag te verkleinen, speelt het tijdig herkennen van lvb door professionals een belangrijke rol. Als het tijdig wordt herkend kunnen mensen met lvb worden geholpen met passende zorg- en hulpverlening, zowel preventief als in het strafrechtketen.

Herkennen van mensen met een lvb

Afspraak:
Partners uit het veiligheidsdomein van Rotterdam-Zuid doen aan deskundigheidsbevordering en herkennen mensen met een lvb vroegtijdig, waardoor passende zorg- en hulpverlening wordt geboden en verergering van problematiek wordt voorkomen. (zie ook pijler Thuisbasis op orde pagina 30)

Interventie-indicator:
- Een aantal keer per jaar een training deskundigheidsbevordering voor partners uit het veiligheidsdomein van Rotterdam-Zuid in combinatie met de relevante partners uit het lokale netwerk om de samenwerking te verstevigen.

Ambassadeurs lvb

Afspraak:
De ambassadeurs lvb brengen de doelgroep (mensen met een lvb) structureel onder de aandacht bij de partners uit het veiligheidsdomein van Rotterdam-Zuid, zodat opgedane kennis blijft geborgd. (zie ook pijler Thuisbasis op orde pagina 31).

↑ Praatplaat Wijkrechtspraak op Zuid.

Interventie-indicator:
- Elke relevante professionele organisatie uit het veiligheidsdomein van Rotterdam-Zuid heeft een ambassadeur lvb.

Werkprocessen aanpassen aan de capaciteiten van mensen met een lvb

Afspraak:
Binnen het veiligheidsdomein worden de werkprocessen aangepast aan de capaciteiten van mensen met een lvb. (zie ook pijler Thuisbasis op orde pag 31).

Strafrechtketen

Afspraken:
- Mensen met een lvb krijgen een passende afdoening waarbij straf en zorg op de juiste manier wordt gecombineerd.
- Er komt een werkwijze binnen het strafrechtketen voor mensen met een lvb, waarbij de aanpak van de Wijkrechtspraak op Zuid richtinggevend kan zijn, om tot een duurzame oplossing te komen.

Project Rechtsbijstand
In december 2019 is de pilot Rechtsbijstand Hillesluis van start gegaan. De pilot was gericht op het verbinden van de juridische expertise van Sociaal raadslieden en het Juridisch Loket met het wijkteam van Hillesluis. Zo wilden de betrokken partijen tot betere en duurzame oplossingen komen voor de mensen uit de wijk. In 2022 werd de pilot uitgebreid naar alle wijken in het gebied Feijenoord. Deze samenwerking, die in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid werd uitgevoerd, moest zorgen dat mensen met problemen sneller en beter juridische hulp kregen. Zo heeft het wijkteam bijvoorbeeld een uithuiszetting kunnen voorkomen, omdat door juridische hulp afspraken werden gemaakt om een betalingsregeling te treffen. De pilotfase werd in december 2022 afgerond en Project Rechtsbijstand werd een werkwijze binnen de gemeente Rotterdam. Vanuit de middelen van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK) zullen twee extra sociale raadslieden in Rotterdam-Zuid worden gefinancierd. Deze middelen zijn extra geld om de dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities te versterken. De sociale raadslieden zullen aansluiten bij de wijkteams om vroegtijdig juridische problemen te signaleren, zodat mensen in kwetsbare posities passende hulp- en zorgverlening krijgen.

Afspraak:
We verstevigen de samenhang en de verbinding tussen de Wijkrechtspraak op Zuid, lvb en het Project Rechtsbijstand, zodat mensen in kwetsbare posities passende hulp- en zorgverlening krijgen.

Interventie-indicator:
- Inzet twee extra sociale raadslieden.

↑ Partners uit het veiligheidsdomein van Rotterdam-Zuid doen aan deskundigheidsbevordering waardoor passende zorg- en hulpverlening wordt geboden aan mensen met een Licht Verstandelijk Beperking (lvb).

7.3.2 Interventies ondermijning

Hartcore
Om de integrale aanpak van ondermijning op Rotterdam-Zuid te bevorderen zijn het OM, de politie, de Belastingdienst en de gemeente Rotterdam een samenwerkingsverband genaamd Hartcore aangegaan. Het NPRZ is meewerkend partner. Voor de inwoners van Rotterdam-Zuid is het van belang om met de aanpak van ondermijnende criminaliteit een zo groot mogelijk gevoel van veiligheid te creëren. Maatwerk, vertrouwen en zichtbaarheid voor bewoners en andere belanghebbenden in de wijken, spelen hier een belangrijke rol.

Hartcore is opgebouwd uit verschillende draaiknoppen: de draaiknop drugs, de draaiknop vastgoed en de draaiknop branches (zie figuur 10 pagina 112). De draaiknop drugs richt zich de komende jaren op de aanpak van uithalers en smart- en growshops. De malafide verhuur en het bestrijden van witwassen binnen het vastgoed valt onder de draaiknop vastgoed. De draaiknop branches richt zich op ondermijning in de horeca, juweliers- en beautybranche. Op tactisch niveau geven professionals inrichting aan de draaiknoppen en de operationeel specialisten geven uitvoering aan de aanpak. Mogelijkheden voor een draaiknop jeugd worden onderzocht. Met de beschikbare middelen proberen we een zo effectief en zichtbaar mogelijk resultaat neer te zetten voor de aanpak van ondermijning.

Voor het oppakken van een casus stelt Hartcore de volgende criteria: het bestrijden van lokale malafide en/of criminele netwerken; een meervoudig belang en interventiemogelijkheden van samenwerkende partijen; de inzet is zichtbaar voor bewoners en andere betrokkenen in de wijken en de casus moet gerelateerd zijn aan ondermijnende (drugs)criminaliteit.

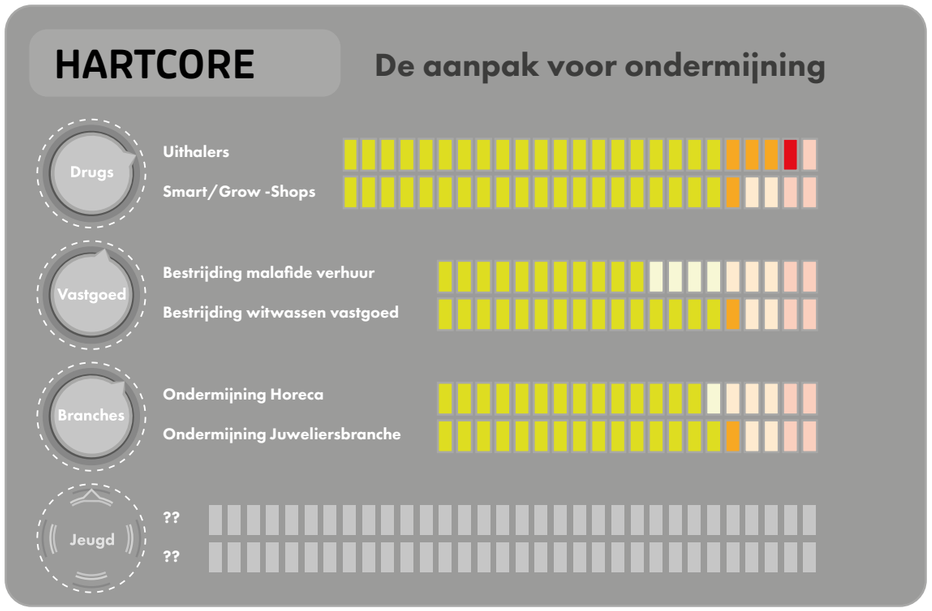

↑ Figuur 10: De draaiknoppen van Hartcore.

Met bovenstaande criteria en prioritering wordt de komende jaren een meer gestructureerde bijdrage geleverd aan het bevorderen van de veiligheid voor bewoners en ondernemers van Rotterdam-Zuid. Daarnaast is in de aanpak oog voor het vergroten van de weerbaarheid en de positieve ontwikkelingen voor de wijken. Naast een repressieve aanpak blijft er ook aandacht voor het creëren van kansen om de achterliggende sociaal-maatschappelijke problemen aan te pakken.

Afspraken:
- We verminderen de effecten van ondermijning in Rotterdam-Zuid door samenwerking in Hartcore te continueren;
- De komende periode onderzoeken we wat we extra kunnen inzetten op de doelgroep jeugd;
- NPRZ neemt deel aan Hartcore en onderhoudt contacten met betrokken partijen en deelt signalen;
- De indicatoren en ambities worden door Hartcore zelf vastgesteld;
- In het kader van bewonersbondgenoten toetsen we of de inzet daadwerkelijk zichtbaar is voor bewoners en andere betrokkenen in de wijken. De intentie is om dit met studenten van een hogeschool of universiteit te onderzoeken.

Interventie-indicatoren:
- Onderzoek jeugdinstrumenten;
- Zichtbaarheidsstudie.

Aanpak winkelstraten en buurten
Alliantie Hand in Hand zet zich van 2019-2029 in voor een vitale lokale economie en een aantrekkelijk woonklimaat op de Beijerlandselaan en de Groene Hilledijk. Aansturing vindt plaats door het team aanpak ondermijning. Ook hier is het NPRZ meewerkend partner. Het programma richt zich met name op de aanpak van ondermijnende criminaliteit, fysieke inrichting, branchering en het verbeteren en meer divers maken van het woningaanbod voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Rotterdam-Zuid kent meerdere winkelstraten en buurten waar een hoge concentratie van signalen van ondermijning zijn. De aanpak van Alliantie Hand in Hand zou richtinggevend kunnen zijn voor de aanpak van andere winkelstraten en buurten waar sprake is van ondermijnende criminaliteit, zoals in het Uitvoeringsplan al wordt beschreven bij de pijler Wonen. Hier staat dat de gemeente de aanpak op de Groene Hilledijk en Beijerlandselaan zal continueren en de mogelijkheden zal verkennen tot uitbreiding van de aanpak naar de Katendrechtse Lagedijk/Wolphaersbocht en de Slinge. Door een gecombineerde aanpak Wonen met Ondermijning/veilig en Economie wil het NPRZ de aantrekkelijkheid van een aantal kernwinkelgebieden vergroten zoals beschreven bij de pijler Wonen op pagina 96. Vanuit de taskforce Zeeland/West-Brabant is een toolbox winkelstraten opgesteld die ook ondersteunend kan werken bij een aanpak. Doel is bijdragen aan de aantrekkelijkheid van een aantal kernwinkelgebieden binnen het NPRZ om afglijden te voorkomen. Het gaat om de gecombineerde aanpak Wonen met ondermijning/veilig en economie, met bij voorkeur ook corporaties in geval van aangrenzend bezit.

↑ De Alliantie Hand in Hand werkt aan het opknappen van de winkelstraat met o.a. nieuwe puien en het verwijderen van de verouderde luifels.

Afspraken:
- We verminderen de effecten van ondermijning in winkelstraten en buurten;
- We maken een scan van nieuwe winkelstraten en buurten waar veel signalen van ondermijning zijn;
- Verkend wordt hoe op deze hot spots het toezicht en de handhaving kan worden verstevigd. Zo ervaren bewoners en winkeliers een zichtbare overheid, die misstanden aanpakt, maar ook bewoners en winkeliers ondersteunt;
- We zetten de Toolbox in, onderzoeken succesformules en mogelijkheden tot financiering, waarbij de aanpak Alliantie Hand in Hand richtinggevend kan zijn in samenwerking met de partners van de pijler Wonen.

Interventie-indicatoren:
- Scan nieuwe winkelstraten en buurten;
- Plan van aanpak hotspots.

Herbestemmen
Het herbestemmen van crimineel vermogen is een belangrijk onderdeel van de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Criminelen worden zo dwars gezeten in hun streven naar snel financieel gewin en het zorgt ervoor dat er geen geld is voor criminele investeringen. Bovendien wordt voorkomen dat crimineel geld de legale economie corrumpeert en daarmee de samenleving ondermijnt. In Rotterdam-Zuid wil het NPRZ panden en crimineel geld maatschappelijk herbestemmen en teruggeven aan de wijk. Dit door actief te agenderen en beleid te maken om met zoveel mogelijk afpakresultaten op een slimme manier te investeren. Denk aan een pilot voor het herbestemmen van crimineel vastgoed naar een pand van algemeen nut voor een buurt of het recyclen van vezels van valse merkkleding tot nieuwe kleding.

Afspraak:
We herbestemmen criminele panden en geld in Rotterdam-Zuid.

Interventie-indicator:
- Twee herbestemde objecten in 2025.

Criminele families
In criminele families zijn familieleden actief betrokken bij georganiseerde criminaliteit. De kinderen groeien dikwijls op in een criminele cultuur, waarin het doodnormaal is om geconfronteerd te worden met geweld of afwezige ouders, vanwege een gevangenisstraf of een afrekening. Vaak worden criminele activiteiten binnen een familie overgedragen op een ander familielid. Om criminele families aan te pakken is een lange, integrale en systeemgerichte aanpak noodzakelijk. Vanuit het RIEC en het Zorg en Veiligheidshuis is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van de aanpak van criminele families.

Afspraak:
We onderzoeken en ontwikkelen een aanpak voor criminele families en sluiten aan bij het verkennend onderzoek van het RIEC en het ZVHRR. We gebruiken hierbij kennis en ervaring die is opgedaan in andere gemeentes.

Group Violence Intervention (GVI)
Aangenomen wordt dat een groot deel van het geweld op straten veroorzaakt wordt door een negatieve sociale dynamiek. Dat kan gaan om conflicten tussen rivaliserende (jeugd)groepen, maar ook om acties en reacties op ontwikkelingen in de handel van verdovende middelen. Daarnaast is de verwachting dat ook een belangrijk deel van huiselijk geweldsincidenten zich voordoet in een omgeving waar geweld een meer prominente rol heeft binnen de sociale norm, en daarmee in verband staat tot eerdergenoemde dynamieken. De GVI is een integrale strategie met als doel het inzichtelijk maken van deze sociale dynamiek volgens een specifieke analysemethodiek. Vervolgens kan worden ingegrepen op sleutelfiguren binnen deze dynamieken door de inzet van een communicatielijn, preventief en repressief overheidsoptreden en het mobiliseren van de morele stem van de gemeenschap.
We willen het aantal geweldsdelicten op straten van Rotterdam-Zuid terugdringen. De verwachting is dat er in Rotterdam-Zuid veel te winnen valt door een actieve aansluiting te formeren op de GVI-strategie.

Afspraak:
We sluiten structureel aan bij de regiegroep GVI en betrekken waar nodig andere partners bij de strategie.

7.3.3 Interventies voorkoming jonge aanwas

Weerbaarheid jeugd

Kwetsbare jongeren lopen een verhoogd risico om in de criminaliteit te belanden, waarbij zij zowel dader als slachtoffer kunnen zijn. Om dit risico te verminderen is het belangrijk dat zij weerbaarder worden gemaakt en inzicht krijgen in ondermijning. Het onderwijs vervult hier een belangrijke rol in. De stuurgroep Children's Zone heeft een positief advies uitgebracht, waardoor weerbaarheid een vast onderdeel van het programma loopbaan oriëntatie- en begeleiding (lob) wordt. Alle scholen in Rotterdam-Zuid zijn aangesloten bij dit programma. Vanaf groep 6 zullen de scholen jaarlijks en structureel het onderwerp weerbaarheid aanbieden. Om de onderwijsgevenden zoveel mogelijk te ontlasten worden de weerbaarheidstrainingen verzorgd door HALT. De trainingen zullen eerst in pilotvorm op belangstellende scholen en verderop in het schooljaar van 2023 – 2024 op alle scholen worden aangeboden.
In de wijk Charlois is al een projectgroep opgezet om de 'aanschurkers', zoals de risicojongeren worden genoemd, aan te pakken. Om deze jongeren weer op het goede pad te krijgen, worden interventies gestart. Zoals het aanbieden van het lesplan "Uithalers onderschept" op scholen. Dit lesplan is een weerbaarheidstraining waarbij jongeren met Virtual Reality bewust worden gemaakt van de risico's en mogelijke gevolgen bij het leeghalen van containers in de Rotterdamse Haven.

Afspraken:
- We geven jongeren uit Rotterdam-Zuid inzicht in ondermijning en maken hen weerbaarder door weerbaarheidstrainingen op scholen;
- We zetten ons actief in om interventies te ontwikkelen, beleid op te stellen en interventies aan te bieden om jongeren op het goede pad te krijgen. Daarom biedt het NPRZ o.a. ondersteuning aan de projectgroep in Rotterdam-Charlois en kijkt naar andere mogelijkheden van weerbaarheidstrainingen.

Interventie-indicatoren:
- Jaarlijks 120 weerbaarheidstrainingen op basisscholen;
- Tweehonderd weerbaarheidstrainingen op middelbare scholen in Rotterdam-Zuid.

Persoonsgerichte aanpak risicojongeren

Rotterdam-Zuid kent veel jongeren die nog niet in contact zijn gekomen met politie en Justitie, maar dreigen af te glijden naar het criminele circuit. Om te voorkomen dat jongeren afglijden of (opnieuw) op het slechte pad belanden, is het belangrijk dat deze jongeren uitzicht krijgen op een betere toekomst op het gebied van school, werk en wonen. Door een integrale en persoonsgerichte aanpak op maat te bieden (weer naar school gaan of werk zoeken) in combinatie met het bieden van hulp en grenzen stellen, wordt het aantal risicojongeren die criminele activiteiten plegen verminderd. Dit wordt vanuit 'Preventie met Gezag' ingezet, naast de samenwerking met de pijlers School, Werk en Wonen van het NPRZ.

↑ Het project Onwijze Moeders: straks op alle basisscholen op Zuid.

Afspraken:
- We bieden risicojongeren uit Rotterdam-Zuid begeleiding en ondersteuning bij kansen, waardoor ze minder kwetsbaar zijn voor het plegen van criminele activiteiten;
- We onderzoeken of jongeren die wij tegenkomen in justitiële trajecten, waaronder jongeren met lvb, naar een opleiding en/of baan kunnen helpen. Dit zal in samenwerking met de pijler School en de pijler Werk.

Interventie-indicator:
- Jaarlijks krijgen 100 risicojongeren uit Rotterdam-Zuid een persoonsgerichte aanpak.

Onwijze Moeders

Moeders zijn een belangrijke schakel in Rotterdam-Zuid bij het contact met jongeren. Het project Onwijze Moeders brengt op een laagdrempelige manier moeders en professionals uit de wijk samen. Moeders krijgen ondersteuning bij het vinden van de weg naar hulpverlenende instanties. Er wordt voorlichting gegeven en er is nauw contact met de wijkagent om signalen uit de wijk te delen. De voorlichtingsbijeenkomsten worden maandelijks gehouden in de ouderruimte van de school, nadat de moeders hun kinderen naar school hebben gebracht. Zowel professionals als moeders uit de wijk kunnen thema's aandragen, zoals social media, opvoeding, wapens, straattaal, waarna een gastdocent wordt uitgenodigd om dit thema te bespreken.

Het project Onwijze Moeders loopt al op verschillende scholen in Rotterdam-Zuid. Het NPRZ wil het project op alle basisscholen in Rotterdam-Zuid aanbieden. Hierbij is het belangrijk dat een projectteam wordt opgericht dat het project Onwijze Moeders professionaliseert, iedereen samenbrengt, coördineert, bijeenkomsten voorbereidt en zorgt dat mensen hun taken uitvoeren.

Afspraken:
- We verstrekken handvatten aan moeders van risicojongeren op alle basisscholen in Rotterdam-Zuid;
- We onderzoeken of naast moeders, ook vaders of andere opvoeders een schakel kunnen zijn bij het contact met jongeren en brengen hen op een laagdrempelige manier met professionals samen, in overleg met het projectteam.

Interventie-indicatoren:
- Handvaten voor moeders van risicojongeren op alle basisscholen in Rotterdam-Zuid;
- Een verkenning op overige opvoeders.

7.4 Governance

Veilig is net als School, Wonen en Werk een pijler binnen het NPRZ geworden. In tegenstelling tot de andere pijlers is de Driehoek eindverantwoordelijk.

De Driehoek bestaat uit: de burgemeester, de eenheidschef van de politie en de hoofdofficier van Justitie. Samen hebben zij het bevoegd gezag waar het gaat om de aanpak en verantwoording op het gebied van veiligheid.
De dagelijkse koers voor de pijler Veilig wordt uitgezet onder regie van de stuurgroep Veilig. De stuurgroep Veilig bestaat uit de programmadirecteur van het NPRZ, de regiodirecteur Zuid-West van de Reclassering Nederland, het sectorhoofd politiedistrict Rotterdam-Zuid, afdelingshoofd wijkveiligheid Directie Veiligheid van de gemeente Rotterdam en het hoofd beleid en strategie van het Openbaar Ministerie. De stuurgroep Veilig kadert de aanpak en invulling van de pijler Veilig en verstevigt de samenwerking tussen de partners van het NPRZ. Adviseurs vanuit het OM, Reclassering Nederland en de politie zijn onderdeel van het Programmabureau NPRZ. Dit verstevigt de samenwerking en de zichtbaarheid in Rotterdam-Zuid.
Preventie met Gezag dient als belangrijke financieringsbron voor de interventies op het gebied van veiligheid in Rotterdam-Zuid voor de komende jaren. De directeur van het programmabureau NPRZ neemt deel aan de stuurgroep Preventie met Gezag. De adviseurs (of vertegenwoordiging) van de pijler Veilig zullen deelnemen aan het programma team Preventie met Gezag om sturing en invulling te geven aan de maatregelen.
Alleen door een samenhangende aanpak op het gebied van wonen, werken, school, cultuur, sport en veiligheid kunnen de wijken op Rotterdam-Zuid worden verbeterd. Dit vraagt om een langjarige, integrale en doelgerichte inzet én om samenwerken.

REGGERY GRAVENBEEK
FILMMAKER, SPREKER EN ORGANISATOR

‘Veel jongeren hebben geen idee welke deuren er allemaal open kunnen.’

Dagelijks werken de partners van het NPRZ om het op Zuid beter te maken voor de huidige en de nieuwe bewoners. Wie zijn die werkers op Zuid? Reggery Gravenbeek wil films, lezingen en Ruwe Diamant Award jongeren behoeden voor het pad dat hijzelf op 18-jarige leeftijd insloeg.

Het verhaal van Reggery Gravenbeek is er een dat je doet sidderen. Hij groeide op in Rotterdam-Zuid en had een prima jeugd vol straatvoetbal en busjetrap. Op school deed hij het prima. Alles ging goed, tot hij rond zijn achttiende op straat werd neergestoken en de wetten van de straatcultuur hem in de richting van eerherstel stuurden. Voor hij het wist zat hij diep in de criminaliteit, raakte hij betrokken bij een schietpartij en belandde hij voor zeven jaar achter de tralies. Halverwege zijn gevangenisstraf besloot hij: als ik vrij kom, ga ik iets doen met mijn verhaal. Hij maakte een film, De Druk, die laat zien hoe makkelijk een jongere in de criminaliteit kan belanden. De film wordt op scholen vertoond, en Gravenbeek geeft door heel het land lezingen om jongeren een ander toekomstperspectief voor te houden.

Team Enkelband

‘Wat ik heb meegemaakt, maken heel veel jongeren mee,’ zegt Gravenbeek, roerend in zijn thee met muntblaadjes in Café Lisa aan het Zuidplein. ‘Je bent een jaar of achttien, je zit in een fase waarin niemand grip op je heeft. Als je dan niet je eigen keuzes maakt, maar je laat leiden door wat anderen vinden, dan kan het goed mis gaan. Toen ik vast zat, dacht ik: waarom begrijpt niemand wat mij overkomen is? Zo voelt het nog steeds, het is me overkomen.’ Toen Gravenbeek uit de gevangenis ontslagen werd, kwam hij in contact met een oude vriend, Martin Miles. ‘Martin vertelde wat hij deed met Team Enkelband. Dat hij ex-gedetineerden hielp om terug te komen in de maatschappij. Hij wilde mij erbij. Ik raakte geïnspireerd: als hij wat van zijn leven kon maken, dan kon ik het ook.’

Van drugsdealer naar filmmaker

Gravenbeek begon met het geven van lezingen op scholen. Over de druk die vanuit de criminele wereld op je uitgeoefend kan worden, en wat de consequenties kunnen zijn van verkeerde keuzes in je leven. Hij kwam in contact met artiest Y.M.P., die hij vertelde over zijn ideeën voor een film. Die wees hem door naar cultuurscout Kaboul Vemijs, die meteen enthousiast was en wel wilde helpen om het project van de grond te krijgen. Dat lukte: in 2017 ging De Druk in première. De film, die waarschuwt voor de gevolgen van ‘het verkeerde pad’, is inmiddels op talloze scholen vertoond. Ook op gerechtsopleidingen, in jeugdgevangenissen en op het Openbaar Ministerie wordt De Druk gebruikt als voorlichtingsmateriaal.

Ruwe Diamanten

Tijdens de schoolbezoekjes merkt Gravenbeek dat jongeren tegen hem opkijken. ‘Ze zien me als die jongen van de straat die het – tussen aanhalingstekens – gemaakt heeft als filmmaker. Alsof ik iets onmogelijks gepresteerd heb. Dat komt omdat zij geen idee hebben welke deuren er allemaal open kunnen. Dat is logisch, ik wist het ook niet! Daar wilde ik wat aan doen. Zo is het idee voor de Ruwe Diamant Award ontstaan, een prijs voor jong talent op Zuid. Tijdens een show in Theater Zuidplein presenteren jongeren hun talent aan publiek, en ik zorg dat daar ook cultuurfondsen, coaches en mensen van Codarts enzo bij zijn, in de hoop dat er mooie dingen kunnen ontstaan.
Er is nu één editie geweest. De eerste prijs ging naar straatvoetballer Sharif. Toen die de uitslag hoorde, kon hij het niet geloven. ‘Ik win nooit iets,’ zei hij. Dat raakte me diep in mijn ziel.’

Gillen om aandacht

Inmiddels is Gravenbeek ouder. Hij woont nog steeds op Zuid maar zijn leven is compleet veranderd sinds hij uit de gevangenis is. Hij heeft een zoon van inmiddels vijf, hij leert Chinees, hij reist met Team Enkelband het land door, werkt aan een volgende editie van de Ruwe Diamant Award en is bezig met een volgende film. ‘Waar die over gaat? Over die groepen jongeren van Zuid die steeds negatief in het nieuws komen,’ zegt Gravenbeek. ‘Je weet wel, die elkaar steken enzo. Ik weet: die jongens gillen om aandacht. Het is leuk dat er allemaal luxe flats in hun wijk worden gebouwd, maar waar moeten zij naartoe?’ Gravenbeek heeft nooit overwogen ergens anders te gaan wonen, toen hij vrij kwam. ‘Zuid is mijn thuis. Mijn wijk heeft me gevormd tot wie ik nu ben. En ook al wordt Zuid altijd afgeschilderd als het lelijke stiefkindje van Rotterdam, als je hier woont is het anders. Bovendien heeft Zuid mij nodig, zo voelt dat nu.’

‘Zuid is mijn thuis. En ook al wordt Zuid altijd afgeschilderd als het lelijke stiefkindje van Rotterdam, als je hier woont is het anders.’

8. Organisatie en Financiën

8.1 Organisatie

Na de ondertekening van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid is een governancestructuur op hoofdlijnen uitgewerkt. Deze structuur is in 2017, met enkele kleine aanpassingen, in een governancepaper vastgelegd. Bij de inrichting van de governance is een aantal uitgangspunten geformuleerd:

- Een breed gedragen samenwerking met voldoende slagkracht voor de dagelijkse aansturing;
- Een programmadirecteur die uitvoering waar kan maken door met gezag en doorzettingsmacht te kunnen opereren.

Bestuur NPRZ

Voor de strategische koers en hoofdlijn, de uitvoeringsplannen, de jaarrapportages en voor kwesties waar partners en programmabureau niet tot een bevredigende oplossing komen, is een bestuur noodzakelijk. Het bestuur geeft richting en is buitenboordmotor, forceert doorbraken en vormt coalities. Het bestuur maakt ruimte in het veld voor de samenwerking met de partners en bevordert daarmee de integraliteit van de aanpak. Het bestuur van het NPRZ is samengesteld uit vertegenwoordigers vanuit de belangrijkste partners. De verschillende entiteiten zijn in het bestuur gelijkwaardig vertegenwoordigd en opereren mede namens de andere organisaties uit hun pijler, zorgen voor mandaat en zijn aanspreekpunt voor de strategische sturing, zodat patstellingen worden voorkomen en doorbraken mogelijk zijn. Het bestuur van het NPRZ wordt voorgezeten door de burgemeester, in de rol als onafhankelijk voorzitter. Daarnaast is de voorzitter een boegbeeld van het NPRZ. In het bestuur van het NPRZ zijn de volgende partijen vertegenwoordigd:

- De gemeente Rotterdam (1x)
- Het Rijk (1x);
- De corporatiesector (1x);
- De onderwijssector (1x);
- Het bedrijfsleven (2x);
- De zorgsector (1x);
- De bewoners (1x);
- Kunst & cultuur (1x);
- Veiligheid (1x).

De samenstelling wordt elke twee jaar door het bestuur geëvalueerd. De veelheid aan organisaties die in Rotterdam-Zuid actief is en de lange duur van het programma, maken dat er ook veranderingen in de samenstelling van het bestuur gewenst kunnen zijn. Hiervan is sprake als voor het programma serieuze inzet van middelen en/of capaciteit van een sector gewenst is.

NPRZ-bestuursleden hebben met ingang van mei 2019 een zittingstermijn van minimaal drie en maximaal vijf jaar, afhankelijk van wat hun achterbannen indien aanwezig of het bestuurslid zelf prefereren. Deze termijn kan eenmaal met minimaal drie en maximaal vijf jaar worden verlengd. Dit gebeurt op basis van de motivatie van het betreffende bestuurslid. Bij bestuurders zonder achterban besluit het bestuur tot aanstelling of verlenging, waarbij een gewone meerderheid voldoende is. Indien er een even aantal stemmen is, geeft de voorzitter de doorslag.

De directeur woont de vergaderingen van het bestuur van het NPRZ bij. De directeur is verantwoordelijk voor de integrale uitvoering van het programma en legt hierover verantwoording af aan het bestuur. Voor de uitvoering en de voortgang van het NPRZ kan elk van de sectoren een ‘tafel’ organiseren waar betrokken organisaties (ook nieuwe) uit deze sector kunnen aanschuiven. Zo is er voor de pijler School de onderwijstafel met bijbehorende werkgroepen en voor de pijler Wonen bijvoorbeeld het Uitvoeringsoverleg Wonen. Ook is er regulier overleg tussen het ministerie van BZK en de programmadirecteur. Bewindspersonen van het kabinet worden alleen bij specifieke opgaves betrokken.

In totaal bestaat het NPRZ-bestuur uit elf personen en de bestuurssecretaris. De functie van bestuurssecretaris is belegd bij (het bureau van) de programmadirecteur. De leden van het NPRZ-bestuur die zijn gemandateerd door hun pijler, zijn verantwoordelijk voor het informeren van hun ‘achterban’ en hebben in hun pijler dus de verantwoordelijkheid om voldoende mandaat te organiseren. Daarbij worden ze organisatorisch ondersteund door de programmadirecteur. Daarnaast zijn er enkele bestuursleden (veiligheid, kunst & cultuur en werkgevers) ‘uit de kring van’, dat wil zeggen dat zij zitting hebben in het bestuur met gezag in hun sector maar zonder formele positie in een achterban.

Het bestuur komt zes keer per jaar bij elkaar, en zoveel vaker als nodig is voor de voortgang van het programma. Het bestuur stelt de koers vast en is de opdrachtgever van de directeur en het programmabureau. De koers en de opdracht zijn vastgelegd in een door het bestuur geaccordeerd 5-jarig uitvoeringsplan. Daarnaast beoordeelt het bestuur het functioneren van de directeur.

De programmadirecteur doet het voorstel voor de koers en de opdracht richting het bestuur, draagt na accordering verantwoordelijkheid voor het doen uitvoeren van het uitvoeringsplan. De directeur van het programma heeft naast de besprekingen in het bestuur regelmatig overleg met de afzonderlijke leden van het NPRZ-bestuur.

↑ Het NPRZ-kantoor aan de Mijnsherenlaan.

Programmabureau

Het programmabureau bestaat anno 2023 uit de directeur, ondersteund door een team van twaalf medewerkers. Het bureau ondersteunt alle partijen die gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. Over de omvang van dat team beslist het NPRZ-bestuur op voordracht van de directeur, waarbij indien het om aanstellingen bij de gemeente gaat, de gemeentesecretaris hieraan zijn goedkeuring verleent. De directeur en team werken voor het bestuur. Voor zover niet elders gefaciliteerd, zijn zij rechtspositioneel aangesteld bij de gemeente. Partners kunnen ook capaciteit inzetten vanuit hun eigen werkorganisaties, dit is bijvoorbeeld het geval bij het Rijk, de Politie, Reclassering en het Openbaar Ministerie. Het programmabureau staat dus naast de aangesloten organisaties en is daar onafhankelijk van. De directeur NPRZ legt verantwoording af aan het NPRZ-bestuur. De directeur heeft rechtstreeks toegang tot de leden van het NPRZ-bestuur, is verantwoordelijk voor de integrale uitvoering van het NPRZ en spreekt partijen op hun verantwoordelijkheid aan. De directeur zorgt voor een adequate monitoring van het programma en agendeert/signaleert knelpunten bij het bestuur. De directeur draagt zorg voor het draagvlak bij de partners, ook in de contacten met de relevante departementen.

In het midterm onderzoek bevestigen de partners dat de governancestructuur nog steeds werkt. Mogelijke valkuilen zijn er desondanks wel. De vasthoudende houding van het programmabureau kan ertoe leiden dat partners te veel op het programmabureau gaan leunen bij het opzoeken van de scherpte, het aanjagen en/of het vinden van geitenpaadjes om een lastig vraagstuk toch geregeld te krijgen. Daarnaast is op een aantal terreinen sprake van onvoldoende vooruitgang, waarbij het de vraag is of de gekozen governance daar een rol in speelt. Met deze constatering willen we de komende periode aan de slag. De midterm doet een aantal suggesties voor aanvullende spelregels die we met elkaar kunnen afspreken. Scherpte in hoeverre afspraken worden gerealiseerd en elkaar hier meer op aanspreken, maar ook meer onderlinge steun en commitment, kan de samenwerking binnen het NPRZ versterken. Dit actiepunt wordt op de agenda van het bestuur geplaats en besproken.

‘Governance van NPRZ vanuit een meervoudig waardenperspectief’

In 2023 zal in samenwerking met het Resilient Delta Initiative een Postdoc starten met als titel ‘Governance van NPRZ vanuit een meervoudig waardenperspectief’. Deze postdoc zal een antropologische studie uitvoeren naar de aanpak van NPRZ bij het NPRZ-programmabureau en zijn contacten met de partners. De leidende onderzoeksvraag is ‘op welke manieren de normatieve aanpak van NPRZ bijdraagt aan het ontstaan van grens overstijgende samenwerkingen in een omgeving van meervoudige waardensystemen.’

Programmasturing

Het NPRZ is een samenwerkingsverband met maatschappelijke doelen op lange termijn met betrekking op zowel structurele verbeteringen voor bewoners van Zuid (school en werk) als voor Rotterdam-Zuid als woon- en leefgebied. De doelen voor de lange termijn zijn gericht op de pijlers school, werk, wonen, het op orde krijgen van de thuisbasis, veilig en daaromheen aandachtsgebieden als economische structuurversterking, cultuur en sport. Bij het NPRZ is sprake van programmasturing op een grote schaal (veel beleidsterreinen en onderwerpen) en een verre horizon (in ieder geval tot en met 2031). Het concretiseren van doelen

en het monitoren van de voortgang van het NPRZ is goed gegarandeerd. Sommige vraagstukken zijn complex en moeilijk bij één specifieke partner onder te brengen. Het NPRZ faciliteert het proces om uiteindelijk zo efficiënt mogelijk met het beschikbare netwerk resultaten te boeken.

Dit uitvoeringsplan geldt voor de komende vijf jaar en loopt daarmee tot en met 2027. In dit uitvoeringsplan houden we vast aan de ingezette koers en geven we ruimte aan aanbevelingen uit de midtermreview. Een aantal opgenomen onderwerpen moeten eerst verder worden uitgewerkt, wanneer dit is gebeurd, worden ze meegenomen in de jaarlijkse voortgangsrapportages. Met de jaarlijkse monitor (NPRZ Voortgangsrapportage) vult het NPRZ programmasturing in door de voortgang en interactie inzichtelijk te maken ten aanzien van het optreden van effecten en het uitvoeren van afgesproken activiteiten om die effecten te realiseren.

De jaarlijkse NPRZ Voortgangsrapportage bestaat uit twee delen; samengevat in de leesbare krant Zuid op Koers (deel I) en uitgebreid in een deel II het algemeen beeld op Rotterdam-Zuid, de effectrapportage en de voortgang van de specifieke activiteiten (output/interventie indicatoren) met verkeerslichtkleuren. Hierbij moet worden voorkomen dat het reguliere werkpatroon bij de partners dominant wordt en de in het NPRZ afgesproken doelen en acties niet goed meer herkenbaar zijn en te abstract blijven. Daarnaast is het van belang telkens de juiste weg te vinden om de doelen dichterbij te brengen (in feite door praktische toepassing van het plan en toepassing van het plan, do, check, act-principe). Maar ook dat er voldoende gebruik wordt gemaakt van simpele ideeën en recente *lessons learned*.

8.2 Leren: Rotterdam Zuid als eigen leeromgeving en plek voor experimenten

In Rotterdam Zuid is nu 11 jaar praktijkervaring aanwezig van de aanpak in een gebied waar sprake is van een opeenstapeling van naar aard en omvang "On-Nederlandse problematiek". Er is al sprake van actieve kennisdeling van het NPRZ. Deze kennis is zowel van nationaal als internationaal van waarde, gezien het feit dat in veel gebieden en steden sprake is van vergelijkbare problematiek. Rotterdam-Zuid en de hier actieve partijen lopen voorop,

↓ Figuur 11: Het werkgebied van het NPRZ.

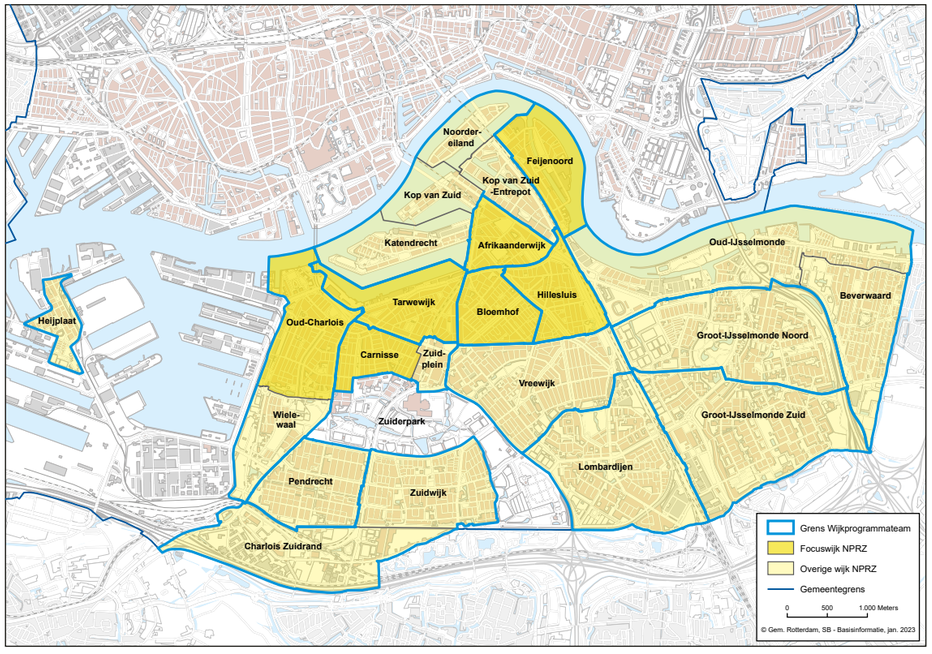

↑ Het NPRZ op bezoek bij de NPLV-gebieden in Amsterdam.

zowel in urgentie als aanpak met NPRZ als coördinerend mechanisme.

Binnen het NPRZ wordt, naast de reguliere monitoring, (ook wetenschappelijk) onderzoek gedaan om tot kennisontwikkeling te komen die de NPRZ-partners ondersteunt bij beter onderbouwd beleid voeren en het zoeken naar verdere efficiencywinst. Dit doen we op verschillende manieren:

- (Jaarlijks) onderzoek met CBS-data, Basismonitor pijler School, Risbo (EUR) en OBI (gemeente);
- (Jaarlijks) onderzoek met CBS-data voor pijler Wonen, OBI (gemeente);
- (Jaarlijks) Kwantitatief en kwalitatief onderzoek voor Bridge – Kiezen voor vakmanschap, Risbo (EUR) en OBI;
- MKBA NPRZ, Rebel (2017) en Ex-ante impactanalyse, Rebel (2021);
- Evaluatie dagprogrammering Sardes (2020) en jaarlijkse schouw Dagprogrammering (2023, ev);
- Kwetsbare bewoners en leefbaarheid gemeente Rotterdam, Circusvis (2020);
- Kennis-gedreven werken aan bevordering van arbeidsparticipatie op Rotterdam-Zuid 2019-2023 (KNAP'RZ, Hogeschool Rotterdam, 2019, 2021, 2023);
- Het verhaal van het NPRZ (Tops/Van Spijker);
- Diverse publicaties Verweij Jonker Instituut o.a. Perspectief Bieden (2021) en Richting (2021);
- Onderzoeken ten behoeve van midterm onder leiding van Martin van Rijn, ondersteund door Ila Kasem en Henk Gossink van adviesbureau Van de Bunt & Partners.

Ook de komende jaren wordt de kennis verder uitgebouwd. Dit gebeurt via de volgende samenwerkingen:

Basismonitor School, Werk, Wonen, Thuisbasis en Veilig
Er wordt al vanaf de start van het programma gewerkt met monitors op basis van CBS-data. In diverse vormen en voor diverse pijlers. Voor de pijler School is dit het meest structureel opgezet, inclusief een begeleidingscommissie. Het is een unieke jaarlijkse monitor die op basis van geanonimiseerde individuele data schoolcarrières en werk- en inkomenscarrières langjarig volgt.

Het is onze ambitie deze monitors op maat voor alle pijlers van NPRZ te gaan organiseren. Het programma bestaat tien jaar en daarmee wordt het ook steeds meer mogelijk relevant onderzoek te doen. Het geeft ook houvast voor de wensen voor andere initiatieven voor wetenschappelijk onderzoek rondom NPRZ.

Uitgangspunt is dat de basismonitors in ieder geval de ontwikkelingen rond de doelstellingen van inwoners en hun woningen volgen en waar mogelijk een verband legt met specifieke interventies van het NPRZ.

Afspraken:
- Het Programmabureau NPRZ en de voorzitter van de begeleidingscommissie Basismonitor Onderwijs verkennen de mogelijkheden voor uitbreiding van de basismonitor naar alle pijlers;
- Naar aanleiding van deze verkenning wordt een plan opgesteld en voorgelegd aan het NPRZ-bestuur.

Figuur 12: De 20 stedelijke vernieuwingsgebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.

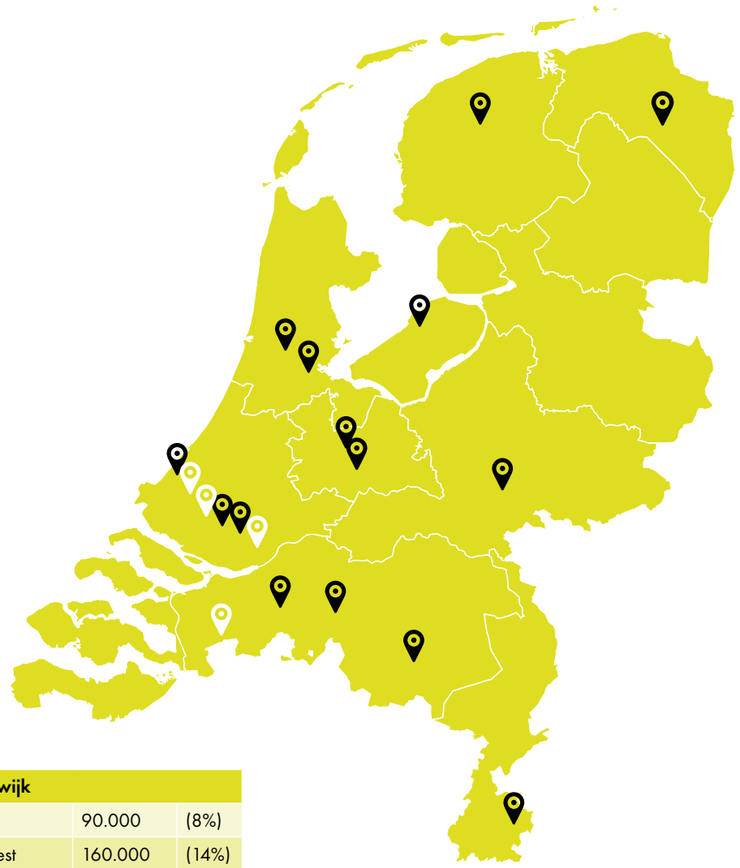

	Stad	Gebied/wijk		
1.	Amsterdam	Zuidoost	90.000	(8%)
2.	Amsterdam	Nieuw-West	160.000	(14%)
3.	Lelystad	Oost	31.000	(3%)
4.	Zaandam	Oost	45.500	(4%)
5.	Schiedam	Nieuwland - Oost	26.000	(2%)
6.	Rotterdam	Zuid	205.000	(19%)
7.	Den Haag	Zuidwest	69.000	(6%)
8.	Utrecht	Overvecht	34.000	(3%)
9.	Nieuwegein	Centrale-As	22.500	(2%)
10.	Groningen	Noord	60.000	(5%)
11.	Eindhoven	Woensel Zuid	39.000	(4%)
12.	Arnhem	Oost	41.000	(4%)
13.	Tilburg	Noord West	46.000	(4%)
14.	Breda	Noord	37.500	(3%)
15.	Leeuwarden	Centrum-Oost	27.000	(2%)
16.	Heerlen	Noord	56.000	(5%)
17.	Delft	West	35.000	(3%)
18.	Dordrecht	West	30.500	(3%)
19.	Roosendaal	Ring	37.500	(3%)
20.	Vlaardingen	West	12.500	(1%)
	Totaal	**1.105.000**		

Convergentie Alliantie Resilient Delta Initiative (RDI)

De complexiteit en verwevenheid van gerelateerde sociaal-ruimtelijke milieuvraagstukken in stedelijke omgevingen vragen om een integrale aanpak en daarmee samenwerking tussen wetenschap, de publieke en private sector en burgers. Het is om deze reden dat de Erasmus Universiteit, de TU Delft en het Erasmus MC in 2020 een raamovereenkomst hebben getekend voor verregaande strategische samenwerking. Op Zuid komen de vraagstukken van de toekomst allemaal samen: de energietransitie (Zuid als stad achter de dijken), de economische transitie (de veranderende economie rond de haven) en de sociale transitie met meer gelijke kansen. Het NPRZ is partner van deze alliantie en zal bijdragen aan de onderzoeksagenda's, gebiedsontwikkeling en het samenbrengen van wetenschap en partners.

Het RDI brengt disciplines uit de technische wetenschappen en techniek, gezondheids- en levenswetenschappen en de bredere sociale wetenschappen en geesteswetenschappen samen. Een speerpunt in de veerkrachtige Delta is Rotterdam-Zuid. Inzet is om vanaf het begin nieuwe ideeën en praktijken in de samenleving zelf te verankeren. We onderzoeken of de inzet van een burgerpanel bij onderzoek van toegevoegde waarde is.

Rotterdam-Zuid is een plek waar hoge en directe impact kan worden bereikt met inter-, trans- en multidisciplinair onderzoek, en waar tegelijkertijd innovatieve benaderingen kunnen worden ontwikkeld die waardevol zijn voor andere gebieden.

Afspraak:
NPRZ participeert in de organisatie van RDI en neemt deel in de vorming van onderzoeksagenda's en rondom specifieke onderzoeken.

Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV): NPRZ als voorbeeld voor andere gebieden

Het NPRZ is model voor de aanpak in 19 andere stedelijke vernieuwingsgebieden. Deze aanpak wordt samengebracht in het NPLV. De doelstellingen van het NPLV zijn zeer vergelijkbaar met het NPRZ. Het NPLV heeft tot doel het verbeteren van de fysieke leefomgeving (woningen), het bieden van een beter perspectief op gebied van werk, schulden, school en het vergroten van de veiligheid.

De komende uitvoeringsperiode verder investeren in dit netwerk. Dit doen we vanuit:

- Gedeeld belang: versterken agenderingskracht en behartigen belangen kwetsbare gebieden en inwoners door in te zetten op gelijke interventie structuren voor de hoofdoelen school, werk, thuisbasis op orde, wonen en veilig;
- Gedeelde en verschillende praktijken: leren van elkaar, zowel in de overeenkomsten als in de verschillen.

De aanpak op Zuid is op hoofdlijnen ook de manier waarop vergelijkbare gebieden aan de slag zouden moeten. Zo draagt NPRZ ook bij aan een effectieve aanpak gericht op gelijke kansen voor inwoners, beter functioneren van overheidsorganisaties en stedelijke vernieuwing in Nederland, om daarmee het vertrouwen van mensen in hun toekomst, de betrokken overheden en de samenleving te vergroten.

In de praktijk is het NPRZ, zowel bureau als partners, al betrokken bij verschillende landelijke overleggen waarin werkwijzen worden besproken, ervaringen worden gedeeld en waarbij een gezamenlijke inzet van gebieden en het Rijk wordt bepaald. Naast overlegstructuren zijn er ook veel ad-hoc momenten waarop Rotterdam-Zuid kennis deelt, bijvoorbeeld bij werkbezoeken vanuit de andere steden. We zien de aanbeveling uit de midterm dan ook als waardering voor wat bereikt is en een vraag om ervaringen overdraagbaar te blijven maken door het samen met het Rijk ontwikkelen van een kennisdomein met de lessen/aanpak/leidende rol NPRZ voor andere stedelijk vernieuwingsgebieden.

Een belangrijk onderdeel van kennisontwikkeling en -deling is onderzoek en monitoring. Hoewel niet elk stedelijk vernieuwingsgebied in het NPLV dezelfde opgaven heeft als Rotterdam-Zuid, lijken de uitdagingen waar inwoners mee te maken hebben veel op elkaar en is een groot deel van de aanpak breder toepasbaar. Het minste dat wel kan gebeuren is het delen van monitoring van interventies en het delen van relevant onderzoek van interventies. Hierbij speelt ook dat onderzoek en dataverzameling niet gratis is. Zeker als het gaat om maatwerkinformatie voor de gebieden. Door bundeling van krachten in NPLV verband kan hier efficiënter gebruik van worden gemaakt.

Voor de langere termijn zien we ook een rol voor nationale planbureaus zoals het CPB, PBL en SCP weggelegd. Vanuit verschillende invalshoeken hebben de planbureaus al onderzoeken die raken aan de thema's waar het NPRZ (ongelijke kansen, integrale aanpak, effectmeting beleid etc.) zich mee bezig houdt.

Afspraak:
In 2023 werken we samen met de NPLV-gebieden uit andere steden aan het kennisdomein. We blijven dit opbouwen en breiden uit, in samenwerking met het Rijk, andere gebieden, partners en onderzoeks- en onderwijsinstellingen.

Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek (Wbmgp)

Het NPRZ en de andere NPLV-gebieden zijn op verzoek van het Ministerie van BZK in 2021 gestart om wettelijke belemmeringen voor interventies te adresseren en waar mogelijk op te ruimen. Wat goed is voor 95% van Nederland is niet per definitie goed voor de overige 5%. Het anders functioneren van regelingen en voorzieningen en de integrale en op gelijke kansen gerichte aanpak op Zuid lenen zich bij uitstek voor nieuwe vormen van wettelijke (experimenteer-)ruimte. De Wbmgp wordt momenteel geëvalueerd. Vanuit betrokken gebieden (zoals NPRZ) zijn in overleg met partners verschillende voorstellen gedaan ter aanvulling en verbetering van deze wet. In de komende periode van uitvoering willen we diverse pilots en experimenten opstarten. De complexiteit van de opgave vraagt om flankerend beleid, extra inzet, mogelijkheden en nieuwe coalities. Het NPRZ-gebied is daar in alle opzichten ideaal voor.

Afspraak:
We willen in de komende periode van uitvoering diverse pilots en experimenten opstarten om de programmadoelen te verwezenlijken. Voorstellen hiervoor worden nog ontwikkeld. We zullen verslag doen in de voortgangsrapportages.

Kenniswerkplaatsen

In Rotterdam zijn diverse kenniswerkplaatsen opgericht. Een KennisWerkPlaats (KWP) bestaat uit wetenschappers van verschillende disciplines en vertegenwoordigers van de gemeente Rotterdam en andere kennisinstellingen. Er zijn momenteel 7 KWP's: Leefbare wijken, Rotterdams Talent, Urban Big Data, Stedelijke arbeidsmarkt, Erasmus Smart Port, Healthy'R en onderzoeksprogramma Kinderarmoede. Een aantal van deze KWP's is al betrokken bij de uitvoering van NPRZ monitoren en onderzoeken.

Er wordt met de Provincie Zuid-Holland besproken een kenniswerkplaats voor interventies te starten. Daarbij gaat het o.a. om het actief verspreiden van relevante publicaties, organiseren van expertsessies en debatten over verschillende aanpakken. Ook andere regio's worden uitgenodigd om te participeren.

↑ Het NPRZ heeft geregeld werkbezoeken van andere steden uit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.

Afspraken:
- Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van de reeds bestaande Rotterdamse infrastructuren van KWP;
- We bekijken ook mogelijkheden op provinciale schaal of met andere regio's.

8.3 Middelen en Financiën

De omvang van de opgave van NPRZ en daarmee samenhangende benodigde extra inzet en investeringen gaat de draagkracht van regulier beleid van individuele partners te boven. Al bij de start van het programma is onderkend dat het gezien de lange termijn niet mogelijk is om de financiering in een keer te regelen, maar dat dat geen probleem is en ook voordelen heeft, zoals tussentijdse ijking van benodigde middelen. Belangrijk is wel dat alle handtekeningen zijn gezet van partners die daarvoor moeten zorgen. In theorie hoeft er dus geen probleem te zijn. De consequentie is wel dat financiering op verschillende momenten opnieuw geregeld moet worden. Het NPRZ is in 2012 begonnen met relatief kleine investeringen en bijdragen, wat hoort bij de opstart van een dergelijk programma; de extra interventies van de partners in NPRZ zijn gefinancierd met bijdrages vanuit verschillende partijen. De eerste jaren werd de extra lestijd op het PO betaald door Rijk en gemeente (ca. 18 mln per jaar, voor 4 jaar). Daarnaast zijn destijds resterende aan de gemeente toegekende ISV-middelen geheel voor Rotterdam-Zuid ingezet. Toenmalig Minister Spies heeft in 2012 eenmalig 30 miljoen euro voor projecten in het gebied Feijenoord ingezet. Ook zijn in 2015 Rijk en gemeente 87 miljoen euro voor de grondige aanpak van de particuliere voorraad gaan financieren. Voor de corporaties is door het Rijk in 2014 een extra korting op de verhuurderheffing in het leven geroepen voor de aanpak van de woningvoorraad in o.a. Rotterdam-Zuid die een extra bedrag van 183 miljoen heeft opgeleverd. BRIDGE is t/m 2019 met ca. 5 miljoen grotendeels gefinancierd met een bijdrage van de Europese Commissie. En tenslotte kende het toenmalige kabinet in 2018 voor de periode 2019-2022, onder voorwaarde van cofinanciering door de gemeente Rotterdam, 130 miljoen toe.

Bovenstaande opsomming laat zien dat er voor het programma altijd financiering beschikbaar kon komen, en dat de middelen in de tijd zijn toegenomen. Het begon met ongeveer 20 miljoen per jaar, inmiddels kennen de interventies uitgaven van ca. 85 miljoen per jaar.

Naast de formele financiering voor NPRZ-interventies, zijn er nog andere middelen die terecht zijn gekomen in Rotterdam-Zuid. Denk aan middelen woningbouwimpuls (WBI), incidenteel een aantal Europese subsidies. En recent middelen voor de derde oeververbinding, 634 mln.

Belangrijk is wel om deze bedragen in perspectief te zetten. Een grove inschatting laat zien dat de partners gezamenlijk ongeveer 4 miljard uitgeven op Zuid. De extra investeringen (van 20 miljoen oplopend tot nu 80 miljoen per jaar) zijn dan relatief bescheiden, maar het is wel een bedrag dat het verschil maakt. Het geeft partners reden om hun inzet te leveren, vanuit het besef dat het nodig en mogelijk is om het verschil te maken voor inwoners van Zuid.

Middelen komende uitvoeringsplanperiode

Na de midterm stellen we vast dat de financiële instrumentering voor het programma die de afgelopen jaren is gehanteerd, behouden blijft. Dat betekent dat het co-financieringsprincipe tussen gemeente, Rijk en eventueel andere partners wordt voortgezet en deze partners zicht committeren voor de komende periode van tien jaar met een toets na iedere termijn van het uitvoeringsprogramma (nu vijf jaar).

Het commitment aan het NPRZ gaat verder dan de handtekening. Commitment betekent het houden aan de afspraken en de bereidheid nieuwe afspraken te maken om de ambities te verwezenlijken. Financiën zijn hier vanzelfsprekend mee verbonden. In de periode 2019-2022 stelden Rijk en Gemeente gezamenlijk 260 miljoen euro voor het programma beschikbaar. Daarbinnen was er een bijdrage van de provincie van 4 miljoen. In de periode voor 2018 was er ook financiering van het Rijk, gemeenten, uit de aftrek van de verhuurderheffing en Europese subsidies.

↓ Bloemhof en Hillesluis: wijken met nog steeds een grote opgave.

	2023-2026	2023-2027*	Gemiddeld jaarlijks
Pijler Wonen	300 mln	375 mln	75 mln
Pijler School	228 mln	285 mln	57 mln
Pijler Thuisbasis op Orde	58 mln	72,5 mln	14,5 mln
Pijler Werk	44 mln	55 mln	11 mln
Economische structuurversterking – Cultuur & Campus	6 mln	7,5 mln	1,5 mln
Programmabureau, Onderzoek en Participatie	8 mln	10 mln	2 mln
Totaal	**644 mln**	**805 mln**	**161 mln**

↑ Tabel 11: Financiële opgave voor de periode t/m 2026.

Voor de vorige Uitvoeringsplanperiode 2019-2022 waren de beoogde extra inspanningen haalbaar, door de afspraken rond de Regio Deal Rotterdam Zuid. Gemeente en Rijk (verantwoordelijk ministers Ollongren (BZK) en Schouten (LNV)) ondertekenden de Regio Deal eind 2018 en investeerden gezamenlijk 260 miljoen in Rotterdam-Zuid. De Regio Deal gaf een impuls aan het NPRZ-programma. De Regio Deal bevat ook relevante afspraken tussen rijk en gemeente met betrekking tot specifieke voor Zuid benodigde aanpassingen van wet- en regelgeving of als proeftuin voor vernieuwende aanpakken, zoals de proeftuin Rotterdam-Zuid Aardgasvrij. De gemeente Rotterdam is verantwoordelijk voor de financiële verantwoording over de Regio Deal aan de gemeenteraad. Over de voortgang (outcome en output) van de activiteiten uit de Regio Deal wordt gerapporteerd via de jaarlijkse NPRZ Voortgangsrapportage.

Financiële opgave 2023-2027

De interventies en voorstellen uit dit uitvoeringplan, resulteren in de financiële opgave die optelt tot 644 miljoen voor de periode t/m 2026, uitgaande van de tot op heden gebruikte vierjaarlijkse cyclus (zie tabel 11). Omdat we vanaf dit uitvoeringsplan werken met een periode van vijf jaar, is de totale financiële opgave groter in verband met het jaar 2027. In de tabel is een extra kolom (*) toegevoegd waarin de totale financiële opgave voor de periode 2023-2027, ervan uitgaande dat de uitgaven per jaar gelijk blijven aan de periode 2023-2026. Dit jaar 2027 is onder voorbehoud van de afspraken die partners maken, en ontwikkelingen zoals gestegen bouwkosten etc.. De beschikbare co-financiering vanuit de gemeente loopt t/m 2026. Voor de periode 2027 e.v. zal er bij een nieuw coalitieakkoord een politiek besluit moeten worden genomen over het beschikbaar stellen van cofinanciering.

Bij de opgave, die per pijler/onderdeel is verdeeld (zie tabel 11), wordt uitgegaan van een 50/50 verdeling Rijk-Gemeente.

Veel van de voorstellen in dit uitvoeringsplan zijn niet mogelijk zonder financiering. Het Rotterdamse coalitieakkoord heeft de benodigde middelen vrijgemaakt en heeft daarmee een groot commitment afgegeven om het NPRZ de komende jaren ook financieel voort te zetten.

Opgeteld met de eerder in de begroting gealloceerde middelen voor het NPRZ, heeft de gemeente voor de komende vier jaar 265 miljoen beschikbaar gesteld. Wel onder de voorwaarde van bereidheid bij het Rijk te zorgen voor cofinanciering. De matching hiervan met Rijksmiddelen is op dit moment nog onduidelijk, dit moet met urgentie worden opgepakt om lopende programma's niet voortijdig af te hoeven breken.

Zo zijn we in gesprek met het Ministerie van OCW over de middelen voor School & Omgeving, om die in te zetten voor de Dagprogrammering. Voor 2023 is de voortzetting dagprogrammering met middelen van het Ministerie van OCW inmiddels toegezegd. Met het ministerie van BZK spreken we over de inzet vanuit het Volkshuisvestingsfonds en hebben we een aanvraag gedaan voor middelen uit de nieuwe tranche Regio Deals. Ook met ministeries zoals VWS en SZW spreken we over het aansluiten van hun beleidswensen met de NPRZ-ambities.

Bij het vaststellen van dit uitvoeringsplan is de financiering voor de meeste interventies dus nog niet zeker gesteld. Er is zicht op afspraken voor 2023, in 2023 zullen we afspraken moeten maken over de jaren erna. Het brengt bij medewerkers echter veel onzekerheden mee, wat de uitvoering niet ten goede komt. Desondanks wordt er doorgewerkt en vooruitgekeken. Hun inzet en die van partnerorganisaties, zowel in de uitvoering als in de lobby is dus een groot compliment waard.

Naast de urgente actie op korte termijn, is het van belang om na te denken over de financiële afspraken op de lange termijn. De samenwerking in het NPRZ is gebaat bij een langjarige blik naar voren, en bestuurlijke en financiële rust en zekerheid. Temeer omdat 19 andere gebieden in het land onder de noemer van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid ook naar voorbeeld van het NPRZ willen gaan werken.

Voor de komende uitvoeringsperiode is het van belang dat er langjarige financiële afspraken worden gemaakt. De situatie waarbij het NPRZ jaarlijks op zoek moet naar nieuwe middelen, moet voorkomen worden. Naast de middelen voor dit uitvoeringsplan zijn er ook middelen nodig voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van de

Begrotingsposten (prijspeil december 2022)	
Personeelskosten (1 directeur, 7 adviseurs, 2 ondersteuning)	1.275.000
Werkbudget (advies, onderzoek, communicatie, participatie)	40.000
Huisvesting + inkopen diensten	150.000
Totaal	**1.465.000**

↑ Tabel 12.

Verdeling partnerbijdrage	
Schoolbesturen	70.000
Corporaties	70.000
Rijk-Veilig (in natura)	125.000
Gemeente (incl. huisvesting/backoffice)	700.000
Rijk-NPLV (t/m 2025)	500.000
Totaal	**1.465.000**

↑ Tabel 13.

Cultuur&Campus. De middelen voor de planvorming worden opgebracht door de ontwikkelende partijen. Voor de uiteindelijke bouw is apart budget nodig. Bijvoorbeeld van de gemeente, het Rijk, fondsen, enz. Hiervoor wordt een apart intensief traject gevolgd wat buiten de reikwijdte van dit uitvoeringsplan valt.

Financiën programmaorganisatie

Afspraak:
In 2023 worden afspraken gemaakt tussen de NPRZ-partners over de invulling van het financieel commitment voor in ieder geval de periode van het uitvoeringsplan, het liefst nog langer.

De partners dragen samen de personeelskosten en de kosten van het werkbudget van het programmabureau. Naast de gemeente dragen de partners evenredig bij. De scholen en de corporaties dragen hun partnerbijdrage financieel, het Rijk (incl. veilig) door inzet van 3 parttime beleidsadviseurs, allen gestationeerd op het programmabureau. Het Rijk draagt (in het kader van het NPLV) vanaf 2023 drie jaar jaarlijks voor 500.000 euro bij aan de kosten van het programmabureau. Van cultuur, zorgwerkgevers en bedrijfsleven wordt om diverse redenen geen bureaubijdrage gevraagd. De kosten voor de inkoop van diensten(backoffice) en de huisvesting worden door de gemeente gedragen. De gemaakte kosten passen tot op heden in het door het NPRZ-bestuur vastgestelde budget.

8.4 Partners NPRZ

Partners onderwijs

- Albeda College
- Stichting voor Islamitisch Voortgezet Onderwijs in Rotterdam (SIVOR)
- Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond (SIPOR)
- De Passie Evangelische School
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Hogeschool Rotterdam
- InHolland
- Lentiz Life College
- Portus Scholengroep
- LMC Voortgezet onderwijs
- Protestants-Christelijk Basis en Orthopedagogisch Onderwijs (PCBO)
- ROC Zadkine
- Rotterdam Vakmanstad
- Rotterdamse Vereniging voor Katholiek Onderwijs (RVKO)
- Scheepvaart en Transport College (STC)
- Stichting BOOR
- Stichting Horizon
- Thomas More Hogeschool
- Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs (CVO - Calvijn)
- Wartburg College

Partners werk

- Bouwend Nederland
- Deltalinqs
- Food Innovation Acadamy (bedrijven)
- Installatiewerk Zuid-Holland
- Metalent
- Ministerie van Defensie
- MKB Rotterdam
- RET
- Kinderopvang Rotterdam (branche)
- Sectorinstituut Logistiek en Transport
- Stadsbeheer gemeente
- SPG Infra
- UWV Werkbedrijf Rijnmond Rotterdam

Partners zorg

- Aafje
- Antes
- Leliegroep
- Erasmus Medisch Centrum
- Maasstad Ziekenhuis
- deRotterdamseZorg

Partners wonen

- Havensteder
- Hef Wonen
- Woonbron
- Woonstad Rotterdam
- Atta Makelaars
- Schildtvoorde NVM makelaardij
- Zuidstad Makelaars

Partners overheid

- Gemeente Rotterdam
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Ministerie Justitie en Veiligheid
- Openbaar Ministerie Rotterdam
- Provincie Zuid-Holland
- Politie Rotterdam
- Reclassering Nederland
- Belastingdienst

Overig

- Like je wijk